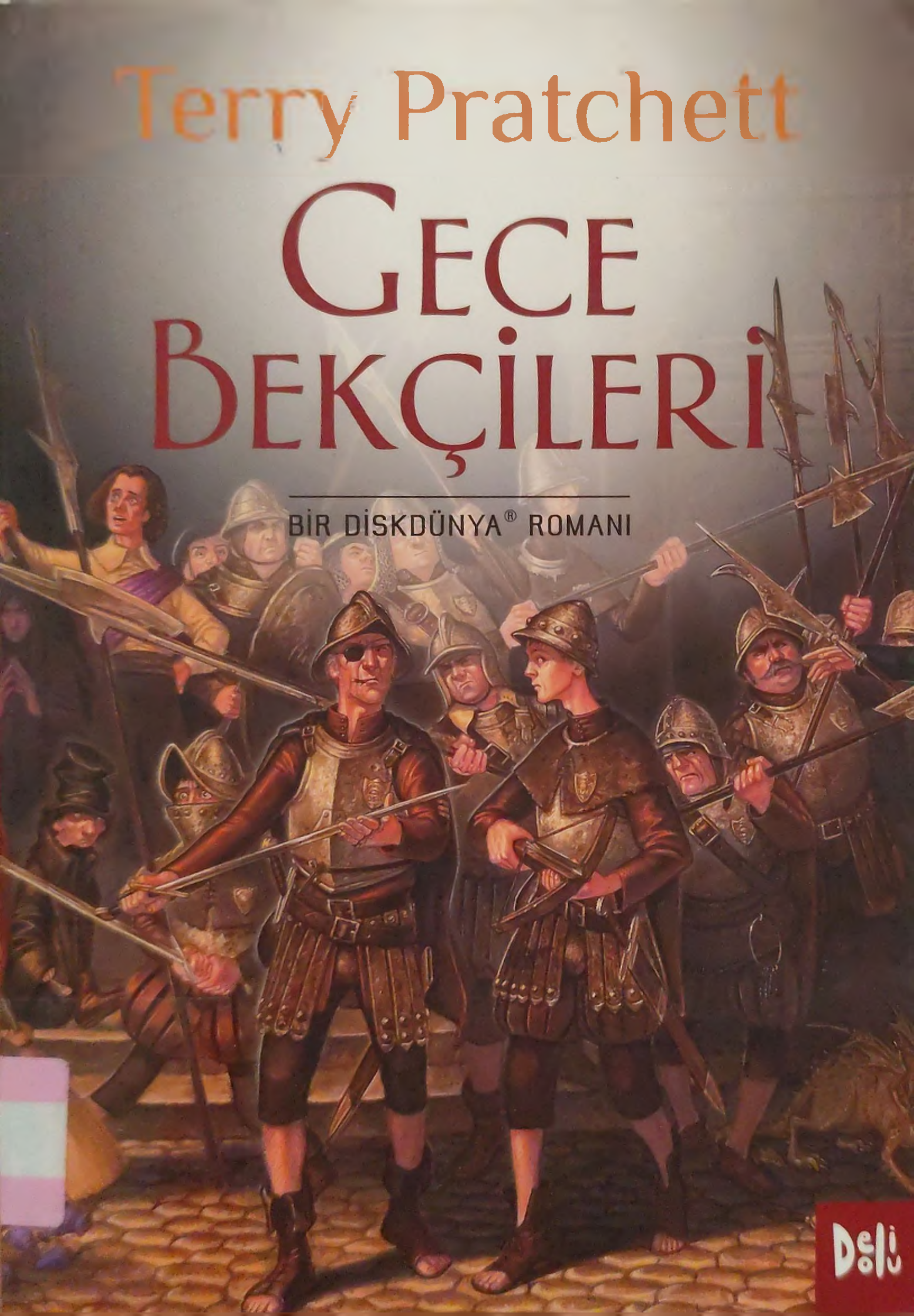
Terry Pratchett

GECE BEKÇİLERİ

BİR DİSKDÜNYA® ROMANI

Deli

"İki tür insan kanuna güler:
Kanunu yapanlar ve kanunu ihlal edenler..."

Terry Pratchett

1948 yılında İngiltere, Buckinghamshire'da doğan Terry Pratchett, çağdaş fantezi ve mizah edebiyatının önde gelen isimlerinden biridir. Hayal gücü Büyük A'Tuin'in zihni kadar geniş, kalemi ise Rincewind'in cesareti kadar bükülgen olan Terry Pratchett, yarattığı Diskdünya evrenine 41 roman ve irili ufaklı yan kitaplar sığdırmayı başardı. Yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de yazdı: "Yazdığım yazacağım en iyi kitap," dediği *Ulus* ile 2010 İngiliz Yazarlar Ödülü'nü, genç okurlara yönelik bir Diskdünya romanı olan *Muhteşem Maurice ve Değişmiş Fareleri* ile de İngiltere'nin en saygın çocuk edebiyatı ödülü olan Carnegie Madalyası'nı kazandı. Ayrıca, *Johnny Maxwell* üçlemesi ile *Viran Şatodaki Ejderhalar, Cadının Elektrikli Süpürgesi* ve *Noel Baba'nın Takma Sakalı* gibi öykü derlemeleri de yazarın külliyatını süsledi. İlki 1983 yılında yayımlanan ve sonrasında tüm dünyada 100 milyondan fazla satan Diskdünya kitapları, Terry Pratchett'a büyük bir şöhret ve devasa bir hayran kitlesi kazandırdı. Seri; film ve dizilere, tiyatro, radyo ve bilgisayar oyunlarına uyarlandı. Kısa süre içinde edebiyatın kült isimlerinden biri hâline gelen Pratchett, eserleriyle sayısız ödül kazandı, fahri doktoralar aldı, şövalye ilan edildi, turnelerde binlerce kitap imzaladı.

Aralık 2007'de Alzheimer'a yakalandığını duyuran Sör Terry, 2015 yılında yine bu hastalık sebebiyle hayatını kaybetti. Ya da daha doğrusu, boyut değiştirerek, *buradaki* hayranlarını öksüz bıraktı. Bugün hâlâ aramızda dolaştığını rivayet edenler de var; çünkü ne de olsa, onun da dediği gibi, "dünyada yarattığı dalgalar tamamen yok olmadan hiç kimse tam anlamıyla ölmez..."

Terry Pratchett, İngiltere'de, Kitabı Raflardan En Çok Araklanan Yazarlar Listesi'nde hâlâ başı çekiyor.

Niran Elçi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü mezunu olan Niran Elçi, 2001 yılından beri çeviri yapıyor. Bugüne dek yüzden fazla eseri Türkçeleştirdi. Dilimize kazandırdığı yazarlar arasında Terry Pratchett, Doris Lessing, George Saunders, John Wyndham, J.R.R. Tolkien, Robert Jordan, Bram Stoker ve George Orwell gibi isimler bulunan Niran Elçi, *Karaböcü* serisi, *Adamı Zorla Cadı Yaparlar, Kurabi'ye Uçan Omlet* gibi çocuk kitaplarının da yazarıdır.

GECE BEKÇİLERİ

© 2022, Tudem Yayın Grubu
1476/1 Sok. No:10/51 Alsancak-Konak/İZMİR

metin hakları © 2002, Terry ve Lyn Pratchett

İlk baskı 2002 yılında, İngiltere'de *Night Watch* adıyla Transworld Publishers'a ait Doubleday tarafından gerçekleştirilmiştir. Transworld Publishers, Penguin Random House şirketler grubunun bir altmarkasıdır.

Bu kitabın telif hakları AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

YAZAR: Terry Pratchett
KAPAK GÖRSELİ: Paul Kidby
TÜRKÇELEŞTİREN: Niran Elçi
EDİTÖR: Ümit Mutlu
DİZİ EDİTÖRÜ: Burhan Düzçay
GRAFİK UYGULAMA: Aynur Sarıbüyük

BASKI VE CİLT: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.
Başkent Organize San. Bölgesi 22 Cad. No:6 Malıköy, Temelli/Ankara
Tel: 0312 284 18 14

Birinci Baskı: Ağustos 2022 (2000 adet)

ISBN: 978-605-2349-84-7
Yayınevi sertifika no: 45041
Matbaa sertifika no: 48083

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin önceden yazılı izni olmaksızın tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

DELİDOLU, Tudem Eğitim Hizmetleri San. Tic. AŞ'nin tescilli markasıdır.

delidolu.com.tr

Terry Pratchett

GECE BEKÇİLERİ

BİR DİSKDÜNYA® ROMANI - 29

Delidolu

Sam Vimes çığlığı duyduğunda içini çekti ama bu konuda bir şey yapmadan önce tıraş olmayı bitirdi.

Sonra ceketini giydi ve muhteşem bahar sabahına çıktı. Ağaçlarda kuşlar şakıyor, çiçeklerde arılar vızıldıyordu. Fakat gökyüzü pusluydu ve ufuktaki fırtına bulutları yağmur vadediyordu. Şimdilik hava sıcak ve bunaltıcıydı. Bir de, bahçıvan kulübesinin arkasındaki eski lağım çukurunda genç bir adam, suyun içinde ayak çırpmaktaydı.

Eh, su olmasa da... *bir şeyin* içinde.

Vimes purosunu yakmadan, biraz beride durdu. Bu çukura ateşle yaklaşmak iyi fikir değildi. Adam barakanın çatısından düştüğünde, çukurdaki şeyin kabuğunu kırmıştı.

"Günaydın!" dedi Vimes neşeyle.

"Günaydın Dük Hazretleri," dedi uğraşkan yüzücü.

Sesi beklediğinden daha tizdi ve hemen sonra Vimes, çukurun içindeki genç adamın, ne kadar beklenmedik olsa da aslında genç bir *kadın* olduğunu fark etti. (*Tamamen* beklenmedik de değildi aslında; Suikastçılar Loncası, konu yaratıcı öldürme yöntemleri olduğunda kadınların da erkeklerden aşağı kalmadığının farkındaydı.)

"Tanıştığımızı sanmıyorum?" dedi Vimes. "Gerçi görüyorum ki sen benim kim olduğumu biliyorsun. Peki sen kimsin?"

"Adım Wiggs efendim," dedi yüzücü. "Jocasta Wiggs. Sizinle tanışmak benim için bir şeref, Dük Hazretleri."

"Wiggs ha?" dedi Vimes. "Loncada ünlü bir aile, evet... 'Efendim' yeterli bu arada. Bir seferinde babanın bacağını kırmıştım sanırım?"

"Evet efendim. Size selam söyledi," dedi Jocasta.

"Bu sözleşme için biraz genç değil misin sen?" dedi Vimes.

"Sözleşme için gelmedim efendim," dedi Jocasta, ayak çırpmaya devam ederek.

"Hadi ama Bayan Wiggs! Kelleme koydukları fiyat en az..."

"Lonca sizin sözleşmenizi askıya aldı efendim," dedi inatçı yüzücü. "Kayıt defterinden çıkarıldınız. Şu anda sizin için sözleşme kabul etmiyorlar."

"Hay tanrılar, neden ki?"

"Bilemiyorum efendim," dedi Bayan Wiggs. Sabırlı çabaları sonucunda çukurun kenarına kadar gelmişti ve şimdi, tuğla duvarın sapasağlam ve son derece kaygan olduğunu, hiçbir yerine tutunamadığını keşfetmekteydi.

Vimes ise bunu biliyordu; çünkü bir akşam vakti, bunun böyle olmasını sağlamak için saatler harcamıştı.

"O zaman seni buraya neden yolladılar?"

"Bayan Band idman olsun diye yolladı," dedi Jocasta. "Vay be, bu tuğlalar *gerçekten* pürüzsüz, değil mi?"

"Evet," dedi Vimes. "Öyleler. Bayan Band'e *kabalık* ettin galiba? Bir şekilde onu kızdırdın falan mı?"

"Ah, hayır Dük Hazretleri. Ama kendime güvenimi abarttığımı ve ileri düzey saha çalışmasının bana iyi geleceğini söyledi."

"Anlıyorum." Vimes, Suikastçılar Loncası'nın haşin öğretmen-

lerinden Bayan Alice Band'i hatırlamaya çalıştı. Uygulamalı derslere büyük önem verdiğini duymuştu.

"Bu yüzden, *beni* öldürmeye yolladı seni, öyle mi?" dedi.

"Hayır efendim! Bu yalnızca egzersiz! Okum bile yok! Yalnızca nişan alabileceğim bir yer bulacaktım ve sonra geri dönüp Bayan Band'e bildirecektim!"

"Sana inanır mıydı?"

"Elbette efendim," dedi Jocasta, incinmiş görünerek. "Lonca şerefi efendim."

Vimes derin bir nefes aldı. "Bak Bayan Wiggs... Seni anlıyorum ama son seneler içinde pek çok meslektaşın beni öldürmeye çalıştı ve tahmin edebileceğin gibi ben bundan pek hoşlanmıyorum."

"Ben de sizi anlıyorum, haklısınız efendim," dedi Jocasta, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için tek umudunun karşısındaki kişinin iyi niyet göstermesi olduğunu fakat o kişinin iyi niyet göstermek için hiçbir sebebi bulunmadığını bilen birinin sesiyle.

"Sırf bu yüzden etrafa yerleştirdiğim bubi tuzaklarını bilsen *şaşardın*," diye devam etti Vimes. "Kendim hazırladım diye demiyorum, bazıları *cidden* kurnazca."

"Evet, barakanın kiremitlerinin o şekilde kaymasını kesinlikle beklememiştim efendim."

"Yağlı iskelet üzerine serdim de ondan," dedi Vimes.

"Bravo efendim."

"Seni ölümcül bir şeyin üzerine düşüren tuzaklar da var," dedi Vimes.

"O zaman... buraya düştüğüm için şanslıyım, değil mi efendim?"

"Ah hayır, bu da ölümcül," dedi Vimes. "Fakat bu, *zamanla* öldürüyor." İçini çekti. Suikastçıları caydırmak için elinden geleni yapıyordu, ama... Kayıt defterinden çıkarmışlardı ha?.. Tamam;

sayısız ve envaiçeşit düşmanının kiraladığı karanlık şekillerin suikast düzenlemesinden *hoşlandığından* değildi elbette, ama öteden beri bunu bir tür güvenoyu gibi düşünegelmişti: Bu, sinirine dokunulması gereken zengin ve küstah kişilerin sinirine dokunmayı başardığı anlamına geliyordu.

Dahası, Suikastçılar Loncası'nı alt etmek kolaydı. Loncanın, uymayı şeref meselesi saydığı katı kuralları vardı ve bu, Vimes'a uyuyordu; çünkü *birtakım* uygulamalı alanlarda Vimes *asla* kural tanımıyordu.

Kayıt defterinden çıkarmışlar ha... Söylentilere bakılırsa, artık kayıt defterinde bulunmayan tek diğer kişi Ataerk Lord Vetinari'ydi. Suikastçılar, şehirde süren siyasi oyunları herkesten daha iyi anlarlardı ve birini kayıt defterinden çıkarmışlarsa bunun tek sebebi, o kişinin vefatının şehirdeki oyunu bozmakla kalmayıp oyun tahtasını da darmadağın edeceğine inanmalarıydı.

"Beni buradan çıkarabilirseniz çok minnettar olurum efendim," dedi Jocasta.

"Ne? Ha, evet... Şey, kusura bakma ama üstüm başım *temiz*," dedi Vimes. "Ama uşağa söylerim, bir merdiven alıp buraya gelir. Ne dersin?"

"Çok teşekkür ederim efendim. Tanıştığımıza memnun oldum efendim."

Vimes eve doğru döndü. *Demek kayıt defterinden çıkarmışlar...* Buna resmî olarak itiraz edebilir miydi acaba? Belki de asıl düşündükleri...

Koku, bir bulut gibi çöktü.

Vimes kafasını kaldırdı.

Yukarıda, başının hemen üstündeki leylak ağacı, çiçeğe durmuştu.

Bakakaldı.

Kahretsin! Kahretsin, kahretsin, *kahretsin!* Her sene unutu... Eh, hayır aslında; *asla* unutmuyordu. Yalnızca... içindeki anıları, kararmasını istemediği eski gümüş eşyalar gibi bir kenara kaldırıyordu ve anılar da her sene olanca keskinlikleriyle ışıl ışıl geri geliyor, yüreğine saplanıyordu. Üstelik başka gün kalmamış gibi, bugün.

Elini uzattı ve bir çiçek yakalayıp nazikçe kopardı. Kokladı. Bir an dalgın dalgın durdu. Sonra kopardığı leylak dalını dikkatle giyinme odasına götürdü.

Willikins bugün *resmî* üniformasını hazırlamıştı. Sam Vimes boş boş üniformaya baktı ve sonra hatırladı. Bekçi Teşkilatı Komitesi. Elbette. O eski ezik büzük plaka zırhı takmak olmazdı, değil mi? Ankh Dükü Hazretleri, Şehir Bekçileri'nin Kumandanı Sör Samuel Vimes'a yakışmazdı. Lord Vetinari bu konuda *çok* açık konuşmuştu, lanet olsun!

Ve bir kez daha lanet olsun ki Sam Vimes adamın haklı olduğunu biliyordu. Resmî üniformadan nefret ediyordu ama Vimes bugünlerde artık, kendisinden biraz daha fazlasını temsil ediyordu. Sam Vimes, toplantılara pis bir zırhla katılabilirdi; *Sör* Samuel Vimes bile sokak üniformasını çıkarmamak için bir bahane bulabilirdi fakat bir dük... Eh, dükün *cilaya* ihtiyacı vardı. Yabancı diplomatlarla görüşen bir dükün, pantolonu kıçından düşmemeliydi. Sade vatandaş Sam Vimes'ın da pantolonu kıçından hiç düşmemişti aslında ama düşse kimse bunun için savaş başlatmazdı.

Fakat sade vatandaş Sam Vimes, direnmişti. Kocaman kuştüylerinin çoğundan ve o aptal tayttan kurtulmuştu ve sonuç olarak, en azından giyenin erkek olduğunu belli eden bir tören üniforması elde etmişti. Gerçi *miğfer* altın süslüydü ve siparişle çalışan zırhçılar da hiçbir işe yaramayan altın süslemeleri olan yeni, pırıl pırıl bir zırh imal etmişlerdi. Sam Vimes, üniformayı her giydiğinde

kendini kendi sınıfına ihanet ediyormuş gibi hissediyordu. Aptal, süslü zırhları giyen kişilerden biri olarak görülmekten nefret ediyordu. Üzerine o sınıfın yaldızı bulaşıyordu.

Leylak dalını parmaklarında çevirdi ve baş döndürücü kokusunu yine içine çekti. Evet... eskiden böyle değildi...

Biri ona bir şey söylemişti. Başını kaldırdı.

"Ne!?" diye bağırdı.

"Hanımefendi nasıllar diye sordum Dük Hazretleri," dedi uşak, şaşkın şaşkın. "Siz iyi misiniz Dük Hazretleri?"

"Ne? Ah evet. Hayır. İyiyim. Hanımefendi de öyle, evet, teşekkür ederim. Dışarı çıkmadan önce uğradım. Bayan Content yanında. Daha zamanı var dedi."

"Yine de mutfakta hazırda bol bol sıcak su bulundurmalarını öğütledim Dük Hazretleri," dedi Willikins, Vimes'ın altın yaldızlı zırhını giymesine yardım ederek.

"Evet. Neden o kadar çok suya ihtiyaç duyuyorlar sence?"

"Bilemiyorum Dük Hazretleri," dedi Willikins. "Sormamak en iyisi belki de."

Vimes başını salladı. Sybil, kibar bir incelikle, Vimes'ın bu özel olayda hazır bulunması gerekmediğini açıkça ifade etmişti. Vimes epey rahatladığını itiraf etmek zorundaydı.

Leylak dalını Willikins'e verdi; uşak, dalı yorum yapmadan aldı ve onu birkaç saatliğine taze tutacak, su dolu gümüş bir tüpe koyduktan sonra tüpü de göğüs plakasının kayışlarından birine tutturdu.

"Zaman uçup gidiyor, değil mi Dük Hazretleri?" dedi, küçük bir fırçayla üstünü başını fırçalayarak.

Vimes saatini çıkardı. "Kesinlikle öyle. Bak, Saray'a giderken yolda Karakol'a uğrayacağım, imzalanması gereken evrakları imzalayacağım ve mümkün olduğunca çabuk döneceğim, tamam mı?"

Willikins, bir uşağa hiç yakışmayan bir endişeyle baktı ona. "Eminim hanımefendi iyi olacaktır Dük Hazretleri," dedi. "Elbette, o pek de..."

"...genç değil," dedi Vimes.

"Aslında ben, 'pek çok *primi-gravidae* hanımefendiye göre, yaştan yana daha zengin' diyecektim," dedi Willikins rahatça. "Ama sağlam yapılı bir hanım o, bu şekilde ifade etmeme izin verirseniz. Ve geleneksel olarak ailesi doğum sırasında pek az sorun yaşamıştır."

"Primi... ne dedin?"

"*İlk hamileliğini yaşayan*, Dük Hazretleri. Ve eminim hanımefendi, kütüphane halısını aşındırmakla meşgul olmak yerine suçlu peşinde koştuğunuzu bilmeyi tercih eder."

"Herhâlde haklısındır Willikins. Ee, bir de... Hah evet, eski lağım çukurunda yüzen genç bir hanım var Willikins."

"Tamam Dük Hazretleri. Mutfak yamağını bir merdivenle yollarım hemen. Suikastçılar Loncası'na haber vereyim mi peki acaba?"

"İyi fikir. Kızın temiz giysilere ve bir banyoya ihtiyacı olacak."

"Eski bulaşıkhanedeki hortum daha uygun olur belki? En azından başlangıç olarak?"

"İyi düşündün. Sen hallet bunu. Benim artık gitmem lazım."

Pseudopolis Meydanı Karakolu'nun kalabalık ana ofisinde Çavuş Colon, miğferine tüy gibi iliştirdiği leylak çiçeğini dalgın dalgın düzeltti.

"Acayip tuhaflaşıyorlar Nobby," dedi, huzursuzlukla sabah gazetelerini karıştırarak. "Aynasızlara özgü bir şey. Çocuklarım olduğunda benim de başıma gelmişti. Daha zorlu birine dönüşüyorsun."

"Zorlu derken?" dedi Onbaşı Nobbs. Nobbs, hayvanların çabucak evrimleşip insana dönüşmesinin en canlı kanıtıydı muhtemelen.

"Şeeey," dedi Colon, sandalyesinde arkasına yaslanarak. "Böyle... eh, bizim yaşımıza geldiğinde..." Nobby'ye baktı ve duraksadı. Nobby, yaşının "muhtemelen 34" olduğunu söylerdi; Nobbs ailesi sayı saymak konusunda başarılı değildi. "Yani belli bir... yaşa geldiğinde," diye denedi yine, "dünyanın asla kusursuz bir yer olmayacağını anlıyorsun. Dünyanın bir parça... şey olmasına alışıyorsun... bir parça..."

"Leş gibi?" dedi Nobby. Kulağının arkasına, normalde izmaritlerine ayırdığı yere, solmaya yüz tutmuş bir leylak çiçeği sıkıştırmıştı.

"Aynen," dedi Colon. "Yani dünya asla kusursuz bir yer olmayacak, bu yüzden elinden geleni yapıyorsun, tamam mı? Ama çocuk bekliyorsan, aniden her şeyi farklı görmeye başlıyorsun. *Çocuğum bu pisliğin içinde büyüyecek,* diye düşünüyorsun. *Daha İyi Bir Dünya kurmanın zamanı geldi*, diyorsun. Böylece biraz... şevkleniyorsun. İçinde bir ateş yanıyor. Bu arada, patron, Kolu güçlü olayını duyduğunda ortalık epey kızışac... Ah, günaydın Bay Vimes!"

"Dedikodumu yapıyorsunuz ha?" dedi Vimes, ikisi irkilerek selam dururken. Yanlarından geçti. Aslında ne konuştuklarını duymamıştı ama Çavuş Colon'un yüzü kitap gibi okunabiliyordu ve Vimes o kitabı seneler önce ezberlemişti.

"Şey, yalnızca merak ediyorduk, acaba mutlu olay..." diye başladı Colon, basamakları ikişer ikişer çıkan Vimes'ın peşine takılarak.

"Daha olmadı," dedi Vimes kısaca. Ofisinin kapısını itip açtı. "Günaydın Havuç!"

Yüzbaşı Havuç ayağa fırladı ve bir selam çaktı. "Günaydın efendim! Acaba hanımefendi..."

"Hayır Havuç. Henüz değil. Gece neler oldu?"

Havuç'un bakışları leylak çiçeğine ve sonra yine Vimes'ın yüzüne kaydı. "İyi şeyler olmadı efendim," dedi. "Bir bekçi daha öldürüldü."

Vimes olduğu yerde kalakaldı. "Kim?" diye sordu.

"Çavuş Kolugüçlü efendim. Pekmez Madeni Yolu'nda. Yine Carcer."

Vimes saatine baktı. Saray'a gitmelerine on dakika vardı ama bir anda, zaman önemini kaybetmişti.

Masasına oturdu. "Tanık?"

"Bu sefer üç tane efendim."

"O kadar var mı?"

"Hepsi cüce. Kolugüçlü görev başında bile değildi efendim. Mesaisi bitmişti, bir dükkândan sıçanlı börek ve patates kızartması alıyordu ve doğrudan Carcer'a tosladı. O iblis, Kolugüçlü'yü ensesinden bıçakladı ve kaçtı. Onu bulduğumuzu düşünmüş olmalı."

"*Haftalardır* arıyoruz adamı ve zavallı Kolugüçlü, kahvaltısından başka bir şey düşünmezken rastlıyor ona! Angua iz sürüyor mu?"

"Bir noktaya kadar sürdü efendim," dedi Havuç çekinerek.

"Neden bir noktaya kadar?"

"O... Eh, Carcer olduğunu varsayıyoruz, Sator Meydanı'nda anason bombası atmış. Neredeyse saf yağ."

Vimes içini çekti. Halkın tüm bunlara nasıl da adapte olduğu şaşırtıcıydı. Bekçi Teşkilatı'nda bir kurtinsan vardı ve bu haber yeraltında yayılmıştı. Bu yüzden de suçlular, kanunun burnunun *çok* keskin olduğu bir toplumda hayatta kalacak şekilde evrimleşmişti. Çözüm, koku bombalarıydı. *O kadar* dramatik olması gerekmiyordu

ayrıca; küçük bir şişe saf nane veya anason yağını sokağa atıyordunuz, bir sürü kişi basıp geçiyordu ve aniden Çavuş Angua, birbiriyle kesişen yüz, hatta *bin* ayrı koku iziyle karşı karşıya kalıp korkunç bir migrenle yatağa düşüyordu.

Havuç rapor verdi ve Vimes surat asarak, izni iptal edilen veya çift vardiya çalıştırılan bekçileri, silkelenen muhbirleri, pisletirilen güvercinleri, hışırdattırılan otları, rüzgâra tutulan parmakları, sokağa kabartılan kulakları dinledi. Bunların ne kadar anlamsız olduğunu biliyordu. Bekçi Teşkilatı'nın hâlâ yüz personeli bile yoktu ve bu sayıya çaycı kadın da dâhildi. Şehirdeyse bir milyon kişi ve bir milyar saklanma deliği vardı. Ankh-Morpork, saklanma delikleri üzerine inşa edilmişti. Dahası, Carcer tam bir kâbustu.

Vimes başka türlü kaçıklara alışıktı: normal normal yaşarken bir anda kendilerini kaybeden ve sırf fazla gürültülü sümkürdü diye birini ocak süngüsüyle öldüren adamlara. Ama Carcer farklıydı. Adam çift kişilikliydi; üstelik bu kişilikler birbirleriyle çatışma hâlinde değil, rekabet içindeydi. Yani adamın *her iki* omzunda da birer şeytan vardı ve şeytanlar birbirlerini kışkırtıyorlardı.

Bununla beraber adam sürekli neşeyle, keyifle gülümsüyordu ve bir haftada kararan cinsten altın saatler satarak geçinen bir serseriye benziyordu. Ve asla ama *asla* yanlış bir şey yapmadığına emindi. Tamamen emindi. Katliam sahnesinin ortasında, kan damlatan eller ve cebinde mücevherlerle durur ve incinmiş bir masumiyetle, "Ben mi? *Ben* ne yaptım ki?" derdi.

Ve ona inanırdınız... ta ki o küstah, güleç gözlerin içine bakana ve orada, derinlerdeki iblislerin, bakışlarınıza karşılık verdiğini görene kadar.

...ki o gözlere çok da uzun süre bakmamalıydınız; çünkü bu,

kendi gözlerinizi adamın ellerinden ayırdığınız anlamına gelirdi ve işte o an, o ellerden birinde bir bıçak belirirdi.

Ortalama bir bekçi için böyle kişilerle başa çıkmak kolay değildi. Bekçiler, sayıca azınlıkta olan kişilerin pes etmesini, anlaşma yapmaya çalışmasını ya da en azından *hareket etmeyi bırakmalarını* beklerdi. Beş dolarlık bir saat uğruna cinayet işlemelerini beklemezlerdi. (Yüz dolarlık saat derseniz, o farklıydı. Burası Ankh-Morpork'tu ne de olsa.)

"Kolugüçlü evli miydi?" dedi Vimes.

"Hayır efendim. Anne babasıyla Yeni Ayakkabıcılar Sokak'ta yaşıyordu."

Anne babası... diye düşündü Vimes. Sandığından da üzücüydü.

"Biri onlara haber verdi mi?" diye sordu. "Nobby deme sakın. 'Bir dolarına bahse girerim, sen Jackson'ın dulusun' saçmalığını bir daha istemeyiz."

"*Ben* gittim efendim. Haberi alır almaz."

"Teşekkür ederim. Nasıl karşıladılar? Kötü mü?"

"Onlar... ciddiyetle karşıladılar efendim."

Vimes inledi. Yüz ifadelerini hayal edebiliyordu.

"Resmî mektubu ben yazarım," dedi, masasının çekmecesini açarak. "Birine söyle, onlara götürsün. Daha sonra benim de uğrayacağımı söylesin. Ve belki, zamanı değil ama..." Hayır, bir dakika, bunlar cüceydi ve cüceler para konuşmaktan utanmazdı. "Boş ver. Emekli maaşı vesaire hakkındaki tüm detayları halledeceğiz desin. Görev başında öldü. Öyle sayılır. Bu da ek ödenek demek. Hepsi birikiyor." Dolaplarını karıştırdı. "Kolugüçlü'nün dosyası nerede?"

"Burada efendim," dedi Havuç, hemen dosyayı uzatarak. "Saat onda Saray'da olmamız gerekiyor efendim. Bekçi Teşkilatı Komitesi. Ama eminim anlayacaklardır," diye ekledi, Vimes'ın yüzünü

görerek. "Ben gidip Kolugüçlü'nün dolabını temizleyeyim efendim. Bizim çocuklar da çiçek falan almak için para toplar herhâlde..."

Yüzbaşı çıktıktan sonra Vimes, önündeki antetli kağıda bakarak düşündü. Bir dosya... Kahrolası bir *dosyaya* başvurması gerekmişti. Ama bugünlerde o kadar çok bekçi vardı ki...

"Çiçek için para. Bir de tabut. Meslektaşlarının ailelerine göz kulak olursun." Çok, çok uzun zaman önce, Çavuş Dickins söylemişti bunu...

Vimes kelimeler konusunda yetenekli değildi. Özellikle de yazılı kelimeler konusunda. Fakat yine de, hafızasını tazelemek için dosyaya birkaç kez göz atarak, yazabildiğince güzel bir mektup yazdı.

Hepsi de güzel, doğru kelimelerdi, öyle sayılırdı. Ama doğrusunu söylemek gerekirse, Kolugüçlü bekçilik yapması için para ödenen düzgün bir cüceydi yalnızca. Teşkilat'a katılmıştı, çünkü bugünlerde Teşkilat'a katılmak iyi bir kariyer tercihiydi. Ücreti iyiydi, emeklilik maaşı fena değildi, (kendinizi Igor'un ellerine bırakmaya cesaretiniz olduğu sürece) sağlık güvencesi harikaydı ve bir sene kadar sonra, eğitimli bir Ankh-Morpork bekçisi, şehirden ayrılıp ovadaki diğer şehirlerde, hem de daha yüksek rütbeyle işe başlayabiliyordu. Bu sürekli oluyordu. Sam Vimes'ın adını hiç duymamış kasabalarda bile bu bekçilere "Sammie" deniyordu. Sam Vimes bununla biraz gurur duyuyordu, yalan değil. "Sammie" demek, dudaklarını kıpırdatmadan düşünebilen, rüşvet almayan –yani *çok fazla* rüşvet almayan ya da yalnızca bira ve çörek düzeyinde rüşvetler alan ki Vimes bile bunları çarkları yağlayıp rahatça dönmelerine yardımcı olan maddeler olarak görüyordu– ve nihayetinde, güvenilen bekçiler demekti. En azından, belli bir düzeyde güvenilen bekçiler.

Koşan ayakların sesi, Çavuş Kayağantaş'ın, acemi birliğine

yeni katılmış bekçileri sabah koşusundan getirdiğini haber verdi. Kayağantaş'ın onlara öğrettiği koşu marşını duyabiliyordu Vimes. Bir trol tarafından uydurulduğu belliydi:

"*Aptal saptal şarkılaaar!*
Söyleyerek koşarıuız!
Neden öyle bilmiyooom!
Uyaklar da uymuyooo!"
"*Ses kes!*"
"Bir! Kii!"
"*Ses kes!*"
"Üç! Çok!"
"*Ses kes!*"
"Ee... ney?"

Eski limonata fabrikasında kurdukları küçük eğitim okulunun bir sürü bekçi çıkarması ama bekçilerin, deneme süreleri biter bitmez istifa etmeleri Vimes'ın sinirlerine dokunuyordu hâlâ. Gerçi bunun avantajları da vardı. Artık ta Überwald'de bile Sammieler vardı ve hepsi de yerel terfi basamaklarını üçer beşer tırmanıyordu. İsimlerini bilmek; o isimlerin, kendisine selam verecek şekilde eğitildiğini bilmek, işe yarıyordu. Siyasetin çalkantıları yerel hükümdarların birbirleriyle konuşmayı bırakmasına yol açmış olsa da semafor kuleleri aracılığıyla Sammieler birbirleriyle *sürekli* konuşuyordu.

Alçak sesle, farklı bir şarkı mırıldanmakta olduğunu fark etti Vimes. Senelerdir aklına gelmemiş bir ezgiydi. Hem koku hem de şarkı, leylağa yakışıyordu. Suçluluk hissederek sustu.

Mektubu bitirmek üzereyken kapı çalındı.

"Bitti sayılır!" diye seslendi.

"Benim ependim," dedi Bekçi Igor, başını içeri uzatarak. "Igor ependim."

"Evet Igor?" dedi Vimes, kafası çepeçevre dikişlerle kaplı birinin, kimliğini neden belirtmesi gerektiğini bir kez daha merak ederek.*

"Yalnıdda... bizim genç Kolugütlü'yü ayağa kaldırabiledeğimi töylemek ittemittim ependim," dedi Igor paylarcasına.

Vimes içini çekti. Igor'un yüzünde, hayal kırıklığıyla karışık endişeli bir ifade vardı, çünkü onun... *zanaatını* kullanmasına engel olmuşlardı. Hayal kırıklığına uğraması doğaldı yani.

"Bunu konuşmuştuk Igor. Bu, bir bacağı yerine dikmeye benzemez. Cüceler bu tür şeylere çok karşıdır."

"Bunda doğaüttü bir taraf yok ki ependim. Ben Doğal Feltefe'ye inanırım! Üttelik, onu getirdiklerinde hâlâ ılıktı."

"Kural kuraldır Igor. Yine de teşekkürler. Kalbinin temiz olduğunu biliyoruz."

"*İkisi de* temiz ependim," diye terslendi Igor.

"Ben de onu kastettim zaten," dedi Vimes duraksamadan, tıpkı Igor'un kalpleri gibi.

"Ah, pekâlâ ependim," dedi Igor pes ederek. Durdu ve sonra ekledi: "Hanımependi nasıllar ependim?"

Vimes bunu bekliyordu. Zihninin bunu yapması korkunçtu ama Igor ile Sybil'i aynı cümle içinde düşünmüştü bile. Igor'dan hoşlanmadığından değil. Tam tersine. Igor iğne kullanmada dâhi olmasa, bacaksız kalacak bekçiler dolaşıyordu şu an sokaklarda. Ama...

"İyi, iyi," dedi aniden.

---

* Bekçi Teşkilatı'nın adli tıp uzmanı ve sağlık memuru Igor oldukça gençti. (Tabii bir Igor'un yaşını ne kadar kestirebilirseniz; çünkü işe yarar kollar, bacaklar ve başka muhtelif organlar, normal kişilerin cep saatlerini miras bırakması gibi Igorlar arasında elden ele aktarılırdı.) Ayrıca pek de moderndi. Saçlarını ördek kuyruğu modelinde kestirmiş, kâkül bırakmıştı; hatta metal yerine *kauçuk* tabanlı ayakkabılar giyiyordu ve peltek konuşmayı da bazen unutuyordu.

"Yalnıd, duyduğuma göre Bayan Content biraz enditeli..."

"Igor, bazı konular vardır ki... Bak, sen... kadınlar ve bebekler hakkında *herhangi bir şey* biliyor musun?"

"Bildiğimi töyleyemem ependim ama birini tezgâhıma yatırıp itini bir güdel karıttırdıktan tonra, çoğu sorunu halledebilirim."

Vimes'ın hayal gücü bu noktada tamamen kapanmayı seçti. "Teşekkür ederim Igor," demeyi başardı sesi titremeden, "ama Bayan Content çok deneyimli bir ebedir."

"Tid öyle diyortanıd ependim..." dedi Igor, biraz kuşkuyla.

"Artık gitmem lazım," dedi Vimes. "Uzun bir gün olacak."

Koşar adım merdiveni indi, mektubu Çavuş Colon'a fırlattı, Havuç'a başını salladı ve birlikte hızla Saray'a doğru yürümeye başladılar.

Kapı kapandıktan sonra, masa başındaki bekçilerden biri, yazmaya çalıştığı rapord... daha doğrusu, yazı yazma *çabasından* başını kaldırdı. "Çavuş?"

"Evet Onbaşı Ping?"

"Neden bazılarınız mor çiçekler taktınız çavuş?"

Dikkatle kabartılan kulakların yarattığı ses emme etkisi eseri, havada hafif bir değişim oldu. Odadaki tüm bekçiler yazmayı bırakmıştı.

"Yani... sen, Reg ve Nobby geçen sene bu zamanlarda da çiçek takmıştınız ve ben de merak ettim, acaba bizim de çiçek takmamız..." Ping sustu. Çavuş Colon'un dost canlısı gözleri kısılmış, şu mesajı gönderiyorlardı: *İnce buz üzerindesin evlat ve buz tabakası gıcırdamaya başladı.*

"Yani... ev sahibemin bahçesi var ve ben de kolayca gidip bir dal..." diye devam etti Ping, ondan hiç beklenmeyecek bir intihar eğilimiyle.

"Bugün leylak takarsın, öyle mi?" dedi Colon usulca.

"Yalnızca diyorum ki, eğer leylak takmamı istersen ben gidip..."

"*Sen* orada mıydın?" dedi Colon. O kadar hızla ayağa kalktı ki sandalyesi devrildi.

"Sakin ol Fred," diye mırıldandı Nobby.

"Benim kastım..." diye başladı Ping. "Yani... Ben *orada mıydım* çavuş?"

Colon masanın üzerinden uzanarak kırmızı suratını Ping'in burnuna yaklaştırdı. "*Oranın* neresi olduğunu bilmiyorsan, orada değildin demektir," dedi, alçak sesle konuşmaya devam ederek. Doğruldu. "Şimdi, Nobby'yle benim yapacak bir işimiz var. Rahat ol Ping. Biz *çıkıyoruz*."

"Ee..."

Onbaşı Ping için gün güzel gitmiyordu.

"*Evet?*" dedi Colon.

"Ee... geçerli emre göre, çavuş... sen şu anda Karakol'daki en yüksek rütbeli bekçisin ve ben de bugün nöbetçi bekçiyim, başka zaman olsa sormazdım ama... Eğer dışarı çıkıyorsan çavuş, nereye gittiğini bana söylemen lazım. Biri seni arayabilir diye? Deftere yazmam lazım. Kalemle falan," diye ekledi.

"Bugünün tarihini biliyor musun Ping?" dedi Colon.

"Ee... mayısın yirmi beşi, çavuş."

"Bunun *anlamını* biliyor musun Ping?"

"Ee..."

"Bunun anlamı," dedi Nobby, "nereye gittiğimizi soracak kadar önemli olan herkes..."

"...nereye gittiğimizi biliyor," dedi Fred Colon.

Kapıyı arkalarından çarparak kapattılar.

Küçük Tanrılar Mezarlığı, sonrasında ne olduğunu bilmeyenler içindi; neye inandıklarını, ölümden sonra yaşam olup olmadığını,

hatta onlara neyin çarptığını bilmeyenler için. Bu kişiler yaşamlarını, nihai mutlaklık onları alıp götürene kadar halim selim bir muğlaklık içinde yaşarlardı. Şehrin diğer mezarlıkları arasında bu mezarlık, "Ivır Zıvır" diye işaretlenmiş çekmecelerin dengiydi ve ölenler buraya büyük bir beklenti olmaksızın gömülürdü.

Bekçilerin çoğu da buraya defnedilirdi, çünkü bekçiler, birkaç sene bekçi olarak çalıştıktan sonra, değil göremedikleri varlıklara, görebildiklerine bile inanmakta güçlük çekerdi.

Bu sefer yağmur yağmıyordu. Duvar boyunca uzanan kurum kaplı kavaklar rüzgârda sallanarak hışırdıyordu.

"Çiçek getirsek iyiydi," dedi Colon, uzun otların arasında yürürlerken.

"Taze mezarlardan birkaç tane yürütebilirim çavuş?" diye gönüllü oldu Nobby.

"Bu, bu sefer senden duymak istemediğim bir şey," dedi Colon sertçe.

"Affedersin çavuş."

"Böyle bir zamanda, Tarih denen sonsuz, kudretli ırmakta ölümsüz ruhunun nasıl yüzdüğünü falan düşünmen lazım. Senin yerinde olsam ben öyle yapardım Nobby."

"Tamam çavuş, öyle yaparım ben de. Ama biri çoktan yapmış anlaşılan..."

Bir duvarın dibinde leylak ağaçları büyüyordu. Yani geçmişte bir zamanda oraya bir leylak dikilmişti ve leylak, leylakların hep yaptığı gibi yüzlerce sürgün vermişti ve bu yüzden o tek dal şimdi bir koruluğa dönüşmüştü. Bütün dallar soluk mor çiçeklerle kaplıydı.

Dolaşık bitki örtüsünün içinde mezarlar görülebiliyordu yine de. Ankh-Morpork'un en başarısız tüccarı Zararına Dibbler, şapkasında bir leylak salkımıyla, mezarların önünde duruyordu.

Bekçileri gördü ve başını sallayarak selamladı, iki bekçi de selamına karşılık verdi. Üçü durup yedi mezara baktı. Mezarların yalnızca bir tanesi bakımlıydı. Mermer mezar taşı parlak ve yosunsuzdu; çimenler biçilmişti ve taştan duvarları ışıl ışıldı.

Diğer altısının tahtadan mezar işaretlerini yosun kaplamıştı ama en ortadaki bu mezar taşının yosunları kazınmış, ortaya şu isim çıkarılmıştı:

JOHN KEEL

İsmin altına biri özene bezene şu kitabeyi kazımıştı:

NASIL YÜKSELİYORLAR GÖKLERE...

Mezarın üzerine, mor kurdeleyle bağlanmış dev bir leylak çelengi yerleştirilmişti. Çelengin üstünde de yine mor kurdeleyle bağlanmış bir yumurta vardı.

"Bayan Palm, Bayan Battye ve kızlardan birkaçı geldi," dedi Dibbler. "Ve elbette Madam, yumurta getirildiğinden her zaman emin oluyor."

"Asla unutmamaları güzel," dedi Çavuş Colon.

Üçü sessizlik içinde durdu. Böyle zamanlara uygun kelime haznesine sahip olmayan adamlardı. Fakat bir süre sonra Nobby konuşma ihtiyacı duydu.

"Bir seferinde bana bir kaşık vermişti," dedi ortaya.

"Evet, biliyorum," dedi Colon.

"Babam hapisten çıktığında kaşığımı yürüttü ama *benim* kaşığımdı yine de," dedi Nobby ısrarla. "Bir çocuk için çok anlamlıdır, kendi kaşığının olması."

"Beni de ilk çavuş yapan oydu," dedi Colon. "Sonradan rütbem

indirildi elbette ama yine başarabileceğimi biliyordum. İyi bir bekçiydi o."

"Sektöre girdiğim daha ilk hafta benden börek almıştı," dedi Dibbler. "*Hepsini* yedi. *Tek bir* parçasını bile tükürmedi."

Yine sessizlik çöktü.

Bir süre sonra Çavuş Colon boğazını temizledi: beklenen anın geçtiğini anlatan genel bir işaret. Hazır bulunanların muhtelif kasları gevşedi.

"Bir ara orakla gelip buraları temizleyelim," dedi Colon.

"Her sene aynı şeyi söylüyorsun çavuş," dedi Nobby, uzaklaşırlarken. "Ama hiç yapmıyoruz."

"Burada katıldığım her bekçi cenazesi için bir dolar verseler," dedi Colon, "benim... on dokuz buçuk dolarım olurdu."

"Buçuk?" dedi Nobby.

"Onbaşı Hildebiddle tam zamanında uyanıp tabut kapağını yumruklamıştı da," dedi Colon. "Senden önceydi bu, hatırlamazsın. Herkes, ölümden bu şekilde dönmesinin şaşırtıcı olduğunu söylemişti."

"*Bay Çavuş?*"

Üç adam döndü. Mezarlığın mukim mezar kazıcısı, tepeden tırnağa siyahlara bürünmüş, fasulye sırığını andıran Dölübelli First, hızla ve aynı zamanda kıyın kıyın yürüyerek yaklaşıyordu.

Colon içini çekti. "Evet, Belli?" dedi.

"Günaydın, tatlı..." diye başladı mezarcı ama Çavuş Colon parmağını salladı ona.

"Hemen kes şunu," dedi. "Seni daha önce de uyardığımızı biliyorsun. O 'komik mezarcı' skecine hiç girişme. Komik değil, zekice hiç değil. Ne söyleyeceksen söyle. Aptal aptal şeyler olmadan."

Belli, yıkılmış görünüyordu. "Eh, iyi kalpli beyefendiler..."

"Belli, seni senelerdir tanırım," dedi Colon bıkkınlıkla. "*Çaba göster*, olmaz mı?"

"Diyakoz bu mezarların kazılmasını istiyor Fred," dedi Belli, surat asarak. "Otuz seneden fazla oldu. Bunların mahzen mezarlara gitmelerinin zamanı geldi de geçiyor."

"Hayır," dedi Fred Colon.

"Ama orada onlara güzel bir raf ayarladım Fred," diye yalvardı Belli. "Hem de en önde. Mezara ihtiyacımız var Fred! Mezarlık tıklım tıkış doldu, doğruya doğru! Solucanların bile artık tek sıra hâlinde yürümeleri gerekiyor! En önde diyorum Fred, çayımı içerken onlarla sohbet edebileceğim bir yerde. Ne dersin?"

Bekçiler ve Dibbler bakıştı. Çoğu şehir sakini, sırf iddia üzerine bile olsa Belli'nin mahzen mezarlarını ziyaret etmişti ve ciddi bir törenle mezara defnedildikten sonra sonsuza dek huzur içinde yatamadığınızı öğrenmek, çoğu şehir sakini için şok edici olmuştu. Birkaç sene, Belli'nin tabiriyle "küçük kımıl kımıl yardımcılar" işlerini yapıp bitirene kadar mezarda yatıyordunuz; bunun ardından, *asıl* son istirahatgâhınız, mahzen mezarlar ve dev kayıt defterinde bir satır oluyordu.

Belli orada, mahzen mezarda yaşıyordu. Kendisinin de dediği gibi orada yaşayan tek kişiydi ve ev arkadaşlarından memnundu.

Belli hakkındaki yaygın kanı, tuhaf ama vicdanlı bir adam olduğuydu.

"Bu senin fikrin değil, değil mi?" dedi Fred Colon.

Belli başını eğdi. "Yeni diyakoz biraz, eh... *yeni*," dedi. "Biraz... hevesli. Bazı değişiklikler getirdi."

"Onların *neden* kazılıp çıkarılmadığını söyledin mi ona?" dedi Nobby.

"Bunun yalnızca tarih olduğunu söyledi," dedi Belli. "Geçmişi geride bırakmamız gerektiğini söylüyor."

"Bunu Vetinari'yle konuşması gerektiğini söyledin mi peki?" dedi Nobby.

"Evet. O da bana, 'Beyefendi'nin geçmişte yaşamayan, ileri görüşlü bir adam olduğundan emin olduğunu' söyledi," dedi Belli.

"*Gerçekten* yeniymiş," dedi Dibbler.

"Evet," dedi Nobby. "Ve muhtemelen eskimeye fırsat bulamayacak. Sorun değil Belli, bize sorduğunu söyleyebilirsin."

Mezarcı rahatlamış göründü. "Sağ olasın Nobby," dedi. "Ayrıca bilmenizi isterim, zamanınız geldiğinde konulmanız için güzel, manzaralı bir raf ayarladım size. Benden sonra gelenler bilsin diye isimlerinizi defterime de yazdım."

"Eh, bu, ee... büyük nezaket, Belli," dedi Colon, gerçekten öyle mi olduğunu merak ederek. Çünkü yer eksikliği yüzünden mahzen mezardaki kemikler sahibine göre değil, boylarına göre depolanıyordu. Kaburga odaları vardı. Uyluk kemiği sokakları vardı. Ve elbette girişin yakınında, raflar dolusu kafatası vardı. (Çünkü bir sürü kafatası olmayan mahzen mezar, doğru düzgün bir mahzen mezar sayılmazdı.) *Eğer bazı dinler haklıysa ve bir gün herkes dirilecekse*, diye düşünüyordu Fred, *feci kargaşa yaşanacak, her yer ortalıkta yürüyen iskeletlerle dolacak.*

"Harika bir yer, üstelik..." diye başladı Belli ama sonra sustu. Öfkeyle girişi işaret etti. "*Onun* buraya gelmesi hakkında ne dediğimi biliyorsunuz!"

Döndüler. Onbaşı Reg Shoe, miğferine kocaman bir leylak buketi bağlamış, çakıl yolda ciddiyetle yaklaşıyordu. Omzunda uzun saplı bir de kürek taşıyordu.

"Bu bizim Reg," dedi Fred. "Burada olmaya hakkı var Belli. Bunu biliyorsun."

"O ölü bir adam! Ben mezarlığımda ölü adam falan istemiyorum!"

"Burası ölü adamlarla dolu Belli," dedi Dibbler, adamı sakinleştirmeye çalışarak.

"Evet ama onlar sürekli girip çıkmıyor!"

"Hadi ama Belli! Her sene böyle yapıyorsun!" dedi Fred Colon. "Nasıl öldürüldüğü onun kontrolünde olan bir şey değil ki! Adamın zombi olması kötü biri olduğu anlamına da gelmez. Faydalı biridir Reg. Ayrıca herkes mezarına onun kadar iyi baksa buralar çok daha derli toplu görünürdü. Günaydın Reg."

Reg Shoe, gri yüzünde bir gülümsemeyle, dördüne başını salladı ve yürümeye devam etti.

"Kendi küreğini de getirmiş!" diye homurdandı Belli. "İğrenç bir şey bu!"

"Hâlbuki ben, bu yaptığının çok hoş olduğunu düşünmüşümdür hep," dedi Fred. "Reg'i rahat bırak Belli. Önceki sene yaptığın gibi ona taş atmaya başlarsan Kumandan Vimes'ın kulağına gider ve bir sürü sorun çıkar. Demedi deme. Sen şeylerden anlıyorsun... şey..."

"...kadavralardan," dedi Nobby.

"...ama... Eh, Belli... sen orada *değildin*," dedi Colon. "Uzunu kısası bu. Reg ise oradaydı. Bu konuda söylenecek başka hiçbir şey yok. Orada değildiysen anlayamazsın. Şimdi işinin başına dön ve kafataslarını yeniden say. Bunu sevdiğini biliyorum. Hadi bay bay Belli."

Dölübelli First, uzaklaşan adamları izledi; Çavuş Colon ölçülüp biçildiğini hissetti.

"Adamın adının manasını hep merak etmişimdir," dedi Nobby, dönüp mezarcıya el sallayarak. "Yani... Dölübelli ne ya? Ne alaka?"

"Eh, kendisiyle *bir kez* bari gurur duyduğu için annesini suçlayamazsın Nobby," dedi Colon.

"Bugün başka neleri bilmem gerekiyor?" dedi Vimes, Havuç'la birlikte kalabalıkları omuzlaya omuzlaya sokaklarda yürürlerken.

"Kara Kurdeleliler'den* mektup aldık efendim. Diyorlar ki, tekliflerini kabul etmeniz, şehirdeki türlerarası ahengi sağlamak açısından büyük bir adım olurmuş."

"Bekçi Teşkilatı'na vampir almamı mı istiyorlar?"

"Evet efendim. Sizin konuyla ilgili endişelerinize rağmen, sanıyorum Bekçi Teşkilatı Komitesi'nin pek çok üyesi de bunun iyi bir..."

"Cesede benzeyen bir hâlim var mı?"

"Hayır efendim."

"O zaman yanıt hayır. Başka?"

Havuç ona ayak uydurmak için koşarken, yazı levhasına taktığı kalın evrak destesini karıştırdı. "*Times*'ta yazdığına göre, Borogravia, Mouldavia'yı işgal etmiş."

"Bu iyi mi? Yerlerini hatırlamıyorum."

"İkisi de eskiden Karanlık İmparatorluk'un parçasıydı efendim. Überwald'in kapı komşusu."

"Biz hangisinin tarafındayız?"

"*Times* diyor ki, küçük Mouldavia devletini saldırganlara karşı desteklemeliymişiz efendim."

"Borogravia'yı şimdiden sevdim," diye terslendi Vimes. *Times* önceki hafta, Vimes'ın hiç de hoş bulmadığı bir karikatürünü yayınlamıştı. Daha da kötüsü Sybil orijinalini getirtmiş, çerçeveletip duvara asmıştı. "Bütün bunların bizim için anlamı ne?"

"Muhtemelen daha fazla mülteci, efendim."

"Aman tanrılar, artık yerimiz kalmadı! Neden hep buraya geliyorlar?"

"Sanırım daha iyi bir yaşam bulmak için efendim."

---

* Überwald İtidal Cemiyeti'ni kuran eski vampirler, malum yapış yapış maddeyi tamamen ve *kyesinlikle* bıraktıklarını, bunun yerine güzel bir şarkıyı veya sağlıklı bir masa tenisi maçını çok daha fazla tercih ettiklerini gösteren kara kurdeleler takıyorlardı.

"*Daha iyi* bir yaşam mı?" dedi Vimes. "*Burada* mı?"

"Geldikleri yerde durum daha kötü sanırım," dedi Havuç.

"Burada ne tür mültecilerden bahsediyoruz?"

"Çoğunlukla insan, efendim."

"'*Sayıca* çoğunluğu insan' mı demek istiyorsun, yoksa 'her birey *daha ziyade* insan sayılır' mı demek istiyorsun?" dedi Vimes. Ankh-Morpork'ta bir süre yaşadıktan sonra bu tür soruları nasıl dile getirmek gerektiğini öğreniyordunuz.

"Ee... insanlar dışında, orada yaşadığını duyduğum tek diğer tür, kveçler efendim. Ormanların derinliklerinde yaşarlarmış ve kıllarla kaplıymışlar."

"Gerçekten mi? Eh, Bekçi Teşkilatı'na bir tane almamız talep edildiğinde onlar hakkında daha fazla bilgi ediniriz herhâlde," dedi Vimes, ekşi ekşi. "Başka?"

"Bir tane de umut verici haber var efendim," dedi Havuç gülümseyerek. "Âdemler'i biliyorsunuz ya? Sokak çetesi olan?"

"Ne olmuş?"

"İlk trol üyelerini aldılar."

"Ne? Ben onların trolleri *dövdüğünü* sanıyordum! Çetenin *var oluş amacı* bu!"

"Anlaşılan genç Kalsit de trolleri dövmekten hoşlanıyormuş."

"Ve bu iyi bir şey, öyle mi?"

"Bir açıdan, efendim. İyi yönde bir adım sayılır."

"Nefrette birleşmeleri mi demek istiyorsun?"

"Öyle de denebilir efendim," dedi Havuç. Yazı levhasındaki evrakları ileri geri çevirdi. "Şimdi, başka neler vardı... Hah, evet, nehir devriye teknesi yine battı ve..."

Ben nerede yanlış yaptım? diye düşündü Vimes, Havuç anlatmaya devam ederken. *Eskiden bekçiydim. Hakiki bir bekçi. Suçluları kovalardım. Avcıydım. En iyi yaptığım iş buydu. Botlarımın altındaki*

taşların verdiği hisse bakarak hangi sokakta olduğumu bilirdim. Bir de şimdi şu hâlime bak! Bir dük! Bekçi Teşkilatı'nın kumandanı! Siyasetçi! Belki burada isyan çıkmasına sebep olabilir diye bin kilometre uzakta kimin kiminle savaştığını bilmem gerekiyor!

En son ne zaman devriyeye çıktım? Geçen hafta mı? Geçen ay mı? Asla doğru düzgün teftiş de yapamıyorum, çünkü çavuşlar binadan çıktığımı herkese haber veriyor ve arka sokakları kullansam bile ben oraya vardığımda her kahrolası bekçi zırh cilası kokuyor ve yeni tıraş olmuş oluyor. (En azından bu gurur verici bir düşünceydi, çünkü çalıştırdığı çavuşların aptal olmadığını gösteriyordu.) *Bütün gece yağmur altında dikilmiyorum, serserinin tekiyle yağmur kanallarında yuvarlanarak ölümüne dövüşmüyorum ve* asla *koşmuyorum. Bütün bunlar ellerimden alındı. Hem de ne için?*

Konfor, güç, para ve harika bir eş için...

...ee...

Tamam, bunlar da iyi şeylerdi elbette ama...

Ama yine de...

Kahretsin. Ben artık bekçi değilim. Ben yöneticiyim. Kahrolası komiteyle, hepsi çocukmuş gibi konuşmam gerekiyor. Kahrolası aptalca bir oyuncak asker zırhı giyerek resepsiyonlara gidiyorum. Yaptığım şey tamamen siyaset ve evrak işi.

Bu iş fazla büyüdü.

Her şeyin son derece basit olduğu günler nerede şimdi?

Leylak gibi soldular...

Saray'a girdiler ve ana merdiveni tırmanarak Uzun Ofis'e vardılar.

İçeri girdiklerinde Ankh-Morpork Ataerki pencerenin önünde dikilmiş, dışarıyı seyrediyordu. Odada ondan başka kimse yoktu.

"Ah, Vimes," dedi arkasına dönmeden. "Gecikeceğini tahmin etmiştim. Mevcut koşullar yüzünden, komite üyelerini yolladım.

Kolugüçlü'ye çok üzüldüler. Ben de üzüldüm. Resmî mektubu yazmışsındır kuşkusuz."

Vimes, Havuç'a sorgulayan bir bakış fırlattı. Havuç gözlerini devirdi ve omuzlarını silkti. Haberler Vetinari'nin kulağına *çok çabuk* gidiyordu.

"Evet, yazdım," dedi Vimes.

"Hem de bu kadar güzel bir günde," dedi Vetinari. "Gerçi... bir fırtınanın yaklaştığını görebiliyorum." Döndü. Cübbesine bir leylak salkımı iğnelemişti.

"Leydi Sybil nasıl? İyi mi?" dedi oturarak.

"Siz söyleyin."

"Bazı şeyler aceleye getirilemiyor elbette," dedi Vetinari rahatça, evrakları karıştırarak. "Bakalım, şimdi... İlgilenmem gereken birkaç mesele vardı... Küçük Tanrılar Tapınağı'ndaki dindar dostlarımızdan her zamanki mektup..." Mektubu evrak yığınından dikkatle ayırdı ve bir kenara koydu. "Yeni diyakozu çaya davet edip konuyu açıklamam gerekecek sanırım. Şimdi, nerede kalmıştım... Ah, siyasi durumun değiştiği ve... Evet?"

Kapı açıldı. Başkâtip Drumknott içeri girdi.

"Dük Hazretleri'ne mesaj var," dedi ama mesajı Lord Vetinari'ye verdi. Ataerk, mesajı masanın üzerinden büyük nezaketle Vimes'a uzattı.

Vimes kâğıdı açtı.

"Klak mesajı!" diye bağırdı. "Carcer, Yeni Bina'da köşeye kıstırılmış! *Hemen* gitmem lazım!"

"Ne kadar da heyecan verici," dedi Lord Vetinari, aniden ayağa kalkarak. "Av çağrısı. Ama *şahsen* gitmen gerekli mi, Dük Hazretleri?"

Vimes ona kurşuni bir bakış fırlattı.

"*Evet*," dedi. "Çünkü gitmezsem, *benim* eğittiğim zavallı ahma-

ğın teki, doğru şeyi yapmaya, yani o herifçioğlunu *tutuklamaya* çalışacak." Havuç'a döndü. "Yüzbaşı, hemen işe koyul! Klaklar, güvercinler, ulaklar... ne bulursan! Bu çağrıya *herkesin* yanıt vermesini istiyorum, tamam mı? Ama kimse, tekrar ediyorum *hiç kimse,* büyük bir destek gücü olmadan adama bulaşmayacak! Anlaşıldı mı? Swires da havalansın! Ah, *lanet olsun!..*"

"Sorun nedir efendim?" dedi Havuç.

"Mesajı Dibiküçük göndermiş. Doğrudan *buraya.* Yani... onun orada ne işi var? Adli tıp uzmanı o kız! Sokak bekçisi değil! Her şeyi kitabına uygun yapmaya çalışacak!"

"Öyle yapmamalı mı?" dedi Vetinari.

"Hayır! Carcer'ın sırf dikkatini çekmek için bile, okla bacağından şişlemek lazım. Önce ateş edersiniz..."

"...sonra mı soru sorarsınız?" dedi Vetinari.

Vimes kapıda durdu. "Hayır. Ona sormak istediğim hiçbir şey yok."

Vimes, Sator Meydanı'nda durup nefeslenmek zorunda kaldı ve bu iğrençti. Birkaç sene önce olsa, koşu temposunu daha yeni yakalamış olurdu! Ama ovaların üzerinde yuvarlanan fırtına önden sıcak hava dalgası yolluyordu ve kumandanın oraya hırıldaya hırıldaya varması uygun kaçmazdı. Şimdi bile, bir satıcı tezgâhının arkasında durup birkaç derin nefes aldığı hâlde, uzun bir cümle kurmaya yetecek nefesi olduğundan emin değildi.

Onbaşı Neşeli Dibiküçük'ü Üniversite duvarının dibinde sapasağlam beklerken bulunca rahat bir nefes aldı.

Neşeli selam verdi. "Rapor veriyorum efendim!"

"Mm," diye mırıldandı Vimes.

"Trafik görevinde iki trol gördüm efendim," dedi Neşeli, "ve onları Su Köprüsü'ne yolladım. Sonra Çavuş Kayağantaş geldi ve

ona Üniversite'nin ana kapısından girip yukarı tırmanmasını söyled... Şey, *tavsiye ettim*. Sonra Çavuş Colon ve Nobby geldi ve onları da Oylum Köprüsü'ne yolladım."

"Neden?" dedi Vimes.

"Çünkü adamın o yöne gideceğinden şüphelendim," dedi Neşeli, yüzüne dikkatle bir masumiyet ifadesi oturtarak; Vimes başını sallamamaya özen gösterdi. "Sonra, bekçiler geldikçe onları çeper oluşturacak şekilde konuşlandırdım. Ama sanırım adam yukarı çıktı ve hâlâ orada."

"Neden?"

"Çünkü... bir sürü sihirbazla savaşa savaşa nasıl aralarından geçip kaçabilir efendim? Kaçmak için tek şansı gizlice çatılardan geçmek ve sessiz sakin bir yerde yere inmek. Saklanabileceği bir sürü yer var ve hiç yere inmeden ta Şeftalili Turta Sokak'a kadar gidebilir."

Adli tabip kadar keskin bir zekâsı var, diye düşündü Vimes. *Şansımız varsa, Carcer'ın Buggy'den de haberi yoktur.*

"İyi düşünmüşsün," dedi.

"Teşekkür ederim efendim. Bu duvara biraz daha yaklaşmanız mümkün mü efendim?"

"Neden?"

Bir şey parke taşlarına düşerek parçalandı; Vimes kendini aniden duvara yamyassı yaslanmış buldu.

"Çünkü adamın arbaleti var efendim," dedi Neşeli. "Kolugüçlü'den çaldığını sanıyoruz. Neyse ki nişancılığı pek iyi değil."

"Bravo onbaşı," dedi Vimes zayıfça. "İyi iş çıkardın." Arkasındaki meydana baktı. Rüzgâr, pazar tezgâhlarının tentelerini savuruyordu ve pazarcılar, arada bir gökyüzüne bakışlar fırlatarak mallarını örtüyordu. "Ama orada oyalanmasına izin veremeyiz," diye devam etti. "Bırakırsak rastgele ateş etmeye başlar ve eninde sonunda *birini* vurur."

"Bunu neden yapsın efendim?"

"Carcer'ın bir sebebe ihtiyacı yok," dedi Vimes. "Bir *bahane* onun için yeterli." Çok yukarılarda bir hareketlilik gözüne çarptı ve sırıttı.

Büyük bir kuş, şehrin üzerinde yükseliyordu.

Balıkçıl, şikâyetler mırıldanarak, geniş halkalar çize çize dönüyor, yükselmeye çalışıyordu.

Dizleriyle kuşu sıkı sıkı kavramış olan Onbaşı Buggy Swires'ın etrafında ise *şehir* fırıl fırıl dönüyordu. Sonra, kuşu rüzgâr altına çevirdi ve kuş, şehrin en yüksek binası olan Sanat Kulesi'ne konup koşarak yavaşladı.

Gnom, deneyimli bir hareketle, taşınabilir semaforu yerinde tutan ipi kesti ve onun peşinden, kulenin çatısını kaplayan, sarmaşık yaprakları ve eski kuzgun yuvalarından oluşmuş çürük madde tabakasına atladı.

Balıkçıl, yuvarlak gözlü bir aptallıkla izledi onu. Buggy, kuşu olağan gnom yöntemiyle eğitmişti: Kendinizi kurbağa yeşiline boyar, vraklayarak bataklıkta beklerdiniz ve bir balıkçıl sizi yemeye kalktığında gagasından yukarı koşup ona kafa atardınız. Balıkçıl kendine gelmeden önce de özel yağı –onu yapması koskoca bir gün almıştı ve kokusu yüzünden bütün Karakol tahliye edilmişti– burun deliklerine üflerdiniz, sonra balıkçıl size bir bakış fırlatırdı ve sizi annesi zannederdi.

Balıkçıl, kullanışlıydı. Onunla ekipman taşıyabilirdiniz. Fakat Buggy trafik devriyesi için *atmaca* tercih ediyordu; havada süzülmekte daha iyiydi.

Taşınabilir semaforun kanatlarını, haftalar önce gizlice kurduğu kaideye taktı. Sonra, balıkçılda asılı heybelerinin birinden minik bir teleskop indirdi ve aleti taşın kenarına, tam aşağı bakacak

şekilde bağladı. Buggy bu anlardan zevk alırdı; çünkü bu an, diğer herkesin ondan daha küçük göründüğü tek andı.

"Şimdi... bakalım neler görebileceğim," diye mırıldandı.

Üniversite binaları vardı. Saat kulesi İhtiyar Tom vardı. Yakındaki bacaların arasında, Çavuş Kayağantaş'ın tanınmaması imkânsız cüssesi vardı. Yaklaşan fırtınanın sarı ışığı sokaklarda koşuşturan bekçilerin miğferlerinden yansıyordu. Ve orada, kenarlığın arkasında sessizce ilerleyen...

"Yakaladım seni," dedi Buggy usulca ve semaforun kollarına uzandı.

"K... Y... Ğ... N... T... Ş boşluk T... M boşluk K... L... S boşluk Y... K... N... D..." dedi Neşeli.

Vimes başını salladı. Kayağantaş çatıda, İhtiyar Tom kulesinin yakınındaydı. Kayağantaş, üç insanın kaldıramayacağı kadar ağır bir kuşatma arbaleti taşıyordu ve onu büyük bir ok demeti fırlatabilecek şekilde modifiye etmişti. Adı Parışçı'ydı. Onlara etki eden kuvvetler yüzünden okların çoğu havada parçalanıyordu ve hedefe, alev alev yanarak genişleyen bir kıymık bulutu çarpıyordu. Vimes, Kayağantaş'ın onu şehir sakinleri üzerinde kullanmasını yasaklamışsa da bu silah binalara girmek için çok iyi bir yoldu: Aynı anda hem ön kapıyı hem de arka kapıyı açıyordu.

"Söyle ona, sadece uyarı atışı yapsın," dedi. "O şeyle Carcer'ı vurursa adamın cesedini bile bulamayız." *Cesedini bulmayı çok isterdim aslında*, diye ekledi kendi kendine.

"Başüstüne efendim." Neşeli, kemerinden iki beyaz raket çekti, kulenin tepesine döndü ve kısa bir sinyal gönderdi.

Buggy uzaktan yanıt verdi.

"K... Y... Ğ... N... T... Ş boşluk U... Y... R boşluk A... T... Ş," diye mırıldandı Neşeli kendi kendine, mesajın geri kalanını gönderirken.

Yukarıdan bir yanıt daha geldi. Bir an sonra, kulenin tepesinden kırmızı bir alev yükselip patladı. Herkesin dikkatini çekmenin etkili bir yoluydu bu. Sonra Vimes, mesajın aktarıldığını gördü: Üniversite binalarının etrafında, emri gören bekçiler kapı aralıklarına kaçtı, çünkü Parışçı'yı biliyorlardı.

Trolün emri okuyup anlaması birkaç saniye aldı ama sonra uzaktan ağır bir gümleme duyuldu, cehennem arılarının uğultusunu andıran bir ses çıktı, ardından da kiremitler ve duvarlar parçalandı. Meydana kiremit parçaları yağdı. Hâlâ dumanları tüten bir baca, Vimes'ın birkaç metre ötesine düştü.

Sonra toz ve küçük tahta parçaları pıtırdadı ve son olarak da yavaş yavaş, güvercin tüyleri süzüldü.

Vimes, miğferindeki sıva tozunu silkeledi. "Evet, eh... uyarmış *olduk*," dedi.

Bacanın yanına, yarım bir rüzgârhorozu indi.

Neşeli Dibiküçük, teleskopa yapışan tüyleri üfledi ve aleti yine kulenin tepesine çevirdi. "Buggy diyor ki, hareket etmeyi bırakmış efendim," diye raporladı.

"Gerçekten mi? Beni şaşırtıyor..." Vimes kemerini düzeltti. "Şimdi arbaletini bana verebilirsin onbaşı. Yukarı çıkıyorum."

"Efendim, kimsenin onu tutuklamaya çalışmamasını emrettiniz! Bu yüzden size sinyal yolladım!"

"Haklısın, dedim. Çünkü onu *ben* tutuklayacağım. Hemen, şu anda. O bütün organlarının yerli yerinde olup olmadığını kontrol etmek için sayım yaparken. Kayağantaş'a ne yapacağımı haber ver, çünkü seksen kiloluk bir çöp şiş olmak istemiyorum. Ve hayır, ağzını öyle açıp kapama. Biz destek kuvvet ve zırh meselesini halledene ve herkesi konuşlandırana kadar adam çoktan kaçıp başka yere saklanır."

Son sözcükleri, koşarken söylemişti.

Bir kapıya ulaştı ve içeri daldı. Yeni Bina, öğrenci yurduydu; ama saat daha on buçuktu ve bu yüzden çoğu öğrenci henüz yatakta olmalıydı. Vimes koridorda koşup uzak ucundaki merdivene ulaşırken birkaç kişi kapılardan uzanıp baktı. Merdiveni yavaş yavaş ve kendisini bekleyen gelecekten daha az emin şekilde tırmanarak en üst kata çıktı Vimes. *Bakalım... buraya daha önce de gelmiştim... Evet, aralık bir kapı var ve içerideki paspas ve kovalar buranın temizlik odası olduğunu anlatıyor.*

Uzak uçta, çatıya çıkan ahşap bir merdiven görebiliyordu.

Vimes arbaleti dikkatle kurdu.

Demek, Carcer'ın bekçi arbaleti vardı. Güzel, klasik, tek atışlı modellerdi onlar ama yeniden kurulmaları biraz zaman alıyordu. Ateş eder ve ıskalarsa, bir daha ateş etme fırsatı bulamayacaktı. Ondan sonra... Ondan sonrasını bilmek imkânsızdı.

Vimes merdiveni tırmandı ve şarkı geri geldi.

"*Ayaklarını kaldırarak yükseliyorlar göklere...*" diye tısladı alçak sesle.

Çatıya açılan kapağın hemen altında durdu. Carcer, "sopaya takılmış miğfer" numarasına kanmazdı; yalnızca tek bir atış yapabilecekken değil. Vimes'ın, riski göze alması gerekiyordu.

Başını kapak boşluğundan uzattı, çabucak döndü, bir anlığına geri çekildi ve sonra açıklıktan tüm hızıyla fırladı. Çatıya indiğinde beceriksizce yuvarlandı ve ayaklarının üzerine basarak çömeldi.

Kimse yoktu.

Hâlâ yaşıyordu. Nefes verdi.

Yanında, çatının eğimli kenarı yükseliyordu. Vimes çatı boyunca süzüldü, kıymıklarla kaplanmış bir bacaya sokularak durdu ve başını kaldırıp kuleye baktı.

Kulenin üstündeki gökyüzü canlı bir mavi-siyah renkteydi. Fır-

tınalar, ovalarda yuvarlanırken her zaman epey kişilik kazanırdı ama bu, efsanevi bir fırtına olacakmış gibi görünüyordu. Parlak gün ışığı Sanat Kulesi'ne vuruyordu ve tepede, Buggy'nin çılgın hareketlerle yolladığı sinyal...

B... B... D...

Bekçinin başı dertte. Kardeşiniz yaralandı.

Vimes hızla döndü. Gizlice yaklaşan kimse yoktu.

Yavaşça bacanın etrafından dolaştı ve orada, iki başka bacanın arasında, Vimes ile semavi Buggy'den başka kimsenin göremeyeceği bir yerde, Carcer'ı gördü.

Adam nişan alıyordu.

Vimes başını çevirerek adamın hedefine baktı.

Elli metre uzakta, Üniversite'nin Yüksek Enerjili Büyü Binası'nın tepesinde, Havuç yürüyordu.

Kahrolası aptal! Gizlenme konusunda asla başarılı olamamıştı! Evet, eğiliyor ve süzülüyordu ama tamamen mantıksız bir şekilde, bu onun daha da fazla dikkat çekmesine sebep oluyordu. Görünmez olduğunu hayal etme sanatını anlamıyordu. Ve işte oradaydı şimdi; çatıdaki döküntüler arasında gizli saklı ilerliyor, bu hâliyle küçük bir küvetteki büyük bir ördek kadar göze çarpıyordu. Üstelik tek başına gelmişti.

Aptal!

Carcer dikkatle nişan alıyordu. YEB Binası'nın çatısı, terk edilmiş cihazların oluşturduğu bir labirentti ve Havuç, şehir sakinlerinin "Sihirbazların Cevizleri" olarak bildiği dev bronz küreleri* barındıran platformun arkasında süzülüyordu. Neyse ki tüm bu ıvır zıvır yüzünden Havuç çok da iyi bir hedef değildi.

Vimes arbaletini kaldırdı.

---

* Bunlar aslında, binada yürütülen deneyler yolunda gitmezse... Daha doğrusu, yolunda *gitmediğinde* biriken büyüyü havaya dağıtma amaçlı kürelerdi.

Ve gök... gürledi! Tanrıların merdiveninden aşağı yuvarlanan dev demir küpün gürlemesiydi bu; gökyüzünü ikiye yaran, binayı sarsan bir çatırtıydı.

Carcer başını kaldırdı ve Vimes'ı gördü.

"Napıyon bayım?"

Teleskopun başındaki Buggy kıpırdamadı. O anda onu oradan levyeyle bile koparamazdınız. "Kesin sesinizi, sizi kaçık leş kargaları!" diye mırıldandı.

Aşağıdaki iki adam da ateş etmişti ve ikisi de, aynı anda hem ateş edip hem karşı ateşten kaçınmaya çalıştıklarından ıskalamıştı.

Buggy'nin omzu dürtüklendi. "*Nooluyo* bayım?" dedi ısrarlı ses.

Buggy döndü. Arkasında bir düzine perperişan kuzgun vardı. Üstlerine fazla büyük gelen siyah pelerinler takmış yaşlı adamlara benziyorlardı. Bunlar Sanat Kulesi kuşlarıydı. Hâlihazırda zeki olan bu kuzgunlar, yüzlerce nesil boyunca yüksek büyü ortamında yaşadıktan sonra daha da zekileşmişlerdi. Ama zeki olsalar da pek akıllı sayılmazlardı. Yalnızca, aşağıdaki şehir manzarasının bir tür heyecan verici gündüz kuşağı televizyonu görevi gördüğü kuşlara uygun, daha ısrarlı türden bir aptallıkları vardı.

"*Yaylanın!*" diye bağırdı Buggy ve yine teleskopa döndü. Carcer şimdi koşuyordu, Vimes da peşinden koşuyordu *ve sonra dolu yağışı geldi...*

Dolu yağışı dünyayı beyaza boyadı. Dolu taneleri Buggy'nin etrafında patırdıyor, miğferini çınlatıyordu. Kafası kadar büyük taneler taştan sekiyor, Buggy'ye alttan çarpıyordu. Buggy küfretmeye başladı, yüzünü kollarıyla korumaya çalıştı ve her biri acı vadeden kristal kürelerin darbeleri altında, buz parçalarının üzerinde kaya kaya kaçtı. İki küçük kule arasındaki sarmaşık kaplı kemere ulaştı ve altına daldı. Balıkçıl ondan önce sığınmıştı ora-

ya; buzdan şarapneller sekerek gelip canını yakıyordu hâlâ ama en azından görebiliyor ve nefes alabiliyordu.

Bir gaga sertçe belini dürtükledi.

"*Şimdi* nooluyo bayım?"

Carcer, öğrenci yurdu ile ana bina arasındaki kemere tüm ağırlığıyla indi, kiremitlerin üzerinde dengesini yitirecek gibi oldu ama sonra durdu. Bekçinin fırlattığı oklardan biri bacağını sıyırmıştı.

Vimes peşinden aşağı atlarken dolu yağışı başladı.

Küfürler savurarak, ayağı kaya kaya Carcer'ın peşine düştü.

Carcer Kütüphane çatısına çıkan sarmaşık yığınına ulaştı ve aşağıya buz parçaları saçarak tırmandı.

Sonra, Carcer yassı damda gözden kaybolurken, Vimes sarmaşıkları kavradı. Arkasında bir çatırtı duyunca ise dönüp baktı ve Havuç'un, YEB Binası'nın duvarı boyunca yaklaşmaya çalıştığını gördü. Dolu yağışı, Havuç'un etrafında buz parçalarından bir hale oluşturuyordu.

"Yaklaşma!" diye bağırdı Vimes.

Havuç'un yanıtı gürültüde kayboldu.

Vimes kollarını salladı ve ayağı kayınca sarmaşığa tutundu. "*Yaklaşma* dedim sana, kahrolası!" diye bağırdı. "Bu bir *emirdir!* Düşeceksin!"

Döndü ve ıslak, soğuk sarmaşıklara tırmanmaya başladı.

O sırada rüzgâr dindi ve son dolu taneleri çatıdan sekti.

Vimes, sarmaşıkların tepesinden biraz aşağıda durdu, ayaklarını kocamış bitkinin boğum boğum dallarına sağlamca dayadı ve uzanarak düzgün bir tutunma yeri aradı.

Sonra sol elini hazır ederek kendini yukarı çekti, suratına savrulan botu yakaladı ve yükselmeye devam ederek Carcer'ın dengesini bozdu. Adam kaygan dolu tanelerine basıp geriye devrildi,

ayağa kalkmaya çalıştı ama yine kaydı. Vimes kendini çatıya çekti, öne adım attı ve ayaklarının kaydığını fark etti. İkisi birden doğruldular, hareket etmeye çalıştılar ve yine düştüler.

Carcer yattığı yerden Vimes'ın omzunu tekmeledi ve zıt yönlere doğru kaymalarına sebep oldu. Sonra döndü ve emekleyerek, Kütüphane'nin cam ve metalden yapılmış devasa kubbesinin etrafından dolandı. Paslı çerçeveyi yakaladı, ona tutunarak doğruldu ve bıçağını çekti.

"Gel de yakala madem," dedi.

Bir gök gürültüsü daha koptu.

"Gerek yok," dedi Vimes. "Beklesem yeter." *En azından nefeslenene kadar*, diye düşündü.

"Bana neden eziyet ediyorsun? Ne yapmışım ki?"

"Birkaç cinayet desem, bir şeyler hatırlatır mı?" dedi Vimes.

İncinmiş masumiyet para getirse Carcer'ın yüzü bir servet kazandırırdı. "Ben o konuda hiçbir şey..."

"Ta buralara oyun oynamak için tırmanmadım Carcer. Kes şunu."

"Beni canlı mı yakalayacaksın Dük Hazretleri?"

"Seni canlı yakalamak istemediğimi biliyorsun. Ama herkes, canlı yakalamamın daha nizami olacağına inanıyor."

O sırada soldan kiremit takırtıları geldi ve dev bir kuşatma arbaleti, yakındaki çatının çıkıntısına, gümleyerek dayandı.

Arkasında da Kayağantaş'ın kafası yükseldi.

"Geç kaldım için özür dilerim Bay Vimes ama dolu yaaşında tırmanmak kolay olmadı. Siz şindi geri çekilin."

"O şeyin beni vurmasına izin mi vereceksin?" dedi Carcer. Bıçağını fırlatıp attı. "Silahsız bir adamım ben!"

"*Kaçmaya çalışan* silahsız bir adamsın," dedi Vimes. Ama bu iş sarpa sarmaya başlamıştı, hissedebiliyordu.

"Ben mi? Ben burada öylece duruyorum, haha."

İşte, buydu: o lanet sırıtışın üzerine o lanet kahkaha. Her zaman hazır bekliyordu. Hatta "haha" sözcüğü de Carcer'ın kahkahasını tarif etmeye yetmiyordu; daha çok, seste bir dalgalanmaydı onunkisi; bütün bunların bir şekilde *komik* olduğunu ama espriyi *sizin* anlamadığınızı ima eden, sinir bozucu, küçümseyen bir gülüş.

Fakat sorun şuydu ki... sinir bozucu bir kahkahası olduğu için kimseyi vuramazdınız. Ve adam *gerçekten de* orada öylece duruyordu. Kaçarsa vurabilirdiniz. İtiraf etmek gerekir, vurma işini Kayağantaş yapacaktı ve o arbaletle birini yaralamak için ateş etmesi mümkün olsa da yaralayacağı kişiler muhtemelen yan binadakiler olurdu.

Ama Carcer orada öylece bekliyor, varlığıyla tüm dünyaya hakaret ediyordu.

Aslında... artık *oracıkta* beklemiyordu. Tek bir hamleyle Kütüphane kubbesinin eteklerine atlamıştı. Cam paneller –en azından, dolu yağışından sağlam çıkmış cam paneller– demir çerçevelerinde gıcırdıyordu.

"Hemen dur!" diye bağırdı Vimes. "Ve aşağı in!"

"*Nereye* gidebilirim ki?" dedi Carcer, sırıtarak. "Beni tutuklamanı bekliyorum yalnızca, değil mi? Hey, buradan senin evini görebiliyorum!"

Kubbenin altında ne var? diye düşündü Vimes. *Kitaplıklar ne kadar yüksek? Kütüphane'de başka katlar da var, değil mi? Balkonlar mesela? Ama zemin kattan yukarı baktığında kubbeyi görüyorsun, değil mi? Dikkatli davranırsa, kubbenin kenarından sallanarak balkona atlayabilir mi? Riskli olur ama riske girmediği durumda* ipte *sallanacağını biliyorsa...*

Basacağı yeri dikkatle seçerek kubbenin kenarına ulaştı. Carcer biraz daha yukarı tırmandı.

"Seni uyarıyorum Carcer..."

"Yalnızca eğlencesine, Bay Dük Hazretleri, haha! Özgürlüğümün son demlerinden keyif almaya çalıştığım için beni suçlayamazsın, değil mi?"

Buradan senin evini görebiliyorum...

Vimes kendini kubbeye çekti, Carcer tezahürat yaptı.

"Bravo Vimes Hazretleri!" dedi yukarı tırmanarak.

"Benimle uğraşma Carcer! Senin için kötü olur!"

"Zaten olacağından daha mı kötü olur?" Carcer kırık bir camdan aşağı baktı. "Zemine kadar çok yol var Bay Vimes. Bu kadar yüksekten düşen bir adam ânında ölür herhâlde, değil mi?"

Vimes aşağı baktı.

Carcer sıçradı.

Ama planladığı gibi gitmedi, çünkü Vimes bir süredir bunu bekliyordu. Bir karmaşık an sonrasında Carcer demir çerçevenin üzerinde yatıyordu; bir kolu altında kalmıştı, diğerini uzatmıştı ve Vimes o kolu tüm gücüyle tekrar tekrar metale çarpıyordu. Elinde tuttuğu bıçak kubbeden aşağı kaydı.

"Aman tanrılar, aptal olduğumu sanıyor olmalısın," diye homurdandı Vimes. "Bir bıçağın daha olmasa ilkini fırlatıp atmazdın Carcer!"

Vimes yüzünü adamın yüzüne o kadar yaklaştırmıştı ki o neşeli sırıtışın hemen üzerindeki gözlerin içinde ona el sallayan iblisleri görebiliyordu.

"Canımı yakıyorsun ve buna izin yok!" dedi adam.

"Ah, sana bir şey olmasını istemiyorum Carcer," dedi Vimes. "Seni Beyefendi'nin huzurunda görmek istiyorum. Bir sefer olsun bir şeyi *itiraf ettiğini* işitmek istiyorum. O kahrolası küstah sırıtışının suratından silinmesini izlemek istiyorum! Çavuş Kayağantaş!"

"Efendim!" diye bağırdı trol uzaktaki çıkıntıdan.

"Sinyal ver, buraya hemen birkaç bekçi gelsin. Ben ve Carcer da sessiz sakin burada bekleyeceğiz ki herhangi bir numara denemeye kalkışmasın."

"Başüstüne efendim!" Uzaktan gelen kiremit çatırtıları eşliğinde trol görüş alanından çıktı.

"Yüzbaşı Havuç'u göndermemeliydin," diye mırıldandı Carcer. "O, bekçilerin masum sivillere eziyet etmesinden hoşlanmaz."

"*Fiilî* sokak bekçiliğinin bazı ince ayrıntılarına henüz hâkim olmadığı doğru," dedi Vimes, onu sıkı sıkı tutmaya devam ederek. "Ama ben seni incitmiyorum zaten. Ben seni *koruyorum*. Bu kadar yüksekten aşağı düşmeni istemem."

Gök yine gürledi. Rengi artık yalnızca fırtına karası değildi; bulutların içinde, sanki berelenmiş gibi, pembeleri ve morları da vardı. Vimes bulutların, bitmek bilmez kasvetli gürlemeler eşliğinde, bir çuval dolusu yılan gibi kıvranıp büküldüğünü görebiliyordu. Sihirbazlar hava durumunu kurcalıyor olabilir mi diye merak etti.

Ama gerçekten, havaya bir şeyler oluyordu. Yanık metal ve çakmaktaşı gibi bir tadı vardı. Kubbenin tepesindeki rüzgârhorozu fırıl fırıl dönmeye başladı.

"Senin aptal olduğunu düşünmüyordum Bay Vimes..."

"Ne?" dedi Vimes, aniden ona dönerek. Carcer neşeyle gülümsüyordu.

"Dedim ki, senin aptal olduğunu düşünmüyordum. Senin gibi akıllı bir bekçinin, iki bıçağım olduğunu düşüneceğini biliyordum."

"Ya, evet," dedi Vimes. Saçlarının diken diken olmaya çalıştığını hissedebiliyordu. Kubbenin demir çerçevesinde, hatta zırhının üzerinde küçük mavi ışık tırtılları çıtırdıyordu.

"Bay Vimes?"

"*Ne!?*" diye bağırdı Vimes. Rüzgârhorozunun bağlantı yerinden dumanlar yükseliyordu.

"Benim üç bıçağım var Bay Vimes," dedi Carcer, kolunu kaldırarak.

Yıldırım düştü.

Pencereler patladı, demir yağmur olukları eridi. Çatılar havalandı ve yeniden yerlerine düştü. Binalar sarsıldı.

Bu fırtına, doğal fon büyüsünü önüne katıp sürükleyerek gelmişti uzak ovalardan ve şimdi, onca büyüyü hep birden buraya boşaltıyordu.

Çok daha sonra, bir yıldırımın Kurnaz Zanaatkârlar Sokağı'ndaki bir saatçi dükkânına düştüğünü ve oradaki bütün saatleri ânında durdurduğunu söylediler. Ama bu hiçbir şeydi. Fırıncı Sokak'ta, daha önce hiç karşılaşmamış bir çift, elektriksel çekim gücüyle birbirlerine yapıştılar ve iki gün sonra, sırf edep kurallarına uymuş olmak için evlenmek zorunda kaldılar. Suikastçılar Loncası'nda, silahtarbaşı her tür metal eşya için muazzam ölçüde –ve o sırada cephanelikte olduğundan aynı zamanda *trajik* bir biçimde– "çekici" hâle geldi. Yumurtalar sepetlerinde kızardı, elmalar manav raflarında pişti. Mumlar kendiliklerinden yandı. Araba tekerlekleri patladı.

Ve Görünmez Üniversite Rektörü'nün süslü püslü teneke küveti yerden havalandı, çalışma odasında cızırdayarak uçtu, balkondan fırladı ve birkaç kat aşağıya, sekizgen meydandaki çimenliğe düştü. Hem de bir avuç köpükten fazlasını saçmadan.

Rektör Mustrum Ridcully, uzun saplı fırçasını sırtına uzatmış şekilde durdu ve etrafına bakındı.

Kiremitler yere düşerek parçalandı. Yakındaki süs havuzunun suyu kaynadı.

Kaynağı asla belirlenemeyecek olan pelûş bir porsuk çimenliğin üzerinden uçarak gelip bir pencereyi kırarken Ridcully eğildi.

Etrafında kısa ve açıklanamaz bir çark yağmuru pıtırdarken de irkildi.

Sonra, koşarak meydandan geçip Kütüphane basamaklarını tırmanan birkaç bekçiyi izledi.

Küvetin iki yanına tutunarak ayağa kalktı. Derin okyanuslardan fırlayan kadim bir deniz canavarı gibi köpüklü sular çağladı üzerinden.

"Bay Stibbons!" diye bağırdı, sesi azametli duvarlardan yankılanarak. "Benim şapkam ne de acaba?"

Yine oturdu ve bekledi.

Birkaç dakikalık sessizlik oldu ve sonra, Hiç Tavsiye Edilmeyen Şekillerde Uygulamalı Büyü Departmanı Başkanı ve Görünmez Üniversite Danışman Öğretim Görevlisi Ponder Stibbons, elinde Ridcully'nin sivri tepeli şapkasıyla koşarak ana kapıdan çıktı.

Rektör şapkayı onun elinden kaptı ve kafasına oturttu.

"Pekâlâ," dedi, yine ayağa kalkarak. "Şimdi bana burada neler ? Ve İhtiyar Tom demeye durmaksızın çalıyor?"

"Bir büyü oldu efendim! Yukarı gönderdim ki mekanizmaya !" diye bağırdı Ponder, her tür sesi yok eden sessizliklerin üzerinden.*

Büyük saat kulesinden, işkence çeken metal sesleri geldi. Ponder ve Ridcully birkaç dakika daha bekledi ama şehir, yıkılan duvar gürültüleri ve uzak çığlıklar gibi "normal" seslerle dolu olarak kaldı.

---

* Üniversite'nin ulu saati İhtiyar Tom sesleri değil, sessizlikleri çalardı. Bunlar sıradan sessizlikler değildi tabii; dünyayı bağır çağır sessizliklerle dolduran, ses emici antises aralıklarıydı.

"Tamam," dedi Ridcully, en azından çaba gösterdiği için dünyaya istemeye istemeye fazladan not verirmiş gibi. "Bütün bunlar da neydi Stibbons? Ve söyler misin bana, neden Kütüphane'de bekçiler var?"

"Muazzam bir büyü fırtınası koptu efendim. Binlerce gigataum şiddetinde. Sanırım bekçiler de bir suçluyu kovalıyor."

"Eh, bize sormadan öylece dalamazlar içeri," dedi Ridcully, küvetten çıkıp yürümeye başlayarak. "Neden vergi ödüyoruz biz acaba!"

"Şey... biz aslında vergi ödemiyoruz efendim," dedi Ponder, onun peşinden koşarak. "Sistem şöyle işliyor: Şehir isterse vergilerimizi ödemeye söz veriyoruz ama ancak, şehrin bizden vergi ödememizi *istemeyeceği* şartıyla. Biz gönüllü olarak..."

"Eh, en azından bir *anlaşma* var Stibbons."

"Evet efendim. İşaret etmeme izin verirseniz, siz..."

"Ve bu da, *izin* almaları gerektiği anlamına geliyor. Terbiye bunu gerektirir," dedi Ridcully kararlılıkla. "Bu üniversitenin yöneticisi benim!"

"Ee... terbiye demişken efendim... Aslına bakarsanız üzerinizde..."

Ridcully Kütüphane'nin açık kapısından içeri girdi.

"Burada neler oluyor?" diye sordu.

Bekçiler döndüler ve bakakaldılar. Terbiyeyi korumak konusunda şimdiye dek birinci sınıf hizmet vermiş son bir köpük parçası da o sırada yavaşça yere kaydı.

"Ne var?" diye terslendi Ridcully. "Daha önce sihirbaz görmediniz mi?"

Bir bekçi esasduruşa duruşa geçip selam çaktı. "Yüzbaşı Havuç efendim! Biz bir sihirbazı, ee... *bu kadar ayrıntılı* görmemiştik efendim."

Ridcully, akut kavrayış yoksunluğu çekenlerin takındığı cinsten ağır, boş bir bakışla baktı ona.

"Bu adam neden bahsediyor Stibbons?" dedi ağzının köşesinden.

"Siz, ee... yetersiz giyinmişsiniz efendim."

"Ne? Şapkam başımda ya!"

"Evet efendim..."

"Şapka eşittir sihirbaz, sihirbaz eşittir şapka. Diğer her şey yalnızca süstür. Her neyse, hepimiz güngörmüş insanlarız burada eminim," diye ekledi Ridcully etrafına bakınarak ve ilk defa o an, bekçilere ilişkin diğer ayrıntıları fark etti. "Ve güngörmüş *cüceler* elbette... Ve... ah... güngörmüş troller de var görüyorum ki. Ve... güngörmüş *kadınları* fark etmeden de geçemedim... Ee..." Rektör bir anlığına sustu ve sonra, "Bay Stibbons?" dedi.

"Evet efendim?"

"Ee... bir koşu odama gidip cübbemi getirebilir misin bir zahmet?"

"Elbette efendim."

"Ve bu arada şapkanı bana ödünç verebilirsen..."

"Ama şapkanız kafanızda efendim," dedi Ponder.

"Elbette, elbette," dedi Ridcully yavaşça ve dikkatle, sabit sırıtışının arasından. "Ve şimdi, Bay Stibbons, ona *ek* olarak, hemen *şu anda*, *senin* şapkanı da ödünç istiyorum *lütfen*."

"Ah," dedi Ponder. "Ee... peki."

Birkaç dakika sonra Rektör tamamen temiz, edepli ve giyinmiş şekilde Kütüphane'nin ortasında durmuş, hasarlı kubbeye bakıyordu. Yanında ise Ponder Stibbons –şapkasını geri almış olmasına rağmen *bir sebepten* şapkasız kalmayı seçmişti– surat asarak birtakım büyü enstrümanlarına bakıyordu.

"Hiç mi bir şey yok?" dedi Ridcully.

"Uuk," dedi Kütüphaneci.*

"Her yeri aradın mı?"

"*Bu* kütüphanede *her yeri* arayamaz efendim," dedi Ponder. "Bu, var olmuş ve olabilecek tüm zamandan daha fazlasını gerektirir. Ama tüm *dünyevi* rafları aramıştır kesinlikle. Ee..."

Havuç, Ponder'a döndü. "O 'ee' ne içindi, söyler misiniz lütfen efendim?"

"Bunun büyülü bir kütüphane olduğunu anlıyorsunuz değil mi? Ve bunun, normal koşullar altında bile, kitap raflarının etrafında yüksek potansiyelli büyü alanı bulunduğu anlamına geldiğini biliyorsunuz?"

"Buraya daha önce de geldim," dedi Havuç.

"O zaman kütüphanelerde, zamanın... daha esnek olduğunu da biliyorsunuzdur?" dedi Ponder. "Fırtınanın getirdiği ek güç de hesaba katılırsa, muhtemelen..."

"Buranın, zamanda yer değiştirdiğini mi söylüyorsunuz bana?" dedi bekçi.

Ponder etkilenmişti. Bekçilerin akıllı olabileceğine inanacak şekilde yetiştirilmemişti. Ama bunu belli etmemeye çalıştı.

"Keşke o kadar basit olsaydı," dedi. "Bununla birlikte, ee... yıldırım, gelişigüzel bir yanal bileşene yol açmış gibi görünüyor..."

"Bir *ne?*" dedi Ridcully.

"Zaman *ve* uzam mı demek istiyorsunuz?" dedi Havuç.

Ponder sarsıldığını hissetti. Sihirbaz olmayanlar bunu bu kadar çabuk anlayamamalıydı.

---

* Kütüphaneci, çoktan unutulmuş bir büyü kazası eseri insan biçiminden orangutan biçimine dönüşmüştü. Hatta bu o kadar uzun zaman önce unutulmuştu ki, insanlar artık onun orangutan olduğunu da unutmaya başlamıştı. Aslında küçük bir orangutan bile içinde bulunduğu ortamı tamamen doldurabileceğinden bir *orangutanı* unutmak zor görünebilirdi ama sihirbazlar ve çoğu şehir sakini için o artık yalnızca Kütüphaneci'ydi. O kadar. Hatta birileri "Kütüphane'de orangutan olduğunu" raporlasa, sihirbazlar muhtemelen Kütüphaneci'ye gider, orangutanı görüp görmediğini sorardı.

"Tam... olarak değil," dedi ama sonra pes etti. "Yani... bunun üzerinde çalışmam gerekecek gerçekten. Burada yaptığım bazı ölçümler... gerçek olamaz."

Vimes uyandığını biliyordu. Karanlık, yağmur ve yüzünde korkunç bir acı vardı.

Sonra ensesinde başka acı çiçekleri açtı ve farklı yönlere çekiştirildiğini hissetti.

Ardından, ışık geldi.

Gözkapaklarının ardından görebiliyordu ışığı. En azından, sol gözkapağının. Yüzünün diğer yanında acıdan başka bir şey yoktu. Gözünü açmak yerine kulaklarını kabarttı.

Etrafta biri dolaşıyordu. Metal tınlaması duyuldu. Bir kadın sesi, "Uyandı," dedi.

"Emin misin?" dedi bir erkek sesi. "Nereden anladın?"

"Çünkü bir erkeğin uyuyup uyumadığını *anlarım*," dedi kadın.

Vimes gözünü açtı. Tezgâh veya masa gibi bir şeyin üzerinde yatıyordu. Yanındaki duvara genç bir kadın yaslanmıştı. Giyim kuşamı, hâl tavırları ve duvara yaslanma tarzı, Vimes'ın bekçi beyninin onu hemen "terzi" (ama *zeki* terzilerden biri) olarak sınıflamasına yol açtı. Adam ise uzun, siyah bir cübbe giymiş ve aptalca, sarkık kenarlı bir şapka takmıştı. O da, *İmdat, bir doktorun ellerindeyim!* olarak sınıflandı.

Vimes hemen doğrulup oturdu. "Bana el sürersen çarparım bir tane!" diye bağırdı, bacaklarını masadan sarkıtmaya çalışarak. Fakat kafasının yarısı âdeta alev aldı.

"Yerinde olsam yavaştan alırdım," dedi doktor, onu nazikçe masaya iterek. "Gerçekten pis bir kesikti. Ve gözbağına dokunma."

"Kesik?" dedi Vimes, gözbağının sert kumaşına dokunarak. Anılar bir anda yerli yerine oturdu. "Carcer! Onu yakaladılar mı?"

"Sana her kim saldırdıysa, kaçmış," dedi doktor.

"O düşüşten sonra mı?" dedi Vimes. "En azından aksıyor falan olmalı! Bak, benim hemen..."

Sonra tüm diğer şeyleri fark etti. Baştan beri görüyordu aslında ama bilinçaltı listeyi ona ancak şimdi sunmuştu.

Üzerindeki, kendi giysileri değildi.

"Üniformama ne oldu?" dedi ve kadının doktora fırlattığı *dedim ben* bakışını yakaladı.

"Sana her kim saldırdıysa seni donuna kadar soymuş ve sokağın ortasında yatar hâlde bırakmış," dedi kadın. "Evimden yedek kıyafet getirdim. İnsanların bende neler unuttuğunu görsen şaşarsın."

"Zırhımı kim aldı?"

"Adlarını bilmiyorum," dedi kadın. "Ama eşya taşıyarak kaçan bir grup adam gördüm."

"Sıradan hırsızlar mı? Makbuz bırakmadılar mı?"

"Hayır?" dedi kadın gülerek. "Neden bıraksınlar ki?"

"*Bizim* soru sormamıza izin var mı peki?" dedi doktor, aletlerini düzenleyerek.

Bütün bunlar yanlıştı.

"Şey, yani... Teşekkür ederim, evet," dedi Vimes.

"Adın ne?"

Vimes'ın eli, yüzüne giderken durdu.

"Beni *tanımadığınızı* mı söylüyorsun?" dedi.

"Tanımalı mıyız?" dedi doktor.

Bütün bunlar *yanlıştı*...

"Burası Ankh-Morpork, değil mi?" dedi Vimes.

"Evet, elbette," dedi doktor ve kadına döndü. "Kafasına darbe almış ama *bu kadar* kötü olduğunu düşünmemiştim."

"Bak, boşa zaman harcıyorum," dedi kadın. "Sen kimsin bayım?"

Ama Vimes'ı şehirdeki *herkes* tanırdı kuşkusuz? Terziler Loncası hele kesinlikle tanırdı. Doktor da aptal birine benzemiyordu. Belki de... Tamamen dürüst olmak için doğru zaman değildi belki de. Belki de bekçilerin hoş karşılanmadığı bir yerdeydi, Vimes için tehlikeli olabilecek bir yerdi ve şu anda böyle bir durumla başa çıkabilecek gücü yoktu.

"Keel," dedi. İsim öylece aklına gelmişti; zaten leylaktan beri bütün gün, düşüncelerinin hemen altında kaynayıp durmuştu.

"Ya, evet," dedi kadın gülümseyerek. "Soyadına ek olarak, bir isim de uydurmak ister misin?"

"John," dedi Vimes.

"Ha ha, uygun. Eh... *John*, durum şu: Buralarda, sokakta çırılçıplak yatan adamlar bulmak normal bir şey. Ve tuhaftır, onlar da genelde gerçek adlarını veya nerede yaşadıklarını başkalarının bilmesini istemezler. Doktor Lawn'un onardığı ilk kişi değilsin yani. Benim adım Rosie. Ve şimdi, küçük bir ücret söz konusu, tamam mı? İkimiz için de."

"Tamam tamam, bu tür işlerin nasıl yürüdüğünü biliyorum," dedi Vimes ellerini kaldırarak. "Burası Gölgeler, değil mi?" İkisi de başlarını salladılar. "Tamam o zaman. Teşekkür ederim. Hiç param yok açık ki, ama eve döndüğümde..."

"Ben sana eşlik edeyim," dedi kadın, Vimes'a kötü dikimli bir ceket ve bir çift antika bot uzatarak. "Hiçbir şeyin saldırısına uğramanı istemem. Ani hafıza kaybı dâhil."

Vimes terslendi, ama çok nazikçe. Yüzü acıyordu ve her yeri yara bere içindeydi. Üzerindeki takım elbise tuvalet gibi kokuyordu. Karakol'a gidecek, temizlenip üzerini değiştirecek, çabucak bir rapor yazacak ve eve yollanacaktı. Bu genç hanım da geceyi hücrede geçirip sabah Terziler Loncası'na teslim edilecekti. Lonca, bu gibi şantaj olaylarına ağır cezalar verirdi. Sektör için kötüydü.

"Pekâlâ," dedi botları ayaklarına çekerek. Tabanları incecik ıslak kartondan yapılmış botlar, fazla dardı.

Dr. Lawn ellerini genel bir kovalama jestiyle salladı. "Tamamen senindir Rosie. O gözbağını birkaç gün çıkarma Bay Keel. Şansın varsa gözün iyileşir. Biri sana keskin bir bıçakla saldırmış. Ben elimden geleni yaptım, dikişler de sağlam ama pis bir yara izin olacak."

Vimes elini yanağına götürdü yine.

"Kurcalama!" diye azarladı onu Lawn.

"Hadi gel... John," dedi Rosie. "Seni evine, ait olduğun yere götürelim."

Dışarı çıktılar. Saçaklardan su damlıyordu ama yağmur durmuştu.

"Pseudopolis Karakolu'nun ötesinde oturuyorum," dedi Vimes.

"Yolu göster," dedi Rosie.

Daha sokağın sonuna varamadan Vimes iki karanlık şeklin peşlerine düşmüş olduğunu fark etti ama tam dönecekken Rosie kolunu yakaladı.

"Sen onları rahatsız etmezsen onlar da seni rahatsız etmez," dedi. "Koruma için geliyorlar bizimle."

"Kimi koruyorlar? Seni mi, beni mi?"

Rosie güldü. "İkimizi de."

"Evet, sen yürümeye devam et sevgili bayım, biz de küçük fareler kadar sessiz olalım," dedi tiz bir ses, arkalarından. Sonra biraz daha gür bir ses, "Aynen tatlım," diye ekledi. "Eğer sen iyi bir çocuk olursan, Dotsie Teyze de çantasını açmak zorunda kalmaz."

"Bunlar Dotsie ve Sadie!" dedi Vimes. "Aman Teyzeler! Eh, *onlar* benim kim olduğumu çok iyi biliyor!"

Döndü. Eski moda, siyah, hasır şapkalar takmış karanlık şekiller geriledi. Loşluğun içinden metalik sesler geldi ve Vimes kendini biraz gevşemeye zorladı. Aman Teyzeler, Bekçi Teşkilatı ile aynı tarafta sayılırdı ama yine de sizi nasıl karşılayacaklarından asla emin olamazdınız. Bu kadar işe yaramalarının sebebi de buydu zaten. Yöredeki iyi şöhretli evlerden birinde huzuru bozan müşteri, bekçilerden korkmadığı kadar Teyzelerden korkardı. Ne de olsa Bekçi Teşkilatı'nın kuralları vardı. Ayrıca Bekçi Teşkilatı'nda Dotsie'nin çantası yoktu. Ve Sadie, papağan başlı bir şemsiye ile korkunç şeyler yapabilirdi.

"Hadi ama!" dedi. "Dotsie? Sadie? Dalga geçmeyelim ha?"

Bir şey göğsünü dürtükledi. Vimes başını eğip baktı. Nesne, bir papağan başı oyması ile bitiyordu.

"Yürümeye devam etmelisin sevgili bayım," dedi ilk ses.

"Ayak parmakların hâlâ sağlamken tatlım," dedi diğer ses.

"Bu muhtemelen iyi bir fikir," dedi Rosie, Vimes'ın kolunu çekiştirerek. "Ama senden etkilendiklerini görebiliyorum."

"Nereden bildin?"

"Çünkü iki büklüm olup hırıltılar çıkarıyor değilsin. Hadi gel, gizemli adam."

Vimes ileriye bakarak Pseudopolis Karakolu'nun mavi ışığını aradı. Oraya varınca bir şekilde her şey düzelecekti.

Ama oraya vardıklarında kemerin üzerinde mavi bir ışık göremedi. Yukarıda yalnızca birkaç lamba yanıyordu.

Vimes, açılana kadar yumrukladı kapıyı.

"Burada ne haltlar dönüyor?" diye sordu, aralıktan görünen buruna ve tek göze. "Çekil yolumdan!"

Kapıyı itip içeri girdi.

İçerisi Karakol değildi. Tanıdık merdivenler oradaydı orada olmasına ama gözaltı odasının önünde bir duvar, yerde halılar,

duvarda kilimler vardı... Bir de elinde tepsi tutan, ona bakakalan, tepsiyi düşüren ve çığlık atan bir hizmetçi.

"Bekçilerim nerede!?" diye bağırdı Vimes.

"Hemen burayı terk et, duydun mu? Öylece içeri giremezsin! Çık buradan!"

Vimes döndü ve kapıyı açan yaşlı adamla yüz yüze geldi. Adam uşağa benziyordu ve elinde bir sopa vardı. Belki sinirden, belki de yaşlılığın getirdiği genel titremeden dolayı sopanın ucu Vimes'ın burnunun dibinde sallanıyordu.

Vimes sopayı kaptı ve yere fırlattı. "Neler oluyor?" diye sordu. Yaşlı adam da onun kadar şaşkın görünüyordu.

Vimes, içinde tuhaf, boş bir dehşetin büyüdüğünü hissetti. Açık kapıdan dışarı fırladı ve ıslak geceye çıktı. Rosie ile Teyzeler, sorun baş gösterdiğinde gece ahalisinin hep yaptığı gibi karanlığa karışıp gitmişti. Vimes koşmaya devam etti, Kral Yolu'na saptı ve diğer yayaları yolundan iterek, arada bir karşısına çıkan arabaların etrafından dolanarak koştu.

Scoone Caddesi'ne ulaştığında temposunu bulmuştu. Evinin araba yoluna döndü. Ne bulacağından emin değildi fakat mekân normal görünüyordu ve kapının iki yanında meşaleler yanıyordu. Ayaklarının altındaki çakılların gıcırtısı da tanıdıktı.

Gidip kapıyı yumruklayacak olduysa da kendini topladı ve bunun yerine zili çaldı.

Bir an sonra, bir uşak kapıyı açtı.

"Tanrılara şükürler olsun!" dedi Vimes. "Benim be adam! Kavgaya karıştım. Endişelenecek bir şey yok. Hanımın nası..."

"Ne istiyorsun?" diye sordu uşak, soğuk bir sesle. Bir adım geriledi ve hol lambalarının ışığına girdi. Vimes bu adamı daha önce hiç görmemişti.

"Willikins'e ne oldu?" dedi Vimes.

"Bulaşıkçı çocuk mu?" Uşağın sesi şimdi buz gibiydi. "Akrabasıysan, esnaf kapısına gidip sormanı tavsiye ederim. Ön kapıya gelmemen gerektiğini bilmelisin."

Vimes bununla nasıl başa çıkacağını düşünmeye çalıştı ama yumruğu kararını beklemeye zahmet etmedi. Uşağı bir seksen yere serdi.

"Zamanım yok," dedi Vimes, adamın üzerinden aşıp içeri girerek. Büyük holün ortasında durdu ve ellerini ağzına götürüp boru yaptı.

"Bayan Content? Sybil!" diye bağırdı, içinde bir dehşetin kıvranıp düğümlendiğini hissederek.

"Evet?" dedi bir ses, Vimes'ın "İğrenç Pembe Oturma Odası" dediği yerden.

Ve Sybil dışarı çıktı.

Sybil'di gerçekten. Ses doğruydu, gözler doğruydu, hâl ve tavır doğruydu. Fakat yaşı yanlıştı. Bu, Sybil olamayacak kadar genç bir kızdı.

Kız bir Vimes'a, bir yerde yatan uşağa baktı. "Bunu Forsythe'a *sen* mi yaptın?" dedi.

"Ben, ee... ben... Bu... Bir yanlış anlaşılma oldu," diye mırıldandı Vimes gerileyerek. Fakat Sybil duvardaki kılıcı çekmeye başlamıştı bile. O kılıç oraya süs olsun diye asılmamıştı. Vimes karısının kılıç kullanmayı öğrenip öğrenmediğini hatırlamıyordu ama bir metrelik keskin silah, öfkeli bir aceminin elinde bile yeterince tehlikelidir. Acemi şansı denen bir şey *vardır*.

Telaşla geriledi. "Bir yanlışlık oldu... Yanlış ev... Yanlış kişi..." Yerde yatan uşağa takılıp düşeyazdı ama sendeleyerek bunu koşuya dönüştürmeyi başardı, kapıdan fırladı ve merdiveni indi.

Süs çalılarının arasına dalıp bahçe kapısına koşarken ıslak yapraklar sürtündü her yandan. Kapıya ulaştığında duvara yaslandı ve derin bir nefes aldı.

O kahrolası Kütüphane! Orada zamandan zamana yürünebileceğini söylememiş miydi biri? Sıkış tıkış yığılmış onca büyü kitabı, *tuhaf* şeyler yapıyordu.

Sybil ne kadar genç görünüyordu! On altısında gibi! Pseudopolis Meydanı'nda karakol olmamasına da şaşmamak gerekirdi, oraya daha birkaç sene önce taşınmışlardı!

Islaklık ucuz giysilerinin içine işlemişti. Evinde... *evinde* bir yerde... kalın yağ tabakasıyla kaplı sıcacık, kocaman deri paltosu duruyordu...

Düşün, düşün! Dehşetin kontrolü ele geçirmesine izin verme!

Belki gidip her şeyi Sybil'e açıklayabilirdi. Ne de olsa o yine Sybil'di, değil mi? Sefil yaratıklara karşı yufka yürekli bir kadın! Ama... taze bir yara izi taşıyan, kötü giyimli, kaba ve çaresiz bir adam eve dalıp gelecekte kocası olacağını söylediğinde, en yumuşak yürek bile sertleşirdi. Genç bir kadın yanlış fikirlere kapılabilirdi ve Vimes bunu istemiyordu; özellikle de söz konusu genç kadının elinde kılıç varken. Dahası, muhtemelen Lord Ramkin hâlâ hayattaydı ve Vimes'ın hatırlayabildiği kadarıyla adam kana susamış şeytanın tekiydi.

Duvara yaslanarak çöktü, bir puro çıkarmaya yeltendi ve dehşetle yine içi burkuldu.

Cebinde hiçbir şey yoktu. Hiç. Donotu'nun İnce Puroları yoktu ve daha da önemlisi, puro kutusu yoktu.

Kutu ona özel yapılmıştı. Hafifçe kıvrımlıydı. Sybil'in hediye ettiği günden beri cebinde taşıyordu. Puro kutusu onun bir parçasıydı.

Omnia dinine sıkı sıkı bağlı Bekçi Ziyaret, "Burada ve şu andayız," diye kutsal kitaplarından alıntı yapardı bazen. Vimes, o kadar da kutsal olmayan bekçi dilinde bunu, "eldeki işe yoğunlaşmak gerektiği" olarak anlıyordu.

Buradayım, diye düşündü, *ve şu andayım.* Bilinçaltı ekledi: *Burada hiç dostun yok. Burada bir evin yok. Burada hiçbir amacın yok. Burada yapayalnızsın.*

Hayır, yalnız değilsin, dedi bir başka kısmı. Çok daha derinlerde; dehşetten bile derinlerde yaşayan ve her zaman dikkatle izleyen parçasının sesiydi.

Biri onu izliyordu.

Sokağın ıslak gölgelerinin arasından bir şekil sıyrıldı ve ona doğru yürüdü. Vimes adamın yüzünü seçemiyordu ama zaten fark etmezdi; o özel avcı gülümsemesiyle gülümsediğini biliyordu: avının, pençesinde olduğunu bilen (ve bunu *avın* da bildiğini bilen) ve hatta çaresiz avının son derece dostane bir sohbet ediyorlarmış gibi davranmaya çalışacağını, çünkü avın, öyle olmasını çok arzuladığını da *bilen* bir avcının gülümsemesiyle.

Burada ölmek istemezsin, dedi Vimes'ın ruhunun derin, karanlık parçası.

"Ateşin var mı bayım?" dedi avcı. Yakılmamış bir sigara sallamaya zahmet bile etmedi.

"Ah, elbette," dedi Vimes. Ceplerini yoklayacakmış gibi yaptı ama kolunu uzatarak hızla döndü ve arkasından sessizce yaklaşan diğer adamın kulağına bir tane patlattı. Sonra önündeki, ateş soran adamın üzerine atıldı ve bir kolunu boğazına dayayarak yere devirdi.

İşe yaramalıydı. Daha sonra, gerçekten de işe yaraması gerektiğini düşündü. Gölgelerin içinde iki adam daha olmasa işe *yarardı da.* Fakat mevcut durumda, bir tanesinin diz kapağını tekmelemeyi başardıktan sonra, boğazına dolanan boğma ipini hissetti.

Onu çekip ayağa kaldırdılar. Boğazındaki ipi pençelemeye çalışırken yarası çığlık çığlığa sancıyordu.

"Sen onu öylece tut," dedi bir ses. "Jez'e ne yaptığına baksana! Kahretsin! Bir tekmeyle onu..."

Gölgeler hareket etti. Nefes almaya çabalayan, sağlam gözü yaşaran Vimes bir şeyler olduğunun belli belirsiz farkındaydı. Homurtular ve bazı yumuşak, tuhaf sesler çıktı; ardından da boynundaki basınç aniden yok oldu.

Vimes öne devrildi, sonra sallanarak ayağa kalkmayı başardı. Yerde iki adam yatıyordu. Bir tanesi iki büklüm olmuş, küçük hırıltılar çıkarıyordu. Ve uzaktan, koşar adım daha da uzaklaşmakta olan ayak sesleri duyuluyordu.

"Seni tam zamanında bulduğumuz için şanslısın sevgili bayım," dedi tam arkasından bir ses.

"Bazıları senin kadar şanslı değil tatlım," dedi hemen yanındaki.

Rosie karanlıktan sıyrılarak çıktı. "Bence bizimle gelmelisin," dedi. "Bu şekilde ortalarda koşturmaya devam edersen incineceksin. Hadi gel. Seni kendi yerime götürmeyeceğim elbette..."

"...elbette," diye mırıldandı Vimes.

"...ama Mossy, başını koyabileceğin bir yer bulabilir sana herhâlde."

"Mossy Lawn!" dedi Vimes, aniden baş dönmesine kapılarak. "O, değil mi? Frengi doktoru! Hatırladım!" Tek yorgun gözünü genç kadına odaklamaya çalıştı. Evet, kemik yapısı doğruydu. Bu çene... Saçmalık kabul etmeyen bir çeneydi bu. İnsanı başka diyarlara götüren bir çeneydi. "Rosie... Sen... sen Bayan Palm'sın!"

"*Bayan* Palm mı?" dedi Rosie soğuk bir sesle. Aman Teyzeler bile tiz seslerle kıkırdadı. "*Hiç* sanmıyorum."

"Eh, yani..." diye kekeledi Vimes. Elbette, mesleğin yalnızca *kıdemli* üyeleri "bayan" unvanını eklerdi isimlerine. Rosie henüz kıdemli değildi. Hatta henüz Terziler Loncası bile kurulmamıştı.

"Seni daha önce hiç görmedim," dedi Rosie. "Dotsie'yle Sadie de görmemiş, ki yüz hafızaları muhteşemdir. Oysa sen bizi tanıyorsun ve burada babanın çiftliğiymiş gibi dolaşıyorsun, John Keel."

"Öyle mi?"

"Öyle. Duruşundan belli. Subaylar öyle durur. İyi besleniyorsun. Hatta belki *fazla* iyi; birkaç kilo vermeyi düşünebilirsin. Ayrıca her yerin yara izleriyle kaplı. Mossy'nin yerinde gördüm; bacaklarının dizden aşağısı bronzlaşmış ve bu bana senin hakkında 'bekçi' diyor, çünkü onlar çıplak bacaklı dolaşır. Fakat şehirdeki *bütün* bekçileri tanıyorum ve sen onlardan biri değilsin. Demek ki asker olabilirsin. İçgüdülerinle dövüşüyorsun, hem de pis dövüşüyorsun. Ve bu, arbedelerde canını kurtarmak için dövüşmeye alışık olduğunu gösteriyor ve bu tuhaf, çünkü bu da bana, 'subay değil, er' diyor. Soyguncuların, güzel bir zırh çaldığını duydum senden. Bu da yine, subay demek. Ama yüzüklerin yok. Bu da yine, er demek; çünkü yüzükler bir şeylere takılır, dikkatli olmazsan parmağını kopartabilirsin. Ayrıca evlisin."

"*Bunu* nasıl anlayabildin?"

"Bunu *her* kadın anlayabilir," dedi Rosie Palm, rahatça. "Şimdi hızlı yürü. Sokağa çıkma yasağı başladı bile. Bekçiler bizi rahatsız etmez ama *seni* rahatsız ederler."

Sokağa çıkma yasağı, diye düşündü Vimes. Uzun zaman önceydi bu. Vetinari asla sokağa çıkma yasağı koymamıştı, çünkü şehrin ticaret hayatına ket vurmak istememişti.

"Sanırım saldırıya uğradığımda hafızamı kaybettim," dedi. *Fena bir mazeret değil*, diye düşündü. Şu anda ihtiyaç duyduğu şey, sessiz sakin bir yerde oturup düşünmekti.

"Gerçekten mi? O zaman ben de Hersheba Kraliçesi'yim sanırım," dedi Rosie. "Unutma yeter, sevgili bayım: Bunu seni umursadığım için yapmıyorum. Gerçi... ne kadar uzun süre hayatta

kalabileceğin konusunda karanlık bir merak beslediğimi de itiraf etmek zorundayım. Neyse, soğuk ve ıslak bir gece olmasa seni sokakta bırakırdım. Ben çalışan bir kızım ve başıma dert açılmasını istemiyorum. Fakat sen birkaç dolar bulabilecek bir adama benziyorsun ve bir fatura *olacak*."

"Merak etme, parayı komodine bırakırım," dedi Vimes.

Tokat onu duvara çarptı.

"Bunu mizah anlayışından tamamen yoksun olduğumun işareti olarak kabul et, tamam mı?" dedi Rosie, eline kan gitsin diye sallayarak.

"Ben... Özür dilerim," dedi Vimes. "Benim kastım... Demek istediğim... Bak, her şey için teşekkür ederim. Ciddiyim. Ama bu gece benim için hiç de iyi gitmiyor."

"Evet, bunu görebiliyorum."

"Sandığından da kötü. İnan bana."

"Hepimizin kendi dertleri var. İnan bana," dedi Rosie.

Gölgeler'e geri yürürlerken Vimes, Aman Teyzelerin arkadan gelmesinden memnundu. Burası *eski* Gölgeler'di ve Lawn, oradan bir sokak ötede yaşıyordu. Bekçi Teşkilatı buraya asla ayak basmazdı. Aslında *yeni* Gölgeler de eskisinden iyi sayılmazdı ama artık halkı, bir bekçiye saldıran olursa başına neler geleceğini öğrenmişti. Teyzeler ise bambaşka meseleydi. Teyzelere kimse bulaşmazdı.

Bir gecelik uyku, diye düşündü. *Belki sabahleyin bütün bunlar hiç olmamış olur.*

"Orada değildi, değil mi?" dedi Rosie bir süre sonra. "Karın? Orası Lord Ramkin'in eviydi. Başın onunla mı belada?"

"Adamla hiç karşılaşmadım," dedi Vimes dalgın dalgın.

"Biri nereye gittiğini bize söylediği için şanslısın. O adamlar muhtemelen o mahallede yaşayan birinin maaşlı elemanı. Ankh'ın oradakiler başlı başına kanundur. Yanında zanaatının alet edeva-

tını taşımadan o mahallede dolaşan kılıksız bir adam... Eh, anında kovalarlar onu ve bu arada donuna kadar soyarlarsa da kimin umurunda?"

Evet, diye düşündü Vimes. *Eskiden öyleydi gerçekten. Ayrıcalık, aynı zamanda "ayrıcalıklı kanun" anlamına geliyordu. İki tür insan kanuna güler: Kanunu yapanlar ve kanunu ihlal edenler. Gerçi şimdi öyle değil...*

...ama ben de artık "şimdi"de değilim. Kahrolası sihirbazlar!..

Sihirbazlar. Tabii ya! Sabahleyin gidip açıklarım! Kolay! Onlar anlar! Beni hemen kendi zamanıma gönderebilirler eminim! Bunu çözebilecek koskoca bir üniversite dolusu insan var! Bu artık benim sorunum değil!

Rahatlama, vücudunu sıcak, pembe bir sis gibi doldurdu. Tek yapması gereken geceyi atlatmaktı...

Ama... neden bekleyecekti ki? Üniversite tüm gece açıktı, değil mi? Büyü kapanmazdı. Vimes, gece devriye gezerken, sihirbazların pencerelerinden gelen aydınlıkla önünü görebildiğini hatırlıyordu. Basitçe gidip...

Dur bir dakika, dur bir dakika... Bekçisel bir düşünce araya girip kafasını karıştırdı: Teyzeler koşmazdı. *Koşmamakla* ünlüydüler. Onlar yavaş yavaş yürüyerek yetişirlerdi size. Onların deyişiyle "çok yaramaz biri", peşindeki Teyzelerin *yavaş yavaş* yaklaştığını ama bir yerlerde sütlü çay içmek veya ilginç bir bitpazarını ziyaret etmek için mola verdiklerini bilerek, uykusuz geceler geçirirdi. Fakat Vimes koşmuştu; karanlıkta, sokağa çıkma yasağı başlamadan önce evlerine akın eden insanların ve arabaların arasından geçerek ta Scoone Caddesi'ne kadar koşmuştu ve kimse ona dikkat etmemişti ve etseler de kimse yüzünü görmüş olamazdı. Şehirde kimseyi tanımıyordu kesinli... Düşünceyi değiştirdi: Kimse *onu* tanımıyordu.

"Ee," dedi kayıtsızca, "nereye gittiğimi *kim* söyledi size?"

"Ah, şu yaşlı keşişlerden biri," dedi Rosie.

"Hangi yaşlı keşişler?"

"Kimbilir... Bir cübbesi ve süpürgesi olan ufak tefek kel bir adam. Her sokakta, dilenen ve ilahiler söyleyen keşişler vardır. Bu, Phedre Yolu'ndaydı."

"Ve siz ona benim nereye gittiğimi sordunuz, öyle mi?"

"Hayır, hayır... Adam yalnızca döndü, 'Bay Keel, Scoone Caddesi'ne koştu,' dedi ve sonra yeri süpürmeye devam etti."

"Yeri mi süpürdü?"

"Yaptıkları kutsal bir iş galiba. Karıncalara basmamak amacıyla sanırım. Ya da günahları süpürüyorlar. Ya da belki, yalnızca... ortalığı temiz görmekten hoşlanıyorlardır. Keşişlerin ne yaptığı kimin umurunda?"

"Ve bu sana hiç garip gelmedi, öyle mi?"

"Neden garip gelsin? Belki de mizacın gereği dilencilere iyi davranan birisindir?" diye terslendi Rosie. "Beni ilgilendirmez. Ama Dotsie, adamın dilenme çanağına bir şeyler koyduğunu söyledi."

"Ne koymuş?"

"*Sen* olsan sorar mıydın?"

Vimes'ın zihninin büyük kısmı şöyle düşündü: *Keşişlerin ne yaptığı kimin umurunda gerçekten? Onlar keşiş. Bu yüzden bir garipler. Belki keşişin birine bir aydınlanma gelmiştir, onlar bu tür şeyleri sever. Ne olmuş? Sihirbazları bul, neler olduğunu açıkla ve işi onlara bırak.*

Ama bekçi kısmı şöyle düşündü: *Ufak tefek keşişler, adımın Keel olduğunu nereden biliyor? Burnuma kötü kokular geliyor.*

Büyük kısmı şöyle dedi: *Otuz yıllık bir koku o zaman.*

Bekçi kısmı yanıt verdi: *Evet,* bu yüzden *leş gibi kokuyor.*

"Bak, benim gidip bir şeyi kontrol etmem lazım," dedi. "Ben... dönerim muhtemelen."

"Eh, seni iple bağlayamam," dedi Rosie. Küçük, haşin bir gülümsemeyle gülümsedi ve devam etti: "Çünkü bu, ek ücrete tabi. Ama geri dönmezsen ve bu şehirde kalmak gibi bir niyetin varsa, Teyzeler seni..."

"Yemin ederim, istediğim son şey Ankh-Morpork'tan ayrılmak," dedi Vimes.

"Bu ikna ediciydi aslında," dedi Rosie. "Peki, git madem. Sokağa çıkma yasağı başladı. Ama... Hah, nedense bunun seni rahatsız etmeyeceğini düşünüyorum..."

Vimes karanlıkta kaybolurken Dotsie, Rosie'ye yanaştı. "Onu takip etmemizi ister misin tatlım?"

"Zahmet etmeyin."

"Sadie'nin onu biraz dürtüklemesine izin vermeliydin tatlım. Onu yavaşlatırdı."

"Bu adamı yavaşlatmak o kadar kolay değil bence. Ve başımıza bela açılsın istemiyoruz. Böyle bir zamanda değil. Artık çok yaklaştık."

"Böyle bir zamanda dışarıda olmak istemezsin bayım."

Vimes döndü. Üniversite'nin kapalı kapılarını yumruklamaktaydı.

Arkasında üç bekçi duruyordu. Biri meşale taşıyordu. İkincisinin elinde bir arbalet vardı. Üçüncüsü ise bu geceki aktivitelerinin ağır kaldırma içermeyeceğine karar vermiş gibiydi.

Vimes ellerini yavaşça kaldırdı.

"Geceyi güzel, soğuk bir hücrede geçirmek istiyor herhâlde," dedi meşaleli bekçi.

Eyvah eyvah, diye düşündü Vimes. *Senenin Komedyeni yarışması ha...* Bekçilerin komedyenliğe yeltenmemesi gerekirdi ama yine de yelteniyorlardı.

"Üniversite'yi ziyaret ediyordum yalnızca," dedi.

"Aa, öyle mi?" dedi meşalesiz ve arbaletsiz olan. Şişman bir adamdı ve Vimes, çavuş şeritlerinin kirli parıltısını seçebiliyordu. "Nerede oturuyorsun?"

"Hiçbir yerde," dedi Vimes. "Şehre yeni geldim. Hemen konuya girelim, olmaz mı? İşim yok, param yok. Ve bunların ikisi de suç değil."

"Sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra dışarıdasın ama? Bu saatte buralarda dolanman için herhangi bir sebep var mı?" dedi çavuş.

"Sizi görünce ayaklarım birbirine dolandı da," dedi Vimes, alayla.

"Şimdilik, haha," dedi adamlardan biri. Vimes ona bir bakış fırlatınca sustu.

"Şikâyette bulunmak istiyorum çavuş," dedi Vimes.

"Neyi şikâyet edeceksin?"

"Seni," dedi Vimes. "Ve bu Matrak Kardeşleri. Bu işi doğru *yapmıyorsunuz*. Birini tutuklayacaksanız, kontrolü *hemen* ele almalısınız. Rozetiniz ve silahınız var, değil mi? Karşınızdaki adam da ellerini kaldırmış, suçluluk duyuyor. *Herkes* suçluluk duyar. Bu yüzden adam, sizin neleri bildiğinizi ve ne yapacağınızı merak ediyor ve sizin yapmanız gereken şey, peş peşe sertçe sorular sıralamak. Aptalca şakalar yapamazsınız, çünkü bu sizi *insanlaştırır*. Adamın dengesini bozarsınız ki doğru düzgün cümle kuramasın. Ve her şeyden öte, *bu şekilde harekete geçip kolunuzu tutmasına ve bu şekilde yukarı çekerek şu şekilde kırayazmasına ve kılıcınızı kapıp böyle boğazınıza dayamasına* izin vermezsiniz. Adamlarına söyle, o kılıçları indirsinler. Tamam mı? Öyle sallarlarsa birilerine zarar verebilirler."

Çavuş hırıldadı.

"Tamam," dedi Vimes. "Bir de, çavuş... sen buna *kılıç* mı diyorsun? Bunu hiç biledin mi? Ne için kullanıyorsun onu, insanları *döve döve* öldürmek için mi? Şimdi, yapacağınız şey şu: Hepiniz silahlarınızı şuraya, yere bırakacaksınız, sonra ben çavuşu salıvereceğim ve şuradaki ara sokağa kaçacağım, tamam mı? Ve siz silahlarınızı tekrar ellerinize alana kadar, ki peşime düşmeden önce silahlarınızı almanızı tavsiye ederim, ben çoktan uzaklaşmış olacağım. Böylece herkesin problemi çözülmüş olacak. Sorusu olan?"

Üç bekçi sessiz kaldı. Sonra Vimes çok yakından, çok hafif bir ses duydu: Bir arbalet okunun ucu nazikçe, büyük dikkatle kulağına girerken kulak kıllarının çıkardığı hışırtıydı bu.

"Evet bayım, benim bir sorum *var*," dedi bir ses arkasından. "Kendi tavsiyelerini dinlediğin oldu mu hiç?"

Vimes arbaletin baskısını kafatasında hissetti ve tetik çekilirse okun ne kadar içeri saplanacağını merak etti. İki santim bile yeterliydi.

Eh, başa geleni çekmeniz gerekirdi bazen... Kılıcını büyük ve abartılı bir dikkatle yere bıraktı, çavuşu salıverdi ve uysal uysal geriledi. Dördüncü bekçi bütün bu süreçte kulağına nişan almaya devam etti.

"Bacaklarımı da ayırıp öyle durayım o zaman, olmaz mı?" dedi Vimes.

"Evet," diye hırladı çavuş, Vimes'ın ellerinden kurtulup arkasına dönerek. "Evet, bu bize biraz zaman kazandırır. Gerçi bayım, senin için *bütün geceyi* ayırabiliriz." Yana döndü. "Aferin bekçi yardımcısı. Bir gün bekçi olacak adamsın sen."

"Evet, aferin," dedi Vimes da, arbaletli genç adama bakarak. Ama çavuş işe girişmişti bile.

Daha sonrasıydı. Yine acı vardı.

Vimes hücredeki sert yatakta yatıyor, acıyı gidermeye çalışıyordu. Korktuğu kadar kötü olmamıştı aslında; sağlam bir dayak organize etmeyi bile beceremişlerdi. Bir adamın, yumruk yemiş gibi nasıl yuvarlanabileceğini anlamıyorlardı ve çoğu zaman da kendi ayaklarına dolaşıyorlardı.

Bundan zevk mi alıyordu? Acıdan değil, acıyı geçmeyi tercih ederdi. Hatta aslında acıyla kendinden geçmişti. Ama uzun kovalamacalardan sonra, zorlu tutuklamalar sırasında bazen işittiği o küçük parçası vardı: yumruklamanın arzulanan etkiyi yarattığı andan sonra bile uzun uzun yumruklamaya devam etmek isteyen kısmı. Coşku vardı onda. Vimes o parçaya "hayvan" diyordu. İhtiyaç duyana kadar saklanıyordu ve sonra, ihtiyaç duyduğu anda ortaya çıkıyordu. Acı, onu ortaya çıkarıyordu. Bir de korku. Kurtinsanları çıplak elleriyle öldürürken öfke ve dehşetle deliye dönmüş hâldeydi Vimes ve o sırada, içten içe, derinlerde, hayvanın kanının tadını alıyordu... Ve o havayı kokluyordu.

"Selam Bay Vimes, haha. Ben de ne zaman uyanacağını merak ediyordum."

Hızla doğrulup oturdu. Hücrelerin koridora bakan yanlarında parmaklıklar vardı ama kafese kapatılanların kafeste olduklarını bilmeleri gerektiği esasına dayanarak hücrelerin arasına da parmaklık koymuşlardı.

Ve yan hücrede Carcer, ellerini kafasının arkasında kavuşturmuş yatıyordu.

"Hadi," dedi neşeyle. "Parmaklıkların arasından bana ulaşmaya çalış. Nöbetçilerin gelmesi ne kadar sürer, görmek ister misin?"

"En azından seni de yakalamışlar," dedi Vimes.

"Uzun sürmez, uzun sürmez. Ben şüpheli bir adam değilim, haha. Şehre turist olarak geldim, yolumu kaybettim, bekçilere çok

yardımcı oldum, onlara zahmet verdiğim için çok üzülüyorum, zahmetleri karşılığında küçük bir hediye de sunuyorum... Bekçilerin rüşvet almasını yasaklamamalıydın Bay Vimes. Hayatı herkes için çok kolaylaştırıyor, haha."

"O zaman seni bir başka şekilde mıhlarım Carcer."

Carcer parmağını burnuna sokup karıştırdı, çıkardı, yapışan şeyi eleştirel gözle inceledi ve tavana doğru fırlattı.

"Eh... işte orada işler senin için sarpa sarıyor Bay Vimes. Tahmin edersin ki ben dört bekçi tarafından sürüklenmedim buraya. Ayrıca bekçilere saldırmaya veya Üniversite kapılarını kırıp içeri girmeye de kalkışmadım."

"Kapıyı çalıyordum!"

"Ben sana inanıyorum Bay Vimes. Ama bekçileri bilirsin. O herifçioğulları, onlara sadece yan baksan bile bin türlü suç yakıştırır sana. Dürüst bir adamı nelerle suçlayabilecekleri korkunç, haha."

Vimes bunu biliyordu.

"Demek paran var," dedi.

"Elbette Bay Vimes. Ben bir dolandırıcıyım. Ve en güzeli de ne, biliyor musun? Dolandırıcı olduğunu kimsenin bilmediği bir yerde dolandırıcılık yapmak çok daha kolay, haha. Oysa bekçilik, herkesin senin bekçi olduğunu bilmesine dayalı. Ne şans ama! Eski güzel günlere döndüğümüzü biliyorsun, değil mi? Haha?"

"Öyle görünüyor," diye itiraf etti Vimes. Carcer'la konuşmaktan hoşlanmıyordu ama şu anda etraftaki tek gerçek insan oydu.

"Kendini nerede bulduğunu sorabilir miyim?" dedi Carcer.

"Gölgeler'de."

"Ben de. İki adam yattığım yerde soymaya çalıştı beni. *Beni!* Düşünsene Bay Vimes! Yine de üstlerinde biraz para vardı, yani sonuçta o kadar da kötü bir deneyim olmadı. Evet, burada çok mutlu olacağıma inanıyorum. Ah, işte yiğit delikanlılardan biri geliyor..."

Bir bekçi koridorda anahtarlarını sallaya sallaya yaklaşıyordu. Yaşlıydı, anahtar sallamanın cop sallamaktan daha kolay olduğu görevler verilen türden bir bekçiye benziyordu. En ayırt edici özelliği, ortalama bir burnun iki katı genişliğinde ve yarı uzunluğunda bir burnuna sahip olmasıydı.

Adam bir an Vimes'a baktı ve sonra Carcer'ın hücresine gitti. Kapının kilidini açtı.

"Yaylan," dedi.

"Peki efendim. Teşekkür ederim efendim," dedi Carcer, telaşla dışarı çıkarak. Vimes'ı gösterdi. "Ama *bu* adama dikkat etmenizi öneririm efendim. Tam bir hayvan. Düzgün insanlar onun gibilerle aynı hücreye kapatılmamalı efendim."

"Yaylan dedim."

"Yaylanıyorum efendim. Teşekkür ederim efendim." Ve Carcer, Vimes'a alayla göz kırparak yaylandı.

Gardiyan, Vimes'a döndü. "Senin adın ne peki, hnah, bayım?"

"John Keel," dedi Vimes.

"Yok ya?"

"Evet. Ve dayağımı yedim. Bence ödeştik. Artık gitmek istiyorum."

"Ah, gitmek istiyorsun öyle mi? Hnah! Bu anahtarları sana teslim etmemi, hnah, ve girdiğin zahmet karşılığında fakirlerin kutusundan beş peni vermemi de ister misin ha?"

Adam parmaklıklara *çok* yakın duruyordu ve yarım aklıyla espri yapmaya çalışan birinin sırıtışıyla sırıtıyordu. Vimes'ın refleksleri biraz daha hızlı olsa, ki şimdi bile hızlı olduklarına dair bahse girebilirdi, bu yaşlı aptalı güç kullanarak parmaklıklara çekmek ve burnunu suratına biraz daha yaymak işten değildi. Psikopatların işi çok daha kolaydı, orası kesindi.

"Özgürlük yeterli," dedi, baştan çıkmamaya çalışarak.

"*Sen* hiçbir yere gitmiyorsun, hnah. Yüzbaşıyı görmeye gideceğin zaman hariç," dedi gardiyan.

"Yüzbaşı Tilden mı?" dedi Vimes. "Bildim mi? Baca gibi sigara içer? Pirinçten kulağı ve tahtadan bacağı var?"

"Evet. Ve seni *vurdurabilir*, hnah. *Buna* ne dersin bakalım?"

Vimes'ın hafızası adlı darmadağın çalışma masası, unutuş fincanını kaldırdı ve kasıtsız hatırlayış fincan altlığını bulup çıkardı nihayet.

"Sen Burun'sun," dedi. "Değil mi? Adamın biri burnunu kırdı ve kimse onu yerine doğru düzgün oturtamadı. Sürekli gözlerin yaşarıyor ve bu yüzden sana sürekli gardiyanlık görevi veriyorlar!"

"Seni tanıyor muyum bayım?" dedi Burun, yaşarmış kuşkulu gözlerle Vimes'a bakarak.

"Beni mi? Hayır. Hayır!" dedi Vimes telaşla. "Ama senin hakkında anlatılanları duydum. 'Karakol'u o yönetiyor sayılır,' dediler. Çok adil bir adammışsın. Sert, ama adil. Lapaya asla tükürmez, çaya asla işemez. Ve meyvelerini asla karıştırmaz."

Burun'un yüzünün görünebilen kısımları, senaryoya ayak uydurmayı başaramayan birinin kızgın kaş çatışıyla kırıştı.

"Yok ya?" demeyi başardı. "Eh, hnah, ben hücreleri her zaman temiz tutarım, orası doğru." Gelişmeler karşısında biraz şaşırmış görünse de kaş çatmayı başardı. "Sen orada kal bayım, ben gidip yüzbaşıma uyandığını söyleyeyim."

Vimes gidip yatağa uzandı ve tavandaki, yazım yanlışlarıyla dolu –ve anatomik açıdan da yanlış– grafitileri seyretmeye başladı. Bir süre boyunca yüksek sesler ve arada da Burun'un *hnah* nidaları geldi.

Sonra merdivende gardiyanın ayak sesleri duyuldu yine.

"Vay vay vay," dedi Burun, üçüncü bir şahsın başına gelecekleri görmeye can atan birinin sesiyle. "Yüzbaşı seni *hemen* görmek

istiyor. Şimdi... seni kelepçelememe izin verecek misin, hnah, yoksa bizim çocukları aşağıya çağırayım mı?"

Tanrılar seni korusun, diye düşündü Vimes. Burun'un burnunu suratına yapıştıran yumruğun, beynini de çırpılmış yumurtaya dönüştürdüğü söylentisi doğruydu belki de. Tehlikeli bir tutsağı kendi başınıza kelepçelemeye çalışmak için *özel* türden bir ahmak olmanız gerekirdi. Örneğin bunu Carcer'a yapmaya kalksaydı beş dakika önce ölü bir ahmağa dönüşmüştü.

Gardiyan kapıyı açtı. Vimes ayağa kalktı ve bileklerini uzattı, Burun bir anlık duraksamadan sonra onu kelepçeledi. Gardiyana nazik davranmak her zaman işe yarardı; bu sayede sizi arkadan kelepçelemeyebilirdi. İki eli önünde olan bir adamın pek çok özgürlüğü olurdu.

"Önden sen çık," dedi Burun ve eğilip, etkili görünüşlü bir arbalet aldı. "Hızlı yürümeye bile kalkarsan bayım, seni vururum, hnah, ve yavaş yavaş ölürsün."

"Olur, olur," dedi Vimes.

Arkasından gelen Burun'un ağır nefeslerini dinleyerek basamakları ağır ağır çıktı. Entelektüel ufukları sınırlı kişilerin çoğu gibi, Burun da *yapabildiği* işleri çok ciddiye alırdı. Örneğin, o tetiği çekme konusunda iç ferahlatıcı bir tereddütsüzlük gösterirdi.

Vimes merdivenin tepesine ulaştı ve duraksamayı akıl etti.

"Hnah, sola dön," dedi Burun arkasından.

Vimes kendi kendine başını salladı. *Sonra ilk sağa.* Anılar, büyük bir dalga hâlinde kafasına doluşuyordu. Burası Pekmez Madeni Yolu'ydu: Vimes'ın çalıştığı ilk karakol. Her şey burada başlamıştı.

Yüzbaşı'nın kapısı açıktı. Masanın arkasında oturan yorgun görünüşlü yaşlı adam, Tilden, başını kaldırdı.

"Otur," dedi soğuk bir sesle. "Teşekkür ederim Burun."

Vimes, Yüzbaşı Tilden hakkında karmaşık anılara sahipti. Adam, bir tür emeklilik maaşı yerine bu görev verilmiş eski bir askerdi ve bu, kıdemli bir bekçide kötü özellikti: Otorite'den emir beklediği ve aldığı emirlere *uyduğu* anlamına geliyordu. Elbette Vimes da Otorite'den emir bekliyordu ama o, farklı olarak, aldığı emirleri ince bir sağduyu süzgecinden geçiriyor, kepçe kepçe yaratıcı yanlış anlaşılma ve koşullar gerektiriyorsa biraz da taze sağırlık ekliyordu; çünkü Otorite nadiren sokak seviyesine inerdi. Tilden, parlak plaka zırhlara ve şık geçit törenlerine fazla önem veriyordu. Bunlar bir ölçüye dek önemliydi, doğru; bekçilerin hırpani dolaşmasına izin vermemek gerekirdi. Fakat, fikrini başkalarının yanında asla dile getirmemiş olsa da Vimes, etrafta ezik zırhlar görmekten de hoşlanırdı, çünkü bu, *zırhları birilerinin ezdiği* anlamına gelirdi. Dahası, gölgelerde saklanırken parlamak istemezdiniz...

Bir duvara, kırmızı rengi solarak turuncuya dönüşmüş lime lime bir Ankh-Morpork bayrağı iğnelenmişti. Tilden'ın bayrağa her gün selam durduğu söyleniyordu. Bir de masanın büyük kısmını kaplayan, yaldızlı alay armasıyla süslenmiş, çok kocaman, gümüş bir mürekkep şişesi vardı; Burun onu her gün parlatıyordu ve şişe ışıl ışıldı. Tilden, ordu günlerini tamamen geride bırakamamıştı.

Yine de Vimes yaşlı adamı severdi. Bu tür şeyler her nasıl ölçülüyorsa o ölçütlere göre başarılı bir askerdi; yani genellikle kazanan tarafta savaşmıştı ve iyi ama sıkıcı taktikler kullanarak öldürdüğü düşmanların sayısı, kötü ama heyecan verici taktiklerle ölümüne sebep olduğu askerlerinin sayısından fazlaydı. Kendi tarzında iyi kalpliydi ve sağduyu ölçüsünde adildi; Teşkilat'taki bekçiler Tilden'ı parmaklarında oynatmıştı ve adamın ruhu bile duymamıştı.

Şu an Tilden, Alakalı Evrak Eşliğinde Uzun Uzun Bakmakla meşguldü Vimes'a. Bunun anlamının şu olması gerekiyordu: *Senin*

hakkında bilinecek ne varsa biliyoruz, bu yüzden neden senin hakkında bilmemiz gereken her şeyi bize hemen anlatıvermiyorsun? Gerçi pek beceremiyordu.

Vimes ona boş boş bakarak karşılık verdi.

"Adın ne demiştin he?" dedi Tilden, Vimes'ın uzun uzun bakmak konusunda daha başarılı olduğunu fark ederek.

"Keel," dedi Vimes. "John Keel." Ve... Ah, ne olacaksa olsundu. "Bak," dedi, "önünde, anlamı olan tek bir evrak var ve o da çavuşun yazdığı rapor, tabii okuma yazması varsa."

"Aslında bakarsan *iki* evrakım var," dedi yüzbaşı. "Diğeri John Keel'ın *ölümüyle* ilgili. Ya."

"Ne? Bekçilerle çatıştığım için mi?"

"İçinde bulunduğumuz acil durumda, ölüm cezası için pekâlâ yeterli bu," dedi Tilden öne eğilerek. "Ama... Ah, belki de bu durumda gerekli olmayacak, çünkü John Keel *dün* öldü. Sen onu dövdün ve soydun, he? Parasını aldın ama mektuplarını almaya zahmet etmedin, çünkü senin gibiler okuma bilmez, he? Bu yüzden John Keel'ın bir *bekçi* olduğunu bilemezdin, he?"

"*Ne?*"

Vimes sıska yüze, o yüzdeki muzaffer fırça bıyığa ve küçük, soluk, mavi gözlere baktı.

Sonra, dışarıdaki koridoru hararetli hararetli süpüren birinin sesi geldi. Yüzbaşı o tarafa baktı, hırladı ve masasındaki kalemi sertçe fırlattı.

"Çıkar onu buradan!" diye bağırdı. "Gecenin bu saatinde o küçük şeytanın burada ne işi var?"

Vimes başını çevirdi. Kapıda bebek kadar kel, sıska, kurumuş görünüşlü bir adam vardı. Aptal aptal sırıtıyordu ve elinde bir süpürge tutuyordu.

"Ucuz işçi efendim, hnah. Ve ortalık sessizken, hnah, gelmesi

en iyisi oluyor," diye mırıldandı Burun, ufak tefek adamın değnek kadar ince kolunu yakalayarak. "Hadi artık çık Bay Lûpçe..."

Tamam... şu anda arbalet Vimes'a doğrultulmuş değildi. Gerçi bileklerinde kilolarca metal vardı, ama... Eh, başka bir deyişle, kolları bir *çekiçti.*

Vimes ayağa kalkmaya yeltendi...

Vimes uyanıp tavana baktı. Yakından bir gürleme geliyordu. *Ayak değirmeni mi? Su değirmeni mi?*

Bayat bir replik olacaktı ama bazı şeyleri bilmek gerekirdi.

"Neredeyim?" dedi. Sonra ekledi: "Yani, *bu* sefer neredeyim?"

"Bravo," dedi bir ses arkasından. "Bilinçten istihzaya sadece beş saniyede geçtin!"

Havanın verdiği hisse bakılırsa oda genişti. Duvarlarda oynaşan ışıklar, Vimes'ın arkasında yanık mumlar olduğunu düşündürüyordu.

"Beni bir dost olarak düşünmeni isterim," dedi ses.

"Dost mu? Neden?" dedi Vimes. Havada sigara dumanı kokusu vardı.

"Herkesin bir dostu olmalı," dedi ses. "Ah, görüyorum ki hâlâ kelepçeli olduğunu fark ettin..."

Ses bunu söylemişti, çünkü Vimes tek bir hamleyle masadan inip öne atılmıştı...

Vimes uyanıp tavana baktı. Yakından bir gürleme geliyordu. *Ayak değirmeni mi? Su değirmeni mi?*

Sonra, düşünceleri tatsız bir şekilde düğümlendi.

"Ne?" dedi. "Ne oldu demin?"

"Bir kez daha denemek isteyebileceğini düşündüm delikanlı," dedi görünmez dostu. "Öğreneceğin gibi, burada küçük numaralarımız var. Doğrulup otur. Çok şey yaşadığını biliyorum ama

oyalanacak zamanımız yok. Benim istediğimden daha erken oldu bu ama işler *gerçekten* cıvımadan seni oradan çıkarmam gerektiğini düşündüm... Bay Vimes."

Vimes donakaldı. "Sen kimsin?" dedi.

"Resmî adım Lu-Tze, Bay Vimes. Ama dost olduğumuza göre sen bana Çöpçü diyebilirsin."

Vimes dikkatle doğrulup oturdu ve etrafına bakındı.

Gölgeli duvarlar... yazılarla kaplıydı. *Yazı olmalı*, diye düşündü Vimes. Fakat bunlar, küçük resimlerden yalnızca bir adım uzakta olan Merkezyöre tarzı yazılardı.

Mum, bir tabağa dikilmişti. Biraz arkasında, gölgelerin içinde zar zor görülebilen iki silindir vardı. Silindirlerin her biri insan genişliğinde ve insan boyunun iki katı yükseklikteydi. Devasa yatay yuvaların üstüne yerleştirilmişlerdi. İkisi de ağır ağır dönüyordu ve ikisi de boyutlarının düşündürdüğünden çok daha büyük oldukları izlenimini veriyordu. Gürlemeleri odayı doldurmuştu. Etraflarında tuhaf, mor bir pus vardı.

Sarı cübbeli iki adam silindirlerle ilgileniyordu ama Vimes'ın dikkatini çeken, mumun yanında, ters çevrilmiş bir kasanın üzerinde oturan ufak tefek, sıska, kel adam oldu. Adam, Nobby'nin tercih ettiği cinsten, leş gibi kokan bir sarma sigara içiyordu ve yabancı bir keşişe benziyordu. Aslında... Vimes'ın bazen sokakta dilenme çanaklarıyla gördüğü keşişlere benziyordu.

"Zinde görünüyorsun Bay Vimes," dedi Çöpçü.

"Sen Karakol'daydın!" dedi Vimes. "Burun sana 'Lüpçe' dedi!"

"Evet Bay Vimes. Adım Lü-Tze. Son on gündür her gece süpürüyorum orayı. Yalnızca iki peni ve kaçınabildiğimce çok tekme karşılığında. *Seni* bekliyordum."

"Nereye gittiğimi Rosie Palm'a *sen* söyledin, değil mi? Köprüdeki keşiş sendin?"

"Yine doğru. Rosie'nin sana yetişebileceğinden emin değildim."

"Kim olduğumu nereden biliyorsun?"

"Heyecanlanma Bay Vimes," dedi Çöpçü sakin sakin. "Sana yardım etmek için buradayım... Dük Hazretleri. Ve dostunum, çünkü şu anda... ah, fırtınalar ve çatılardan düşüşler hakkında anlatabileceğin şeylere inanacak, dünyadaki tek kişi benim. En azından," diye ekledi, "*aklı başında* tek kişi."

Vimes yarım dakika boyunca hiç kıpırdamadan otururken onu seyretti.

"*Güzel*, Bay Vimes," dedi Çöpçü sonunda. "Düşünüyorsun. Düşünen insanları severim."

"Büyü bu, değil mi?" dedi Vimes.

"Öyle bir şey, evet," dedi Çöpçü. "Örneğin, demin seni zamanda geriye gönderdik. Yalnızca birkaç saniye geriye. Pişman olacağın bir şey yapma diye. Yaşadığın onca şeyden sonra, birine saldırmak istediğin için seni suçlayamam ama sana zarar gelmesini de istemeyiz, değil mi?"

"Hah! Senin boğazına sarılıyordum neredeyse!"

Çöpçü gülümsedi. Küçük, cana yakın bir gülümsemeydi. "Sigara?" dedi. Cübbesinin içini karıştırdı ve elle sarılmış biçimsiz bir sigara çıkardı.

"Sağ ol ama benim kendi..." diye başladı Vimes düşünmeden, sonra elini cebine götürürken durdu.

"Ah, evet," dedi Çöpçü. "Gümüş puro kutusu. Sybil düğün armağanı olarak vermişti, değil mi? Yazık olmuş."

"Eve dönmek istiyorum," dedi Vimes. Bir fısıltı olarak çıkmıştı bu. Son on iki saattir uyumamış, yalnızca nekahet dönemini atlatmıştı.

Silindirlerin gürlemesinin ortasında sessizlik içinde oturan, bu sefer Çöpçü oldu.

"Sen bir bekçisin Bay Vimes," dedi nihayet. "Ve... Eh, bir süreliğine benim de bir tür bekçi olduğuma inanmanı istiyorum, tamam mı? Ben ve meslektaşlarım... *bazı şeylerin* olmasını sağlarız. Ya da olmamasını. Şu anda soru sorma. Yalnızca başını salla."

Vimes bunun yerine omuzlarını silkti.

"Güzel. Bir metafor olarak, diyelim ki *biz*, devriye gezerken seni, olur ya, bir cumartesi gecesi kanalizasyon oluğuna serilmiş, el arabaları hakkında kaba saba bir şarkı söylerken bulduk."

"Ben el arabaları hakkında kaba saba şarkı bilmiyorum!"

Çöpçü içini çekti. "Kirpiler? Sütlaç? Tek telli kemanlar? Hiç fark etmez aslında. Şimdi... seni olman gereken yerden çok uzaklarda bulduk ve eve dönmeni *istiyoruz*. Fakat bunu başarmak, zannettiğin kadar kolay değil."

"Zamanda geriye gittim, değil mi? O kahrolası Kütüphane yüzünden oldu! Oradaki büyünün tuhaf şeyler yaptığını herkes bilir!"

"Eh, evet. En büyük faktör oydu, doğru. Ama senin, ee... büyük bir olayın akıntısına kapıldığını söylemek daha doğru olur."

"Biri beni geri gönderebilir mi? *Sen* beni geri gönderebilir misin?"

"Ee..." dedi Çöpçü, mahcup bir ifadeyle.

"Sen yapamazsan, sihirbazlar yapabilir," dedi Vimes. "Sabaha gidip onlarla görüşeceğim!"

"Ah, görüşeceksin öyle mi? Sen bunu yaparken orada olmak isterim. Bunlar bizim bildiğimiz, düzgün Ridcully'nin yönetimindeki sihirbazlar değil. Sana gülmekle yetinirlerse kendini şanslı saymalısın. Hem, sana yardım etmek *isteseler* bile, aynı engelle karşılaşırlar."

"Neymiş o engel?"

"Seni geri göndermek imkânsız. Şimdilik." Konuşmaları süre-

since Çöpçü ilk defa huzursuzluğa kapılmış göründü. "Karşımdaki en büyük sorun, Bay Vimes, ne olursa olsun sana söylememem gereken birkaç şeyi sana söylemek zorunda olmam. Ama sen, gerçekleri öğrenene kadar rahat edemeyen bir adamsın. Buna saygı duyarım. Bu yüzden... sana her şeyi anlatırsam bana zamanından, ah... yirmi dakika verir misin? Hayatını kurtarabilir."

"Tamam," dedi Vimes. "Ama ne..."

"Anlaştık," dedi Çöpçü. "Çevirin çocuklar."

Büyük silindirlerin gürültüsü bir anlığına değişti ve Vimes çok hafif bir şok yaşadı; tüm vücudu *plib!* yapmış gibisinden bir duygu hissetti.

"Yirmi dakika," dedi Çöpçü. "Soracağın *her* soruyu yanıtlayacağım. Ve sonra, Bay Vimes, seni yirmi dakika gelecekten *şu âna* yollayacağız ve sen kendine, senle benim senin bilmen gerektiği konusunda hemfikir olduğumuz şeyleri anlatacaksın. Ki o da, bildiklerinin çoğunluğu olacak aslında. Sen sır saklayabilen bir adamsın. Tamam mı?"

"Evet ama..." diye başladı Vimes.

Dönen silindirlerin tınısı biraz değişti.

Ve Sam Vimes, kendisini odanın ortasında dururken gördü. "O benim!"

"Evet, doğru," dedi Çöpçü. "Şimdi o adamı dinle."

"Selam Sam," dedi diğer Vimes. Gözlerini şimdiki Vimes'a tam olarak odaklayamamıştı. "Seni göremiyorum ama senin beni görebildiğini söylüyorlar. Leylak kokusunu hatırlıyor musun? Ölenleri düşündün. Ve sonra Willikins'e, o genç suikastçıyı hortumla yıkamasını söyledin. Ve... eh, göğüs kafesinin altındaki sancı seni biraz endişelendiriyor ama kimseye bundan bahsetmedin. Bu kadarı yeterli sanırım. Benim sen olduğumu anlamışsındır. Şimdi... Sana söyleyemeyeceğim şeyler var. Ben bilebiliyorum, çünkü ben

bir şeyin içindeyim..." Gelecekten gelen Vimes durdu ve sahne dışındaki birinden talimat alırmış gibi öteye baktı. "Ee... kapalı döngü içinde. Yani... hayatının, senin hatırlayamadığın yirmi dakikası olduğumu söyleyebilirsin. Hatırlıyor musun, hani..."

...tüm vücudu *plib!* yapmış gibisinden bir duygu hissetti.

Çöpçü ayağa kalktı. "Bunu yapmaktan nefret ediyorum," dedi, "ama tapınağın içindeyiz ve burada paradoksları söndürebiliyoruz. Ayağa kalk Bay Vimes. Sana her şeyi anlatacağım."

"Daha demin anlatamayacağını söyledin ya!"

Çöpçü gülümsedi. "O kelepçeler konusunda yardıma ihtiyacın var mı?"

"Bu eski Capstick marka birinci sınıf kelepçeler mi? Hayır, bana bir çivi ve iki dakika verirsen hallederim. Nasıl oldu da bir tapınağın içine geldim?"

"Seni buraya ben getirdim."

"Beni taşıdın mı?"

"Hayır. Benimle birlikte yürüdün. Gözlerin bağlıydı elbette. Buraya vardıktan sonra sana küçük bir içecek verdim ve..."

"Bunu hatırlamıyorum!"

"Elbette hatırlamıyorsun. İçeceğin amacı buydu. Pek mistik bir şey değil ama işe yarıyor. Buraya tekrar gelmeni istemiyoruz, anladın mı? Buranın *sır* olması gerekiyor."

"Hafızamla mı oynadınız? Bana bak..." Vimes doğrulacak oldu fakat Çöpçü, onu yatıştırmaya çalışıyormuşçasına ellerini salladı.

"Endişelenme, endişelenme. İçecek yalnızca... birkaç dakikanı unutmanı sağladı," dedi.

"*Kaç dakika?*"

"Birkaç dakika, yalnızca birkaç dakika. Ve içinde otlar vardı. Otlar şifalıdır. Sonra uyumana izin verdik. Endişelenme, peşimiz-

de kimse yok. Gittiğini asla bilmeyecekler. Bu şeyi görüyor musun?"

Çöpçü, sandalyenin yanında açık duran alet kutusunu aldı. Kutunun sırt çantası gibi kayışları vardı ve Vimes içinde bir silindir görebiliyordu.

"Buna Saklayıcı deniyor," dedi keşiş. "Şuradaki, ninenin merdanelerine benzeyenlerin minik versiyonu. Teknik ayrıntılara girmeyeceğim ama şunu bilsen yeter: Dönerken, etrafındaki zamanı hareket ettirir. Ne dediğimi anladın mı?"

"Hayır!"

"Pekâlâ, pekâlâ. Büyülü bir kutu bu. Mutlu oldun mu şimdi?"

"Devam et," dedi Vimes sertçe.

"Ben seni Karakol'dan buraya getirirken bunlardan bir tane taşıyordun. Onu taşıdığın için, nasıl desek... zamanın dışındaydın. Ve biz bu küçük sohbeti ettikten sonra seni Karakol'a geri götüreceğim ve yaşlı yüzbaşı hiçbir şey anlamayacak. Biz tapınaktayken, dış dünyada hiç zaman geçmiyor. Saklayıcılar sağlıyor bunu. Dediğim gibi, onlar zamanı hareket ettirir. Aslında olan şey şu: Zaman bizi ileri götürürken, Saklayıcılar da aynı anda bizi zamanda geriye götürüyor. Etrafta başkaları da var. Gıdaları taze tutmaya da yarıyor. Sana başka neler anlatabilirim... Ah evet; olayların peş peşe olduğunu düşünmek, anlamana yardımcı olur. İnan bana."

"Rüyadayım sanki," dedi Vimes.

Kelepçeler bir şıngırtıyla açıldı.

"Öyle, değil mi?" dedi Çöpçü sakin sakin.

"Büyülü kutun beni eve geri götürebilir mi yani? Beni zamanda, olmam gereken yere kadar götürebilir mi?"

"Bu mu? Hah, hayır... Bu yalnızca küçük ölçekli şeyler için."

"Bak Bay Çöpçü, son bir günü, bir çatıda piçin tekiyle dövüşerek, iki kez dayak yiyerek, bir kez çuval gibi dikilerek ve... Hah!

İftira yiyerek geçirdim! Bir şey için sana teşekkür etmem gerektiğini hissediyorum ama ne olduğunu biliyorsam ne olayım. O yüzden, açık seçik yanıtlar istiyorum bayım. Ben bu şehrin Bekçi Teşkilatı'nın kumandanıyım!"

"*Olacaksın*, demek istiyorsun. Değil mi?" dedi Çöpçü.

"Hayır! Olayların peş peşe gerçekleştiğini düşünmemin anlamamı sağlayacağını sen söyledin! Eh, dün, yani *benim* dünümde, Bekçi Teşkilatı'nın kumandanıydım ve hâlâ öyleyim. Herkesin ne düşündüğü umurumda değil. Onlar bütün gerçekleri bilmiyor!"

"Bu dediğini aklında tut," dedi Çöpçü ayağa kalkarak. "Pekâlâ kumandan... Gerçekleri mi istiyorsun? Bahçede biraz yürüyelim, olur mu?"

"*Beni eve geri götürebilir misin?*"

"Henüz değil. Profesyonel görüşüme göre, buraya gelmenin bir sebebi olmalı."

"Sebep mi? Kahrolası kubbeden düştüm!"

"Bunun da yardımı olmuş, evet. Sakin ol Bay Vimes. Bütün bunların seni çok gerdiğini görebiliyorum."

Çöpçü önden Vimes arkadan, salondan çıktılar. Dışarıda büyük bir ofis vardı, sessiz ama amaçlı bir hareketlilikle doluydu. Orada burada, aşınmış ve çiziklerle kaplı çalışma masalarının üzerinde, Vimes'ın diğer odada gördüğüne benzer başka silindirler duruyordu. Bunların bazıları ağır ağır dönüyordu.

"Ankh-Morpork departmanımız çok meşgul," dedi Çöpçü. "Her iki yandaki dükkânları satın almamız gerekti." Masalardan birinin yanındaki sepetten bir yazı rulosu aldı, içeriğine göz attı ve içini çekerek sepete geri koydu. "Ve herkes çok çalışmaktan bitap düştü," diye ekledi. "Her zaman buradayız. Ve *biz* 'her zaman' diyorsak, *gerçekten* her zaman diyoruz demektir."

"Ama *ne iş* yapıyorsunuz?" dedi Vimes.

"Olayların olmasını sağlıyoruz."

"Olaylar zaten olmuyor mu?"

"Ne tür olaylar istediğine bağlı. Biz Tarih Keşişleriyiz, Bay Vimes. Tarihin *olmasını* sağlarız."

"Sizi hiç duymadım, ki ben bu şehri avucumun içi gibi bilirim," dedi Vimes.

"Pekâlâ. Peki. Ama avucunun içine *gerçekten* kaç kez bakarsın Bay Vimes? Eğer merak ediyorsan, Kil Sokak'tayız."

"Ne? Rehinci dükkânıyla eskici dükkânının arasındaki tuhaf yabancı binada yaşayan kaçık keşişler mi? Davul çalarak bağıra çağıra sokakta dans edenler?"

"*Bravo* Bay Vimes. Ama davul çalarak sokaklarda dans eden kaçık bir keşişsen, gizli saklı çalışmak çok zor olmuyor."

"Çocukken, giysilerimin çoğu Kil Sokak'taki eskici dükkânından gelirdi," dedi Vimes. "Tanıdığımız herkes eskici dükkânından alışveriş ederdi. O zamanlar dükkânı... evet... tuhaf bir adı olan, yabancı bir adam işletirdi."

"Tan Er Sök birader," dedi Çöpçü. "Fazla aydınlanmış bir ajan sayılmazdı ama dördüncü el ıvır zıvırı fiyatlama konusunda tam bir dâhiydi."

"Işığı geçirecek kadar incelmiş gömlekler ve cam gibi parlamış pantolonlar," dedi Vimes. "Ki hafta sonu gelmeden bunların da yarısı rehinci dükkânını boylardı."

"Doğru," dedi Çöpçü. "Giysilerini rehinci dükkânına rehin verirdin ama *asla* rehinci dükkânından bir şey almazdın, çünkü Standartlarını koruman lazımdı, değil mi?"

Vimes başını salladı. Merdivenin en dibine düştüğünüzde, basamakların birbirlerine ne kadar yakın olduğunu görüyordunuz ve aman tanrılar, kadınlar diğerlerinden daha üstün olmaya ne kadar da özen gösteriyordu... Kendi tarzlarında, düşeslerden bile kibir-

liydiler. Hayatta pek bir şeyiniz olmayabilirdi ama *Standartlarınız* vardı. Giysileriniz ucuz ve eski olabilirdi ama en azından temizdiler. Kapınızın ardında çalmaya değer hiçbir şey olmayabilirdi ama kapınızın önü o kadar temiz olurdu ki bal döküp yalayabilirdiniz, tabii bal alacak paranız varsa. Ve kimse rehinci dükkânından giysi almazdı. Bunu yapmak, dibe vurmuş olmak demekti. Hayır... Onları eskici dükkânındaki Bay Tan'dan alırdınız ve *onun* onları nereden aldığını *asla* sormazdınız.

"İlk doğru düzgün işime, eskici dükkânından aldığım takım elbiseyle gitmiştim," dedi. "Yüzyıllar öncesinde kalmış gibi geliyor şimdi..."

"Yok, o kadar değil," dedi Çöpçü. "Daha geçen haftaydı."

Sessizlik aniden büyüdü. Odadaki silindirlerin mırıltısı dışında çıt çıkmıyordu.

Sonra Çöpçü ekledi: "Ama senin de aklına gelmiş olmalı?"

"Neden? Nasıl? Buradaki zamanımın çoğunu ya dövülerek, ya baygın hâlde ya da eve dönmeye çalışarak geçirdim! Nasıl gelsin? Benim de orada bir yerde olduğumu mu söylüyorsun?"

"Ah, evet. Aslında dün gece, çavuşuna saldıran tehlikeli bir *serseriye* arbaletini doğrultarak, ekibinin gününü kurtardın."

Sessizlik daha da derinleşti, âdeta tüm dünyayı doldurdu.

Sonunda Vimes, "Hayır," dedi. "Bu... olamaz. Öyle bir şey hiç gerçekleşmedi çünkü. Gerçekleşmiş olsa hatırlardım. Ki işe girdikten sonraki ilk birkaç haftam hakkında *çok* şey hatırlıyorum."

"İlginç, değil mi?" dedi Çöpçü. "Ama, 'Bize anlatılmasa da pek çok şey olur,' denmemiş midir? Bay Vimes, İç Şehir Dinginliği Bahçesi'nde kısa bir süre geçirmeye ihtiyacın var..."

Gerçekten de bir bahçeydi ve Kil Sokak gibi yerlerde bulunan diğer bahçelere benziyordu. Gri renkli toprak; eski tuğla tozu, ihti-

yar kedi pisliği ve genel, yarı çürümüş süprüntüden ibaretti. Uzak uçta üç delikli bir hela vardı ve kullanışlı bir biçimde, arka sokağa açılan kapının yanına inşa edilmişti ki geceleyin atıkları toplayan adamlar fazla yürümek zorunda kalmasın. Fakat helanın hemen yanına, yavaş yavaş dönen küçük bir taş silindir dikilmişti ve kapısı da sürgülenerek kilitlenmişti.

Bahçe doğru düzgün ışık almıyordu. Bu tür bahçeler asla almazdı. Burada, yüksek binalarda yaşayan zengin ahalinin kullanılmış, elden düşme ışığını alırdınız. Bazıları bahçelerinde güvercin, tavşan veya domuz beslerdi veya o zamana kadarki deneyimlerini göz ardı ederek, birkaç sebze ekerdi. Ama böyle bahçelerde hakiki gün ışığına ulaşabilmesi için ancak büyülü fasulyeler ekmeniz gerekirdi.

Yine de biri çaba göstermişti. Boş kalan alanın büyük kısmı farklı boylarda çakıl taşlarıyla kaplanmıştı ve bunlarla da, dikkatle tırmıklanarak, yaylar ve sarmallar oluşturulmuştu. Oraya buraya özene bezene büyük taşlar da yerleştirilmişti.

Vimes, ilgisini çekecek bir şeyler bulma çaresizliği içinde, taş bahçesini inceledi.

Tasarımcının amacını anladığını düşündü ama arzulanan etki biraz bozulmuştu. Burası büyük bir şehirdi ne de olsa. Her yere çöp atılırdı. Elinizdeki çöpten kurtulmanın başlıca yolu, onu yan duvarın ardına fırlatıvermekti. Zaten eninde sonunda birileri atılan çöpü satar, hatta belki yerdi.

Genç bir keşiş, çakılları dikkatle tırmıklamaktaydı. Çöpçü'nün yaklaştığını görünce saygıyla eğildi.

Yaşlı adam taş banka oturdu.

"Çocuk, git ve bize iki fincan çay getir," dedi. "Biri yak tereyağlı yeşil çay olsun. Bay Vimes'ınki ise bir inşaat işçisi çizmesi içinde turunculaşana kadar kaynatılmış olacak. İki şekerli. Ayrıca dünden kalma süt katılmış olsun, tamam mı?"

"Tam sevdiğim gibi," dedi Vimes zayıfça, oturarak.

Çöpçü derin derin nefes aldı. "Bahçe kurmayı severim," dedi. "Yaşam, bir bahçe olmalı."

Vimes önündeki manzaraya boş boş baktı.

"Tamam," dedi. "Çakıllar ve taşlar, evet, bunu görebiliyorum. Çöp meselesi yazık ama. Her zaman oluyor, değil mi..."

"Evet," dedi Lu-Tze. "Düzenin bir parçası."

"Ne? Sigara paketi de mi?"

"Kesinlikle. Hava elementini temsil ediyor," dedi Çöpçü.

"Kedi pisliği?"

"Bize, tıpkı bir kedi gibi her yere giren *ahenksizlik* unsurunu hatırlatıyor."

"Lahana sapları? Kullanılmış sonki?"*

"Organik olanın bütünün ahengi içindeki rolünü unutmak bizim dezavantajımıza. Düzene tesadüfen giren şeyler, bizim ancak belli belirsiz kavrayabildiğimiz, daha âli bir düzenin parçasıdır aslında. Bu çok önemli bir gerçektir ve senin durumunla da alakalı."

"Ya bira şişesi?"

Vimes, keşişin kaşlarının ilk defa çatıldığını gördü.

"Biliyor musun," dedi Lu-Tze, "herifçioğlunun teki cuma geceleri meyhaneden dönerken duvarın üstünden atıyor bir tane hep. Bu tür şeyler yapmak yasak olmasa elimin tersiyle bir tane çarpardım, orası kesin."

"O da daha âli bir düzenin parçası değil mi?"

"Olabilir. Kimin umurunda. O tür şeyler *thunga*larıma dokunuyor cidden," dedi Çöpçü. Ellerini dizlerine koyarak arkasına yaslandı, bir kez daha ortama dinginlik aktı. "Eh, şimdi Bay Vimes... evrenin çok küçük maddelerden yapıldığını biliyorsun ya?"

---

* Wallace Sonky'nin adı verilmiş bir ürün. Sonky'nin ince kauçukla yaptığı deneyler olmasa Ankh-Morpork'taki mevcut konut kıtlığı çok daha şiddetli olurdu.

"Hı?"

"Küçükten başlayıp büyütmemiz lazım Bay Vimes. Sen zeki adamsın. Her şeyin büyüyle yapıldığını söyleyip duramam sana."

"Gerçekten ben de burada mıyım? Şehirde? *Genç* benden bahsediyorum?"

"Elbette. Neden olmasın? Nerede kalmıştım... Ah evet, çok küçük maddelerden yapılmış ve..."

"Bekçi Teşkilatı'nda olmak için iyi bir zaman değil bu. Hatırlıyorum! Gece sokağa çıkma yasağı vardı. Ve bu yalnızca başlangıçtı!"

"Küçük küçük, Bay Vimes," dedi Çöpçü sertçe. "Bunu bilmen lazım."

"Ah, *tamam*. Ne kadar küçük?"

"Çok, çok küçük. O kadar küçük ki... çok tuhaf âdetleri var."

Vimes içini çekti. "Ben de sana şunu soruyorum: Bunlar hangi âdetlermiş bakalım, ha?"

"Bu soruyu sorduğun için memnun oldum. Her şeyden önce, aynı anda birden çok yerde olabiliyorlar. Düşünmeye çalış Bay Vimes."

Vimes, muhtemelen sokağa atılmış bir Sonsuzluk Balık-Patates Kızartması Kâğıdı olan şeye odaklanmaya çalıştı. Tuhaftı ama, kafasını dolduran onca korkunç düşünceyi bir kenara bırakıp kâğıda bakmak rahatlatıcı gelmişti. Beyin, böyle şeyler yapıyordu. Bir seferinde mesela, bıçaklandığını hatırlıyordu Vimes; Çavuş Angua yetişmese kan kaybından ölecekti. Orada öylece yatarken, halının desenine odaklanmıştı. Duyular şöyle diyordu: *Yalnızca birkaç dakikamız var; her şeyi, her ayrıntıyı kaydedelim...*

"Bu doğru olamaz," dedi. "Bu bank, aynı anda birden çok yerde olabilen bir sürü minik şeyden yapılmışsa, neden burada durup duruyor?"

"Adama küçük bir puro verin!" dedi Çöpçü sevinçle. "Asıl mesele de bu zaten Bay Vimes. Ve bizim başkeşişe göre sorunun yanıtı, bankın aynı anda bir sürü yerde olması. Hah, çay da geldi. Ve onun aynı anda bir sürü yerde olabilmesi için, çokluevren sayısız alternatif evrenden oluşmuş. Milyor trilyor evren. Düşünülebilecek en büyük sayıda. Sırf onca kuantumu barındırabilmek için. Çok mu hızlı gidiyorum?"

"Haa, *şu*," dedi Vimes. "*Onu* biliyorum. Böyle... bu evrende bir karar veriyorsun ama başka bir evrende başka karar vermişsin. Bir seferinde sihirbazlar havalı bir resepsiyonda anlatırken duymuştum. 'Şanlı 25 Mayıs' hakkında tartışıyorlardı."

"Ne diyorlardı peki?"

"Ah, her zamanki şeyler... Asiler kapıları ve köprüleri doğru düzgün korusa sonucun farklı olacağını, ön cepheden saldırarak bir kuşatmanın kırılamayacağını... Ama bir açıdan, bütün alternatiflerin bir yerlerde gerçekleştiğini söylüyorlardı."

"Sen onlara inandın mı peki?"

"Bana tamamen *thunga* gibi geldi. Ama yine de... Bir şeyi farklı yapsaydım neler olurdu diye merak etmeden geçemiyorsun bazen."

"Karını öldürdüğün zamanki gibi mi?"

Vimes'ın tepkisizliği Çöpçü'yü etkiledi.

"Bu bir sınav, değil mi?" dedi Vimes.

"Zeki bir öğrencisin Bay Vimes."

"Ama bir başka evrende, inan bana, sana bir tane oturttum."

Çöpçü, inanmadığını anlatan o küçük, sinir bozucu gülümsemeyle gülümsedi.

"Karını öldürmedin," dedi. "Hiçbir yerde. Çokluevren ne kadar büyük olursa olsun, *bu hâliyle* Vimes'ın Leydi Sybil'i öldürdüğü bir yer *yok*. Ama teori çok açık. Eğer bir şey fizik kanunlarını ihlal et-

meden var olabiliyorsa, bir yerlerde olmak *zorunda*. Fakat olmadı. Yine de, 'sayısız evren' teorisi işliyor. O olmasa kimse, hiçbir karar veremezdi."

"Ee?"

"Ee'si, insanların ne yaptığı önemli!" dedi Çöpçü. "Onlar *başka* kanunlar icat ediyorlar. Ne yaptıkları *önemli!* Başkeşişi çok heyecanlandırıyor bu. Neredeyse peksimetini yutuyordu! Bunun anlamı, çokluevrenin sonsuz olmadığı ve yapılan seçimlerin sanıldığından daha önemli olduğu. İnsanlar, yaptıkları şeylerle evreni *değiştirebilirler!*"

Çöpçü, Vimes'a uzun uzun baktı. "Bay Vimes, şöyle düşünüyorsun: 'Zamanda geriye gittim ve kahrolayım ki, bildiğim her şeyi bana öğreten çavuş *ben* olacağım muhtemelen.' Değil mi?"

"Ben de onu merak ediyordum. Sokağa çıkma yasağı ve yapılan onca muhbirlik yüzünden Bekçi Teşkilatı o günlerde bütün sokak süprüntülerine iş teklif ediyordu. Ama bak, Keel'ı hatırlıyorum ve evet, bir yara izi ve gözbağı *vardı*. Fakat onun *ben* olmadığından çok eminim."

"Doğru. Çünkü evren o şekilde işlemez. Gerçekten de, maaşı daha iyi olduğu için Pseudopolis'ten Ankh-Morpork'a gelmiş, John Keel adında bir bekçi vardı ve genç seni kanatlarının altına *aldı*. Hakiki biriydi o. Sen *değildi*. Ama... sana, yolcu arabasından indikten kısa süre sonra iki kişinin saldırısına uğradığından bahsettiğini hatırlıyor musun?"

"Lanet olsun, evet!" dedi Vimes. "Soyguncular. Benim... Şey, *kendi* yara izini o şekilde edinmiş. Geleneksel Ankh-Morpork karşılama töreni. Ama zorlu bir adamdı o. İki soyguncuyu da devirmişti."

"Bu sefer *üç* adam vardı," dedi Çöpçü.

"Eh, üç kişiyle dövüşmek daha zor elbette, ama..."

"Sen bir bekçisin. Üçüncü adamın adını tahmin et Bay Vimes."

Vimes'ın düşünmesi bile gerekmedi. Yanıt, en karanlık kuşkularının derinliklerinden fışkırdı. "Carcer!"

"Durumuna hemen alıştı, evet."

"O şerefsiz evladı yan hücremdeydi! Para çaldığını bana *söyledi* bile."

"Ve ikiniz de burada kısılıp kaldınız Bay Vimes. Bu artık *senin* geçmişin değil. Tam olarak değil. Bu *bir* geçmiş. Ve ileride *bir* gelecek var. Senin geleceğin olabilir. Olmayabilir de. Şimdi... John Keel'ın öldüğü *bu* evrende, kendi evine dönmek ve Carcer'ı burada bırakmak istiyor musun? Ama bunu yapabilirsen, gidebileceğin bir evin olmayacak. Çünkü gidersen, genç Vimes, düzgün bir adamdan temel bekçilik konusunda hızlı bir ders almış olmayacak. Çavuş Knock, Onbaşı Quirke ve Onbaşı Yardımcısı Colon gibilerinden öğrenecek. Ve en kötüsü bu bile olmayabilir, hem de hiç."

Vimes gözlerini yumdu. Ne kadar acemi olduğunu hatırlıyordu. Ve Fred... Eh, Fred Colon gönülsüz ürkekliğinin ve hayal gücü eksikliğinin altında çok da kötü bir bekçi değildi ama Quirke, kötü kalpli küçük pisliğin tekiydi ve Knock'a gelince de... Knock, Fred'in öğretmeniydi ve öğrenci, öğretmeninin *tırnağı bile* olamazdı. Sam Vimes, Keel'dan neler öğrenmişti? *Tetikte ol, kendi adına düşün, kafanda dünyanın Quirkelerinden ve Knocklarından bağımsız bir yer olsun ve bugün pis dövüşmekte tereddüt etme ki yarın da dövüşebilesin.*

Vimes sık sık, Keel'dan aldığı dersler olmasa uzun zaman önce ölmüş olacağını düşünürdü...

Sertçe başını kaldırıp keşişe baktı.

"Hayır, bunu sana söyleyemem Bay Vimes," dedi Lu-Tze. "Kuantum yüzünden, hiçbir şey kesin değil."

"Ama bak, geleceğimin gerçekleştiğini biliyorum, çünkü oradaydım!"

"Hayır. Burada olan şey, dostum, kuantum girişimi. Bu sana bir şey ifade ediyor mu? Hayır mı? Pekâlâ, şu şekilde söyleyeyim: Bir geçmiş, bir de gelecek var. Ama *iki* şimdi var. Bir, senin ve kötü kalpli dostunun geldiği şimdi, bir de ikinizin *gelmediği* bir şimdi. Bu iki şimdinin birkaç günlüğüne yan yana akmasını sağlayabiliriz. Epey zaman akışı gerektiriyor, ama yapabiliriz. Sonra, o iki şimdi birleşecek. Gerçekleşecek gelecek, sana bağlı. Biz, Vimes'ın iyi bir bekçi olduğu geleceği istiyoruz. Diğerini değil."

"Ama olmuş *olmalı!*" diye terslendi Vimes. "Sana söyledim, hatırlayabiliyorum! Dün oradaydım!"

"İyi deneme. Fakat bunun artık hiçbir anlamı yok," dedi keşiş. "İnan bana. Evet, sen o geleceği yaşadın ama buna rağmen, kuantum yüzünden, o gelecek gerçekleşmeyebilir. Şu anda, gelecekte seni gönderebileceğim, Kumandan Vimes biçiminde bir boşluk yok. Gelecek, resmî olarak belirsiz. Ama sen işini doğru yaparsan, belirsiz olmayabilir. Bunu kendine borçlusun kumandan. Şu anda, orada bir yerde, Sam Vimes gerçekten çok kötü bir bekçi olmayı öğrenmekte. Ve o, hızlı öğrenen biri."

Ufak tefek keşiş ayağa kalktı. "Bu konuda düşünüp taşınmana izin vereceğim," dedi.

Vimes çakıl bahçesine bakarak başını salladı.

Çöpçü sessizce uzaklaştı ve tapınağa girdi. Ofisin diğer tarafına yürüdü. Boynuna asılmış tuhaf şekilli anahtarı çıkardı ve küçük bir kapıdaki deliğe soktu. Kapı açıldı. Önünde parlak gün ışığı belirdi. Keşiş yürürken sandaletleri soğuk parke taşlarını terk etti ve sıcak bir günün ortasında, ezilmiş toprakta yürümeye devam etti.

Geçmişte, yani *bu kadar* gerilerde, nehir yatağı farklıydı ve yedi yüz bin sene önce ne kadar güzel göründüğünü görseler Ankh-Morpork'un şimdiki sakinleri şaşkına dönerdi. Nehrin ortasındaki

kumluk adada hipopotamlar güneşleniyordu ve Qu'ya göre, son zamanlarda sorun olmaya başlamışlardı. Qu, geceleri kampın çevresine küçük bir zaman çiti kurmak zorunda kalıyordu ve çadırların arasına dalmaya çalışan hipopotamlar da kendilerini suyun içinde, baş ağrısı çekerken buluyordu.

Qu, kızgın güneşe karşı hasır şapkası başında, sarmaşıklarla ayrılmış bir alanda asistanlarına göz kulak olmaktaydı. Lu-Tze içini çekerek o tarafa yürüdü.

Patlamalar olacaktı, biliyordu.

Tarikatın Cihaz Üstadı olan Qu'dan hoşlanmadığından değil. Adam başkeşişin mühendis dengi sayılırdı. Başkeşiş binlerce yıllık fikirleri almış, zihninin süzgecinden yeni bir yöntemle geçirmişti ve sonuç olarak çokluevren, onun önünde çiçek gibi açılmıştı. Qu ise zamanı saklayıp yenileyebilen kadim Saklayıcı teknolojisini almış; pratik, gündelik amaçlar için kullanılabilecek şekilde geliştirmişti ve evet, bu amaçların arasında birilerinin kafasını uçurmak da bulunuyordu maalesef. Lu-Tze'nin kaçınmaya çalıştığı bir şeydi bu. Birilerinin kafasıyla yapılabilecek çok daha iyi şeyler vardı.

Lu-Tze yaklaşırken, bambudan yapılmış sahte bir sokak sahnesinin içinde coşkuyla dans eden bir keşiş kafilesi maytap patlatarak, gonglar çalarak, dolana dolana yaklaşıyordu. Köşeye vardıklarında son keşiş de döndü ve küçük bir davulu, samandan yapılmış bir insan şeklinin uzanmış kollarına bıraktı.

Hava ışıldadı ve şekil küçük bir gök gürültüsü eşliğinde yok oldu.

"Birinin kafasını patlatmayan bir şey görmek güzel," dedi Lu-Tze, sarmaşığa yaslanarak.

"Ah, selam Çöpçü," dedi Qu. "Evet, acaba sorun neydi... Beden, bir mikrosaniye ileri gidip kafayı olduğu yerde bırakmalıydı..." Eli-

ne bir megafon aldı. "Herkese teşekkürler! Yeni deneme için yerlerinize geçin! Soto, idareyi ele al lütfen!" Lu-Tze'ye döndü. "Ee?"

"Konuyu düşünüyor," dedi Çöpçü.

"Ah, tanrılar aşkına Lu-Tze! Bunu yapmaya yetkin yok, biliyorsun! Başıboş tarih köklerini budamamız gerekiyor, onları sürdürmek için muazzam miktarda zaman harcamamız değil!"

"Bu önemli. Adama o kadarını borçluyuz. Büyük zaman kırılmasını tam da kubbeden düşerken yaşaması Vimes'ın suçu değildi."

"Yan yana akan iki zaman çizgisi..." diye inledi Qu. "Bu kesinlikle kabul edilemez. Daha önce hiç denenmemiş teknikler kullanmam gerekiyor."

"Evet ama yalnızca birkaç günlüğüne."

"Vimes'a ne olacak? Yeterince güçlü mü? Bunun için gereken eğitimden yoksun."

"Bekçiliğini temel olarak kullanıyor. Nerede olursa olsun, bekçi bekçidir."

"Seni neden dinliyorum bilmiyorum Lu-Tze, gerçekten hiç bilmiyorum..." dedi Qu. Arenaya baktı ve megafonunu telaşla ağzına götürdü. "O ucunu kaldırmayacaksın! *Dedim ki,* o şekilde..."

Bir gök gürültüsü oldu, Lu-Tze o tarafa bakmaya zahmet bile etmedi.

Qu megafonu yine kaldırdı ve bıkkınlık içinde, "Tamam," dedi, "biri *lütfen* gidip Kai biraderi bulsun! Bakmaya, ah... iki yüz sene öncesinden başlayın! Benim tasarladığım bu çok faydalı tasarımları kullanmıyorsun bile," diye ekledi Lu-Tze'ye hitaben.

"Gerek yok," dedi Lu-Tze. "Kafam çalışıyor. Hem, zaman tuvaletini kullanıyorum, değil mi?"

"On milyon sene geriye akan bir tuvalet, iyi bir fikir *değildi* Çöpçü. Beni ikna etmene izin verdiğim için pişmanım."

"Harry Kral'ın kovacı çocuklarına haftada dört peni ödemekten kurtarıyor bizi Qu ve bu, burun kıvrılacak para değil. Hem, 'Tasarruf edilen bir peni, kazanılmış bir penidir,' denmemiş midir? Dahası, hepsi bir yanardağın içine akıyor. Kesinlikle hijyenik."

Bir patlama daha oldu. Qu döndü ve megafonunu yine kaldırdı. "Tefi birden çok kez *çalmayın!*" diye bağırdı. "Pat-pat-fırlat-eğil! Böyle yapacaksınız! *Lütfen* dikkat edin!" Çöpçü'ye döndü. "En fazla dört gün daha, Lu-Tze," dedi. "Üzgünüm ama ondan sonra bu durumu evraklarda saklayamam. Ayrıca Vimes bu kadarına bile dayanabilirse çok şaşarım. Ne kadar zorlu biri olduğunu düşünürsen düşün, eninde sonunda zihni etkilenecek. Adam doğru zamanda değil."

"Ama çok şey öğreniyoruz," diye ısrar etti Lu-Tze. "Son derece mantıklı bir etkenler zinciri sonucunda, Vimes o zamana, Keel'a *benzeyecek* şekilde gitti. Hem gözbağı *hem* yara izi var. Sence bu Anlatımsal Sebepsellik mi, Tarihî Kaçınılmazlık mı yoksa düpedüz tuhaflık mı? O bilindik, 'kendi kendini düzelten tarih' teorisine mi döndük yine? Başkeşişin dediği gibi, tesadüf diye bir şey yok mu? Her tesadüf aslında daha yüksek düzeyde bir tasarım mı? Bütün bunları öğrenmeyi çok isterdim!"

"Dört gün," diye ısrar etti Qu. "Daha uzun sürerse bu küçük deney açığa çıkar ve başkeşiş bize çok ama çok sinirlenir."

"Haklısın Qu," dedi Çöpçü uysal uysal.

Öğrenmesi gerekirse sinirlenir tabii, diye düşündü, havadaki kapıya geri yürürken. Çok açık konuşmuştu. Tarih Keşişleri Tarikatı'nın (Safran Giyen Adamlar, Yoköyle Bir Manastır... pek çok isimleri vardı) başkeşişi, bu tür şeylere izin vermezdi ve Lu-Tze'nin bu şekilde davranmasını açık açık yasaklamıştı. Fakat sonra eklemişti de: "Ama bu şekilde davrandığında bile, Tarihî Kaçınılmazlığın kazanacağını sanıyorum."

Çöpçü bahçeye geri döndü ve Vimes'ı hâlâ Evrensel Birliğin Fırında Fasulye Konservesi Kutusuna bakarken buldu.

"Ee kumandan?" dedi.

"Siz gerçekten... zamanın bekçileri gibi bir şey misiniz?" dedi Vimes.

"Bir açıdan," dedi Çöpçü.

"Yani... iyi şeylerin olmasını sağlıyorsunuz?"

"Hayır, iyi şeylerin değil. *Doğru* şeylerin," dedi Çöpçü. "Ama dürüst olmak gerekirse bugünlerde *herhangi bir şeyi* oldurmaya çalışmak bile tüm zamanımızı alıyor. Eskiden zamanı bir *ırmak* gibi düşünürdük: Akış yönünde ve akış yönünün aksine doğru kürek çekebileceğimizi ve sonunda aynı noktaya ulaşabileceğimizi sanıyorduk. Ama sonra zamanın deniz gibi olduğunu ve yanlara doğru da gidilebildiğini öğrendik. Daha sonra anlaşıldı ki zaman bir su *küresi* gibi; aşağıya ve yukarıya da gidebiliyoruz. Şu anda ise onun... eh, dürülüp bir araya getirilmiş bir sürü uzam olduğunu düşünüyoruz. Sonra zaman sıçrayışları, zaman kaymaları var ve insanlar zamanı kurcalıyor, zaman harcıyor ve zaman kazanıyor. Bir de kuantum var elbette." Keşiş içini çekti. "*Her zaman* kahrolası kuantum var. Yani dürüst olmak gerekirse, bunca iş arasında, dün yarından önce olursa bile yeterince iyi iş çıkardığımızı düşünüyoruz artık. Sen, Bay Vimes, küçük bir... olaya yakalandın. Onu düzeltemiyoruz, gerektiği gibi olmuyor. Fakat *sen* düzeltebilirsin."

Vimes arkasına yaslandı.

"Başka seçeneğim yok, değil mi?" dedi. "Eski çavuşumun dediği gibi, 'önündeki işe bakarsın.'" Duraksadı. "Eski çavuşum *ben* olacağım, değil mi? Bildiğim her şeyi bana *ben* öğrettim?"

"Hayır. Bunu açıklamıştım."

"Ama ben anlamadım. Gerçi... belki de anlamamam gerekiyordur..."

Çöpçü oturdu. "Güzel," dedi. "Ve şimdi Bay Vimes, seni içeri götüreceğim, çavuş hakkında biraz bilgi vereceğim ve bütün bunlara bakarak neleri *bilmen gerektiğini* çıkaracağız. Sonra küçük bir döngü kurarız ki sen kendi kendine bilmen gerekenleri bildirebilesin. Adres vermek yok ama!"

"Bana ne olacak peki?" dedi Vimes. "*Şu anda burada oturan* bana? Diğer, ee... ben, yürüyüp gidecek ve *ben,* yani *bu* ben, anlarsın... Ee... ona ne olacak?"

Çöpçü ona uzun uzun, düşünceli düşünceli baktı. "Biliyor musun," dedi, "diğer maymunlara olgun meyvelerin nerede olduğunu söylemek için tasarlanmış bir dilde kuantum konuşmak çok zor. Daha sonra ha... Eh, bir sen *olacak.* Şu anda olduğun kadarıyla. Bu yüzden, onun sen olmadığını kim söyleyebilir? Bu görüşme... zamanda bir tür döngü olacak. Bir anlamda, hiç bitmeyecek. Bir açıdan..."

"...düş gibi olacak?" dedi Vimes bıkkınlıkla.

Çöpçü neşelendi. "Çok iyi! Evet! Doğru değil ama çok, çok iyi bir yalan!"

"Biliyor musun... bunun yerine bana *her şeyi* anlatabilirdin," dedi Vimes.

"Hayır. Sana her şeyi anlatamam ve sen, Bay Vimes, bu tür oyunları çekecek bir ruh hâli içinde de değilsin. Bu şekilde, güvendiğin bir adam, yani sen, bilmen gereken tüm gerçekleri sana anlatacak. Sonra genç müritlerin 'dilimleyip tutkallama' dedikleri küçük bir şey yapacağız ve Bay Vimes biraz daha akıllanmış bir şekilde Pekmez Madeni Yolu'na geri dönecek."

"Beni Karakol'a nasıl geri göndereceksiniz? Yine bir şeyler içirmeyi aklına bile getirme."

"Hayır. Gözlerini bağlayacağız, seni kendi etrafında döndüreceğiz ve uzun yoldan, yürüterek götüreceğiz. Söz veriyorum."

"Başka tavsiyen var mı?" dedi Vimes kasvetle.

"Kendin ol yeter," dedi Çöpçü. "Süreci sonuna kadar götür. Bir gün gelecek, geriye dönüp bakacaksın ve her şeyin aslında ne kadar mantıklı olduğunu göreceksin."

"Gerçekten mi?"

"Ben yalan söylemem. Kusursuz bir an, *olacak*. İnan bana."

"Ama..." Vimes duraksadı.

"Evet?"

"Çavuş Keel olacaksam, bir sorun daha olduğunu bilmen lazım. Bunun hangi gün olduğunu hatırladım. Ve ne olacağını *biliyorum*."

"Evet," dedi Çöpçü. "Ben de biliyorum. Konuşalım mı?"

Yüzbaşı Tilden gözlerini kırpıştırdı. "Ne oldu öyle?" dedi.

"Ne olmuş?" dedi Vimes, mide bulantısını bastırmaya çalışarak. Zaman geri geldiğinde aslında iki kişi olduğunu düşünmüştü ve bu iki kişinin ikisi de kendini hiç iyi hissetmiyordu.

"*Bulanıklaştın* be adam!"

"Belki de bütün bunlar beni biraz yordu," dedi Vimes kendini toparlayarak. "Dinleyin yüzbaşı, ben John Keel'ım. Kanıtlayabilirim, tamam mı? Soru sorun isterseniz. Belgelerim orada, değil mi? Benden *çalınan* belgeler!"

Tilden bir an duraksadı. Zihni öyle ağırdı ki bir kez harekete geçti mi muazzam bir ivme kazanıyordu ve bu yüzden düşüncelerinin yön değiştirmesi kolay olmuyordu.

"Pseudopolis Bekçi Teşkilatı'nın kumandanı kim?" dedi.

"Şerif Macklewheet," dedi Vimes.

"Aha! Yanlış! Daha ilk engelde düştün! Aslında, seni ahmak, Şerif Pearlie..."

"Hnah, affedersiniz efendim..." dedi Burun endişeyle.

"Evet? Ne var?"

"Hnah, *gerçekten* Macklewheet efendim. Pearlie geçen hafta öldü. Ben de, hnah, meyhanede duydum."

"Sarhoşken nehre düştü," dedi Vimes yardımseverce.

"Ben de öyle duydum, hnah, efendim," dedi Burun.

Tilden öfkelendi. "Bunu biliyor olabilirsin, he!" dedi. "Bu hiçbir şeyi kanıtlamaz!"

"O zaman başka bir şey sorun," dedi Vimes. "Bana Macklewheet'in benim hakkımda ne dediğini sorun." *Umarım yanıtları doğru biliyorumdur*, diye düşündü.

"Ee?"

"Dedi ki, teşkilattaki en iyi subay benmişim ve ayrılmama üzülmüş," dedi Vimes. "Sağlam bir karakterim olduğunu söyledi. Bir de, 'Keşke orada alacağın yirmi beş dolarlık maaşı ben ödeyebilseydim,' dedi."

"Ben sana o kadar para..."

"Ah hayır, siz bana yirmi dolar teklif ettiniz ve ben, buradaki kargaşayı gördükten sonra teklifinizi kabul etmiyorum!" Vimes sevinç içindeydi. Tilden bir diyalogu nasıl kontrol edeceğini asla öğrenmemişti. "Knock'a yirmi dolar ödeseniz size on dokuz dolar para üstü borcu olur! Adam aynı anda hem yürüyüp hem sakız çiğneyemiyor. Şuna bakın şimdi..."

Vimes kelepçeyi çözüp masaya bıraktı. Kelepçe mıknatıslıymış gibi, Burun ile Tilden'ın bakışları ona kaydı.

Eyvah eyvah, diye düşündü Vimes ve ayağa kalkıp Burun'un elindeki arbaleti aldı. Her şey hareket tarzına bağlıydı. Otoriter bir biçimde davranırsanız, fazladan bir iki saniye kazanırdınız. Otorite her şeydi.

Arbaleti yere çevirerek ateş etti ve sonra geri verdi.

"Bu kelepçeleri çocuklar bile açabilir. Ve Burun, hapishaneyi çok temiz tutuyor olsa da gardiyan olmak konusunda gerçekten berbat," dedi Vimes. "Bu mekânın tepeden tırnağa silkelenmesi gerekiyor." Yumruklarını yüzbaşının masasına dayayarak öne eğildi ve suratını titrek bıyığa ve sütsü gözlere yaklaştırdı.

"Ya yirmi beş dolar maaş verirsiniz ya da şu kapıdan çıkıp giderim," dedi. Bunlar, dünyanın hiçbir yerinde bir tutsağın söylemediği sözlerdi muhtemelen.

"Yirmi beş dolar ha..." diye mırıldandı Tilden, büyülenmiş bir fare gibi.

"Ve rütbem *başçavuş* olacak," dedi Vimes. "Çavuş değil. Knock gibilerinden emir almayacağım."

"Başçavuş..." dedi Tilden dalgın dalgın, ama Vimes sesindeki onayı işitti. Güzel, *otoriter* bir unvandı ve kitabına uygundu. Aslında Bekçi Teşkilatı'nın öncesinden kalma, oldukça eski bir terimdi. O günlerde suçluları mahkemeye sürüklemek için eli sopalı iri yarı bir adam çalıştırılıyordu. Vimes bu düzenin basitliğine öteden beri hayranlık duymuştu.

"Eh, ee... Şerif Macklewheet, ee... sana övgü dolu bir referans *vermiş* kesinlikle," dedi yüzbaşı, belgeleri karıştırarak. "Seni göklere çıkarıyor, evet. Bugünlerde işimiz biraz zor, yakın zamanda kaybettiğimiz Çavuş Wi..."

"Ve ilk ayın maaşını avans olarak almak istiyorum lütfen. Giysilere, düzgün bir yemeğe ve uyuyacak bir yere ihtiyacım var."

Tilden boğazını temizledi. "Bekâr adamların çoğu Ucuzyaka'daki kışlada kalıyor ve..."

"Ben orada kalmayacağım," dedi Vimes. "Ben Işıltı Sokak'ta, Doktor Lawn'un yanında kalacağım." Rosie Palm adamın boş odası olduğunu ima etmişti...

"Frengi, hnah, doktoru mu?" dedi Burun.

"Evet, kimlerle arkadaşlık edeceğim konusunda titizimdir," dedi Vimes. "Aynı zamanda, evi hemen yan sokakta." Ellerini masadan çekti, geriledi ve neredeyse gülünç bir selam çaktı; Tilden'ın öteden beri sevdiği türden bir selamdı bu. "Yarı... Hayır, bugün saat üçte göreve başlayacağım efendim," dedi. "Teşekkür ederim efendim."

Tilden büyülenmiş gibi oturmaya devam etti.

"Yirmi beş dolar demiştik sanırım efendim?" dedi Vimes, selamını bozmadan.

Tilden ayağa kalkıp köşedeki eski, yeşil kasaya gitti. Kadranı çevirirken Vimes'a göstermemeye dikkat etti ama Vimes buna gerek olmadığından epey emindi. Kendisi yüzbaşı olduğunda kasa hâlâ oradaydı ve o zamana kadar şifresinin 4-4-7-8 olduğunu *herkes* öğrenmişti. Nasıl değiştirildiğini kimse bilmiyordu zaten. Ayrıca içinde saklamaya değer yegâne şeyler çay, şeker ve Nobby'nin okumasını istediğiniz belgelerdi.

Tilden küçük, deri bir çantayla döndü ve parayı yavaşça saydı. O kadar sinmişti ki Vimes'tan hiçbir şey imzalamasını istemedi.

Vimes parayı aldı, bir selam daha verdi ve diğer elini uzattı.

"Rozet, efendim," dedi.

"Ha? Ha evet, elbette..."

Yüzbaşı, cesareti tamamen kırılmış bir hâlde masasının üst çekmecesini karıştırdı ve donuk bakırdan bir rozet çıkardı. Dikkatli bir adam olsaydı, Vimes'ın rozeti nasıl aç gözlerle izlediğini fark ederdi.

Yeni başçavuş, rozetini dikkatle aldı ve yine selam verdi. "Yemin, efendim," dedi.

"Ah, ee... o şey mi? Ee, bir yerlerde yazılı vardı sanırım..."

Vimes derin bir nefes aldı. Muhtemelen bu pek iyi bir fikir değildi, ama... uçuştaydı artık:

"Ben aç parantez bekçinin adı kapa parantez Ankh-Morpork şehrinin Kanun ve Yönetmeliklerini koruyacağıma virgül kamu güvenliğine hizmet edeceğime ve Majesteleri Kral/Kraliçe aç parantez alakasız olanın üzerini çiziniz kapa parantez aç parantez hükümdarın adını yazınız kapa parantez adına tebaasını korkusuzca virgül iltimas gözetmeden ve kendi şahsi güvenliğimi hiç düşünmeden savunacağıma noktalı virgül suçluların peşine düşeceğime ve masumları koruyacağıma virgül görevim adına gerekirse canımı ortaya koyacağıma aç parantez bekçinin inandığı ilahın adı kapa parantez huzurunda yemin ederim nokta aç parantez bekçinin inandığı ilahın adı kapa parantez yardımcım olsun nokta aç parantez bekçinin inandığı ilahın adı kapa parantez Kral/Kraliçe aç parantez alakasız olanın üzerini çiziniz kapa parantez kesme işareti aç parantez uygun eki getiriniz kapa parantez korusun nokta."

"Vay canına, bravo," dedi Tilden. "*İyice* hazırlanıp gelmişsin çavuş."

"Ve şimdi de Kral'ın Şilini'ni alma zamanı efendim," dedi Vimes ısrarla, arsızlığın kanatlarında süzülerek.

"Ne?"

"Kral'ın Şilini'ni almam lazım efendim."

"Ee... bizde şilin var mıydı ki..."

"En, hnah, alt çekmecede efendim," dedi Burun yardımseverce. "İpe takılı."

"Ah evet," dedi Tilden gülümseyerek. "Onu kullanmayalı uzun zaman oldu he?"

"Öyle mi?" dedi Vimes.

Tilden çekmeceyi biraz karıştırdıktan sonra parayı çıkardı. Gerçek bir eski şilindi, sırf hurda gümüş olarak yarım dolar ederdi ve bu yüzden, bekçiler *bekçi* olduğundan, şilin yeni bekçinin eline

bırakılır ve sonra yeni bekçi aşırmaya fırsat bulamadan hemen çekilip geri alınırdı.

Vimes bir kez yemin etmişti. *İki kere edince birbirlerini götürüyorlar mı acaba*, diye merak etti. Ama yapılması gerekiyordu ve şiline en azından *dokunmalıydınız*. Ağırlığı avucunda hissetti ve yüzbaşı geri çekmeden önce parmaklarını üzerine kapatmaktan, küçük, utanç dolu bir zevk aldı. Anlatmak istediğini anlattıktan sonra elini açtı.

Son bir selamın ardından döndü ve Burun'un omzuna dokundu. "Yüzbaşı'nın izniyle, seninle dışarıda biraz sohbet etmek istiyorum lütfen."

Ve Vimes, uzun adımlarla odadan çıktı.

Burun, yumruğundan sarkan şilinle büyülenmiş gibi oturmakta olan Tilden'a baktı. Yüzbaşı, "İyi bir adam bu. Çok iyi... ve yürekli..." demeyi başardı.

"Hnah, ben gidip ne istediğine bakayım efendim," dedi Burun ve dışarı koştu.

Koridorun sonuna ulaşmıştı ki gölgelerden bir el fırladı ve onu yakına çekti.

"Sen, tanıması faydalı bir adamsın Burun," diye tısladı Vimes. "Anlayabiliyorum."

"Evet efendim," dedi Burun, Vimes'ın çekişiyle ayak uçlarında yükselmek zorunda kalarak.

"Kulağın hep yerde ha?"

"Evet efendim!"

"Her karakolda, olan biten her şeyi bilen ve gerektiğinde hemen her şeyi bulabilen biri vardır Burun. Ve burada o adamın *sen* olduğuna inanıyorum."

"Hnah, evet efendim!"

"O zaman beni dinle," dedi Vimes. "Kırk iki numara bot, elli

dokuz santim çapında miğfer ve *iyi* bir deri pelerin. Botlar kaliteli ama *elden düşme* olmalı. Anladın mı?"

"Elden düşme mi?"

"Evet. Ama tabanları öyle aşınmış olmalı ki delinmesine ramak kalmalı."

"İyice aşınmış tabanlar, hnah, tamam," dedi Burun.

"Plaka zırh paslı olmamalı ama birkaç ezik kabul edilebilir. *İyi* bir kılıç istiyorum Burun ve inan bana, elime iyi bir kılıç aldığımda anlarım. Geri kalan malzemelere gelince... Eh, senin gibi bir adamın en iyilerini bulabileceğinden ve sabah saat ona kadar Dr. Lawn'un Işıltı Sokak'taki evine teslim edilmesini sağlayabileceğine *eminim*. Bu işten sana da bir şeyler düşecek Burun."

"Ne peki efendim?" dedi, pozisyonunu rahatsız edici bulmaya başlamış olan Burun.

"Benim ölümsüz dostluğum, Burun," dedi Vimes. "Ki bu yörelerde son derece nadir bir geçer akçe olacağını söyleyebilirim sana."

"Başüstüne çavuşum," dedi Burun. "Çan istiyor musunuz efendim?"

"Çan mı?"

"'Her şey yolunda!' diye bağırırken çalmak için çavuşum."

Vimes bunu düşündü. Çan ha... Eh, her bekçinin bir çanı vardı hâlâ, yönetmelikte yazılıydı ama Vimes, törenler dışında kullanımını yasaklamıştı.

"Ben çan istemiyorum Burun," dedi. "*Sen* her şeyin yolunda olduğunu düşünüyor musun?"

Burun yutkundu. "Olabilir de, olmayabilir de çavuşum," demeyi başardı.

"Aferin sana. Sonra görüşürüz."

Vimes dışarı çıkarken gökyüzünde şafak parıltısı vardı fakat şehir gölgelerle kaplıydı.

Cebinde rozetinin güven verici ağırlığını, zihninde ise yeminin verdiği büyük, muazzam özgürlüğü hissediyordu. Hükümdar ardına hükümdar, bu yeminin ne kadar sinsice tasarlanmış olduğunu fark etmeden hüküm sürmüştü...

Vimes, Işıltı Sokak'ta elinden geldiğince sakince yürüdü. İki bekçi yolunu kesmeye çalıştı ama Vimes onlara rozetini gösterdi. Daha da önemlisi, artık *sesi* vardı; onu da hatırlamıştı. Gece vaktiydi, sokaklarda yürüyordu, sokaklar *onundu* ve bir şekilde bu, konuşma tarzından bile belli oluyordu. Bekçiler telaşla uzaklaştılar. Vimes inandıklarından emin değilse de en azından inanmış gibi davranmışlardı; *ses* onlara Vimes'ın bela olduğunu ve ona bulaşmayı haklı gösterecek kadar maaş almadıklarını anlatmıştı.

Bir noktada, çok zayıf bir at, çok tanıdık, devasa bir dört tekerlekli arabayı çekerek taş döşeli yoldan geçip gitti; Vimes'ın kenara çekilmesi gerekti. Arabanın büyük kısmını kaplayan geniş, metal parmaklıkların arasından korku dolu yüzler ona baktı ve sonra araba karanlıkta kayboldu. Gece sokağa çıkma yasağının hasadıydı bunlar.

İyi zamanlar değildi. Lord Winder'ın deli olduğunu herkes biliyordu. Ve sonra onun kadar deli bir çocuk onu devirmeye çalışmıştı ve Lord Winder yanlış anda hareket etmese devirirdi de. Ok, Lord Winder'ın koluna saplanmıştı; yaranın onu zehirlediğini ve adamı daha da delirttiğini söylüyorlardı. (Meyhanede karşılaşacağınız türden, isimsiz kişiler söylüyordu tabii bütün bunları.) Adam herkesten ve her şeyden şüpheleniyordu, her köşede karanlık suikastçılar görüyordu. Hatta her gece kan ter içinde uyandığı, çünkü bu gölgelerin rüyalarına bile girdiği söyleniyordu. Uyanık geçirdiği saatler boyunca da her yerde komplolar ve casuslar görüyordu; adamlarına onları söküp çıkarmalarını emrediyordu ve her yerden komplolar ve casuslar söküp çıkarmanın sorunu, başta hiçbir yer-

de gerçek komplolar olmasa bile çok kısa sürede *her yerde* bol bol komplo ve casus yaratmasıydı.

En azından söküp çıkarma işini Gece Bekçileri yapmıyordu. Onlar yalnızca piyonları tutukluyordu. Lord Winder'ın paranoyasının uzun eli, Palamar Sokak'taki *özel* ofisti. Resmî olarak adları Özel Kuvvetler'di ama Vimes'ın hatırlayabildiği kadarıyla, "İsmi Lazım Değiller" lakabını daha çok seviyorlardı. Her gölgeden kulak kabartanlar, her pencereden izleyenler onlardı. En azından öyle *görünüyordu*. Gecenin bir yarısı kapıları çalanlar ise *kesinlikle* onlardı.

Vimes karanlıkta durdu. Ucuz giysileri sırılsıklam olmuştu, botları su dolmuştu, çenesinden yağmur damlıyordu ve evinden çok, çok uzaktaydı. Fakat, kaderin cilvesinin bir sonucu olarak evi aynı zamanda *burasıydı*. Uzun yıllarını gece vardiyasında geçirmişti Vimes ve o dönemde hayatı, uyuyan bir şehrin ıslak sokaklarında yürümekten ibaretti.

Gecenin niteliği değişmişse de *hayvanın* niteliği aynı kalmıştı...

Hırpani ceketinin cebine uzandı ve rozete dokundu yine.

Seyrek sokak lambalarının arasındaki karanlıkta bir kapıyı çaldı. Alt kat pencerelerinin birinde ışık yanıyordu; demek ki Lawn hâlâ uyanıktı.

Bir süre sonra, kapıdaki çok küçük panel yana kaydı ve bir ses, "Ah... sensin," dedi. Bir duraksama oldu, sonra sürgülerin çekildiği duyuldu.

Doktor kapıyı açtı. Bir elinde çok uzun bir şırınga tutuyordu; Vimes'ın bakışları karşı konulamaz bir biçimde ona kaydı. İğnenin ucunda mor bir damla oluştu ve yere düşerek dağıldı.

"Ne yapacaktın, bana ölüm mü zerk edecektin?" dedi Vimes.

"Bu mu?" Lawn alete, elinde tuttuğunun farkında değilmiş gibi baktı. "Ah... birinin küçük bir sorunuyla ilgileniyordum da... Her saatte hasta gelir bana."

"Geliyorlardır eminim. Ee... Rosie boş odan olduğunu söylemişti," dedi Vimes. "Kira ödeyebilirim," diye ekledi çabucak. "Bir işim var. Ayda beş dolar nasıl? Çok uzun kalmayacağım."

"Üst katta, solda," dedi Lawn, başını sallayarak. "Şartları sabaha konuşabiliriz."

"Bak, ben kaçık bir suçlu değilim," dedi Vimes. Bunu neden söylediğini merak etti. Sonra, kime güven vermeye çalıştığını merak etti.

"Olsun, üzülme, yakında uyum sağlarsın sen de," dedi Lawn alayla. Muayenehane kapısının ardından bir inleme geldi. "Yatak havalandırılmış değil ama aldırış edeceğini sanmıyorum. Şimdi, eğer bana izin verirsen..."

Havalandırılmamıştı ama Vimes da aldırış etmedi gerçekten. Yatağa girdiğini bile hatırlamıyordu.

Sadece bir kez panikle uyandı ve takırdayarak sokaktan geçen büyük, siyah arabayı duydu. Sonra ses, bir kâbusun parçası oldu.

Sabah saat onda Vimes yatağının yanında soğuk bir fincan çay; kapının dışında, yerde bir giysi yığını ve zırh buldu. Çayı içerken yığını inceledi.

Burun'u doğru okumuştu. Adam tam bir rüzgârgülü olduğu ve rüzgârın ne yönden estiğine dikkat ettiği için hayatta kalabilmişti ve şu anda rüzgâr Vimes'ın lehine esiyordu. Vimes söylemediği hâlde temiz çorap ve çamaşır da getirmişti. Düşünceli bir dokunuştu. Muhtemelen parasını ödememişti elbette. "Edinilmişlerdi" bunlar. *Eski* Gece Bekçileri âdetlerindendi.

Ama tanrılara şükür, o tıknefes küçük sürüngen *bir şey* daha edinmişti: Üç çizgili çavuş simgesinin üzerinde altın rengi küçük bir taç vardı. Vimes, taçlardan içgüdüsel olarak nefret ederdi ama buna değer vermeye razıydı.

Kemerini bağlayarak alt kata indi ve ellerini bir beze silerek muayenehanesinden çıkan Lawn'la karşılaştı. Doktor önce dalgın dalgın gülümsedi, sonra üniformaya odaklandı. Gülümseme, solmaktan ziyade *silindi.*

"Şok mu geçirdin?" dedi Vimes.

"Şaşırdım," dedi doktor. "Rosie şaşırmayacaktır ama herhâlde. Ben yasadışı hiçbir şey yapmıyorum, bilirsin."

"O zaman korkacak bir şeyin yok," dedi Vimes.

"Gerçekten mi? Buralardan olmadığını *kanıtlıyor* bu," dedi Lawn. "Kahvaltı ister misin? Böbrek var." Bu sefer silinen, Vimes'ın gülümsemesi oldu. "*Kuzu* böbreği," diye ekledi doktor.

Minik mutfakta büyük bir taş küpün kapağını kaldırdı ve içinden teneke bir kutu çıkardı. Kutudan buğu aktı.

"Buz," dedi doktor. "Yolun karşısından alıyorum. Yiyecekleri taze tutuyor."

Vimes'ın alnı kırıştı. "Yolun karşısından mı? *Morgdan* mı demek istiyorsun?"

"Endişelenme, daha önce kullanılmadı," dedi Lawn, ocağa bir tava oturtarak. "Bay Garnish haftada birkaç kere bir yumru getiriyor. Çok benzer bir tıbbi sorunun tedavisinin bedeli olarak."

"Ama sen daha ziyade, nasıl desek... *pazarlığa tabi sevgi satan hanımlar* için çalışmıyor musun?" dedi Vimes.

Lawn şaka mı yaptığını anlamak için sert sert baktı ama Vimes'ın ifadesi değişmedi.

"Yalnızca onlar için değil, hayır," dedi. "Başkaları da var."

"*Arka kapıdan* gelen insanlar, evet," dedi Vimes, ufak odada etrafına bakınarak. "O ya da bu sebepten, daha... *iyi tanınan* doktorlara gitmek istemeyenler?"

"Ya da o doktorlara verecek *parası* olmayanlar," dedi Lawn. "Kimliksiz gelenler. Bir şey mi söylemeye çalışıyordun... *John*?"

"Yo, yo, yalnızca soruyordum," dedi Vimes, kendi ayağıyla tuzağa düştüğü için kendine küfrederek. "Yalnızca... nerede eğitim aldığını merak ediyordum."

"Neden?"

"Arka kapıdan gelen insanlar, kesin çözüm isteyen insanlardır herhâlde?"

"Hah. Eh, Klatch'ta eğitim aldım. Orada tıp alanında bazı yeni fikirler geliştirdiler. Her şeyden önce, hastaları *iyileştirmenin* iyi bir fikir olduğunu düşünüyorlar." Bir çatalla böbrekleri çevirdi. "Dürüst olmak gerekirse çavuş, ben de senin gibiyim. Biz, yapılması gerekeni yaparız; daha ziyade... *popüler olmayan* bölgelerde çalışırız ve ikimiz de çizgiyi bir yerde çekiyoruzdur sanırım. Ben kasap değilim. Rosie, senin de öyle olmadığını söylüyor. Fakat önüne gelen işi yaparsın, yoksa insanlar ölür."

"Bunu hatırlayacağım," dedi Vimes.

"Ve nihayetinde," dedi Lawn, "kadınların nabzına bakmaktan daha kötü işler var dünyada..."

Kahvaltıdan sonra Başçavuş John Keel, hayatının geri kalanının ilk gününe adım attı.

Bir an gözlerini yumarak durdu ve aynı anda iki sigara söndürmeye çalışan bir adam gibi, iki ayağını çevirdi. Yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı yavaşça. Burun tam da doğru türden botlar bulmuştu. Willikins ve Sybil bugünl... *o* günlerde komplo ortaklığı kurarak Vimes'ın eski, aşınmış botlar giymesine engel oluyorlardı ve geceleyin botlarını çalıp tabanlarını onarttırıyorlardı. Şimdi bir kez daha kuru ayaklarla sokakları hissetmek güzeldi. Ki sokaklarda yürüyerek geçen bir ömürden sonra, onları *gerçekten* hissedebiliyordu Vimes; her şeyden önce, sokaklara döşedikleri taşlar sayesinde: kedi kafaları, trol kafaları, somunlar, kısa ve uzun kaldırım taşları, yuvarlak taşlar, Morpork Altıları, seksen yedi tür tuğla, on

dört tür taş levha, sokağa döşenmek üzere üretilmemiş ama yine de döşenmiş on iki tür taş... Ayrıca kendine has şekilde aşınmış yerler, molozlar, çakıllar, onarılmış bölgeler, on üç çeşit mahzen kapağı, yirmi tür rögar kapağı...

Bir şeyin sertliğini sınarmış gibi hafifçe yaylandı. "Elm Sokağı," dedi. Yine yaylandı. "Işıltı Sokak kavşağı. Evet."

Geri dönmüştü.

Pekmez Madeni Sokak'la arasında o kadar da çok adım yoktu. Karakol'a doğru dönerken, gözüne bir renk çakması ilişti.

Ve işte, oradaydı; bir bahçe duvarından sarkıyordu. Leylak ağaçları şehirde yaygındı. Coşkun bir bitkiydi ve öldürmesi zordu. Öyle olmak zorundaydı. Goncalar gözle görülür biçimde kabarmıştı.

Vimes durdu ve eski bir savaş meydanına bakarmış gibi baktı.

...Ellerini kaldırarak yükseliyorlar göklere...

Nasıl devam ediyordu o marş ? *Birbirini izleyen olaylara odaklan. Neler olacağını bildiğini varsayma, çünkü olmayabilir. Kendin ol.*

Ve kendi olduğu için, karanlık ara sokaklardaki küçük dükkânlardan birkaç küçük parça satın aldı, ardından da işe gitti.

Pekmez Madeni Sokak'taki Gece Bekçileri Karakolu gün ortasında ıssız olurdu genelde fakat Vimes, en azından Burun'un orada olacağını biliyordu. O, Israrla Oyalananlardandı; tıpkı Nobby, Colon ve Havuç gibi. Hatta aslında özüne inerseniz, tıpkı Vimes gibi. Görevde olmak onların temel varlık durumuydu. Vardiyaları bittikten sonra bile Karakol'da oyalanırlardı, çünkü hayatları orada geçerdi. Bekçilik, kapının yanındaki çengele astıktan sonra eve yollanabileceğiniz bir şey değildi.

Ama işimi kapının yanındaki çengele asıp eve gitmeyi öğreneceğime söz veriyorum, diye düşündü Vimes. *Eve döndüğümde her şey farklı olacak.*

Arkaya dolandı ve ahır kapısından girdi. Kilitli bile değildi. *Hepinize eksi not çocuklar.*

Demir parmaklıklı büyük nakil arabası avluda boş duruyordu.

Arkasında, bu zamanda "ahırlar" dedikleri kısım vardı. Aslında ahırlar, biri bu şekilde düşünmeyi akıl edebilse "Ankh-Morpork'un sanayi devrinin mirası" denebilecek şeyin alt katıydı yalnızca. Pratikte ise "alınıp götürülemeyecek kadar ağır hurda" olarak düşünüyorlardı onu. Uzun zaman önce terk edilmiş bir pekmez madeninin makara sisteminin bir parçasıydı. Orijinal taşıma kovalarından biri hâlâ oradaydı: Yoğun, yapış yapış; ham pekmez yükünün sonuncusuyla yere yapışıp kalmış. Ham pekmez kuruyunca betondan da sert, katrandan da su geçirmez oluyordu. Vimes çocukken, madencilerden ham pekmez yongaları dilendiklerini hatırlıyordu. Tarihöncesinden kalma şeker kamışlarının tatlılığını barındıran bir pekmez parçası, bir çocuğun ağzını hafta boyunca kapalı tutabiliyordu.*

Pekmezle yalıtılmış çatının altındaki ahır katında bir at, bir parça kalitesiz samanı çiğnemekteydi. Vimes onun bir at olduğunu biliyordu, çünkü tüm veriler at olduğunu söylüyordu: dört toynak, bir kuyruk, yeleli bir baş, keçeleşmiş kahverengi deri. Ama bir başka açıdan bakılırsa, at kılının bir arada tuttuğu yarım tonluk kemik yığınıydı.

Vimes atı çekinerek okşadı; doğanın yaya olarak yarattığı kişilerden biriydi o ve o yüzden atların yanında kendini asla rahat hissetmemişti. Yakındaki çividen sarkan yağlı yazı levhasını aldı

---

* Nasıl ki kadim ormanlar artık kömür olmuşsa, doğal şeker kamışı kaplı kadim çayırlar da binyılların baskısı altında Disk'in muhtelif yörelerinde taktak helva, pekmez cevheri veya taş pekmezi denen şeye dönüşmüştü. Fakat şehir sakinlerinin bal yerine tükettiği altın renkli, yoğun şurubu üretmek için ham pekmezi uzun uzun kaynatmak ve arındırmak gerekiyordu. Bugünlerde Ankh-Morpork'un pekmezi, Quirm yakınındaki, kazılması daha kolay olan lokum yataklarından geliyordu.

ve sayfaları karıştırdı. Sonra avluya bir kez daha göz attı. (Tilden bunu asla yapmazdı.) Köşedeki, Knock'ın domuzunu barındıran ağıla; sonra tavuk kümesine, güvercinliğe, beceriksizce yapılmış tavşan kümesine baktı ve birkaç hesap yaptı.

Eski Karakol! Her şey buradaydı, tıpkı ilk geldiği günkü gibi. Eskiden iki binaydı burası ve biri, pekmez madeninin ofisiydi. Şehirde her yer eskiden başka bir şeydi. Bu yüzden mekân, duvar örülmüş kapılardan, kadim pencerelerden, küçük odalardan bir labirentti.

Müze gezen biri gibi dolandı Vimes. *Okçuluk idmanı için kullandıkları, sopaya takılmış eski miğfere bak! Çavuş Knock'ın güneşli akşamlarda oturduğu, yayları kırık koltuğa bak!*

Ve içeride, koku: yer cilası, zırh cilası, bayat ter, kirli çamaşır, mürekkep, hafif bir kızarmış balık kokusu ve burada her zaman, pekmez kokusu.

Gece Bekçileri...

Geri dönmüştü Vimes.

Vardiyaya gelen gece bekçileri içeri girdiklerinde, bir sandalyeye rahatça yerleşmiş, ayaklarını masaya dayamış, evrak karıştıran bir adamla karşılaştılar. Adam, çavuş şeritleri ve kurulmuş kapan havası taşıyordu. Ayrıca yeni gelenlere hiç dikkat etmiyordu; özellikle de plaka zırhını parlatmaya çalışacak kadar toy olan ve fasulye sırığını andıran yeni bekçi yardımcısına.

Bekçiler kendi aralarında mırıldanarak masaların arasına dağıldılar.

Vimes hepsinin ciğerini biliyordu. Gece Bekçilerine katılmışlardı, çünkü Gündüz Bekçilerine kabul edilmeyecek kadar hırpani, çirkin, beceriksiz, biçimsiz veya huysuzdular. Ve bekçilere özel anlamda dürüsttüler: Taşınamayacak kadar ağır şeyleri çalmazlardı. Bir de moralleri ancak ıslak kurabiye kadar sağlamdı.

Vimes dün gece, kendini tanıtmak amacıyla onlara bir moral konuşması yapmasının doğru olup olmayacağını merak etmişti ve sonra, yapmamaya karar vermişti. İşlerinde çok kötü olabilirlerdi ama *yine de* bekçiydi onlar ve bekçiler, Mutlu Aileler yaklaşımından hoşlanmazdı: "Selam millet, bana Christopher deyin, kapım size her zaman açıktır, hepimiz çaba gösterirsek eminim gül gibi geçinir gideriz; tıpkı kocaman, mutlu bir aile gibi..." Vimes, bu tür saçmalıklara inanmayacak kadar çok aile görmüştü.

Biri, kötücül bir önniyetle boğazını temizledi. Vimes başını kaldırdı, Çavuş "Nakavt" Knock'ın yüzüne baktı ve selam durma dürtüsünü bir anlığına bastırmak zorunda kaldı.

Sonra, Knock'ın ne olduğunu hatırladı.

"Evet?" dedi.

"*Benim* masamda oturuyorsun çavuş," dedi Knock.

Vimes içini çekti ve kolundaki küçük tacı gösterdi. "Bunu görüyor musun çavuş? Bu, eskiden 'otorite şapkası' dedikleri şey."

Knock'ın küçük çakal gözleri taca odaklandı; sonra Vimes'ın yüzüne gitti ve onu tanıyınca şokla irileşti.

"Lanet olsun," diye nefes verdi Knock.

"Lanet olsun *efendim* diyeceksin," dedi Vimes. "Ama 'çavuş' da yeterli. Çoğunlukla. Ve çeten bu, öyle mi? Eyvah eyvah... Eh, başlayalım bakalım."

Ayaklarını masadan indirdi ve ayağa kalktı. "Marylin'in yem faturalarına bakıyordum," dedi. "Bilgilendirici bir okuma oldu çocuklar. Kaba hesaplarıma göre, o kadar çok yem yiyen bir at yaklaşık olarak küre biçiminde olmalı. Oysa at *o kadar* zayıf ki, iki baget ve bir nota kâğıdım olsa o hayvanla size şarkı çalabilirim."

Vimes belgeleri masaya bıraktı. "Mısırın nereye gittiğini bilmediğimi sanmayın. Tavuklar, tavşanlar ve güvercinler kimin, onu da

bildiğime bahse girerim. Domuzun da. Eminim yüzbaşı, onların yemek artıklarıyla şişmanladığını düşünüyordur."

"Evet ama..." diye başladı bir ses.

Vimes'ın eli masaya indi. "Kahrolası atın açlıktan sıskasının çıkmasına izin vermişsiniz!" dedi. "Hemen şu anda sona eriyor bu! Pek çok başka şey de! Ben bu işin nasıl yürüdüğünü bilirim, tamam mı? Beleş bira ve çörek dilenmek? Eh, bekçiliğin şanındandır. Ve bir bekçi gördükleri zaman duydukları mutlulukla ona *ânında* beleş yemek teklif edecek bolkepçe lokantaları bile olabilir bu şehirde, kimbilir! Bundan daha tuhaf şeyler de görülmüştür. Fakat Marylin'in yulafını yürütmek... Buna hemen son vereceksiniz. Bir şey daha var: Burada diyor ki, dün gece nakil arabasının sekiz yolcusu varmış. Onların ikisini biliyorum, çünkü biri bendim ve diğer adamla da tanıştım. Ama şu an hücreler boş. Diğer altı kişiye ne oldu? Çavuş Knock?"

Çavuş tedirginlikle dudaklarını yaladı. "Sorgulanmak üzere Palamar Sokak'a bıraktık elbette," dedi. "Talimatlar uyarınca."

"Makbuz aldınız mı?"

"Ne?"

"Adamların, yasak başladıktan sonra sokakta buldukları altı kişiyi yakaladı ve İsmi Lazım Değillere teslim etti," dedi Vimes, fırtına öncesi sakinliğiyle. "Peki imza karşılığı mı teslim ettiler onları? İsimlerini biliyor musunuz?"

"Emir yalnızca 'teslim edin' diyordu," dedi Knock, bir de meydan okumayı deneyerek. "Teslim edin ve gidin."

Vimes bunu gelecekte alıntılamak üzere hafızasına attı. "Şimdi," dedi, "*ben* oraya götürülmedim, çünkü küçük bir... yanlış anlaşılma yaşamıştık. Ve görebildiğin gibi, senin düşündüğünden daha büyük bir yanlış anlaşılmaydı o, çünkü şu anda kodeste oturup hamamböceklerini *saymıyorum*, Knock. Kesinlikle saymıyorum..."

Öne birkaç adım attı. "Senin *tam* önünde duruyorum Knock. Yaptığım şey bu, değil mi?"

"Evet çavuş," diye mırıldandı Knock, korkuyla solmuş bir yüzle.

"Evet çavuş," dedi Vimes. "Ama hücrelerde bir adam daha vardı ve o da gitmiş. Benim tek bilmek istediğim şu: Kaç para ve kime ödeniyor? Melek kadar masum numarası yapmaya çalışma; 'neden bahsettiğinizi bilmiyorum efendim' lafları da istemiyorum. Şunu bilmek istiyorum sadece: Kaç para ve kime?"

Önündeki yüzlere kıpkırmızı, kızgın bir dayanışma bulutu oturdu. Ama onların söylemesine gerek yoktu. Vimes *hatırlayabiliyordu*. Onbaşı Quirke, rüşvet alıyordu. Quirke, Nobby Nobbs'a benziyordu ama Nobbs'un cana yakın beceriksizliği olmadan. *Verimli* bir Nobbs'tu aslında. Ve işin içine bir de zorbalık, yalakalık ve küçük kötülükler yapmaktan aldığı zevk karışıyordu.

Vimes'ın bakışları Quirke'e kaydı ve orada kaldı.

"Dün gece arabada olduğunu biliyorum onbaşı," dedi. "Sen ve Bekçi Yardımcısı, ee... *Vimes* yazıyor burada..."

["Düzgün tiplere benziyorlarsa kimseye zahmet vermeye değmez," demişti Quirke.

"Düzgün tipler olduklarını nereden anlıyoruz onbaşı?" demişti Bekçi Yardımcısı Vimes.

"Kaç para ödeyebileceklerine bakarak anlıyoruz."

"Zenginlerse, bırakıyoruz gitsinler yani, öyle mi?"

"Dünyanın düzeni evlat, dünyanın düzeni... Bizim de kendimize düşeni almamamız için sebep yok, değil mi? Adamın para kesesini gördün mü? Beş dolar yeter. Dört bana, bir sana; çünkü sen hâlâ eğitim sürecindesin. Bu, üç günlük maaşın demek neredeyse. İhtiyar annenin nasıl da hoşuna gider. Böylece herkes kazanmış oluyor."

"Ama ya parayı çalmışsa onbaşı?"

"Ya ay peynirden yapılmışsa? Bir dilim istemez misin?.."]

"Sanırım beş dolardı onbaşı," dedi Vimes ve adamın kertenkele gözlerinin, genç bekçi yardımcısına kaydığını fark etti. "Hayır, o değil. Hücredeki adam söyledi." Yalandı tabii ama iyi bir yalandı. "Hücreden salınmak için rüşvet vermememin aptalca olduğunu söyledi. Yani Bay Quirke, durum şu: Gündüz Bekçilerinde çalışacak iyi adam bulmak için çırpınıyorlar ve ışığa fazla yakın durmazsan seni de kabul edebilirler. Hemen oraya git!"

"Herkes yapıyor!" diye patladı Quirke. "İşin *avantalarından* bu!"

"Herkes mi?" dedi Vimes. Ekibin diğer üyelerine baktı. "Burada rüşvet alan başkası var mı?"

Sert bakışları, bir yüzden diğerine giderek, ekip üyelerinin çoğunun Parke ve Tavan Denetim Senkronize İnceleme Ekibi numarası yapmaya başlamasına sebep oldu. Yalnızca üç bekçi bakışlarına karşılık verdi. Onbaşı Yardımcısı Colon da onlardan biriydi ama o yalnızca geç anlıyor da olabilirdi. Yüzü bir dehşet maskesine dönüşmüş belli bir bekçi yardımcısı vardı. Bir de siyah saçlı, yuvarlak yüzlü bir bekçi vardı. O, bir şey hatırlamaya çalışıyormuş gibi, kafası karışmış bir ifadeye sahipti fakat yine de hakiki bir yalancının sabit, sakin bakışlarıyla Vimes'a bakıyordu.

"Görünüşe göre *yok*," dedi Vimes.

Quirke'in parmağı fırladı ve genç Sam Vimes'a doğru titremeye başladı.

"O da paylaştı! O da paylaştı!" dedi. "Ona sor!"

Vimes tüm ekipte bir şok dalgası dolaştığını hissetti. Quirke şu an intihar etmişti. Bekçiler olarak dayanışma sergilerdiniz, bu adildi ama enselendiğinizde Bir Başkasını Bok Çukuruna Atmazdınız. Hele de daha neler döndüğünü anlamamış çaylak bir bekçiye asla, *kesinlikle* yapmazdınız.

Vimes, baştan beri kaçındığı genç adama döndü ilk defa.

Aman tanrılar, bu kadar sıska mıydım? diye düşündü. *Âdemelmam bu kadar çıkık mıydı? Gerçekten de paslı şeyleri cilalamaya çalışmış mıydım?*

Genç adamın gözleri geriye devrilmişti neredeyse; yalnızca akları görünüyordu.

"Bekçi Yardımcısı Vimes, değil mi?" dedi Vimes usulca.

"Evet efendim!" dedi Sam boğuk bir sesle.

"Rahat, bekçi yardımcısı. Rüşvetten pay aldın mı gerçekten?"

"Evet efendim! Bir dolar efendim!"

"Onbaşı Quirke'in kışkırtması üzerine mi?"

"Ee... efendim?"

"Parayı sana o mu verdi?" diye çevirdi Vimes.

Vimes, genç adamın yüzündeki ıstırabı izledi. *Kimseyi Bok Çukuruna Atmazdınız.*

"Tamam," dedi sonunda. "Seninle daha sonra konuşuruz. Ah, sen hâlâ burada mısın Quirke? Yüzbaşıya şikâyette bulunmak istersen bana uyar. Ama dolabını on dakika içinde boşaltmazsan, senden kira almaya başlayacağım!"

Quirke, gayriahlaki destek arayarak etrafına bakındı ama bulamadı. Fazla ileri gitmişti. Dahası, bekçiler tam tepelerinde toplanan bok fırtınasını görebiliyorlardı ve Quirke gibi biri için, kendilerini tehlikeye atma havasında değillerdi.

"Edeceğim," dedi Quirke. "Seni yüzbaşıya şikâyet edeceğim. Göreceksin. *Göreceksin!* Dört senelik tertemiz sicilim var benim!"

"Hayır, dört senelik Enselenmeme Sicili o," dedi Vimes. "Yaylan!"

Quirke'in ayak sesleri solduktan sonra Vimes ekipte göz gezdirdi.

"İyi akşamlar beyler, benim adım John Keel," dedi. "Gül gibi geçinip gitsek çok iyi olacak. Şimdi gidin üstünüze başınıza çeki-

düzen verin. İki dakika sonra yüzbaşı teftişe gelecek. Marş marş! Çavuş Knock, seninle biraz konuşmak istiyorum."

Adamlar çabucak dağıldı. Knock, tedirginliğini saklamaya çalışarak ama başaramayarak öne çıktı. Ne de olsa, dün gece hayalarından tekmelediği adam şimdi üstü olmuştu. İnsanlar bu tür şeyler yüzünden hınç besleyebilirdi. Üstelik adam, düşünecek zaman bulmuştu.

"Belirtmek isterim efendim, dün gece için..." diye başladı.

"Dün geceyi dert etmiyorum," dedi Vimes.

"Öyle mi?"

"Fred Colon'u onbaşı yapmamızı önerir misin? Fikrin benim için önemli."

"Öyle mi?"

"Kesinlikle. Sağlam bir delikanlıya benziyor."

"*Öyle mi?* Yani... evet, öyle. Çok detaycıdır," dedi Knock, bulut bulut rahatlama duygusu saçarak. "Hiçbir şeyi aceleye getirmez. Alaylardan birine katılmak istiyor."

"Eh, henüz bizimleyken bir deneyelim. Tabii bu, bir başka onbaşı yardımcısına ihtiyacımız olacağı anlamına geliyor. Colon'un yanındaki kimdi?"

"Coates, efendim. Ned Coates. Zeki çocuk. Bazen her şeyi herkesten daha iyi bildiğini sanıyor ama hepimiz bir zamanlar öyleydik, değil mi?"

Vimes başını salladı ama yüz ifadesi, Çavuş Knock'tan daha iyi bilen *maymunların* olduğunu düşündüğü gerçeğini ele vermeyi kesinlikle reddetti.

"Bir parça sorumluluk üstlenmek onun için faydalı olabilir o zaman," dedi.

Knock başını salladı, çünkü o noktada her şeyi kabul ederdi. Ve beden dili, *Burada hepimiz çavuşuz, değil mi?* diyordu. *Tıpkı*

çavuşların yaptığı gibi, çavuşsal şeylerden konuşuyoruz. Hayalarından tekmelenmiş kişileri dert etmiyoruz ha? Biz değil! Çünkü biz çavuşuz.

Gözleri irileşti ve Tilden ofise girerken selam durdu. Diğer bekçiler de gönülsüzlükle selam verdiler. Yüzbaşı gergin bir tavırla onları selamladı ve tedirginlikle durup Vimes'a baktı.

"Ah, çavuş," dedi. "Alışmaya başladın mı?"

"Evet efendim. Sorun yok."

"İyi, iyi. Devam et."

Tilden gıcırdayan merdivenlerden çıkarak gözden kaybolduğunda Vimes yeniden Knock'a döndü.

"Çavuş, bundan sonra tutsakları makbuz almadan kimseye teslim etmiyoruz, anladın mı? Asla! Daha sonra onlara ne oluyor, biliyor musun?"

"Sorgulanıyorlar," dedi Knock. "Yani sorgulanmak üzere götürüyoruz onları oraya."

"Ne tür sorular soruluyor? 'İki adamın yarım çukur kazması ne kadar sürer' gibi sorular mı?"

"Ne?" Knock'ın alnı kırıştı.

"Bundan sonra, ya Palamar Sokak'ta birileri tutsakları imza karşılığı teslim alır ya da onları buraya geri getiririz," dedi Vimes. "Bu kahrolası *temel* bilgi, çavuş. Onları teslim edersin, makbuz alırsın. Kodeste öyle yapmıyor musunuz?"

"Eh, evet, elbette ama... şey, Palamar Sokak... Yani burada işlerin nasıl yürüdüğünü bilmiyorsunuz, bunu görebiliyorum ama Palamar Sokak'taki İsmi Lazım Değiller söz konusu olduğunda, en iyisi..."

"Dinle, kapıyı tekmeleyip devirmeni ve 'O işkence aletlerini hemen yere bırakın!' diye bağırmanı söylemiyorum sana," dedi Vimes. "Benim dediğim, tutsaklara ne olduğunu *takip etmek* ge-

rektiği. Birini tutukladığında, onu imza karşılığı bizim Burun'a teslim ediyorsun, değil mi? Çıkarken de, Burun veya vardiyada her kim varsa imza karşılığı salıveriyor, öyle değil mi? Temel gözaltına alma disiplini bu be adam! Bu yüzden, bir tutsağı Palamar Sokak'a teslim ediyorsan, *oradan* birinin imza vermesi *şart*. Anladın mı? Kimse öylece ortadan *kaybolmayacak*."

Knock'ın yüzü, kişisel kazanç açısından daha az fırsat, bağırılma olasılığı açısından ise çok daha fazla *risk* içeren bir gelecek görmüş birinin ifadesine büründü.

"Ve sırf herkesin anladığından emin olmak için, bu gece ben de arabada olacağım," dedi Vimes. "Ama önce Vimes denen o çocuğu bir gezintiye çıkarıp azıcık silkeleyeceğim."

"Ona iyi gelecektir," dedi Knock. "Kafası çalışmıyor bir türlü. Elleri iyi çalışıyor ama her şeyi iki kere söylemek gerekiyor."

"O zaman belki bağırırım," dedi Vimes. "Vimes!"

Bekçi Yardımcısı Vimes titreyerek selam durdu.

"Seninle bir gezintiye çıkacağız evlat," dedi Vimes. "Neyin ne olduğunu öğrenme zamanın geldi..." Knock'a başını sallayarak selam verdi, genç Vimes'ın omzunu tuttu ve dışarı sürükledi.

"Ne düşünüyorsun çavuş?" dedi Coates, uzaklaşan sırta dik dik bakan Knock'ın arkasından yaklaşarak.

"Seni sevdi," dedi Knock, kızgınlıkla. "Ah, *evet*. Onun gözbebeği oldun. Eski dostu. Onbaşı yardımcılığına terfi ediyorsun."

"Sence burada fazla dayanır mı?"

"Ben iki hafta veriyorum," dedi Knock. "O tipleri daha önce de gördüm. Küçük kasabalarda büyük adam olanlar buraya gelir, afra tafra yapar. Bizse kısa zamanda hadlerini bildiririz. Sen ne düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum çavuş," dedi Coates. "Hâlâ düşünüyorum."

"Bekçilikten anlıyor gerçi," dedi Knock. "Ama... biraz burnu havada. Öğrenir gerçi, öğrenir... Öğretmenin yolları var. Biz ona gösteririz. Havasını söndürürüz. Buralarda işlerin nasıl yürüdüğünü öğretiriz ona..."

Vimes her zaman tek başına yürümeyi tercih ederdi, fakat şimdi *çift* başına yürüyordu. Tuhaf bir duyguydu; bir maskeden kendine bakıyormuş gibi hissettiriyordu.

"Hayır, öyle değil," dedi. "Nasıl yürümeleri gerektiğini bekçilere öğretmem gerekiyor hep... Ayağını *böyle* savuruyorsun... Doğru yaparsan, bütün gün bu şekilde yürüyebilirsin. Acelen yok. Hiçbir şeyi gözden kaçırmak istemezsin."

"Peki çavuş," dedi genç Sam.

Bu yürüyüş tarzına "kol gezmek" deniyordu. Vimes, Pekmez Madeni Yolu'nda kol gezdi ve... Ah, *harika* bir histi. *Elbette* endişelenecek bir sürü şey vardı ama burada ve şimdi tek yapması gereken kol gezmekti ve şu an, kendini müthiş hissediyordu. Eski Bekçi Teşkilatı'nda fazla evrak işi yoktu. Hatta bir düşününce... evrak işlerini muhtemelen *kendisi* iki katına çıkarmıştı. Burada tek yapması gereken ise, ona öğretildiği şekliyle, göreviydi. Kendisi olmak dışında hiçbir işi yoktu.

Genç Sam fazla konuşmuyordu. Kafası çalışan birinin yapacağı şeydi bu.

"Çanın da var evlat," dedi Vimes bir süre sonra.

"Evet çavuş."

"Beylik çan mı?"

"Evet çavuş. Çavuş Knock verdi."

Vermiştir eminim, diye düşündü Vimes. "Geri döndüğümüzde onu ver, başkasınınkini al," dedi. "Kimin olduğu önemli değil. Kimse bir şey demez."

"Peki çavuş." Vimes bekledi. "Neden ama çavuş? Çan işte?"

"O çan değil," dedi Vimes. "O, normal bir çanın üç katı ağırlığında. Ne yapacaklarını görmek için çaylaklara verirler. Şikâyet ettin mi?"

"Hayır çavuş."

"Aferin sana. Sesini çıkarma ve geri döndüğümüzde bir başka enayiye ver. Bekçi âdeti budur. Bu işe neden girdin evlat?"

"Arkadaşım Iffy geçen sene katıldı. Bedava yemek ve bir üniforma verdiklerini, arada bir de fazladan bir dolar kazanabildiğini söyledi."

"Dolly Kardeşler'in orada çalışan Iffy Scurrick olmalı," dedi Vimes. "Sen de arada bir fazladan bir dolar kazanıyorsun, öyle mi?"

Bir süre sessizlik içinde yürüdüler. Sonra Sam, "O doları geri vermem gerekiyor mu çavuş?" diye sordu.

"Bir doların var mı?" dedi Vimes.

"Anneme verdim çavuş."

"Ona parayı nereden bulduğunu söyledin mi?"

"Ben istemedim!" diye patladı Sam. "Ama Onbaşı Quirke dedi ki..."

"Dinlemeye değer biri mi o?"

"Bilmiyorum çavuş."

"Bilmiyor musun? Bahse girerim annen seni bu şekilde yetiştirmemiştir," dedi Vimes. *Hayır, kesinlikle yetiştirmedi*, diye düşündü. *Kanundışı yollarla para kazandığını bilse, bekçi olduğuna bakmaz, derini yüzer.*

"Hayır çavuş. Ama herkes yapıyor çavuş. Bizim çocukları demiyorum tabii. Ama şehirde yaşayan herkese bir bak. Kiralar artıyor, vergiler yükseliyor, sürekli yeni vergiler konuyor... Bütün bunlar zalimlik çavuş, büyük zalimlik. Winder hepimizi arkadaşlarına sattı, gerçek bu efendim."

"Hmm," dedi Vimes.

Ah, evet. Vergi Çiftçiliği. Ne kadar da akıllıca bir icattı. İyi kalpli Winder... Vergi toplama hakkını, en yüksek fiyatı verene satmıştı. Ne harika bir fikirdi! Hava karardıktan sonra silah taşımayı yasaklamak kadar iyiydi neredeyse. Böylece a) vergi tahsildarı ve tüm gelir idaresi sisteminin maliyetinden kurtuluyordunuz, b) avans olarak bir araba dolusu nakit tahsil ediyorsunuz ve c) vergi toplama işi güçlü, aydınlığa çıkmaktan kaçınan, ilginç ölçüde ketum kişilerin işi oluyordu. Bununla birlikte onlar, aydınlığa çıkmamakla kalmayıp ışığı tamamen kesen kişileri çalıştırıyorlardı ve *bu* kişilerin vergilendirecek neler bulabildikleri *hayret* vericiydi. Bana Yan Baktın Ahbap Vergisi dâhil. Vetinari bir keresinde ne demişti? "Vergilendirme, tehditle para toplamanın daha sofistike bir biçimidir yalnızca." Böyle miydi? Her neyse, vergi çiftçileri zaten, yatırımlarını geri kazanma konusunda son derece gayrisofistike yöntemler kullanıyorlardı.

O günl... *bu*günleri hatırlıyordu Vimes. Şehir hiç bu kadar fakir olmamıştı ama tanrılar biliyordu ya, bol bol vergi ödeniyordu.

Fırsat bulduğunda bir doları cebe indirmenin neden kötü bir şey olduğunu, Sam gibi bir delikanlıya açıklamak zordu.

"Şu şekilde ifade edeyim bekçi yardımcısı," dedi bir köşeyi dönerlerken. "Bin dolar verse, bir katili salıverir misin?"

"Hayır efendim!"

"Ama bin dolarla annene şehrin güzel mahallelerinden birinde ev alabilirsin?"

"Yapma çavuş, ben öyle biri değilim."

"O doları aldığında öyle biri oldun. Geri kalan her şey, fiyat pazarlığı yapmak."

Asık suratlı bir sessizlik içinde yürüdüler. Sonra, "Sepetlenecek miyim çavuş?" dedi bekçi yardımcısı.

"Bir dolar için mi? Hayır."

"Sepetlensem de olur çavuş, teşekkürler yine de," dedi genç Sam, meydan okurcasına. "Geçen cuma gidip Üniversite yakınında bir mitingi dağıtmamız gerekti. Oysa yalnızca konuşuyorlardı! Üstelik bir *sivilden* emir aldık. Palamar Sokak'tan gelenler biraz fazla sert davrandı ve... Dağıttığımız insanlar silahlı olduğundan da değil. *Bunun* doğru olduğunu söyleyemezsin bana çavuş. Sonra bazılarını arabaya yükledik. Sırf konuştukları için. Bayan Owlesly'nin oğlu Elson da geçen gece eve gelmedi ve sırf Lord Hazretleri'nin kaçık olduğunu söylediği için Saray'a sürüklendiğini söylüyorlar. Bizim sokaktaki insanlar bana tuhaf tuhaf bakıyor artık."

Aman tanrılar, hatırlıyorum bunu! diye düşündü Vimes. *Bekçiliğin, birilerini kovalamaktan ibaret olacağını; kovaladığım insanların bir sokak kaçtıktan sonra pes edip, "Olacağı vardı zaten," diyeceklerini sanıyordum. Hafta bitmeden bana madalya vereceklerini sanıyordum!*

"Ağzından çıkana dikkat et evlat," dedi.

"Evet ama annem sorun çıkaranları ve tuhaf insanları götürmelerinin adil olduğunu fakat sıradan insanları götürmelerinin doğru olmadığını söylüyor."

Bu gerçekten ben miyim? diye düşündü Vimes. *Gerçekten de bir saç bitinin siyasi farkındalığına mı sahiptim?*

"Hem... adam *gerçekten* kaçık. Başımızda Snapcase'in olması lazım."

...ve bir koyunun hayatta kalma içgüdüsüne!?

"Evlat, sana bir tavsiye: Şu anda bu şehirde kiminle konuştuğunu bilmiyorsan... konuşma."

"Evet ama Snapcase diyor ki..."

"*Dinle*. Bekçi, boşboğaz olmaz. Ne bildiğini belli etmez. Aklından geçenleri söylemez. Asla. Bekçi izler, dinler, öğrenir ve *doğru*

zamanı bekler. Zihni tıkır tıkır çalışır ama yüzü ifadesiz kalır. Ta ki hazır olana kadar. Anladın mı?"

"Tamam çavuş."

"Güzel. O kılıcı kullanmayı biliyor musun?"

"Eğitim aldım, evet."

"İyi, iyi. Eğitim. Güzel. Yani tavan kirişine asılmış bir sürü saman çuvalının saldırısına uğrarsak, sana güvenebilirim. O zamana dek sesini kes, gözlerini aç, kulaklarını kabart ve bir şeyler *öğren*."

Bizi kurtaracak adam Snapcase ha... diye düşündü kasvetle. *Evet, eskiden buna inanırdım. Pek çok kişi inanıyordu. Sırf arada bir üstü açık arabayla dolaştığı, insanları yanına çağırdığı ve onlarla konuştuğu için. Sohbetleri de zaten, "Demek marangozsun? Harika! Ne iş yapıyorsun yani?" düzeyindeydi. Sırf halkın önünde, vergilerin belki de biraz yüksekçe olduğunu söylediği için. Sırf el salladığı için.*

"Buraya daha önce de gelmiş miydin çavuş?" dedi Sam, bir köşeyi dönerlerken.

"Herkes Ankh-Morpork'u ziyaret eder evlat," dedi Vimes neşeyle.

"Şey... Elm Sokağı devriyesini adım adım takip ediyoruz da çavuş... o yüzden dedim. Üstelik *önden* gidiyorsun."

Kahretsin. Ayakları insanın başını belaya sokabiliyordu. Bir sihirbazın bir seferinde Vimes'a anlattığına göre, Merkez civarındaki canavarlar o kadar büyüktü ki bacaklarında fazladan beyin olması gerekiyordu, çünkü bacaklar kafadaki beyinden o kadar uzaktaydılar ki asıl beyin yeterince hızlı düşünemiyordu. Bir devriye bekçisinin de ayaklarında beyin gelişirdi. Gerçekten öyleydi.

Elm Sokağı, sonra sola ve Çukurlar'a, sonra yine sola ve Cırcır'a... Sorumlu olduğu ilk devriye rotasıydı bu ve düşünmeden yürüyebilirdi. Düşünmeden *yürümüştü*.

"Ben ödevimi yaparım," dedi.

"Ned'i tanıdın mı?" dedi Sam.

Belki de ayaklarını kendi hâline bırakması iyi olmuştu, çünkü aniden Vimes'ın beyni alarm zilleriyle dolmuştu.

"Ned?" dedi.

"Sen gelmeden önce, seni Pseudopolis'ten hatırladığını sandığını söylemişti de," dedi Sam, şamatadan bihaber. "Terfi olasılığı yüksek olduğu için buraya gelmiş ama daha önce orada Gündüz Bekçisiymiş. 'İri yarı bir adam,' demişti."

"Onu hatırladığımı söyleyemem," dedi Vimes dikkatle.

"Sen o kadar da iri yarı değilsin çavuş."

"Eh, muhtemelen Ned o günlerde daha kısa boyluydu," dedi Vimes. Bu arada düşünceleri, *Kes sesini çocuk!* diye bağırıyordu. Ama çocuk... eh, *kendisiydi*. Küçük ayrıntılara takılan biri. Uyumsuz görünen şeyleri çekiştiren biri. *Bekçilik yapan* biri, aslında. Vimes gençliğiyle gurur duymalıydı muhtemelen, ama duymuyordu.

Sen ben değilsin, diye düşündü. *Ben hiç senin kadar genç olmadım. Sen ben olacaksan, kırk fırın ekmek yemen lazım. Hayat denen örste otuz sene dövülmen gerekecek, seni zavallı onun bunun çocuğu. Daha neler göreceksin neler...*

Karakol'a döndüklerinde Vimes, Kanıt ve Kayıp Eşya dolabına yürüdü aylak aylak. Dolapta kocaman bir kilit asılıydı ama kilitli değildi. Aradığı şeyi kısa sürede buldu. Sevilmeyen bir bekçi öngörülü olmalıydı ve Vimes'ın sevilmek gibi bir kaygısı yoktu.

Sonra akşam yemeğini yedi, Gece Bekçilerinin yakıtı olan yoğun, kahverengi kakaodan bir kupa içti ve Sam'i alıp nakil arabasına bindi.

Diğer bekçilerin bu oyunu nasıl oynayacağını merak etti ve hepsinin de emirlere neşeyle, kötücül bir titizlikle ve *harfiyen* uyarak onlardan kaçınma yöntemini kullandıklarını görünce şaşırmadı.

İlk durakta Onbaşı Yardımcısı Coates ve Bekçi Waddy, geceleyin uyku tutmamış ve tutuklandıkları için şikâyet eden dört asık suratlı adamla bekliyordu.

"Dört tane *efendim*," dedi Coates, nizami bir selam çakarak. "Tutukladığımız insan sayısı, *efendim*. Hepsi bu makbuza yazıldı ve günün bu saat ve dakikasında söz konusu defteri size teslim ediyorum *efendim!*"

"Aferin onbaşı yardımcısı," dedi Vimes, ifadesiz bir sesle. Evrakı aldı, bir kopyasını imzaladı ve geri verdi. "Domuznöbeti'nde yarım gün izin yapabilirsin. Ninene de selam söyle. Bindirmelerine yardım et Sam."

"Genelde *tüm* turda dört beş kişi toplarız efendim," diye fısıldadı Sam, oradan uzaklaşırlarken. "Ne yapacağız?"

"Birden fazla yolculuk yapacağız," dedi Vimes.

"Ama sizinle taş... kafa buluyorlardı efendim! Gülüyorlardı!"

"Sokağa çıkma yasağı başladı," dedi Vimes. "Kanun kanundur."

Onbaşı Colon ve Bekçi Wiglet bir sonraki durakta, üç suçluyla bekliyordu.

İçlerinden biri, genç Bayan Palm'dı.

Vimes dizginleri Sam'e verdi, yere atlayıp arabanın arka kapısını açtı ve basamakları indirdi.

"Seni burada gördüğüme üzüldüm küçükhanım," dedi.

"Anlaşılan yeni çavuş pek afra tafralıymış," dedi Rosie Palm, buz gibi bir sesle. Vimes'ın uzattığı eli kibirle reddetti ve arabaya kendi bindi.

Vimes diğer tutuklulardan birinin daha kadın olduğunu fark etti. Rosie'den daha kısa boyluydu ve Vimes'a saf bir ispenç tavuğu meydan okumasıyla bakıyordu. Kocaman, kapitone bir iş sepeti taşıyordu. Vimes, basamakları tırmanmasına yardımcı olmak amacıyla sepeti düşünmeden aldı.

"Özür dilerim küçükha..." diye başladı.

"Çek ellerini ondan!" Kadın sepeti kaptı ve arabanın karanlığına tırmandı.

"*Pardon*," dedi Vimes.

"Bu, Bayan Battye," dedi Rosie, arabanın içindeki banktan. "Terzidir."

"Eh, zaten ben de onun..."

"*Terzi*, dedim," dedi Bayan Palm. "*İğne ve iplik* kullanan cinsten. Tığ işinde uzmanlaşmıştır."

"Ee, o bir tür ekstra?.." diye başladı Vimes.

"Bir tür örgü," dedi Bayan Battye, arabanın karanlığından. "Bilmemen ne garip."

"Yani *gerçek* bir terz..." dedi Vimes ama Rosie demir kapıyı çarparak kapattı.

"Götürün bizi!" dedi. "Ve seni bir daha gördüğümde, John Keel, sana edecek *iki çift lafım* olacak!"

Arabanın içindeki gölgelerden kıkırtılar yükseldi, sonra bir ciyaklama geldi. Ciyaklamadan hemen önce sivri bir topuğun bir ayağa saplanması sesi duyulmuştu.

Vimes, Fred Colon'un uzattığı pis evrakı imzaladı ve karşısındakini endişelendiren cinsten sabit, katı bir ifadeyle geri verdi.

"Şimdi nereye çavuş?" dedi Sam, araba yavaşça hareket ederken.

"Palamar Sokak," dedi Vimes. Arkalarındaki tutuklulardan endişeli bir mırıltı yükseldi.

"Yanlış bu," diye mırıldandı Sam.

"İşimizi kitabına göre yapıyoruz," dedi Vimes. "Kuralların neden var olduğunu öğrenmek zorundasın bekçi yardımcısı. Öyle yan yan bakma. Bu işin *duayenleri* yan bakmıştır bana ve seninki yalnızca çişin gelmiş gibi görünüyor."

"Evet, tamam, ama onların insanlara işkence ettiğini herkes biliyor," diye mırıldandı Sam.

"Öyle mi?" dedi Vimes. "O zaman neden kimse bu konuda hiçbir şey yapmıyor?"

"Çünkü insanlara işkence ediyorlar."

Hah, en azından temel sosyal dinamikleri kavramaya başlamışım, diye düşündü Vimes.

Araba sokaklardan gürleyerek geçerken her yanda asık suratlı bir sessizlik hâkimdi, fakat arkadan fısıldaşmalar geliyordu. Arka plan gürültüsünden azıcık daha yüksek bir sesle Rosie Palm'ın sesinin tısladığını işitti Vimes: "Bizi teslim etmez. Her şeyine bahse girebilirim."

Birkaç saniye sonra, hafifçe sarhoş ama çokça öd-patlatıcı dehşet dolu bir erkek sesi, "Ee çavuş?" demeyi başardı. "Biz, ee... *cezanın*, beş dolar olduğunu sanıyoruz?"

"Hiç sanmıyorum," dedi Vimes, gözlerini ıslak sokaklardan ayırmadan.

Çılgın fısıltılar yükseldi yine. Sonra bir ses, "Ee... benim çok güzel bir altın yüzüğüm de var," dedi.

"Çok sevindim bayım," dedi Vimes. "Herkesin güzel bir şeyleri olmalı." Cebini yoklayarak gümüş puro kutusunu aradı ve bir anlığına yine, çaresizlikten ziyade öfke, öfkeden ziyade hüzün hissetti. Bir gelecek *vardı*. Olmak *zorundaydı*. Onu *hatırlıyordu*. Ama yalnızca bir hatıra olarak vardı ve o da bir sabun köpüğündeki yansıma kadar kırılgandı ve belki de aynı ölçüde kolaylıkla patlayabilirdi.

"Ee... belki bir de..."

"Bana bir kez daha rüşvet teklif edersen bayım," dedi Vimes, araba Palamar Sokak'a dönerken, "sana şahsen bir tane oturtacağım. Demedi deme."

"Belki de bir başka yöntem..." diye başladı Rosie Palm, Palamar Sokak Karakolu'nun ışıkları göründüğünde.

"Ayakta şipşak da söz konusu değil," dedi Vimes ve sertçe içe çekilen nefesi duydu. "Artık herkes sesini kessin."

Marilyn adlı kemik torbasının dizginlerini çekti, yere atladı ve yazı levhasını oturağın altından çekip çıkardı.

"Yedi kişi getirdim," dedi, kapıya yaslanmış, bekleyen nöbetçiye.

"Ee?" dedi nöbetçi. "Aç da içeri alalım o zaman."

"Tamam," dedi Vimes, sayfaları çevirerek. "Hiç sorun değil." Yazı levhasını uzattı. "Şurayı imzala."

Uzatılan şey bir yılanmışçasına geri sıçradı adam.

"Ne demek imzala?" dedi. "Teslim et işte!"

"*İmzala*," dedi Vimes, odun gibi bir suratla. "Kural bu. Tutsaklar birinin gözetiminden diğerine aktarılırken imza vermen lazım. İmza almamak işimi tehlikeye atar."

"İşinin bok kadar değeri yok," diye hırladı adam, levhayı kaparak. Evraka boş boş baktı.

Vimes, adama bir kurşunkalem uzattı.

"Zor harflerde yardıma ihtiyacın olursa söyle," dedi yardımseverce.

Nöbetçi hırlayarak kâğıda bir şeyler karaladı ve yazı levhasını geri verdi. "Şimdi kapıyı aç *lüt-fen*," dedi.

"Elbette," dedi Vimes, evraka bakarak. "Ama şimdi de kimlik görmem lazım, teşekkür ederim."

"Ne?"

"Benim kararım değil," dedi Vimes. "Ama geri dönüp yüzbaşıma bu kâğıt parçasını gösterirsem ve o da bana, 'Hey Vi... Hey Keel, ama o adamın Hamster Henry olduğunu *nereden* biliyordun?' diye sorarsa... eh, ben epey şaşalarım. Afallayabilirim bile."

"Dinle, biz tutsaklar için imza vermeyiz!"

"*Biz* veriyoruz Henry," dedi Vimes. "İmza yoksa tutsak da yok."

"Ve onları almamızı engelleyeceksin, öyle mi?" dedi Hamster Henry, birkaç adım yaklaşarak.

"O kapıya elini sürersen," dedi Vimes, "o eli..."

"Kesersin, öyle mi?"

"...kelepçelerim," dedi Vimes. "Görev Başındaki Bekçiye Mukavemet suçu iyi başlangıç olur ama Karakol'da başka suçlamalar da bulabiliriz muhtemelen."

"*Beni* tutuklayacaksın ha? Ama ben de senin gibi bekçiyim!"

"Yine yanılıyorsun," dedi Vimes.

"Buradasorun... ne?" dedi bir ses.

Ufak tefek, zayıf bir adam meşale ışığına girdi.

Hamster Henry bir adım geriledi ve dalkavuk bir tavır takındı. "Bu subay, sokağa çıkma yasağını ihlal edenleri bize teslim etmiyor efendim," dedi.

"Subay bu mu?" dedi adam, merak uyandırıcı ölçüde dengesiz adımlarla Vimes'a yaklaşarak.

"Evet efendim."

Vimes, evcil sıçanların pörtlek gözlerine sahip soluk bir adamın, serinkanlı ve açık düşmanlık taşımayan incelemesine maruz kalmış buldu kendini.

"Ah," dedi adam. Küçük bir teneke kutu çıkardı ve yeşil bir boğaz pastili aldı. "Sen Keelolabilir misinacaba? Bensenin... namını duydum." Adamın konuşma tarzı da yürüyüşü kadar dengesizdi. Duraksamalar yanlış yerlerde geliyordu.

"Kulağınız keskinmiş efendim."

"Genellikle selam durulur çavuş."

"Selam durulacak bir durum göremiyorum efendim," dedi Vimes.

"İyibir... noktaya temas ettin. Sen buralarda yenisinelbette. Ama, anlarsın kibiz... Özel Kuvvetler, genellikle sivildolaşmak... durumunda kalabiliyoruz."

Doğru hatırlıyorsam, kauçuk önlük *cinsinden sivil kıyafetler,* diye düşündü Vimes.

"Evet efendim," dedi sesli olarak. Bu iyi bir yanıttı. Bir sürü anlama da gelebilirdi, hiçbir anlama da gelmeyebilirdi. Adam yeni bir şey söyleyene kadar noktalama işareti görevi görüyordu.

"Ben, Yüzbaşı Swing," dedi adam. "Buldumseni Swing. İsmimi komik bulduysangül... de bitsin. Şimdi selam verebilirsin."

Vimes selam verdi.

Swing'in dudaklarının köşeleri bir anlığına yukarı kıvrıldı. "Güzel. Nakil aracımızda ilkgecen mi çavuş?"

"Efendim."

"Üstelik ne kadar da erken gelmişsin. Hem de dolubir arabayla. Yolcularınabir... bakalım mı?" Parmaklıkların arasından baktı. "Ah. Evet. İyi geceler Bayan Palm. Bir meslektaşın dahavar, görüyorum ki..."

"Ben tığ işi yapıyorum!"

"...ve partiye gidiyormuş gibi görünenbazıları. Vay vay." Swing geriledi. "Sizin sokak bekçileri ne kadar da kerataymış. Sokakları *süpürmüşler* gerçekten de. Kendiküçük... şakalarını pek seviyorlar çavuş." Swing elini araba kapısının kulpuna koydu, küçük bir ses çıktı ama sessizliğin içinde yine de gök gürültüsü gibi patladı. Bu, kınında hafifçe oynayan bir kılıcın sesiydi.

Swing bir anlığına hiç kıpırdamadan durdu ve sonra pastili yavaşça ağzına attı. "Aha. Bence bu küçük açmaz... çözülebilir, sencedeöyle değil mi çavuş? Kanunuhafife... almak istemeyiz. Alın götürün onları, alın götürün onları..."

"Peki efendim."

"Amabir dakika lütfen çavuş. İzin verirsen... küçük bir hobim var da..."

"Efendim?"

Swing, aşırı uzun ceketinin cebine uzanmış, çok büyük, çelik bir pergel çıkarmıştı. Sonra, pergeli açıp kafasının ve burnunun genişliğini, kaşlarının uzunluğunu ölçerken Vimes irkildi. Kulağına da metal bir çetvel bastırıldı.

Bütün bunları yaparken kendi kendine mırıldanıyordu Swing. Sonunda pergeli *şak!* diye kapattı ve cebine geri koydu.

"Senitebrik etmeliyim çavuş," dedi. "Olağanüstü doğal dezavantajlarını aşmışsın. Sende kitle katliamı yapacak biriningözü olduğunu biliyor muydun? Bu tür konularda benasla... yanılmam."

"Hayır efendim. Bunu bilmiyordum efendim. Ama gözümü kapalı tutmaya çalışırım efendim," dedi Vimes.

Swing gülümsemedi. "Bununla birlikte, yerine alıştıktan sonra sen ve Onbaşı, aha, Hamster'ın, gülgibi geçineceğinize eminim."

"Gül gibi. Evet efendim."

"Benseni... tutmayayım Çavuş Keel."

Vimes selam verdi. Swing başını salladı, mile takılmış gibi tek hamlede döndü ve uzun adımlarla karakola geri yürüdü. *Ya da sendeledi*, diye düşündü Vimes. Adam tıpkı konuştuğu gibi, tuhaf bir hız karışımıyla yürüyordu. Yaylıymış gibi, elini oynatırken ilk birkaç santim bir bulanıklık hâlinde geçiyordu ve sonra yavaşça süzülerek hedefe ulaşıyordu. Cümleler bir hızlı bir yavaş akıyordu. Adamda *ritim* yoktu.

Vimes, öfkeden köpüren onbaşıyı görmezden geldi ve tekrar arabaya tırmandı. "Geri dönelim bekçi yardımcısı," dedi. "İyi geceler Henry."

Sam, tekerlekler parke taşları üzerinde gürlemeye başlayana kadar bekledi ve sonra iri iri açılmış gözlerle Vimes'a döndü.

"Adama silah çekecektin, değil mi?" dedi. "Gerçekten çekecektin çavuş, değil mi?"

"Sen gözlerini yoldan ayırma yeter, bekçi yardımcısı."

"Ama Yüzbaşı Swing'di o! Ve öteki adama da Hamster Henry olduğunu kanıtlaması gerektiğini söylediğinde, adamın altına iş... Adamın boğulacağını sandım! İmza vermeyeceklerini biliyordun, değil mi çavuş? Çünkü birilerinin onlara teslim edildiğini söyleyen bir belge olursa ve bir başkası o birilerinin başına ne geldiğini bulmak isterse..."

"Sen arabayı sür, bekçi yardımcısı."

Ama çocuk haklıydı. Bir sebepten, İsmi Lazım Değiller evrak işini hem çok sever hem de ondan korkardı. Kesinlikle bol bol evrak yaratıyorlardı, her şeyi yazıyorlardı; fakat başkalarının evraklarında adlarının geçmesinden hoşlanmıyorlardı. Bu onları endişelendiriyordu.

"Paçayı kurtardığımıza inanamıyorum çavuş!"

Muhtemelen kurtaramadık, diye düşündü Vimes. *Ama Swing'in şu an yeterince derdi var. Aptal bir çavuş o kadar da umurunda değil.*

Döndü ve demir parmaklıklara vurdu. "Rahatsızlık verdiğimiz için özür dileriz hanımlar ve beyler ama belli ki İsmi Lazım Değiller bu gece çalışmıyor. Sorgulamayı *bizim* yapmamız gerekecek yani. Bu konuda pek deneyimli değiliz, bu yüzden yanlış yapmayacağımızı umuyorum. Şimdi dikkatle dinleyin: Aranızda hükümeti devirmeyi hedefleyen komplocular var mı?"

Arabanın içine sersem bir sessizlik çöktü.

"Hadi ama!" dedi Vimes. "Bütün gece keyfinizi bekleyemem. Lord Winder'ı güç kullanarak devirecek misiniz, devirmeyecek misiniz?"

"Şey... hayır?" dedi Bayan Palm'ın sesi.

"Tığ kullanarak?"

"Bunu *duydum!*" dedi bir başka kadın sesi sertçe.

"Kimse mi yok? Yazık," dedi Vimes. "Eh, benim için bu kadarı yeterli. Bekçi yardımcısı, senin için yeterli mi?"

"Ee... evet çavuş."

"Bu durumda, eve dönerken sizi bırakacağız ve çok sevgili asistanım Bekçi Yardımcısı Vimes, yolculuk masrafları karşılığında hepinizden, ah... yarımşar dolar tahsil edecek *ve* makbuz da verecek. Bizimle seyahat ettiğiniz için teşekkür ederiz ve bir sonraki sokağa çıkma yasağı ihlalinde yine bizim nakil aracımızı tercih edeceğinizi umarız."

Vimes arkasındaki şok dolu fısıldaşmaları duyabiliyordu. Bugünlerde işlerin bu şekilde yürümemesi gerekiyordu.

"Çavuş?" dedi Bekçi Yardımcısı Vimes.

"Evet?"

"Sende gerçekten de kitle katliamı yapacak birinin gözü var mı?"

"Diğer takım elbisemin cebinde var, evet."

"Hah." Sam bir süre sessiz kaldı ve tekrar konuştuğunda, aklında yeni bir şey varmış gibiydi.

"Ee... çavuş?"

"Evet evlat?"

"Ayakta şipşak nedir çavuş?"

"Bir tür reçelli çörek, evlat. Annen hiç yapar mı onlardan?"

"Evet çavuş. Çavuş?"

"Evet evlat?"

"Bence başka bir anlama daha geliyor çavuş," dedi Sam kıkırdayarak. "Daha... kaba bir anlama."

"Hayat bir öğrenme sürecidir, bekçi yardımcısı."

On dakika sonra arabayı avluya soktular ve Vimes, o zamana

kadar bile şehirde yeni bir söylenti yayılmaya başladığını biliyordu. Gece sokağa çıkma yasağını ihlal edenler bırakılırken genç Sam diğer bekçilere bir şeyler fısıldamıştı ve bekçilerden daha dedikoducu kimseyi bulamazsınız. Bekçiler, İsmi Lazım Değilleri sevmiyordu. Dünyanın dört köşesindeki tüm küçük suçlular gibi bekçiler de İsmi Lazım Değillerin seviyesine düşmemekle övünürdü. Sizden daha düşük şeyler olmasını *isterdiniz* çünkü, sırf solucan bile olsalar.

Rosie Palm kapısının sürgüsünü çekti, sırtını kapıya verdi ve Sandra'ya baktı.

"*Ne* bu adam?" dedi Sandra, iş sepetini masaya bırakarak. Sepetin içinde bir şeyler tangırdadı. "*Bizim* tarafımızda mı?"

"Dediklerini duydun!" diye terslendi Rosie. "Artık rüşvet yok! Sonra bizi Swing'in piçlerine sürüklüyor ve *sonra* bizi teslim etmeyi reddediyor! Onu öldürebilirdim! Adamı sokaktan kurtardım, iyileştirsin diye Mossy'ye götürdüm ama herif aniden aptalca oyunlar oynuyor!"

"Evet ama... ayakta şipşak ne ki?" dedi Sandra neşeyle.

Rosie duraksadı. Sandra'nın arkadaşlığından keyif alıyordu ve ödediği kira kesinlikle işe yarıyordu ama a) kızla oturup bir konuşsa iyi mi olur yoksa b) kız onu nazikçe dalgaya mı alıyor, emin olamıyordu. Gerçi Sandra genellikle ondan daha fazla para kazandığından, ikincisi olduğundan şüpheleniyordu. Durum utanç verici olmaya başlamıştı.

"Bir tür reçelli çörek," dedi. "Şimdi, sen gidip saklaman gerekenleri saklasan?.."

Arkasındaki kapı çalındı. Rosie, Sandra'ya boncuk perdeden geçmesini işaret etti, durup kendini topladı ve kapıyı araladı.

Holde çok ufak tefek, yaşlı bir adam vardı.

Adamla ilgili her şey ümitsizce aşağı sarkmıştı. Kır bıyıklarını bir denizaygırından çalmış olabilirdi. Ya da... az önce çok kötü bir haber almış bir av köpeğinden. Omuzları tedirginlikle çökmüştü. Yüzünün bazı parçaları bile yerçekimiyle savaşını kaybetmiş görünüyordu.

Adam şapkasını eline almış, endişeyle burkmaktaydı.

"Evet?" dedi Rosie.

"Ee... tabelada 'terzi' diyordu da," diye mırıldandı yaşlı adam. "Ve, ee... benim hanım öldüğünden, anlarsınız, bir türlü fırsat bulup da kendi kendime yapamadım..."

Rosie'ye büyük, çaresiz bir utançla baktı.

Rosie, adamın ayaklarının yanındaki çuvala baktı, sonra eğilip onu yerden aldı. Çuval çok temiz ama çok yıpranmış çoraplarla doluydu. Hepsinin burnu ve topuğu delikti.

"Sandra!" diye seslendi arkaya. "Sanırım bu sana!"

Sabahın o kadar erken saatleriydi ki gecenin geç saatleri henüz sona ermiş sayılmazdı. Sokaklarda asılı beyaz sis, kanunu ihlal etmeye hazırlanan Vimes'ın gömleğine minik incileri andıran damlacıklar bırakıyordu.

Karakol'un arkasındaki helanın çatısında ayakta durup yağmur oluğuna tutunursanız, üst kat pencerelerinden birini, *tam da* doğru yerine avucunuzla vurarak açabilirdiniz.

Faydalı bir bilgiydi bu ve Vimes, genç Sam'e öğretmesinin iyi bir fikir olup olmadığını merak etti. Her dürüst bekçi, kendi karakoluna gizlice girmeyi bilmeliydi.

Tilden uzun zaman önce aksaya aksaya evine gitmişti. Vimes onun ofisini çabucak taradı ve bulmamayı beklediği şeyi bulamayınca çok memnun oldu. Aşağıda, birkaç vicdanlı bekçi, eve gitmeden önce vardiya defterini imzalıyordu. Kapı son kez çarpılarak

kapanana kadar gölgelerde saklandı Vimes ve ayak sesleri kesildikten sonra da dakikalarca beklemeye devam etti. Ardından, merdivenden inip giyinme odasına girdi.

Dolap anahtarını vermişlerdi ama yine de, kapağı açmadan önce küçük bir şişe yağ kullanarak menteşeleri yağladı. Vimes oraya henüz hiçbir şey koymamıştı ama zemininde küçük, kırışık bir çuval duruyordu. Çuvalı kaldırdı.

Aferin çocuklar...

İçinde Yüzbaşı Tilden'ın gümüş mürekkep şişesi vardı.

Vimes ayağa kalktı ve diğer dolaplara bakındı. Kapaklarda çok eskiden kazınmış baş harfler ve yer yer bıçak izleri görebiliyordu. Cebinden, daha önce kanıt dolabından aldığı küçük, siyah kumaş rulosunu çıkardı; kurşuni ışıkta muhtelif maymuncuklar ışıldadı. Vimes maymuncuk kullanmakta müthiş sayılmazdı ama ucuz ve yıpranmış kapı kilitlerini açmak da zor değildi.

Gerçekten, yalnızca seçim meselesiydi...

Daha sonra sislerin arasında geri yürüdü.

Kendini iyi hissettiğini fark edince dehşete kapıldı. Bu Sybil'e ve gelecekteki Karakol'a ihanet sayılırdı; hatta uzak ülkelerdeki siyasi durumu, işgücü ihtiyacını, Nehir Devriyesi Departmanının ikide bir batırdığı o kahrolası tekneyi nasıl sudan çıkaracaklarını düşünmek zorunda olan Dük Hazretleri Sör Samuel Vimes'a bile ihanet sayılırdı. Ve evet, geri dönm... ya da işte ileri gitmek veya çaprazlama falan, her neyse; gitmek istiyordu. *Gerçekten* istiyordu. Eve dönmeyi o kadar çok istiyordu ki arzuyu *tadabiliyordu*. *Elbette* istiyordu. Ama gidemezdi, henüz değil. Ve işte buradaydı ve Dr. Lawn'un dediği gibi, önünüzdeki işi yapardınız. Şu anda önündeki iş ise Budala Ahmaklar oynayanların arasında, sokakta hayatta kalmayı gerektiriyordu ve Vimes o oyunu çok iyi bilirdi. Ah, evet. Oyun ona heyecan veriyordu. Hayvanın doğasında vardı.

Böylece, düşüncelere dalmış hâlde yürürken, gölgeli bir ara sokağın ağzında bekleyen adamlar üzerine atladı.

İlki midesine tekme yedi, çünkü hayvan adil dövüşmezdi. Vimes yana kayıp diğerini de yakaladı. Bıçağın göğüs plakasından kaydığını hissetti, kafasını eğdi ve adamı miğferine doğru sertçe çekti.

Adam düzgünce iki büklüm oldu ve parke taşlarına düştü.

Vimes hızla ilk adama döndü. Adam eğilmiş, hırıldıyordu ama yine de bıçağını bırakmamıştı ve bir tür tılsım gibi önünde sallıyordu. Bıçağın ucu havada biçimsiz sekizler çiziyordu.

"Bırak," dedi Vimes. "Tekrar söylemeyeceğim."

İçini çekti ve arka cebinden bir nesne çıkardı. Siyahtı, ucu sivriydi ve deriden yapılıp kurşunla doldurulmuştu. Vimes, modern Bekçi Teşkilatı'nda yasaklamışsa da bunları, bazı bekçilerin hâlâ edindiğini biliyordu ama edinen kişi aklı başında bir adamsa, Vimes adamın bu silahı edindiğini *bilmiyordu*. Bazen bir tartışmayı hızla bitirmek gerekirdi ve bundan daha kötü alternatifler de vardı.

Copu adamın koluna indirdi. Bir inleme duyuldu ve bıçak taşlarda sekti.

"Arkadaşını bırakalım da uykusunu alsın," dedi. "Ama *sen* benimle doktora geliyorsun Henry. Sessiz sakin gelecek misin?"

Birkaç dakika sonra Dr. Lawn arka kapıyı açtı ve Vimes, omzunda taşıdığı bedenle, onu ittirip geçti.

"*Her* çeşit hastaya bakıyorsun, değil mi?" dedi.

"Sağduyu ölçüsünde, ama..."

"Bu bir İsmi Lazım Değil," dedi Vimes. "Beni öldürmeye çalıştı. İlaca ihtiyacı var."

"Neden baygın?" dedi doktor. Kocaman, kauçuk bir önlük takmış, kauçuk çizmeler giymişti.

"İlacını almak istemedi."

Lawn içini çekti ve paspas tutan eliyle Vimes'a içerideki kapıdan geçmesini işaret etti. "Doğrudan muayenehaneye götür," dedi. "Maalesef ben bekleme odasında, Bay Salciferous'un bıraktıklarını temizliyorum."

"Niye? Ne yaptı ki?"

"Patladı."

Doğal merakı aniden yok olan Vimes, bedeni Lawn'un muayenehanesine taşıdı. Son gördüğünden bu yana pek değişmemişti ama diğer yandan, ilk geldiğinde ayrıntılara zaten dikkat edememişti. Bir masa, bir çalışma tezgâhı ve bir duvardaki raflar boyunca şişe vardı. Bütün şişeler farklı boyutlardaydı. Birkaçının içinde bir şeyler yüzüyordu.

Diğer duvara aletler dizilmişti.

"Öldüğümde," dedi Lawn hastayı incelerken, "mezar taşıma bir çan koymalarını söyleyeceğim ki zil çaldığında *kalkmama* keyfini sürebileyim. Yatır lütfen. Sarsıntı geçirmiş gibi görünüyor."

"Vurduğum için oldu," dedi Vimes yardımseverce.

"Kolunu da mı sen kırdın?"

"Evet."

"Düzgün iş çıkarmışsın. Kemiği oturtup alçılamak kolay olacak. Bir sorun mu var?"

Vimes hâlâ aletlere bakıyordu.

"Bütün bunları kullanıyor musun?" dedi.

"Evet. Ama bazıları deneysel," dedi Lawn, çalışma masasında bir şeyler yaparak.

"Eh, benim üzerimde kullanmanı istemezdim," dedi Vimes, iple bağlanmış iki tokaca benzeyen tuhaf bir aleti eline alarak.

Lawn içini çekti. "Çavuş, elindeki şeylerin senin üzerinde kullanılması mümkün değil zaten," dedi, meşgul ellerle. "Onlar... kadınsı şeyler için."

"Terziler için mi?" dedi Vimes, penseyi telaşla bırakarak.

"Onlar mı? Ah hayır, gecenin hanımları bugünlerde o tür şeylere ihtiyaç duymamakla övünüyor. Benim onlarla işim, daha çok... önleyici nitelikte diyelim."

"*Yüksük* kullanmayı falan mı öğretiyorsun?"

"Evet, bravo. Mevcut metaforu nasıl da ileri götürebildin, hayret."

Vimes tokaçları dürtükledi yine. Epey korkutucuydular.

"Evli misin çavuş?" dedi Lawn. "Rosie haklı mıydı?"

"Şey... evet. Ama karım, ee... başka bir yerde." Nesneleri eline aldı ve sonra yine tangır tungur bıraktı.

"Eh, doğum yapmanın bezelye ayıklamaya benzemediğinin farkında olmak iyi bir şey," dedi doktor.

"*Umarım* benzemiyordur!"

"Gerçi... ebelerin nadiren bana hasta sevk ettiğini de söylemem lazım. Erkeklerin, işleri olmayan yerleri kurcalamamaları gerektiğini söylüyorlar. Mağara devrinde yaşıyoruz sanki..." Lawn hastasına baktı. "Mesleğimin kurucusu filozof Sceptum'un deyişiyle: Bunun için para ödeyecek misin bana?"

Vimes adamın kemerindeki para kesesini karıştırdı. "Altı dolar yeter mi?" dedi.

"İsmi Lazım Değillerden biri *sana* neden saldırsın çavuş? Sen bekçisin."

"Ben bekçiyim ama onlar değil. Nasıl olduklarını bilmiyor musun?"

"Misafirlerinden birkaçını tedavi ettim, evet," dedi Lawn ve Vimes, adamdaki ihtiyatı fark etti. Bu şehirde çok şey bilmek iyi değildi. "İlginç kırık çıkıkları, kızgın mum yanıkları vesaire olan insanlardı."

"Dün gece Yüzbaşı Swing'le küçük bir sürtüşme yaşadım," dedi

Vimes. "Bana son derece nazik davrandı ama, *bu* adamın ve arkadaşının, peşime düştüğünü bildiğine dair botlarım üzerine bahse girerim. Adamın tarzı bu. Muhtemelen ne yapacağımı görmek istedi."

"Sana ilgi duyan tek kişi o değil," dedi Lawn. "Rosie Palm'ın seni görmek istediği mesajını aldım. Yani, *seni* kastettiğini varsayıyorum. Kullandığı terim, 'o nankör piç' idi."

"Ona para borcum var sanırım," dedi Vimes, "ama ne kadar, bilmiyorum."

"Bana sorma," dedi Lawn, alçıyı eliyle düzelterek. "Genellikle fiyatını önceden söyler."

"*Bulma* ücretini kastediyorum, o da her neyse!"

"Evet, biliyorum. O konuda sana yardımcı olamayacağım maalesef."

Vimes bir süre, adamın çalışmasını izledi. "Bayan Battye hakkında bir şeyler biliyor musun?" diye sordu sonra.

"Terzi mi? Buraya geleli fazla olmadı."

"Ve *gerçekten* terzi, öyle mi?"

"Doğru tanımlamak adına," dedi Dr. Lawn, "dikiş-nakışçı diyelim. Anlaşılan, büyük şehirde terzilere çok iş olduğunu duymuş ve birkaç komik yanlış anlaşılmadan sonra biri ona sözcüğün burada ne anlama geldiğini açıklamış. Yanlış anlaşılmalardan birine ben de karıştım: Geçen hafta, adamın birinin kulağından tüy çıkardım. Şimdilerde diğer kızlarla takılıyor."

"Neden?"

"Bir servet kazanıyor da ondan," dedi doktor. "İnsanların masaj salonuna bazen *gerçek* bir masaj için gidebildiği hiç aklına gelmiş miydi çavuş? Bu şehrin her yerinde, üstünde 'Siz beklerken pantolonlarınız onarılır' gibi şeyler yazan gizli saklı tabelaları olan bir sürü hanım var ve sayıları o kadar da az olmayan bir sürü erkek,

Sandra'yla aynı hataya düşüyor. Eh, karılarını memlekette bırakıp buraya çalışmaya gelen bir sürü erkek, bazen... bilirsin, *o tür* arzulara kapılır. *Deliksiz* çorap veya birden *fazla* düğmesi olan bir gömlek giymek gibi arzulara. Hanımlar da onlara gelen işi başkalarına aktarırlar. Neyse... Kısacası, bu şehirde *gerçekten* iyi bir dikiş-nakışçı bulmak zormuş. Onlar, ee... terzilerle karıştırılmaktan hoşlanmıyorlar tabii."

"Aslında ben, neden elinde kocaman bir dikiş sepetiyle, sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra sokak köşelerinde oyalandığını merak etmiştim," dedi Vimes.

Lawn omuzlarını silkti. "O konuda yardımcı olamayacağım. Pekâlâ, bu beyefendiyle işim bitti. Bir süre kıpırdamadan yatsa iyi olur." Arkasındaki, şişelerle dolu rafları gösterdi. "Ne süreyle kıpırdamadan yatmasını istiyorsun?"

"Bunu yapabilir misin?"

"Ah, evet. Ankh-Morpork tıp çevrelerinde kabul edilmiş bir uygulama değil ama Ankh-Morpork tıp çevrelerinde kabul edilmiş uygulama *çekiçle kafaya vurmak* olduğundan, bu adam da muhtemelen böylesini tercih ederdi."

"Hayır, yani... siz doktorların insanlara zarar *vermemesi* gerekiyor, değil mi?"

"Olağan beceriksizlik vakaları dışında, evet. Ama onu yirmi dakika daha uyku diyarına göndermeye bir şey demem. Tabii sen çekiçle kafasına vurmayı tercih ediyorsan, seni durdurmam da. Swing'in en son tedavi ettiğim kurbanının bir sürü parmağı yanlış yöne bakıyordu. Bu yüzden, şans getirsin diye birkaç tane patlatmak istiyorsan, son derece hassas yerlerini sana tarif..."

"Hayır, teşekkürler. Onu arka kapıdan çıkaracağım ve ara sokakların birine bırakacağım."

"O kadarcık mı?"

"Hayır. *Sonra*, kahrolası alçısına *imzamı* atacağım. Uyandığında görsün diye. Silinmesi imkânsız kahrolası kocaman harflerle."

"İşte ben hassas yer diye buna derim," dedi Lawn. "İlginç bir adamsın çavuş. Düşman edinmekte uzmansın."

"Dikiş-nakış işleri hiç ilgimi çekmemiştir ama," dedi Vimes, adamı omzuna alarak, "sence bir dikiş-nakış sepetinde ne tür şeyler vardır?"

"Ah, bilmiyorum... İğne, iplik, makas, yün... O tür şeyler?" dedi Mossy Lawn.

"Çok ağır şeyler yoktur yani?" dedi Vimes.

"Olmaması lazım. Neden sordun?"

"Ah, belli bir sebebi yok," dedi Vimes, bunu aklına yazarak. "Yalnızca bir düşünce. Neyse, saklanmama yardımcı olacak sis varken ben gidip dostumuzu bırakayım."

"Tamam. Döndüğünde kahvaltıyı hazırlarım. Ciğer var. *Dana* ciğeri."

Hayvan hatırlar. Bu sefer Vimes sağlam bir uyku çekti.

Gündüz uyumayı her zaman daha kolay bulmuştu. Yirmi beş sene gece vardiyasında çalışmak, beyninde iz bırakmıştı. Karanlıkta hayat bir şekilde daha kolaydı. Vimes kıpırdamadan durmayı –pek az kişinin sahip olduğu bir beceridir– ve gölgelere karışmayı biliyordu. Nasıl gözetleyeceğini ve görülmeden göreceğini de.

Buldumseni Swing'i hatırlıyordu. Büyük kısmı tarihe geçmişti. İsyan, Swing olsa da olmasa da çıkacaktı ama adam tabiri caizse çıbanın başıydı.

Suikastçılar Okulu'nda eğitim görmüştü ve Bekçi Teşkilatı'na katılmasına asla izin verilmemeliydi. Bekçi olmak için *fazla* beyin sahibiydi. En azından, çok fazla *yanlış türden* beyin. Ama Swing, "teorileriyle" Winder'ı etkilemişti, çavuş olarak Teşkilat'a kabul

edilmişti ve sonra hemen yüzbaşılığa terfi ettirilmişti. Nedenini Vimes asla öğrenememişti; muhtemelen subaylar böylesine kaliteli bir *bey'fendinin*, geri kalan hödüklerle sokak arşınladığını görünce alındıklarından. Bir de ciğerleri mi zayıftı neydi...

Vimes zekâya karşı değildi. Eski günlerde, tuttuğu kapı tokmağını bırakacak kadar kafası çalışan herkes sokak canavarı olabiliyordu. Fakat çavuşluktan yukarı çıkabilmek için, en azından kötü ışıkta "zekâ" sanılabilecek bir açıkgözlülük, kurnazlık ve sokak bilgisi karışımı gerekiyordu.

Ama Swing yanlış yerde başlamıştı işe. Etrafına bakıp, izleyip, öğrenip "Demek, insanlar böyle... O zaman onlarla nasıl başa çıkacağız?" *dememişti*. Hayır... Bunun yerine oturmuş, "İnsanların şöyle olması lazım, o zaman onları nasıl değiştireceğiz?" diye düşünmüştü. Bir rahip için uygun bir düşünce olabilirdi bu, ama bir bekçi için değildi; çünkü Swing'in sabırlı, bilgiç çalışma tarzı, bekçiliği tepetaklak etmişti.

Her şeyden önce şu Silahlanma Kanunu vardı. *O kadar çok suç olayında silah kullanılıyor ki*, diye mantık yürütmüştü Swing, *silah sayısını azaltınca suç vakaları da azalmalı.*

Vimes merak ediyordu: Rüyasında *bu* fikri bulunca adam gecenin bir yarısı yatağında doğrulup kendi kendini mi kucaklamıştı acaba? Tüm silahlara el koyarsan suç olayları azalır ha? Hah! *Çok* mantıklı. İşe yarardı da gerçi, ama ancak yeterince sayıda bekçi varsa. Diyelim... *vatandaş başına üç tane.*

Şaşırtıcı şekilde, epey silah da teslim edilmişti aslında ama Silahlanma Kanunu'nun, Swing'in gözünden kaçmış olan kusuru şuydu: Suçlular kanuna uymazdı. İşlerinin *gereği* buydu. Sokakları, kendileri dışında hiç kimse için daha güvenli hâle getirmekle falan ilgilenmiyorlardı. Ve neler olduğuna inanamamışlardı, onlar için artık her gün Domuznöbeti'ydi sanki.

Tabii sonra, bazı aklıselim vatandaşlar, yalnızca kötü insanların silah taşımasına izin veriliyorsa şehirde ahvalin *biraz* saçmalaştığı gibisinden mantıklı bir fikir yürütmüştü ve bu kişiler, sürü sürü tutuklanmıştı. Apış arasına fazlaca tekme yemiş, patronlarının da hiçbir şeye fazla aldırış etmediğini gözlemlemiş ortalama bir bekçi, bıçakla hemen saldırmayacak cinsten kişileri tutuklamayı tercih etmek gibi anlaşılabilir bir eğilim gösterir; özellikle de söz konusu kişiler biraz burnu büyük davranıyorsa ve kendisinin satın alamayacağı kadar pahalı giysiler giyiyorsa. O yüzden gözaltı sayıları hızla yükselmişti ve Swing bundan pek memnun olmuştu.

İtiraf etmek gerekir, tutuklamaların bazıları hava kararddıktan sonra silah taşıma suçundan dolayıydı, evet; ama pek çoğu da sinirli vatandaşlar bekçilere saldırdığı için olmuştu. Görev Başındaki Bekçiye Saldırı suçunu oluşturuyordu bu, korkunç ve aşağılık bir suçtu; bu yüzden, her yerde süren onca hırsızlıktan çok daha önemliydi.

Şehir kanunsuz olduğundan değil. Şehrin *bir sürü* kanunu vardı. Yalnızca, onları ihlal *etmemek* için fazla fırsat bulunmuyordu. Sistemin, suçluları alıp ite kaka dürüst insanlar olmaya zorlaması gerektiği fikrini Swing bir türlü kavrayamamıştı. Bunun yerine Swing, dürüst insanları alıp suçluya çeviriyordu.

Bekçi Teşkilatı'nı ise, tüm diğerlerinden farksız bir çeteye...

Sonra, tüm bu sefil çorba kaynarken, adam bir de kafatası ölçümünü çıkarmıştı.

Kötü bekçiler, birinin suçlu olup olmadığını bulmak için kendilerine özgü yöntemler zaten geliştirirdi. Eski günlerde –hah, *şimdi* yani– bu yöntemler parmak mengenesi, çekiç, küçük sivri tahta parçaları ve elbette, acelesi olan bekçinin imdadına yetişen, sıradan masa çekmecelerini içeriyordu. Swing'in bunların hiçbirine

ihtiyacı yoktu. O sizin suçlu olup olmadığınızı güya *kaşlarınıza* bakarak anlıyordu.

İnsanları ölçüyordu. Pergel ve çelik cetvel kullanıyordu. Sonra ölçüleri sessiz sakin yazıyor, bazı matematiksel hesaplar yapıyordu; örneğin burnun uzunluğunu kafanın çeperine bölüyor, gözler arasındaki aralığın uzunluğuyla çarpıyordu. Ardından, çıkan sayıya bakarak, *yanılgıya yer bırakmayacak şekilde,* kalıtımsal özellikleriniz gereği sinsi ve güvenilmez bir suçlu olduğunuzu söylüyordu. Ve tabii, siz takip eden yirmi dakikayı adamın personeli ve onların o kadar da incelikli olmayan sorgulama gereçleriyle geçirdikten sonra, *şaşırtıcı bir şekilde*, Swing'in haklı olduğu ortaya çıkıyordu.

Herkes bir şeyden suçludur. Vimes bunu biliyordu. Her bekçi bunu biliyordu. Otoritenizi böyle dayatırdınız; bir bekçiyle konuşan herkes, sır olarak sakladığı suçun alnına yazılı olduğunun görüleceğinden korkardı. Göremezdiniz elbette. Ama işte, ille de sokaktan birilerini sürükleyip çekiçle parmaklarını ezerek suçunun ne olduğunu söyletmeniz gerekmiyordu.

Winder onun faydalı bir alet olduğunu düşünmese Swing muhtemelen bir yerlerdeki bir ara sokakta yüzüstü yatarken bulunurdu. Kimse komploların kokusunu onun kadar iyi alamazdı. Bu yüzden, İsmi Lazım Değilleri yönetirken bulmuştu kendini ve o adamların yanında Çavuş Knock, Ayın En İyi Bekçisi kalıyordu. Vimes, Swing'in kendi teşkilatında kontrolü nasıl sağladığını merak etmişti hep... Fakat belki de zorbalar, hayvani bir içgüdüyle, zorbalığa uzun yoldan gelmiş ve mantıksızlığın ancak rüyasında görebileceği türden zorbalıkları mantık adına tasarlayabilen bir zihni tanıyabiliyorlardı.

Geçmişte yaşamak kolay değildi. Birini, gelecekte yapacağı bir şey için, dünyanın daha sonra öğreneceği bir şey için enseleyemez-

diniz. Kimseyi uyaramazdınız da. Geleceği nelerin değiştireceğini hele asla bilemezdiniz ama Vimes doğru anlamışsa, tarih, alması gereken şekli bir şekilde alıyordu. Sizin tek değiştirebileceğiniz, kenar köşede kalmış parçalar ve ince ayrıntılar oluyordu. Büyük olaylar hakkında yapabileceği hiçbir şey yoktu. Leylaklar açacaktı. Devrim *olacaktı*.

Eh... *bir tür* devrim. Olayı doğru şekilde tanımlayan sözcük bu değildi aslında, değil mi? Pekmez Madeni Yolu Halk Cumhuriyeti (Hakikat! Adalet! Hürriyet! Makul Ücret Karşılığı Aşk! Ve Haşlanmış Yumurta!) yalnızca birkaç saat yaşayacaktı; çok kısa süreliğine yanan ve bir havai fişekmişçesine sönen tuhaf bir mum gibi. Sonra ıstırap evi temizliği vardı, bir de...

Her neyse... Hayal gücü kıt bekçilerin hep yaptığı gibi, önünüzdeki işi yapardınız.

Öğleden sonra saat bir civarında uyandı. Lawn muayenehanesine kapanmış, birini çok fena inleten bir şeyler yapıyordu. Vimes kapıyı çaldı.

Bir an sonra kapı azıcık aralandı. Dr. Lawn yüz maskesi takmıştı ve elinde çok uzun bir cımbız vardı.

"Evet?"

"Ben çıkıyorum," dedi Vimes. "Bir sorun mu var?"

"Çok kötü değil. Dün gece kart oyununda Kaypak Harris'in şansı yaver gitmemiş, o kadar. As oynamış."

"Şanssız bir kart mı bu?"

"Koca Tony sana as dağıtmadığını biliyorsa, öyle. Ama birazdan çıkarmış olurum. Bugün birilerini yaralayacaksan, ben uyumadan *önce* yapabilir misin? Teşekkür ederim." Lawn kapıyı kapattı.

Vimes kapıya bakarak başını salladı ve biraz bacaklarını açmak ve öğle yemeği bulmak için dışarı çıktı.

Yemek, bir adamın boynuna asılı bir tepside onu bekliyordu.

Oldukça genç bir adamdı şimdi, fakat yüz ifadesinde bir şeyler vardı; yakın geleceğin ona peynir sunmasını bekleyen bir sıçanın yüz ifadesiydi... Aslında, yakın geçmişin de. Hatta aslında *sürekli* peynir beklemiş ve şimdiye dek dünyanın peynir barındırmayan bir yer olduğu ortaya çıksa da, her köşede peynirin onu beklediğinden çok emin bir sıçanın yüz ifadesi.

Vimes bakakaldı. Ama neden şaşırıyordu ki? Kendini bildi bileli bu şehirde kimyasal yöntemlerle geri kazanılmış, son derece kuşkulu domuz eti ürünleri satan birileri *hep* vardı. Satıcı çok tanıdıktı. Yalnızca... daha gençti.

Yabancı bir yüz görünce satıcının yüzü aydınlandı. Henüz böreklerinden almamış insanlarla karşılaşmayı severdi.

"Ah, çavuş... Hey, o küçük taç ne anlama geliyor?"

"*Başçavuş* anlamına geliyor," dedi Vimes. "'Her şey dâhil çavuş' gibi bir şey."

"Eh, çavuş, çok özel bir ekmek arası sosis ilgini çeker mi? Sıçansızlık garantili? Yüzde yüz organik? Karıştırmadan önce tıraşlanmış domuzdan yapılmış?"

Neden olmasın? diye düşündü Vimes. Midesi, karaciğeri, böbrekleri ve bağırsakları, neden *olmaması* gerektiği konusunda sebepler sundular ama Vimes yine de elini cebine daldırıp bozukluk aradı.

"Ne kadardı, Bay Dib... Ee..." Vimes tam zamanında durdu ve tepsinin önünde yazılı ismi ararmış gibi yaptı. "...Dibbler?"

"Dört peni, çavuş."

"Resmen *zararına* veriyorsun ha?" dedi Vimes neşeyle.

"Pardon?" dedi Dibbler şaşkın şaşkın.

"Dedim ki, böyle bir fiyata satmak, resmen zarar etmen anlamına geliyor, değil mi?"

"Zarar?.."

"...ediyorsun," dedi Vimes çaresizlikle.

"Haa." Dibbler bunu düşündü. "Doğru. Evet. *Öyle* gerçekten. Çok haklısın. Bir tane mi alıyorsun?"

"Tepsinde 'Dibbler Girişim - Kuruluş' yazdığını görüyorum," dedi Vimes. "Hangi sene kurulduğunu yazman gerekmiyor muydu?"

"Gerekiyor muydu?" Dibbler tepsisine baktı.

"Kaç zamandır çalışıyorsun?" dedi Vimes, bir börek seçerek.

"Bakalım... Hangi senedeyiz?"

"Ee... Dans Eden Köpek, sanırım."

"O zaman... salı gününden beri," dedi Dibbler. Yüzü aydınlandı. "Ama bu iş yalnızca başlangıç bayım. İşimin temelini atmak için sadece. Hayatım boyunca tepsiyle dolanmam. Bir iki seneye bu şehirde büyük adam olacağım."

"Sana inanıyorum," dedi Vimes. "*Gerçekten* inanıyorum."

Vimes uzaklaşırken Dibbler tepsisine baktı yine. "Zararına veriyorum, zararına veriyorum..." diye mırıldandı kendi kendine ve sözlerin tınısı hoşuna gitmiş gibi göründü. Ama sonra tepsiye odaklandı ve yüzü soldu.

"Çavuş!" diye bağırdı. "Sakın o böreği yeme!"

Birkaç adım uzaktaki Vimes, böreği ağzına götürürken durdu. "Ne sorunu var ki?" dedi. "Ah, ne aptalım... Yani... *fazladan* ne sorunu var?"

"Hiçbir şey! Yani... şey, bunlar daha güzel!"

Vimes tepsiye bir kez daha göz attı. Hepsi aynı görünüyordu. Dibbler'ın börekleri genellikle iştah açıcı görünürdü, ki zaten *tek* cazibeleri buydu.

"Ben bir fark seçemedim," dedi.

"Evet evet, bir fark *var*," dedi Dibbler, boncuk boncuk terleyerek. "Bak! Sendekinin üzerinde hamurdan küçük bir domuz resmi

var, değil mi? Tüm diğerlerinde ise hamurdan sosis resmi? Senin, ee... domuz falan olduğunu düşündüğümü düşünmeni hiç istemem, bu yüzden onu geri verirsen mutlulukla sana, ee, bir başka börek veririm. Elindeki, ee... doğru börek değil. Yani yanlış börek olduğundan da değil ama, ee... domuzu falan göz önüne alınınca..."

Vimes adamın gözlerinin içine baktı. Dibbler, otuz sene boyunca *gerçekten* organik börek satmanın öğreteceği o dostane ifadesizliği henüz öğrenmemişti.

Adam dehşet içinde bakarken, Vimes böreğinden kocaman bir lokma aldı.

Beklediği *her şey* vardı ve ne olduğunu seçebildiği *hiçbir şey* yoktu.

"Çok lezzetli," dedi, gözlerini talihsiz börekçiye dikerek. Sonra, kendini yoğunlaşmaya zorlayarak böreğin tamamını bitirdi.

"Kimse senin gibi börek yapamaz Bay Dibbler," dedi, daha sonra birileriyle el sıkışması gerekebilir diye parmaklarını yalayarak.

"*Hepsini* yedin mi?" dedi Dibbler.

"Yanlış bir şey mi yaptım?" dedi Vimes.

Adamdan ıslak odun dumanı gibi bir rahatlama hissi yayılıyordu şimdi. "Ne? Hayır! Sorun değil! Çok iyi! Yutmana yardım etsin diye bir tane daha ister misin? Yarı fiyatına?"

"Yo, yo, bir tanesi yeter de artar," dedi Vimes gerileyerek.

"*Hepsini* bitirdin, öyle mi?" dedi Dibbler.

"Doğru şeyi yaptım. Yapmadım mı?" dedi Vimes.

"Ah evet. Elbette. Herhâlde yani!"

"Gitmem lazım artık," dedi Vimes, yolda uzaklaşarak. "Daha az iştahlı olduğum bir gün seni tekrar görmeye can atıyorum."

Dibbler'ın göremeyeceği bir yere varana kadar bekledi ve sonra ara sokaklarda birkaç gelişigüzel köşe döndü; ardından, derin bir

kapı aralığının gölgesine girdi ve ağzındaki, börek standartlarına göre bile ilginç ölçüde çiğnenemez gelen parçayı aradı.

Normalde, Dibbler'ın Ünlü Domuz Etli Böreklerinden birinde her zamankinden daha sert ve daha çıtır bir şey bulursanız, işin sırrı o şeyi ya yutup şansınıza güvenmek ya da gözlerinizi yumarak tükürmekti. Fakat Vimes, diş etiyle yanağı arasını karıştırdı ve niteliği belirsiz sıvılarla lekelenmiş, katlanmış bir kâğıt parçası buldu.

Kâğıdı açtı. Bulaşmış kurşunkalem yazısıyla yine de okunabilen mesajı okudu: *Morfik Sokak, bu gece saat dokuzda. Parola: Kılıçbalığı.*

Kılıçbalığı? *Her* parola kılıçbalığıydı! Ne zaman biri, kimsenin tahmin edemeyeceği bir sözcük bulmaya çalışsa, *her seferinde* kılıçbalığı sözcüğünü buluyordu. İnsan zihninin o tuhaf özelliklerinden biriydi.

Bu, Dibbler'ın suçlu tavırlarını açıklıyordu en azından. Bir komplo. Komplolarla dolu bu şehirde, bir başka kahrolası komplo. Komplolardan haberdar olması şart mıydı? Gerçi bu komployu zaten biliyordu. Morfik Sokak. Ünlü Morfik Sokak Komplosu. Hah...

Yağlı kâğıt parçasını cebine soktu ve sonra duraksadı.

Biri, *sessiz oluyordu.* Uzak sokak gürültülerinin üzerinde, dikkatli nefeslerin doldurduğu bir tür ses boşluğu vardı. Vimes'ın ensesindeki tüyler diken diken oldu.

Copu arka cebinden sessizce çıkardı.

Şimdi... seçenekleri neydi? O bir bekçiydi ve biri sessizce ona yaklaşıyordu. Yaklaşan kişi bekçi değilse, demek ki hata işliyordu (çünkü Vimes bekçiydi). Eğer o da bekçiyse, o zaman Swing'in adamlarından biriydi ve dolayısıyla hata işliyordu (çünkü Vimes onlardan daha iyi bir bekçiydi; aslında... lağım kanallarında yüzen şeyler bile onlardan daha iyiydi) ve dolayısıyla yaklaşan kişiye bir

kova dolusu *karanlık* hediye etmesinin aşikâr bir dezavantajı yoktu.

Diğer yandan hırsızlar, suikastçılar ve Swing'in adamları, insanlara sessizce yaklaşmak konusunda deneyimliydi, hatta muhtemelen bu konuda ustalaşmışlardı. Fakat onu takip eden kişi sırtını duvara o kadar yaklaştırmıştı ki Vimes sürtünme sesini de duyabiliyordu. Bu, yaklaşan kişinin, kafasına hayırsız bir şey koymuş sıradan bir vatandaş olduğu ve Vimes'ın o kafaya sırf bu yüzden yarım kilo kurşun ağırlık ekleştirmek *istemediği* anlamına geliyordu (çünkü o, o tür bir bekçi olmadığına inanıyordu).

Gölgelerden sıyrılıp sokağa adım atmak ve, "Demek öyle?" demekte karar kıldı.

Bir oğlan çocuğu ona baktı. Oğlan çocuğu olmalıydı, çünkü Doğa bunu bir *kıza* yapacak kadar zalim olamazdı. Yüzünün hiçbir bölgesi olağandan daha çirkin değildi ama bir araya geldiklerinde bir... *çirkinlik sinerjisi* oluşturuyorlardı. Bir de koku vardı. Tam olarak kötü denemezdi; yalnızca... insani değildi. *Vahşi* bir niteliği vardı.

"Ee..." dedi sıska yüz. "Bak sana ne diyeceğim bayım, sen bana nereye gittiğini söyle, ben de seni takip etmeyi bırakayım, anlaştık mı? Sana yalnızca bir peniye patlar ve bu benim özel fiyatım. Bazıları, sırf onları takip etmeyi bırakayım diye çok daha fazlasını ödüyor."

Vimes bakmaya devam etti. Yaratık, üzerine fazla büyük gelen, yağlı yağlı parlayan, eskilikten yeşermiş bir takım elbise ceketi giymiş; at çiğnemiş gibi görünen silindir bir şapka takmıştı. Ama ikisi arasında görülebilen kısımlar, üzüntü verici ölçüde tanıdıktı.

"Ah hayır..." diye inledi Vimes. "Yo, yo, yo, hayır..."

"İyi misin bayım?"

"Yo, yo. Hayır, hayır... Ah, aman tanrılar... Ama olmak *zorundaydı*, değil mi..."

"Gidip Mossy'yi getirmemi ister misin bayım?"

Vimes parmağını suçlarcasına uzattı. "Sen Nobby Nobbs'sun, değil mi?"

Sokak çocuğu geriledi. "Olabilir. Ne olmuş? Bu bir suç mu?" Çocuk kaçmak üzere döndü ama Vimes'ın eli tüm ağırlığıyla omzuna indi.

"Bazıları öyle diyebilir. Sen Maisie Nobbs ile Sconner Nobbs'un oğlu Nobby Nobbs'sun, değil mi?"

"Muhtemelen, muhtemelen. Ama ben hiçbir şey yapmadım bayım!"

Vimes eğilip, dünyaya bir kir tabakasının ardından bakan gözlere baktı. "Pislikçilik, muslukçuluk, silkeleme, tırnakçılık, tantanacılık? Bunları hiç yapmadın mı?"

Nobby'nin alnı dürüst bir şaşkınlıkla kırıştı.

"Tırnakçılık ne demek?" dedi.

Vimes ona benzer bir bakış fırlattı. Sokak argosu otuz senede çok değişmişti.

"Ivır zıvır... yani küçük şeyler çalmak. Değil mi?"

"Yok bayım. O, kaldırımcılık," dedi Nobby gevşeyerek. "Ama yeni biri için fena değilsin. O zaman... *arpa* ne demek?"

Vimes'ın hafızası bir kart çekti. "Rüşvet?"

"Evet. Janti?" dedi Nobby sırıtarak.

"O kolay. Baş dilenci de olabilir, yakışıklı bir adam da."

"Aferin. Ama *moruğu ateşlemeyi* bilmiyorsundur eminim."

Bir kez daha, hafızasının tozlu köşelerinden bir anı yükseldi. Akılda kalıcıydı.

"Eyvah eyvah... Biliyor musun, bu kadar genç birinin *böyle* bir şeyi bilmesi çok utanç verici," dedi Vimes. "Bunun anlamı şu: Bitik bir atı satmak istiyorsun ve onun alıcıların önünde biraz canlı görünmesini istiyorsun ve bu yüzden bir parça taze, çiğ, acı zencefil alıyorsun, atın kuyruğunu kaldırıyorsun ve zencefili..."

"Vay canına!" dedi Nobby, aniden etkilenmiş görünerek. "Herkes senin hızlı öğrendiğini söylüyor ve bu gerçekten doğruymuş. Burada doğdun sanki."

"Beni neden takip ediyorsun Nobby Nobbs?" dedi Vimes.

Sokak çocuğu pis elini uzattı. Sokak dilinde bazı jestler *asla* değişmezdi.

Vimes altı peni çıkardı. Para Nobby'nin elinde, bir baca temizleyicisinin kulağındaki elmas gibi parladı.

"Bunu isteyenlerden biri, bir hanım," dedi Nobby sırıtarak. El uzanmış olarak kaldı.

"Az önce sana verdiğim, kahrolası altı peniydi velet," diye hırladı Vimes.

"Evet ama, düşünmem gereken bir..."

Vimes, Nobby'nin yağlı ceketinin yakalarını yakalayıp çocuğu havaya kaldırdı ve neredeyse hiçbir ağırlığının olmadığını fark ederek küçük bir şok geçirdi.

Sokak çocuğu, diye düşündü. *Diken diken, kaygan ve hafifçe çürük kokuyor. Ama burada, insanlığın kıyılarında, tırnaklarıyla kazıyarak geçimini sağlayan yüzlercesi var ve hatırladığım kadarıyla Nobby onların en zekilerinden biriydi. Bir de tabii, çikolatadan yapılmış bir çekiç kadar güvenilirdi ancak. Ama sorun değildi. Bununla başa çıkmak için yollar vardı.*

"*Bana* çalışmak için ne kadar istersin?" dedi. "Sürekli?"

"Ama düşünmem gereken müşterilerim var ve..." diye başladı Nobby.

"Evet ama şu anda tek eliyle seni havaya kaldırmış olan *benim*, değil mi?" dedi Vimes.

Nobby, aşırı büyük botları yerden otuz santim havada, bu durumu düşündü.

"Sürekli mi?"

"Sürekli!"

"Ee... öyle bir şey için her gün bir *beyefendi* isterim avucumda."

"Bir dolar mı? Bir daha dene!"

"Ee... yarım dolar?"

"Mümkün değil. *Haftada* bir dolar ve hayatını tamamen mahvetmemem karşılığında bana çalışacaksın Nobby, ki seni temin ederim, hayatını küçük küçük şekillerde *tamamen* mahvetmenin yollarını biliyorum."

Nobby, hâlâ havada asılı, bütün bunları çözmeye çalıştı. "O zaman... ben de bir tür bekçi olacağım, değil mi?" dedi kurnazlıkla sırıtarak.

"Gibi."

"Bir Numaralı Şüpheli diyor ki, bekçilik iyi bir hayatmış, çünkü enselenmeden bir şeyler aşırabiliyormuşsun."

"Doğru biliyormuş," dedi Vimes.

"Üstelik karşı çıkan olursa bir tane patlatıp kodese tıkabiliyormuşsun," diye devam etti Nobby. "Ben de bir gün bekçi olmak istiyorum."

"Bir Numaralı Şüpheli kim?"

"Annem, benim babalığa öyle diyor. Ee... ödeme peşin, değil mi?" diye ekledi umutla.

"*Sence*?"

"Ah. Tamam. Hayır ha..."

"Aferin. Ama bak sana ne diyeceğim..." Nobby'yi yere bıraktı. *Tüy kadar hafif*, diye düşündü yine. "Benimle gel çocuk..."

Ankh-Morpork, pansiyonda yaşayan erkeklerle doluydu. Boş odası olan herkes odasını kiraya veriyordu. Ve Bayan Battye'yi şehrin en zengin terzilerinden birine dönüştüren dikiş-nakış işlerine ek olarak, en iyi kadınların verdiği bir hizmet daha vardı: Yemek yapabiliyorlardı.

Şu anda Vimes'ın yollandığı yere benzer bir sürü hızlı yemek mekânı vardı. Sıradan erkekler için sıradan yemekler sunuyordu. Menü falan yoktu; önünüze ne konursa onu yiyordunuz, çabucak yiyordunuz ve böyle bir yemek bulabildiğiniz için mutlu oluyordunuz. Yemeklerin *Dul Avrat Çorbası, Haşlanmış Yılan Balığı, Çükündür, Sakala Çarpan, Pırtımpırt* ve *Cicibaba* gibi isimleri vardı ve bunlar, insanın midesini dolduran ve sandalyeden kalkmasını zorlaştıran güzel, sağlam yemeklerdi. Genellikle içinde bol bol pancar olurdu. Olmaması gereken yemeklerde bile.

Vimes, Nobby'yi peşinden sürükleyerek kalabalığı yardı ve tezgâha yanaştı. Tebeşirle yazılmış tabelada, "On dakikada yiyebildiğince yemek - 10 peni" ibaresi vardı.

Tabelanın altında, niteliği belirsiz şeylerin gri bir suyun içinde kaynadığı kazanın başında, kollarını sıyırmış iri yarı bir kadın dikiliyordu.

Kadın Vimes'ı tepeden tırnağa süzdü ve sonra koluna baktı.

"Senin için ne yapabilirim çavuş?" dedi. "Çavuş Knock'a ne oldu?"

"Buraya sık sık geliyor, öyle mi?" dedi Vimes.

"Hem öğle hem akşam yemeğinde." Kadının bakışı her şeyi anlatıyordu: *Ve ikinci tabağı da istiyor ve asla para ödemiyor.*

Vimes, Nobby'yi kaldırdı. "Bunu gördün mü?" dedi kadına.

"Maymun mu?" dedi kadın.

"Ha ha, çok komik," diye sızlandı Nobby, Vimes onu tekrar yere indirirken.

"Günde bir kez gelip burada yemek yiyecek," dedi Vimes. "On peniye, ne kadar yiyebilirse."

"Öyle mi? Peki ücretini kim ödeyecek, sorabilir miyim?"

"Ben." Vimes masaya yarım dolar bıraktı. "Beş günlük avans. Günün yemeği ne? Pırtımpırt mı? Çocuğun göğsünde kıl çıkarır

o yemek. Bir göğsü olduğunda yani. Ona büyük bir çanak dolusu ver. Ve baştan söylüyorum, bu anlaşmadan zararlı çıkabilirsin."

Nobby'yi bir banka itti, yağlı çanağı önüne bıraktı ve karşısına oturdu.

"Bir *hanım* dedin," dedi. "Benimle oyun oynama Nobby."

"Bu çanağı seninle paylaşmam gerekiyor mu çavuş?" dedi Nobby, tahta kaşığı eline alarak.

"Hepsi senin. Son lokmasına kadar ye. Daha sonra bir sınav olabilir," dedi Vimes. "Bir hanım dedin?"

"Leydi Meserole, çavuş," dedi Nobby belirsizce, sebze ve hayvansal yağ karışımını çiğnerken. "Havalı bir hanım. Herkes ona 'Madam' diyor. Birkaç ay önce Genua'dan gelmiş."

"Beni izlemeni ne zaman istedi?"

"Bu sabah, çavuş."

"Ne? Seni sokakta mı buldu?"

"Ee... onunla bir tür *genel* anlaşmam var çavuş."

Vimes ona dik dik baktı ve bu, konuşmaktan çok daha iyiydi.

Nobby huzursuzluk içinde kıvrandı.

"Doğrusu şu ki çavuş," dedi, "o... ee, beni geçen ay para aşırırken yakaladı. Hay canına yandığım çavuş, kadının yumruğu katır tepmesi gibi! Kendime geldiğimde konuştuk biraz ve benim gibi şevkli bir delikanlının, işine yarayabileceğini söyledi. Onun 'sokaktaki kulağı' olarak filan."

Vimes dik dik bakmaya devam etti ama etkilenmişti. Genç Nobby yetenekli bir yankesiciydi ve onu iş üstünde yakalayan biri, *gerçekten* hızlı demekti. Dik bakışlarının şiddetini artırdı.

"Tamam çavuş, tamam. Dediğini yapmazsam, beni Gündüz Bekçilerine teslim edeceğini de söyledi," diye itiraf etti Nobby. "Ve *züppelerden* biri senden şikâyetçi olursa, doğrudan kodesi boyluyorsun."

Bu doğru işte, diye düşündü Vimes. *Yine, kişiye özel kanun.*

"Ben kodese gitmek istemiyorum çavuş. Babam orada."

Ve o adam senin kollarını kırıyordu, diye hatırladı Vimes. "Peki, zengin bir hanım benimle neden ilgileniyor Nobby?" diye sordu sesli olarak.

"Sormadım. Seni, nakil aracını, İsmi Lazım Değilleri... her şeyi anlattım ona. Büyüleyici birine benzediğini söyledi. Ha bu arada, Rosie Palm da sana göz kulak olmam için bana günde bir penicik ödüyor. Ah, Palamar Sokak'tan Onbaşı Snubbs da seni izlemem için yarım peni veriyor ama bugünlerde yarım peni ne ki? Sorarım sana? Bu yüzden, seni *onun adına* fazla izlemiyorum. Ha bir de Onbaşı Yardımcısı Coates var. Ondan da bir peni alıyorum."

"Neden?"

"Bilmem. O da bu sabah söyledi. 'Bir penilik iş,' dedi." Nobby kocaman geğirdi. "İçeride kalacağına dışarı çıksın, değil mi? Senin için kimi izlememi istiyorsun çavuş?"

"Beni," dedi. "Meşgulsün ama zaman bulabilirsin."

"Sen *seni* izlememi mi istiyorsun?"

"Hayır. İnsanların benim hakkımda neler söylediğini bilmek istiyorum. Beni başka kimlerin takip ettiğine dikkat et. Bir anlamda, arkamı kolla."

"Tamam!"

"Güzel. Bir şey daha var Nobby..."

"Evet çavuş?" dedi Nobby, elini uzatmaya devam ederek.

"Ceplerimden aşırdığın defterimi, mendilimi ve dört penimi geri ver lütfen."

Nobby, itiraz etmek için pırtımpırt saçarak ağzını açtı ama Vimes'ın gözlerindeki parıltıyı görünce tekrar kapadı. Sessizce, korkunç ceplerindeki nesneleri çıkardı.

"Aferin," dedi Vimes, ayağa kalkarak. "Bildik numaralarını bir

daha üzerimde denemeye kalkarsan başına neler geleceğini söylememe gerek yok herhâlde, değil mi Nobby?"

"Hayır çavuş," dedi Nobby başını eğerek.

"Bir çanak daha ister misin? Neyse, sana iyi eğlenceler. Benim işe gitmem lazım."

"Bana güvenebilirsin çavuş!"

Tuhaf, diye düşündü Vimes, Karakol'a geri yürürken, *gerçekten de güvenebilirim muhtemelen.* Nobby her şeyi yürütebilir, her şeyden kaçınabilirdi ama *kötü* biri değildi. Nobby'ye bir dolarınızı emanet etmek için aptal olmanız gerekirdi ama *canınızı* emanet edebilirdiniz.

Bir başka sokak satıcısından Donotu marka ince puro aldı. Onları karton kutularında taşımak hiç doğru gelmiyordu ama... neyse.

İçeri girdiğinde ana ofiste bir uğultu vardı. Bekçiler küçük gruplar hâlinde dikiliyordu. Çavuş Knock, Vimes'ı gördü ve yanına koştu.

"Küçük bir vaka efendim. Dün gece biri zorla Karakol'a girmiş," diye raporladı, bir parça alaycılıkla.

"Gerçekten mi?" dedi Vimes. "Ne çalmışlar?"

"Bir şey çaldıklarını söyledim mi efendim?" dedi çavuş masum masum.

"Eh, hayır söylemedin," dedi Vimes. "Bu, bizim *kanıya varmak* dediğimiz şeydi. O zaman, bir şey mi çalmışlar, yoksa bir kutu çikolata ve küçük bir meyve sepeti bırakmak için mi girmişler?"

"Yüzbaşının gümüş mürekkep şişesini çalmışlar," dedi, istihzaya karşı bağışık olan Knock. "Ve benim fikrimi sorarsan, içeriden biri yapmış. Yukarı katın kapısı zorlanmış ama ana kapı zorlanmamış. Bir *bekçi* yapmış olmalı."

Vimes, adamın sergilediği olay inceleme uzmanlığına şaştı. "Vay vay, *hırsızlık yapan* bir bekçi ha?" dedi.

"Evet, korkunç bir şey," dedi Knock içtenlikle. "Özellikle de sen dün bize dürüst falan olmanın yolunu gösterdikten *sonra*." Vimes'ın arkasına baktı ve bağırdı. "Dikkat! Yüzbaşım geliyor!"

Tilden merdivenden iniyordu. Onun tereddütlü adımları dışında odaya sessizlik çöktü.

"Şansımız yaver gitmedi mi çavuş?" dedi.

"Şimdiye dek gitmedi efendim," dedi Knock. "Ben de tam Çavuş Keel'a, karakolumuzda ne kadar korkunç bir olay olduğunu anlatıyordum."

"Kabartmalıydı," dedi Tilden yasla. "Alaydaki herkes ne kadar para verebiliyorsa vermişti. Bu gerçekten de çok... üzücü."

"Öyle bir şeyi çalmak için insanın tam bir *it* olması gerek, değil mi çavuş?" dedi Knock.

"Kesinlikle," dedi Vimes. "Bu konuda son derece organize olduğunuzu görüyorum çavuş. Her yere baktınız mı?"

"Giyinme dolapları dışında her yere," dedi Knock. "Başkalarının dolaplarını karıştırmak, öylece yaptığımız bir şey değil. Ama madem artık hepimiz buradayız, Yüzbaşı Tilden da her şeyin adilce yapıldığından emin olmak üzere burada... bu yüzden, ne kadar tatsız bir durum olsa da yüzbaşım, dolapları karıştırmak için izninizi istiyoruz."

"Evet evet, madem zorunlu..." dedi Tilden. "Fikirden hoşlanmıyorum. Gerçekten de şerefsizlik çünkü."

"O zaman bence efendim, bunu adil bir biçimde yaptığımızı göstermek için," dedi Knock, "önce biz çavuşlar aranmalıyız. Böylece kimse bu işi ciddiye almadığımızı söyleyemez."

"Hadi ama çavuş!" dedi Tilden küçük bir gülümsemeyle. "*Senin* şüpheli olduğunu hiç sanmıyorum."

"Hayır efendim, adil olmak lazım," dedi Knock. "Biz herkese örnek olacağız, değil mi Çavuş Keel?"

Vimes omuzlarını silkti. Knock ona sırıttı, bir anahtar destesi çıkardı ve Onbaşı Yardımcısı Coates'u yanına çağırdı.

"Bu şerefe sen nail ol Ned," dedi gülümseyerek. "İlk önce benim dolabım elbette."

Dolap kapağının kilidi açıldı. Knock'ın dolabı, dünyanın her yerindeki tüm dolapların olağan tatsız karmaşasıyla doluydu fakat gümüş mürekkep şişesi kesinlikle orada değildi. Orada olsa, bir günde kararırdı.

"Aferin. Şimdi Çavuş Keel'ınki lütfen Ned."

Bekçi kilidi kurcalarken Knock'ın dostane gülümsemesi Vimes'a odaklandı; kapak gıcırdayarak açılırken Vimes duvar kadar ifadesiz bir yüzle ona baktı.

"Eyvah eyvah, bakın burada ne varmış?" dedi Knock, dönüp bakmaya zahmet bile etmeden.

"Bir çuval, çavuş," dedi Coates. "İçinde ağır bir şey var."

"Bak sen şu işe," dedi Knock, Vimes'a bakmaya devam ederek. "Çuvalı aç de'ikanlı. *Nazikçe*. Hiçbir şeyin zarar görmesini istemeyiz, değil mi .."

Bir çuval bezi hışırtısı oldu. Sonra:

"Ee... burada yarım bir tuğla var," diye raporladı Ned.

"Ne?"

"Yarım bir tuğla efendim."

"Ev yaptırmak için biriktiriyorum da," dedi Vimes. Toplanmış adamlardan bir iki kıkırtı yükseldi ama daha hızlı düşünen birkaç tanesi aniden endişelenmiş göründü.

Biliyorlar, diye düşündü Vimes. *Eh çocuklar, Vimes Ruleti'ne hoş geldiniz madem. Çarkı döndürdünüz ve şimdi topun nereye gideceğini tahmin etmeniz gerekiyor...*

"Emin misin?" dedi Knock, açık dolaba dönerek.

"Yalnızca çuval var çavuş," dedi Ned. "Ve yarım tuğla."

"Panellerden biri gevşek falan mı?" dedi Knock çaresizlik içinde.

"Ne? Çuvalda mı çavuş?"

"Eh, *bizim* dolaplara baktık," dedi Vimes, ellerini birbirine sürterek. "Sırada kim var Çavuş Knock?" *Küçük top fırdolayı döner, kimse bilmez nereye düşer...*

"Biliyor musunuz... şahsen ben yüzbaşının haklı olduğunu düşünüyorum, bence de adamların hiçbiri asla..." diye başladı Knock ama bitiremedi. Vimes'ın bakışları, çivi çakabilirdi.

"Bu işe başladığımıza göre çavuş, bitirmemiz gerekir bence," dedi Tilden. "Adil olan bu."

Vimes, Coates'a doğru birkaç adım attı ve elini uzattı. "Anahtarlar," dedi.

Coates ona dik dik baktı.

"Anahtarlar, onbaşı yardımcısı," dedi Vimes. Onları Coates'ın elinden kaptı ve dolap sırasına döndü. "Pekâlâ. En ünlü başsuçlu, Bekçi Yardımcısı Vimes'la başlayalım..."

Kapaklar peş peşe açıldı. Yıkanmamış giysiler ve unutulmuş çoraplarda yetişen bitkiler üzerinde araştırmalar yapan birine ilginç gelebilecek olsa da, dolaplardan tek bir gümüş mürekkep şişesi bile çıkmadı.

Ama Onbaşı Colon'un dolabından *Molly Clapper'ın Aşk Maceraları* çıktı. Vimes, kaba ve pis resimlere, eski bir dostuna bakar gibi baktı. Bu kitabı *hatırlıyordu;* Karakol'da *seneler boyunca* elden ele dolaşmıştı ve genç bir delikanlı olarak resimlerin bazılarından... eh, çok şey öğrenmişti. Gerçi sonra, öğrendiklerinin çoğunun yanlış olduğu ortaya çıkmıştı.

Neyse ki Yüzbaşı Tilden dolabı göremeyeceği bir yerde duruyordu da Vimes pis kitabı rafa geri tıkıp, kulakları kıpkırmızı kesilmiş olan Colon'a, "Teori çalışıyorsun ha Fred? Aferin sana. İş üstünde öğrenirsin," diyebildi.

Nihayet Coates'un dolabına döndü. Adam onu şahin gibi izliyordu.

Çiziklerle kaplı kapak gıcırdayarak açıldı. Herkes boynunu uzatarak izledi. Bir yığın eski defter, sivil kıyafetler ve küçük bir çuval vardı. Çuval yere boca edildiğinde kirli çamaşırlarla dolu olduğu ortaya çıktı.

"Şaşırdınız mı?" dedi onbaşı yardımcısı.

Senin kadar değil, diye düşündü Vimes.

Coates'a göz kırptı ve sırtını döndü. "Sizinle ofisinizde biraz konuşabilir miyim yüzbaşım?"

"Evet çavuş, olur herhâlde," dedi Tilden, etrafına bakınarak. "Ah, eyvah!"

Vimes adama merdivenleri tırmanması için biraz zaman verdi ve sonra peşinden gidip, incelikle kapıyı kapattı.

"Ee çavuş?" dedi Tilden, sandalyesine yığılarak.

"*Her yere* baktınız mı efendim?" dedi Vimes.

"Elbette baktım be adam!"

"Yani, efendim... belki de masa çekmecelerinden birine koymuşsunuzdur? Ya da kasaya?"

"Kesinlikle hayır! Hafta sonlarında bazen kasaya koyuyorum ama ben... dün gece koymadığıma eminim."

Vimes adamın sesindeki hafif kararsızlığı fark etti. Kötü bir şey yapıyordu, biliyordu. Tilden yetmişine merdiven dayamıştı. Bu yaşta insan, hafızasını olaylara dair kaba bir rehber olarak görmeyi öğrenirdi.

"Benim deneyimlerime göre efendim, meşgul bir adamın uğraşması gereken bir sürü iş olduğunda, yaptığı şeyler bazen aklından çıkabiliyor," dedi. *Ki bende öyle oluyor gerçekten de*, diye ekledi kendi kendine. *Anahtarlarımı bomboş bir odaya bıraksam otuz saniye sonra bulamam.*

"Son günlerde hepimiz büyük baskı altındayız," diye ekledi, Tilden'ın akşamları sık sık uyuyakaldığını ve Burun'un, kakaosunu ona götürmeden önce kapısının önünde yüksek sesle öksürdüğünü bilerek.

"Orası doğru," dedi Tilden, çaresiz bakışlarını ona çevirerek. "Bütün bu... sokağa çıkma yasağı meselesi falan... Çok huzursuz edici. Boynuma tutturulmuş olmasa kafamı da bir yerlerde unutacağım, he?"

Döndü ve yeşil kasaya baktı.

"Daha iki ay önce aldım," diye mırıldandı. "*Herhâlde,* ben... Şey, başka tarafa baksan olur mu çavuş? Bu işi çözsek iyi olacak..."

Vimes uysal uysal arkasını döndü. Tıkırtılar ve bir gıcırtı oldu ve sonra Tilden'ın, nefesini içine çektiğini işitti.

Adam, elinde gümüş mürekkep şişesiyle ayağa kalktı.

"Sanırım aptallık ettim çavuş," dedi.

Hayır, ben seni aptal gibi gösterdim, diye düşündü Vimes, öyle yapmadığını hararetle dileyerek. *Coates'un dolabına bırakacaktım, ama yapamadım...*

...orada bulduklarımdan sonra, yapamadım.

"Bakın ne diyeceğim efendim," dedi, "adamlara bunun bir tür sınav olduğunu söyleyebiliriz."

"Yalan söylememek prensibimdir Keel!" dedi yüzbaşı. Ama sonra ekledi: "Yine de önerin için teşekkürler. Hem, eskisi kadar genç olmadığımı *biliyorum.* Belki de artık emekli olma vaktim gelmiştir..." İçini çekti. "Bir süredir aklımda olduğunu itiraf etmek zorundayım."

"Ah, öyle konuşmayın efendim," dedi Vimes, hissettiğinden daha büyük neşeyle. "Sizin emekli olduğunuzu hayal dahi edemiyorum."

"Evet, işlerimi bitirmem lazım herhâlde," diye mırıldandı Til-

den, masasına geri yürüyerek. "Adamlardan bazılarının, senin casus olduğunu düşündüğünü biliyor muydun çavuş?"

"Kimin casusu?" dedi Vimes; Burun'un bu kez kakaodan fazlasını getirdiğini düşünerek.

"Lord Winder'ın sanırım," dedi Tilden.

"Hepimiz onun için çalışıyoruz efendim. Ama bir faydası olacaksa, sizden başka kimseden emir almıyorum."

Tilden başını kaldırıp Vimes'a baktı ve başını hüzünle iki yana salladı. "Casus ya da değil, Keel, sana söylemem lazım ki son zamanlarda aldığımız emirlerin bazıları... çok iyi düşünülmüş değil bence, he?"

Vimes'a, hemen orada ve o anda kor-kızıl parmak mengeneleri çıkarması için meydan okurmuş gibi dik dik baktı.

Vimes, komplo kurarak dürüst vatandaşların kaçırılması, işkenceden geçirilmesi ve suçlu ilan edilmesinin kabul edilebilir bir hükümet politikası olmadığını itiraf etmenin, yaşlı adama ne kadar zor geldiğini görebiliyordu. Tilden öyle düşünecek şekilde yetiştirilmemişti; Tilden, Ankh-Morpork bayrağı altında, Quirm'in Peynir-Yiyicileriyle, Klatchlılarla –veya emir-komuta zincirinin tepesindeki kişiler o sırada her kimi düşman ilan etmişlerse onlarla– savaşmıştı ve ülkünün doğruluğundan asla şüphe etmemişti; çünkü bu tür düşünceler, bir askeri yavaşlatırdı.

Tilden, tepedeki insanların haklı olduğunu bilerek büyümüştü. Tepedekiler bu yüzden tepedeydi. *Hain* gibi düşünecek zihinsel kelime haznesinden de yoksundu, çünkü yalnızca hainler öyle düşünürdü.

"Burada bu konuda yorum yapabilecek kadar yaşamadım efendim," dedi Vimes. "Burada işlerin nasıl yürüdüğünü bilmiyorum."

"Eskisi gibi değil," diye mırıldandı Tilden.

"Siz öyle diyorsanız efendim..."

"Burun diyor ki, şehri çok iyi tanıyormuşsun çavuş. Şehre yeni gelmiş birine göre yani."

Bu, sonunda kanca olan bir cümleydi ama neyse ki Tilden deneyimsiz bir avcıydı.

"Tüm devriyeler birbirine benziyor efendim," dedi Vimes. "Hem, şehri daha önce de ziyaret ettim elbette."

"Elbette. Elbette," dedi Tilden çabucak. "Eh... teşekkür ederim çavuş. Sen, ee... durumu adamlara açıklayabilir misin? Minnettar olurum."

"Evet efendim, elbette."

Vimes kapıyı arkasından dikkatle kapattı, basamakları çifter çifter indi. Aşağıdaki bekçiler yerlerinden kıpırdamamıştı.

Öğretmen gibi ellerini çırptı.

"Hadi hadi, çıkmanız gereken devriyeler var! Kıpırdanın! *Sen değil Çavuş Knock; avluda biraz konuşalım lütfen!*"

Vimes, adamın takip edip etmeyeceğini görmek için beklemeye zahmet etmedi. Akşam güneşine çıktı, duvara yaslandı ve orada bekledi.

On sene önce olsa yapacağı... Düzeltme: On sene önce *ayık olsa* yapacağı şey, doğru yerlere birkaç yumrukla Knock'a patronun kim olduğunu öğretmek olurdu. *Bu*günlerde gelenek kesinlikle buydu. Vimes bekçiyken, diğer bekçiler arasında kavgalar sıradışı değildi. Fakat Çavuş Keel'ın böyle yapması doğru olmazdı.

Knock, çılgın dehşetini saklamak için, şişinerek çıktı dışarı.

Vimes elini kaldırdığında irkildi.

"Puro?"

"Ee..."

"Ben içki içmiyorum," dedi Vimes. "Ama iyi bir puro gibisi yok."

"Ben, ee... tütün kullanmıyorum," diye mırıldandı Knock. "Bak, şu mürekkep şişesi hakkında..."

"Biliyor musun, adam gitmiş kasasına koymuş!" dedi Vimes gülümseyerek.

"Öyle mi?"

"Sonra da tamamen unutmuş," dedi Vimes. "Hepimizin başına gelir Winsborough. İnsanın aklı karışıyor ve ne yaptığından asla emin olamıyor."

Vimes dostane gülümsemesini korudu; adama yumruk yağdırmak kadar etkiliydi bu. Dahası, Knock'ın gerçek adını söylemişti. Adam, yaratacağı panikten korkarak, gerçek adını başkalarının yanında asla kullanmıyordu.

"Bu konuda içini rahatlatayım demiştim," dedi Vimes.

Çavuş Winsborough Knock huzursuzlukla ayak değiştirdi. Bir şeyden paçayı mı kurtardı yoksa başka bir şeye daha derin mi battı, emin değildi.

"Bana Onbaşı Yardımcısı Coates'tan bahset," dedi Vimes.

Knock'ın yüzü bir anlığına, hesap yapmanın acısıyla kaplandı; sonra her zamanki politikasını takındı: *Peşinde kurtlar olduğunu düşünüyorsan, kızaktaki bir başkasını önlerine at.*

"Ned mi, efendim?" dedi. "Sıkı çalışan biri elbette, işini yapar ama aramızda kalsın, biraz zor biridir."

"Nasıl zor? Ve bana 'efendim' demen gerekmiyor Winsborough. Burada, dışarıda değil."

"Adamın burnu Merkez Dağı'nda, anlarsın. Kendini herkesten üstün görüyor. O açıdan biraz baş belası."

"Herbokolog yani?"

"Öyle bir şey, evet."

"Asilere sempati mi besliyor?"

Knock gözlerini masum masum havaya kaldırdı.

"Olabilir efendim," dedi. "Başının belaya girmesini istemem elbette."

İsmi Lazım Değillerin casusu olduğumu düşünüyorsun, diye düşündü Vimes. *Ve Coates'u önüme atıyorsun. Geçen gün de terfi alması için bastırıyordun. Seni küçük solucan...*

"Gözümüzü üzerinden ayırmamak lazım o zaman?"

"Evet efendim."

"İlginç," dedi Vimes, durumdan emin olamayanlar için her zaman endişe verici bu sözcüğü kullanarak. Sözcük Knock'ı kesinlikle endişelendirdi ve Vimes düşündü: *Aman tanrılar, belki de Vetinari kendini* sürekli *böyle hissediyordur...*

"Bazılarımız, ee... vardiyadan sonra Patlak Davul'a gideceğiz," dedi Knock. "Gece gündüz açık. Bilmem ister misin, ama sen de..."

"Ben içki içmiyorum," dedi Vimes.

"Ah. Evet, söylemiştin," dedi Knock.

"Ve şimdi, genç Sam'i alıp devriyeye çıksam iyi olacak," dedi Vimes. "Seninle bu küçük sohbeti etmek güzeldi Winsborough."

Adamın önünden geçip gitti ve arkasına dönüp bakmamaya dikkat etti.

Sam hâlâ ana ofiste bekliyordu ama Vimes geçerken onun dümen suyuna kapılarak sürüklendi.

"Hey, ihtiyar Folly'nin yanındaki eksik etek kim?"

Öğrenci gözetmenleri başlarını kaldırıp baktı. Gürültülü salonun ucundaki platformda, Suikastçıların Üstadı ve Lonca Okulu'nun resmî müdürü, gerçekten de bir hanımla heyecanlı heyecanlı konuşmaktaydı. Siyahın hâkim olduğu engin odada kadının elbisesinin parlak moru göze çarpıyordu ve Doktor Folett'in saçlarının zarif beyazlığı, karanlıkta işaret fişeği gibi parlıyordu.

Eh, burası Suikastçılar Loncası'ydı ne de olsa. Siyah giyerdiniz.

Gece karaydı ve bu yüzden siz de karanlığa karışabilmeliydiniz. Hem, siyah şık dururdu ve tarz sahibi olmayan bir suikastçı yalnızca yüksek ücretli, kibirli bir katil demekti; bu konuda herkes hemfikirdi.

Gözetmenlerin hepsi on sekizinden büyüktü ve dolayısıyla şehrin, daha küçük oğlanların bilmemesi gereken kısımlarını ziyaret edebiliyorlardı. Kadın gördüklerinde artık sivilceleri patlamıyordu; gözleri kısılıyordu sadece. Ve çoğu, dünyanın, bıçak yeterli gelmeyince *altınla* açılabilecek bir midye olduğunu öğrenmişti.

"Muhtemelen birinin velisidir," dedi biri.

"Şanslı çocuk kim acaba?"

"Ben o kadının kim olduğunu biliyorum," dedi Engerek Evi'nin başkanı "Ludo" Ludorum. "Öğretmenlerin bazılarının konuştuğunu duydum. Madam Roberta Meserole. Kolay Sokak'taki eski evi satın almış. Genua'da bir ton para kazandığını ve buraya yerleşmek istediğini söylüyorlar. Görünüşe göre yatırım fırsatları arıyormuş."

"*Madam* mı?" dedi Downey. "Saygı sözü mü olarak mı, yoksa meslek tarifi mi?"

"Genua'da mı? İkisi de olabilir," dedi biri ve kahkahalar yükseldi.

"Folly kadını şampanyaya doyuruyor kesinlikle," dedi Downey. "Üçüncü şişeleri bu. Konuşacak bu kadar *neleri* var ki?"

"Siyaset," dedi Ludo. "Winder'ın gerektiği gibi davranmayacağını herkes biliyor ve bu yüzden iş bize kalıyor. Tabii, şimdiye dek orada üç adam kaybettiğimiz için Folly sinirli. Winder acayip kurnaz. Döndüğün her yerde muhafızlar ve askerler var."

"Winder pisliğin teki," dedi Downey.

"Evet Downey. Ama sen *herkese* pislik dersin," dedi Ludo sakin sakin.

"Eh, herkes pislik çünkü."

Downey masaya döndü ve bir hareketlilik –daha doğrusu, bir hareketlilik eksikliği– fark etti. Masanın uzak ucunda genç bir suikastçı, tabağının arkasına bir kitap ayaklığı yerleştirmiş, okumaktaydı. Delikanlı, boş çatalını ağzına götürürken dalıp gitmişti.

Downey diğerlerine göz kırparak önündeki çanaktan bir elma seçti, belli etmeden kolunu arkaya attı ve kötücül bir nişancılıkla fırlattı.

Çatal bir yılan dili gibi hareket ederek elmayı havada şişledi.

Okuyan delikanlı bir sayfa çevirdi. Sonra, gözlerini kitaptan hiç ayırmadan çatalı dikkatle ağzına götürdü ve elmadan bir ısırık aldı.

Masadakiler dönüp Downey'ye baktı, bir iki kişi gülüştü. Genç adamın alnı kırıştı. Saldırısı başarısız olunca bir de *kavurucu mizahı* denemek durumundaydı ama onda mizah yeteneği yoktu.

"Sen gerçekten de pisliğin tekisin, köpek-sevici," dedi.

"Evet Downey," dedi kitap okuyan delikanlı sakin sakin, gözleri hâlâ sayfanın üzerinde.

"Doğru düzgün sınavları ne zaman geçeceksin köpek-sevici?"

"Gerçekten hiç bilmiyorum Downey."

"Sen kimseyi öldürmedin, değil mi köpek-sevici?"

"Muhtemelen hayır Downey." Kitap okuyan, bir sayfa daha çevirdi. O küçük ses Downey'yi daha da sinirlendirdi.

"Ne okuyorsun ki?" diye terslendi. "Robertson! Köpek-sevicinin ne okuduğunu göster bana lütfen. Hadi, yolla o kitabı."

Şimdilik köpek-sevici olarak bilinen çocuğun yanında oturan genç, kitabı ayaklığından kaptı ve masa boyunca fırlattı.

Downey sayfaları üstünkörü karıştırırken okuyucu içini çekti ve arkasına yaslandı.

"Eh, şuna bakın çocuklar," dedi. "Köpek-sevici, *resimli* kitap okuyor!" Kitabı açık tutarak gösterdi. "Mum boyayla kendin mi boyadın köpek-sevici?"

Kitap okuyan, tavana baktı. "Hayır Downey. Yazar Lord Winstanleigh Greville-Pipe'ın kız kardeşi Bayan Emelia Jane tarafından, yazarın talimatları uyarınca elle resmedilmiş. Künyesinde yazıyor, görebilirsin."

"Burada da harika bir *kaplan* resmi var!" diye devam etti Downey. "Neden resimlere bakıyorsun ki köpek-sevici?"

"Çünkü saklanma sanatı konusunda Lord Winstanleigh'nin bazı ilginç teorileri var Downey," dedi okuyucu.

"Hah! Yeşil ağaçların arasında siyah ve turuncu bir kaplan?" dedi Downey, sayfaları kabaca çevirerek. "Yeşil bir ormanda kocaman, kırmızı bir maymun? Sarı otların arasında siyah-beyaz bir zebra? Ne bu, 'nasıl yapmamalı' rehberi mi?"

Yine gülüşler yükseldi ama bu seferkiler biraz zorlamaydı. Downey iri yarı ve zengin olduğu için pek çok arkadaşı vardı fakat arkadaşlığı bazen utanç verici oluyordu.

"Aslına bakarsan, Lord Winstanleigh'nin bu konuda ilginç fikirleri var. Diyor ki, tehlikeli olabilecek içgüdüsel bir..."

"Bu bir lonca kitabı mı köpek-sevici?" diye sordu Downey.

"Hayır Downey. Birkaç sene önce özel olarak basıldı, benim şansım yaver gitti ve bir kopyasını..."

Downey'nin eli savruldu; kitap döne döne uçarak küçük çocuklarla dolu bir masanın dağılmasına sebep oldu ve sonra da şöminenin içine düştü. Üst masalarda oturanlar dönüp baktılar, sonra ilgilerini yitirerek önlerine döndüler. Alevler yükseldi. Kaplan bir anlığına pasparlak yandı.

"Nadir bir kitap mıydı?" dedi Downey sırıtarak.

"Sanırım, artık var olmadığı söylenebilir," dedi, köpek-sevici olarak hitap edilen. "Kitabın kalan tek kopyasıydı. Gravür plakaları bile eritildi."

"Sen hiç sinirlenmez misin köpek-sevici?"

"Ah, evet Downey," dedi okuyucu. Sandalyesini arkaya iterek doğruldu. "Ve şimdi, erkenden yatacağım sanırım." Masadakilere başını sallayarak selam verdi. "İyi geceler Downey. Beyler."

"Sen pisliğin tekisin Vetinari."

"Sen öyle diyorsan Downey..."

Vimes, ayakları hareket ederken daha iyi düşünürdü. Aktivite onu sakinleştirir, düşüncelerini silkeleyerek bir düzene sokardı.

Gece Bekçileri sokağa çıkma yasağını uygulamak ve şehir kapılarında nöbet beklemek dışında pek bir şey yapmıyordu. Bu kısmen beceriksiz olduklarından, kısmen de kimse onlardan fazla şey beklemediğindendi. Sokaklarda ağır ağır yürürler; tehlikeli kişilere rahat rahat uzaklaşmaları veya gölgelere karışmaları için yeterince zaman verirlerdi ve sonra uykudaki dünyaya –daha doğrusu, o âna kadar uykuda olan dünyaya– görünüşe aldanmamalarını, aslında her şeyin yolunda olduğunu ilan eden çanı çalarlardı. Bir de sessiz sakin sarhoşları ve başıboş sığırların uysal olanlarını toplarlardı.

Demek, Winder'ın casusu olduğumu düşünüyorlar, diye düşündü Vimes. *Pekmez Madeni Yolu Karakolu'nu izlediğimi sanıyorlar ha? Hamuru izlemekten farksız olurdu...*

Vimes çan taşımayı reddetmişti. Genç Sam kendine daha hafif bir çan bulmuştu ama Vimes'ın sertçe ifade ettiği dileğe uyarak, dilini bir toz beziyle tıkamıştı.

"Araba bu gece de çıkıyor mu çavuş?" dedi Sam, alacakaranlık solarak geceye dönerken.

"Evet. Colon ve Waddy sürüyor."

"İnsanları Palamar Sokak'a mı götürecekler?"

"Hayır," dedi Vimes. "Onlara herkesi Karakol'a götürmelerini söyledim. Burun yarım dolar ceza yazıp isimlerini ve adreslerini alacak. Belki çekiliş düzenleriz."

"Başımız derde girecek çavuş."

"Sokağa çıkma yasağı, insanları korkutmak için yalnızca. Pek bir anlamı yok."

"Annem diyor ki, yakında sorun çıkacakmış," dedi Sam. "Balıkçıda duymuş. Herkes Saray'a Snapcase'in çıkacağını söylüyormuş. Snapcase, halkı dinliyor."

"Ya, evet," dedi Vimes. *Ben de gök gürültüsünü dinliyorum*, diye düşündü, *ama bu konuda hiçbir şey yapmıyorum.*

"Annem diyor ki, Snapcase ataerk olduğunda şehirdeki herkesin bir sesi olacakmış," diye devam etti Sam.

"Sessiz konuş çocuk."

"'Bir gün gelecek, öfkeli kitleler ayaklanarak incirlerini atacak,' diyormuş balıkçı."

Gerçekten casus olsaydım, o balıkçının bağırsakları dökülürdü, diye düşündü Vimes. *Annemiz de pek devrimciymiş...*

Bu ahmağa temel siyaset hakkında bazı dersler vermenin mümkün olup olmadığını merak etti. İnsan hep öyle düşlerdi, değil mi? "Şimdi bildiklerimi keşke gençken bilseydim." Ama yaşlandığınız zaman anlıyordunuz ki, *şimdiki* siz, *eski* siz değilsiniz. Eski siz gerzeğin tekiydi. Eski siz, şimdiki siz olmaya giden taşlık yola koyulmak için olmanız gereken kişiydi ve o yoldaki taşlardan biri, sizin gerzek olmanızdı.

Çok daha iyi bir düş, daha iyi bir uyku çekmenizi sağlayacak bir düş, o zaman neler bilmediğinizi şimdi *düşünmemekti*.

"Baban ne iş yapar?" dedi, bilmiyormuş gibi.

"Uzun zaman önce vefat etti," dedi Sam. "Ben küçükken. Sokakta karşıdan karşıya geçerken araba ezmiş. Kaza yani. Annem öyle dedi."

Annemiz de pek yalancıymış.

"Başın sağ olsun," dedi Vimes.

"Ee... annem diyor ki çavuş... yabancı bir şehirde yalnız yaşadığın için, bir akşam seni yemeğe davet etmek istermiş."

"Sana bir ipucu daha vermemi ister misin evlat?" dedi Vimes.

"Evet çavuş, çok şey öğreniyorum."

"Bekçi yardımcıları, çavuşlarını yemeğe davet etmez. Nedenini sorma. Asla yapılmayan şeylerden biri işte."

"Annemi tanımıyorsun çavuş."

Vimes öksürdü. "Anne annedir, bekçi yardımcısı. Erkeklerin kendi başlarına idare ettiğini görmekten hoşlanmazlar. Bulaşıcı olmasından korkarlar."

Dahası, son on senedir Küçük Tanrılar'a devam ettiğini biliyorum. Bugün Mağrur Sokak'a adım atmaktansa elimi masaya koyup Swing'in eline bir çekiç vermeyi yeğlerim.

"Sana Bahtsız Puding yapacağını söylemişti çavuş," dedi Sam. "Annemin Bahtsız Pudingi harikadır."

Evet, şehrin en iyisi, diye düşündü Vimes, anılara dalarak. *Aman tanrılar, gerçekten en iyisiydi. Kimse ondan güzel Bahtsız Puding yapamadı.*

"Annen... çok nazik," demeyi başardı.

"Çavuş," dedi Sam bir süre sonra, "neden Morfik Sokak'ta devriye geziyoruz? Bizim rotamız değil."

"Rotaları değiştirdim. Şehrin mümkün olduğunca çok kısmını görmeliyim," dedi Vimes.

"Morfik Sokak'ta görecek çok şey yok çavuş."

Vimes gölgelere baktı. "Ah, bilmiyorum," dedi. "İyice odaklanırsan neler görebilirsin kimbi..." Sam'i aniden bir kapı eşiğine çekti. "Fısıldayarak konuş evlat," dedi. "Şimdi karşıdaki eve bak. Kapı aralığındaki derin gölgeyi görüyor musun?"

"Evet çavuş," diye fısıldadı Sam.

"Neden o kadar *derin* bir gölge sence?"

"Bilmiyorum çavuş."

"İçinde siyahlara bürünmüş biri duruyor da ondan. Bu yüzden biraz daha yürüyeceğiz, sonra geriye dönüp şu köşeyi dolanacağız. İyi çocuklar gibi Karakol'a dönüyoruz, çünkü kakaomuz soğuyor, tamam mı?"

"Tamam çavuş."

Sallana sallana köşeyi döndüler ve Vimes, sokakta, ayak seslerinin doğal bir şekilde solup gitmesine yetecek kadar uzağa yürüdü.

"Tamam, bu kadar yeter," dedi.

Sam'e hakkını teslim etmek lazım, diye düşündü, *kıpırdamadan durmayı biliyor*. Ona, kendi odağını yitirmeyi de öğretmesi gerekecekti ki bulutlu günlerde de hemen hemen görünmez olsun. Keel mı öğretmişti bunu ona? Belli bir yaştan sonra insanın hafızası gerçekten güvenilmez oluyordu...

Şehrin saatleri, üç çeyreklik bir tını vurdu.

"Gece sokağa çıkma yasağı kaçta başlıyor?" diye fısıldadı Vimes.

"Saat dokuzda çavuş."

"Yaklaşmış olmalı," dedi Vimes.

"Hayır, sekiz kırk beşi şimdi geçti çavuş."

"Eh, benim geri dönmem biraz zaman alacak. Senden, gizlice peşimden gelmeni ve köşede beklemeni istiyorum. Başladığında, çanını çala çala koşup geleceksin."

"Ne başladığında çavuş? Çavuş?"

Ama Vimes yolda sessizce yürümekteydi. Burun'a bir dolar bahşiş vermeyi aklına yazdı; bu botlar *ayak eldiveni* gibiydi.

Kavşakta meşaleler çıtırdıyor, o yöne bakanların gece görüşünü mahvediyordu. Vimes meşalenin karanlık halesinin etrafından dolandı ve uzak taraftaki binaların önünde süzülerek kapının hizasına geldi. Sonra kapı çerçevesini dolanarak bağırdı.

"*Enselendin* ahbap!"

"!.." dedi gölge.

"Bu, genç bekçi yardımcımın maruz kalmasını istemediğim türden bir küfürdü beyefendi!"

Arkasında, Bekçi Yardımcısı Vimes'ın, çanını çılgınca çalarak ve "Saat dokuz ve her şey yolunda değiiil!" diye bağırarak koştuğunu duydu. Başka sesler de vardı: Vimes'ın kulak kabarttığı kapı çarpmaları ve telaşla uzaklaşan ayak sesleri.

"Seni kahrolası aptal!" dedi siyahlar içindeki, debelenen şekil. "Ne oyun oynuyorsun sen?" Vimes'ı itti ama Vimes onu daha da sıkı tuttu.

"Bu, bayım, Bekçi Teşkilatı'nın bir memuruna Saldırı teşkil ediyor," dedi Vimes.

"Ben de Bekçi Teşkilatı'nın memuruyum, seni kahrolası düztaban! Palamar Sokak'tan!"

"Üniforman nerede?"

"Biz üniforma giymeyiz!"

"Rozetin nerede?"

"Rozet de taşımayız!"

"O zaman seni neden sıradan bir hırsız olarak görmeyeyim, bilemedim bayım. Şuradaki evi kolaçan ediyordun," dedi Vimes, iri yarı, kalın kafalı ama felaket ölçüsünde sarsılmaz bekçi rolünü mutlulukla oynayarak. "Seni *gördük*."

"Tehlikeli anarşistler toplantı yapacaktı!"

"O ne tür bir din bayım?" Vimes adamın kemerini yokladı. "Eyvah eyvah, bak burada ne varmış... Korkunç bir hançer. Bunu gördün mü Bekçi Yardımcısı Vimes? Bir silah, hiç kuşku yok! Kanuna aykırı. Karanlık çöktükten sonra taşıyor; ki bu, kanuna daha da aykırı! Hem de *gizli* taşıyor!"

"Ne demek, gizli taşıyor?" diye haykırdı elinde kıvranan tutsağı. "Kahrolası bir kın içindeydi! İnsanın kanını beynine sıçratma!"

"Kan sıçratmak ha? Bu da bir Tehdit bayım!" dedi Vimes. Elini adamın siyah paltosunun cebine soktu. "Peki... bu ne? Siyah kadifeden küçük bir rulo. İçinde de eksiksiz bir maymuncuk seti vardır herhâlde? Hırsızlığa Teşebbüs suçu bu."

"Onlar benim değil ve bunu sen de biliyorsun!" diye hırladı adam.

"Emin misin bayım?" dedi Vimes.

"Evet! Çünkü ben *benimkileri* iç cebimde taşıyorum, seni piç!"

"Görev Başındaki Memura Hakaret. Kamu Huzurunu Bozmaya da giriyor," dedi Vimes.

"Ne? Siz ahmaklar herkesi korkutup kaçırttınız! Ayrıca kullandığım dilden kim gücenecekmiş ki?"

"Eh, *ben* gücenebilirim. Ve eminim bunu istemezsin bayım."

"Sen, bize bahsettikleri şu aptal çavuşsun, değil mi?" diye hırladı adam. "Neler olduğunu göremeyecek kadar geri zekâlı olan? Ama şimdi *göreceksin* bayım..."

Kıvrana kıvrana Vimes'ın elinden kurtuldu ve loşluğun içinde iki kaygan, metalik hışırtı duyuldu. *Bilek bıçakları*, diye düşündü Vimes. *Suikastçılar bile onların* aptal *silahı olduğunu düşünür, hah!*

Adam bıçakları sallayarak, dans edercesine yaklaşırken Vimes iki adım geriledi.

"Buna aptalca bir yanıt bulamadın, ha aynasız?"

Vimes, genç Sam'in, adamın arkasında çanını çok yavaşça kaldırdığını gördü dehşet içinde.

"Vurma sakın!" diye bağırdı ve sonra adam başını çevirdiğinde bir tekme savurdu...

"Dövüşeceksen dövüş," dedi adam öne devrilirken. "Konuşacaksan da konuş. Aynı anda *hem* konuşup *hem* dövüşmeye çalışma. Ve şu anda, ikisini de yapmamanı tavsiye ederim."

"Onu kolaylıkla haklayabilirdim çavuş," diye yakındı Sam, Vimes kelepçelerini çıkarıp çömelirken. "Bir darbeyle ışıkları söndürdü."

"Baş yaraları ölümcül olabilir, bekçi yardımcısı. Biz kamu güvenliğine hizmet ederiz."

"Ama sen de adamın apış arasını tekmeledin çavuş!"

Çünkü senin hedef olmanı istemedim, diye düşündü Vimes, kelepçeleri sıkıştırırken. *Bu, içlerinden birinin kafasına vurmaman anlamına geliyor. Sen saftirik figüran olarak arka planda kalacaksın. Böylece hayatta kalacaksın. Böylece, belki ben de hayatta kalırım.*

"Karşındaki adamın istediği şekilde dövüşmen gerekmiyor," dedi, adamı omuzlarına kaldırmaya çalışarak. "Bir el versene... hoppalaaa. Tamam, tuttum. Sen önden git."

"Karakol'a mı dönüyoruz?" dedi Sam. "*İsmi Lazım Değiller*den birini mi tutukluyorsun?"

"Evet. Yolda bizimkilerden birilerine rastlayacağımızı umuyorum. Bu da sana ders olsun evlat: Hiçbir kural yoktur. Bıçaklar çekilmişken, yoktur. Mümkünse sessizce, mümkünse adamı fazla incitmeden indirirsin ama indirmek *zorundasın*. Sana bıçakla saldırırsa, copunla adamın koluna vurursun. Elleriyle saldırırsa da dizini, botunu veya miğferini kullanırsın. Senin işin huzuru korumak. Bu yüzden huzuru bir an önce tesis edersin."

"Peki efendim. Ama başımız belaya girecek çavuş."

"Bu aması olmayan bir tutuklama. Bekçilerin bile kanuna uymaları lazım, ne kadar kanun kaldıysa tabii..."

"Peki çavuş. Ama ben, *şu anda* başımız belaya girecek demek istiyorum."

Sokağın sonuna yaklaşmışlardı ve orada bir grup duruyordu. Belli bir amacı olan adamlara benziyorlardı; hâl ve tavırları, yolda dikilmeleri –ve elbette arada bir ışıldayan *silahları*– ipucu veri-

yordu. Karanlık fenerler, küçük kapakların şaklaması eşliğinde açıldı.

Adam elbette yalnız olamazdı! diye payladı Vimes kendi kendini. *Onun işi, herkes içeri girene kadar gözetlemekti. Sonra sıvışıp gidecek, ağır silahları çağıracaktı. Orada bir düzine adam vardır. Ayvayı yedik.*

"Ne yapacağız çavuş?" diye fısıldadı Sam.

"Çanını çal."

"Ama bizi gördüler!"

"Kahrolası çanını çal! Ve yürümeye devam et! Çanını çalmayı bırakma!"

İsmi Lazım Değiller şimdi sokağa yayılmışlardı ve Vimes, onlara doğru yürürken, sıranın iki yanındaki pek çok şeklin, arkalarına dolandığını fark etti. Demek, böyle olacaktı; Scoone Caddesi'ndeki soyguncular gibi davranacaklardı: Onlar güzel güzel, dostça konuşurken, gözleri, "Hey, arkadaşlarımız hemen arkanızda, biliyorsun değil mi," diyecekti, "bildiğini biliyoruz aslında ama her an böbreklerine yumruk yiyeceğini bilirken bunun medeni bir sohbet olduğunu ima etmeni izlemek de çok eğlenceli. Istırabının farkındayız. Ve bu hoşumuza gidiyor..."

Vimes durdu, çünkü ya duracaktı ya birine çarpacaktı. Çanın çınlamaları mahalleyi uyandırırken sokak boyunca kapılar ve pencereler açılıyordu.

"İyi akşamlar," dedi.

"İyi akşamlar Dük Hazretleri," dedi tarihten bir ses. "Eski bir dostu görmek güzel ha?"

Vimes inledi. Olabilecek en kötü şey olmuştu.

"Carcer?"

"*Çavuş* Carcer diyeceksin, teşekkür ederim. Şu işe bak, amma komik... Anlaşılan ben birinci sınıf bekçi hamurundanmışım,

haha. Bana yepyeni bir üniforma, bir kılıç ve ayda yirmi beş dolar verdiler, hem de öylece. Çocuklar, size bahsettiğim adam bu işte."

"Ona neden dük hazretleri dedin çavuş?" dedi gölge adamlardan biri.

Carcer'ın bakışları Vimes'ın yüzünden hiç ayrılmadı. "Bu bir şaka. Bizim oralarda ona herkes dük derdi," dedi. Vimes onun bir elini cebine soktuğunu gördü; el, pirinçsi bir ışıltıya sahip bir nesneyle geri çıktı. "Bir tür lakaptı, değil mi... Dük? Çocuğa söyle, o lanet çanı çalmayı bıraksın."

"Kes şunu bekçi yardımcısı," diye mırıldandı Vimes. Gürültü işe yaramıştı zaten. Bu küçük tablonun sessiz bir seyirci kitlesi vardı şimdi. Carcer için fark edeceğinden değildi gerçi; adam kalabalık bir arenanın ortasında neşeyle sizi bıçaklayıp öldürür, sonra da etrafına bakarak, "Kim, ben mi?" derdi. Fakat arkasındaki adamlar, ışıkların ne zaman yanacağını merak eden hamamböcekleri gibi diken üstündeydi.

"Sen hiç endişelenme *Dük*," dedi Carcer, parmaklarını pirinç muştaya sokarak. "Çocuklara senle benden bahsettim. Bizim, hah, eskilerden tanıştığımızı falan anlattım, haha."

"Öyle mi?" dedi Vimes. Ödüllük bir yanıt değildi ama Carcer'ın konuşmak istediği açıktı. "Peki seni *nasıl* çavuş yaptılar Carcer?"

"Taze fikirlere sahip bekçiler aradıklarını duydum," dedi Carcer. "Sonra da iyi kalpli Yüzbaşı Swing benimle şahsen konuştu ve benim, şansı yaver gitmemiş dürüst bir adam olduğumdan kuşku etmediğini söyledi. Pergeli ve cetvelleriyle ölçüp biçti beni, geometrime baktı ve bunun, suçlu olmadığımı *kanıtladığını* söyledi. Her şey, yaşadığım çevrenin suçuymuş."

"Nasıl yani, girdiğin her çevrede bıraktığın onca cesedin mi?" dedi Vimes.

"İyi espri Dük, haha."

"Ve *taze* fikirlerin varmış, öyle mi?"

"Eh, birini beğendi," dedi Carcer gözlerini kısarak. "Zencefilli gazoz numarasını bilmiyordu."

Zencefilli gazoz numarası ha... Eh, bardağı taşıran damlaydı bu. Çağlar boyunca işkenceciler zencefilli gazoz numarasını bulamamıştı ve Carcer, Yüzbaşı Swing gibi raporlu bir manyağa bu tekniği armağan etmişti, öyle mi?

"Zencefilli gazoz numarası..." dedi Vimes. "Bravo Carcer. Tam da Swing'in aradığı adamsın. Tam bir piç kurusu."

Carcer küçük bir ödül kazanmış gibi sırıttı. "Evet, sırf ekmek çaldığım için beni nasıl tutukladığını anlattım onlara."

"Hadi ama Carcer!" dedi Vimes. "Bu sana hiç yakışmıyor. Sen hayatın boyunca tek bir somun ekmek çalmamışsındır. Senin tarzın daha çok, fırıncıyı öldürmek *ve* fırını çalmak."

"Komik adam ha?" dedi Carcer, adamlarına göz kırpıp başını Vimes'a doğru sallayarak. Sonra tek bir hamlede döndü ve yanındaki adamın midesine bir yumruk indirdi.

"Bana çavuş *demeyeceksin*," diye tısladı. "*Çavuşum* diyeceksin, anladın mı?"

Yerdeki adam inledi.

"Bunu *evet* olarak kabul ediyorum o zaman, haha," dedi Carcer, pirinç muştayı cebine geri sokarak. "Şimdi, mesele şu, *Dük*. O elindeki, benim adamlarımdan biri. Onu bize teslim etmeye ve bundan bir daha bahsetmememize ne dersin?"

"*Neler oluyor çavuş?*"

Ses Vimes'ın arkasından bir yerden duyulmuştu. Vimes döndü; Wiglet ve Scutts'tı bunlar. Koşarak gelmiş ama şimdi kayıtsızlık içinde kasıla kasıla yürüyormuş gibi yapan adamlara benziyorlardı. Gerçi İsmi Lazım Değilleri gördüklerinde yürüyüşleri çok daha kayıtlı ve çok daha az kasıntılı oldu.

Çılgınca çalınan çan. Öteden beri bunu kullanıyorlardı. Çanı duyan bütün bekçiler oraya koşardı; çünkü çan, Başı Dertte Bir Bekçi olduğunu haber verirdi.

Elbette bu, bekçinin başını dertten kurtaracakları *anlamına gelmezdi; koşullar dezavantajlıysa değil. Ne de olsa* eski *Gece Bekçileriydi bu. Ama en kötü durumda bile en azından cesedi nehirden çıkarabilirler, iplerini kesebilirler ve düzgün bir cenaze töreni düzenleyebilirlerdi.*

Sokağın ucundan bir gürleme duyuldu ve nakil arabası, dizginlerde Fred Colon ve arkadan sarkan Bekçi Waddle'la, tangırdayarak köşeyi döndü. Vimes bağrışları işitti:

"Neler oluyor Bill!?"

"Keel ile Vimesy bunlar!" diye seslendi Wiglet geriye. "Acele et!"

Vimes, Carcer'la göz göze gelmekten kaçınmaya; hiçbir şey olmamış gibi, dünya aniden yarılıp sonsuzluğun soğuk rüzgârlarını içeri almamış gibi davranmaya çalıştı.

Ama Carcer zeki adamdı.

Önce Vimes'a, sonra Sam'e baktı.

"Vimesy ha?" dedi. "Senin adın Sam Vimes mı bayım?"

"Sana *hiçbir şey* söylemiyorum," dedi Bekçi Yardımcısı Vimes, yiğitçe.

"Vay vay vay vay *vay*," dedi Carcer mutlulukla. "İşte *bu* beklenmedik bir gelişme ha? Üzerinde düşünmek gereken bir şey, orası *kesin*, haha."

Nakil arabası gıcırdayarak durdu. Carcer başını kaldırıp Onbaşı Colon'un yuvarlak, solgun yüzüne baktı.

"Sen git de işine bak onbaşı," dedi. "*Hemen, şu anda* git."

Colon yutkundu. Vimes, adamın âdemelmasının gidip saklanmaya çalıştığını görebiliyordu.

"Ee... çanın sesini duyduk da," dedi Colon.

"Eğlencesine yalnızca," dedi Carcer. "*Senin* endişelenmeni gerektiren bir durum yok. Burada hepimiz bekçiyiz, değil mi? Sorun çıkmasını hiç istemem. Yalnızca küçük bir yanlış anlaşılma oldu, o kadar. Çavuş Keel da arkadaşımızı bize teslim etmek üzereydi, değil mi çavuş? Alınmaca gücenmece yok, tamam? Bizim küçük operasyonumuzu berbat ettin, o kadar. Hiç konusunu açmasak daha iyi. Onu bize teslim et, hepimiz evimize gidelim."

Bütün başlar Vimes'a döndü.

Yapılacak sağduyulu şey, adamı teslim etmekti. Vimes bunu biliyordu. O zaman, *belki*, Carcer giderdi. Ve Vimes, o adamın genç Sam'e yaklaşmasını *hiç* istemiyordu.

Fakat Carcer geri dönecekti. Ah, evet... Carcer gibi şeyler hep dönerdi, özellikle de bir zayıflık bulduklarını düşündüklerinde.

Ama en kötüsü bu da değildi. En kötüsü, Vimes'ın olayları *değiştirmiş* olmasıydı.

Bir Morfik Sokak Çetesi *vardı* gerçekten. İsmi Lazım Değiller çeteye baskın *düzenlemişti*. Pek çok kişi ölmüştü ama bazıları kaçıp kurtulmayı başarmıştı ve sonra, birkaç gün boyunca korkunç bir kargaşa yaşanmıştı. Kargaşanın sonunu getiren ise...

Fakat genç Sam Vimes o gece Morfik Sokak'ın yakınına bile yaklaşmamıştı. Gölgeler'in diğer tarafında Keel, ona kapı kulpları ile el sıkışmayı öğretiyordu.

Ama sen, akıllılık etmek istedin Dük Hazretleri. Tekere çomak sokmak ve birkaç kişiye haddini bildirmek istedin, değil mi? Al işte, şimdi Carcer da işe karıştı ve sen tarih kitaplarının sınırlarından çıktın, haritasız yolculuk ediyorsun...

Carcer hâlâ neşeyle sırıtmaktaydı. Burada ve şu anda, Vimes her şeyden ziyade o *sırıtışın* silindiğini görmek istiyordu.

"Senin dediğin gibi yapmak isterdim, *çavuş*," dedi. "Gerçekten isterdim. Ama adamı tutukladım artık ve bu yüzden onu

Karakol'a götürüp evrak işlerini tamamlamak zorundayım. Bazı çözülmemiş suç vakaları konusunda soruşturmalarımıza yardımcı da olabilir."

"Mesela?" dedi Carcer.

"Bilmem," dedi Vimes. "Elimizde ne tür çözülmemiş suç vakaları olduğuna bağlı. Onu nezarete atarız, bir fincan çay ikram ederiz ve havadan sudan sohbet ederiz... Nasıl olduğunu en iyi *sen* bilirsin. İnsanı sohbet havasına sokmak için bir fincan çay gibisi yoktur. Tabii, onun tercih ettiği bir *gazoz* da olabilir."

Gece Bekçilerinden bir kıkırtı yükseldi ama Vimes o son cümlenin anlamını kimsenin bilmediğini umuyordu.

Carcer'ın gülümsemesi soldu. "Onun benim adamlarımdan biri olduğunu, resmî bir görev için buraya geldiğini *söyledim*. Ve ben bir *çavuşum*," dedi.

"Ben de başçavuşum ve *ben*, onu sana Karakol'da teslim edeceğimizi söylüyorum Çavuş Carcer. Resmî olarak."

Carcer başını bekçi yardımcısına doğru salladı. O kadar küçük bir hareketti ki Vimes'tan başka kimse fark etmedi. Sonra Carcer sesini alçalttı.

"Ama aniden bütün aslar benim elime geldi Dük," dedi.

"Ama aniden ben iskambil *oynamıyorum*, Carcer. Şimdi, hemen burada birbirimize girebiliriz ve... Eh, o iş nasıl gider bilemiyorum. Ama yarın çavuş olarak *kalmayacağından* çok eminim. Tabii bütün asların elinde olduğunu düşünüyorsan, bahsi artırmayı göze alabilirsin."

Carcer bir an ona baktı. Sonra göz kırptı ve arkasına döndü.

"Bu elemanın keratanın teki olduğunu söylemiştim, değil mi?" dedi kalabalığa. Vimes'ı, bir sır paylaşırcasına kaburgalarından dürtükledi. "Sürekli sınırları sınıyor! Pekâlâ çavuş... yani, başçavuş. Senin dediğin gibi olsun. Siz aynasızlara yapacak iş vermek

lazım, değil mi? Haha. Bir saat kadar sonra, onu almaları için iki adam yollarım."

Evet, genç Sam'in boğazını kesersen benim aniden yok mu olacağımı düşünerek endişelenmem için bana zaman ver, diye düşündü Vimes. *Sorun şu ki... şimdiden endişeliyim.*

Sırtını dikleştirdi ve nakil aracına el etti.

"Ben ve adamlarım *hep birlikte* götüreceğiz onu," dedi. "Kakao molası zamanı geldi, anlarsın? Yardım et de bindireyim onu Waddy. Başka yolcun var mı Fred?"

"Yalnızca bir sarhoş var çavuş. Her yere kustu."

"Tamam. Tutsağı arkaya koyarız ve biz dışarıdan asılırız." Vimes, Carcer'a başını salladı. "Eminim pek yakında yine görüşeceğiz çavuş."

"Evet," dedi Carcer ve yine o cin gibi sırıtış belirdi. "*Kendine* iyi bak, tamam mı?"

Araba takırdayarak geçerken Vimes onun yan duvarına sıçrayıp tutundu ve arkasına dönüp bakmadı bile. Carcer'ın en azından *bu* iyiliği vardı: Sizi sırtınızdan vurmazdı. Pek yakında *gırtlağınızı* kesebileceğini düşünüyorsa tabii.

Bir süre sonra, sallanan arabada yanında tutunmakta olan Bekçi Wiglet, "Orada neler oldu öyle çavuş?" dedi. "O adamı tanıyor musun?"

"Evet. İki bekçi öldürdü. Biri onu tutuklamaya çalışıyordu. Diğeri ise görev başında değildi ve börek yiyordu. Başka insanlar da öldürdü ayrıca."

"Ama o bir bekçi!"

"Swing ona iş verdi, Wiglet."

Aniden tekerleklerin takırtısı daha da yükseldi sanki. Tüm diğer bekçiler pürdikkat dinlemekteydi.

"Teşkilat'a katılalı çok oldu mu bekçi?" dedi Vimes.

"İki sene oldu çavuş," dedi Wiglet. "Pazarda meyve hamalıydım ama sırtımı incittim ve sürekli sabahın soğuğunda çalışmaktan ciğerlerimden de rahatsızlandım."

"Ben bekçi öldürüldüğünü hiç duymadım?" dedi Bekçi Yardımcısı Vimes.

"Burada değil evlat. Çok uzaklarda."

"Sen de orada mıydın?"

"Tanıdığım bekçilerdi, evet."

Arabadaki atmosfer bir kez daha değişti. Bekçilerden çıt çıkmamıştı ama arabanın üzerinde, "Ah-*ha*..." sözcüğü asılıydı.

"Demek onun izini sürerek buraya geldin?" dedi Wiglet.

"Öyle bir şey."

"Biz senin Pseudopolis'ten geldiğini duyduk çavuş?" dedi Sam.

"Ben pek çok yerden geldim."

"Vay canına!" dedi Sam.

"Börek yiyen bir bekçiyi öldürdü ha?" dedi Fred Colon, sürücü yerinden.

"Evet."

"Vay şerefsiz it! Ne tür börekti?"

"Tanıklar söylemedi," diye yalan söyledi Vimes. Burası *eski* Ankh-Morpork'tu. Şu anda burada yaşamakta olan cüceler çok küçük bir azınlıktı ve ortalarda boy göstermemeye... yani, olan boylarını göstermemeye çalışıyorlardı. Bütün gece açık sıçanlı börek dükkânları kesinlikle *yoktu* yani.

Wiglet'ın aklında bir şey vardı ama.

"Tutukladığın adamı almaya gelecekler," dedi.

"İstersen sen, gecenin geri kalanında izin yap," dedi Vimes. Ekibin diğer üyelerinden tedirgin kahkahalar yükseldi. *Zavallı şeytanlar*, diye düşündü Vimes. *Maaşı iyi, zahmetsiz bir iş olduğu için katıldınız Teşkilat'a ve aniden işlerin zorlaşacağı ortaya çıktı.*

"Adamı neyle itham edeceksin ki çavuş?" dedi Sam.

"Bekçiye Saldırı Girişimi. Bıçakları gördünüz."

"Ama sen de onu tekmeledin?"

"Doğru, unutmuşum. O zaman... Tutuklanmaya Direnmeyi de ekleriz."

Yine kahkahalar yükseldi.

Biz, ölmek üzere olduğumuzu düşünenler, her şeye güleriz, diye düşündü Vimes. *Ne adamlar ama... Sizi tanıyorum beyler. Sessiz sakin bir hayat ve emekli maaşı peşindesiniz, hiçbir şeyi aceleye getirmezsiniz çünkü oraya vardığınızda tehlikenin hâlâ orada olmasından korkarsınız ve beklediğiniz en kötü durum, hırçın bir sarhoş veya güçlük çıkaran bir inektir. Çoğunuz zihnen bekçi bile değilsiniz. Macera denizinde, siz dipten beslenenlersiniz.*

Oysa şimdi savaş çıktı ve siz ortasında kaldınız. İki taraftan da değilsiniz. Siz küçük, aptal bir aynasız grubusunuz. Küçümsemeye bile değmezsiniz. Ama inanın bana çocuklar...

Yükseleceksiniz.

Morfik Sokak'a sessizlik çöktükten sonra bir iki dakika boyunca hiçbir şey kıpırdamadı ve hiçbir şey olmadı.

Sonra bir araba köşeyi döndü. İki atın çektiği, özellikle havalı bir arabaydı. Fener yerine meşaleleri vardı ve tekerlekleri parke taşları üzerinde sıçrarken zikzaklar çizen alevler bir anlığına havada iz bırakıyordu; dumanlı bir hâlleri vardı.

Bu koşullar altında seçilebildiği kadarınca araba mor renklerle bezenmişti. Ayrıca son derece ağır görünüyordu.

Araba, Vimes'ın adamı tutukladığı yerin komşusu olan binanın kapısında durdu. Gölge gibi davranmak konusunda çok şey bildiğini düşünen Vimes, kapı aralığındaki gölgelerden sıyrılıp meşalelerin ışığına giren iki karanlık şekli görse çok şaşırırdı.

Arabanın kapısı açıldı.

"Tuhaf haberler var hanımefendi," dedi gölgelerden biri.

"Çok tuhaf haberler tatlım," dedi diğer gölge.

Arabaya bindiler ve araba hızla uzaklaştı.

Vimes, hiçbir emir vermemesine rağmen adamlarının Karakol'a döndüklerinde yaptıklarından etkilendi. Wiglet ve Scutts araba avluya girer girmez aşağı atlayıp avlu kapısını kapattı; içeride Colon ve Waddy, pencerelerdeki kepenkleri örttü. Sonra Waddy cephaneliğe gitti ve bir kucak arbaletle geri döndü. Tüm bunlar hızla ve bu adamların yetenekleri düşünülürse titizlikle yapılmıştı.

Vimes gençliğini dürtükledi. "Sen de kakaoyu yap evlat," dedi. "Gösteriyi kaçırmak istemiyorum."

Sandalyeye oturdu ve ayaklarını masaya dayadı, o sırada Colon kapıyı kilitledi ve Waddy de sürgüyü çekti.

Oluyor şu an bunlar, diye düşündü Vimes. *Ama eskiden olmamıştı. Tam olarak bu şekilde değildi. Morfik Sokak çetesi kaçtı bu sefer. Toplantıları esnasında pusuya düşmediler. Arbede çıkmadı. Onca bekçiyi görünce korkudan ödleri patlamış olmalı. Zaten sloganlar atmak, işten kaytarmak ve "Ben de, ben de!" diye bağırmak dışında pek bir işe yaramıyorlardı; sözcülüklerini yapan zavallı budalanın arkasında kalabalık yapıp, "Aynen öyle!" diye bağırmak ve kanun tepelerine çöktüğünde ara sokaklardan sıvışmaktan başka şey de yapmıyorlardı. Fakat pusu sırasında bazıları ölmüştü ve bazıları mücadele etmişti; yani her zaman olduğu gibi, olaylar olayları kovalamıştı.*

Yalnız... bu sefer pusuya düşmediler, çünkü kalın kafalı çavuşun teki çok fazla gürültü çıkardı.

İki farklı şimdi. Bir geçmiş, bir gelecek.

Şimdi ne olacağını bilmiyorum.

Bununla birlikte, harika bir fikrim var.

"Bravo çocuklar!" dedi ayağa kalkarak. "Siz bizi içeriye kilitleme işini bitirin, ben de gidip bizim ihtiyara neler olduğunu anlatayım."

Merdiveni tırmanırken arkasındaki şaşkın mırıltıları duydu.

Yüzbaşı Tilden masasının başında oturmuş, duvara bakıyordu. Vimes yüksek sesle öksürdü ve selam durdu.

"Biz küçük bir..." diye başladı ama Tilden kül gibi yüzünü ona çevirdi. Aynada hayalet görmüş gibi görünüyordu.

"Haberi sen de mi duydun?"

"Efendim?"

"Dolly Kardeşler'de ayaklanma," dedi Tilden. "Birkaç saat önce olmuş."

Fazla yakınım, diye düşündü Vimes, sözcüklerin anlamını kavrarken. *Tüm o şeyler yalnızca birer isimdi ve hepsi bir anda oldu. Dolly Kardeşler Katliamı, evet... Oradaki çete son derece fevri üyelerden oluşuyordu.*

"Gündüz Bekçilerinin teğmeni, alaylardan birini çağırmış," dedi Tilden. "Bunu yapmaya yetkisi vardı elbette."

"Hangisini?" dedi Vimes, görüntüyü kurtarmak için. İsim, tarih kitaplarında yazılıydı çünkü.

"Lord Venturi'nin Orta Boy Ejderleri'ni. Benim eski alayımı yani."

Aynen öyle, diye düşündü Vimes. *Süvariler de sivil kalabalık kontrolü konusunda son derece eğitimli. Bunu herkes biliyor.*

"Ve, ee... bazı, ee... *kazaen* ölümler olmuş."

Vimes adam için üzüldü. Süvarilere kalabalığı ezmesi emrinin verildiği asla kanıtlanmamıştı aslında, ama... fark eder miydi? Atlar kalabalığı itmeye başlamıştı ve arkadakilerin baskısı yüzünden insanlar atların önünden kaçamamıştı... Küçük çocukların ellerinin, anne babalarının elinden kayıp gitmesi çok kolaydı...

"Fakat adil olmak gerekirse, subaylara da sivri cisimler fırlatılmış ve bir asker çok kötü yaralanmış," dedi Tilden, bir kartondan replik okur gibi.

O zaman sorun yok yani, öyle mi? diye düşündü Vimes.

"Ne tür sivri cisimler efendim?" diye sordu.

"Meyve, anladığım kadarıyla. Gerçi... taş da atılmış olabilir." Vimes, Tilden'ın elinin titrediğini fark etti. "Anlaşılan, ayaklanma ekmek fiyatı yüzünden çıkmış."

Hayır. Protesto *ekmek fiyatı yüzündendi*, dedi Vimes'ın iç sesi. *Ayaklanma ise, paniğe kapılmış insanlar atlı ahmakların arasında kapana kısıldığında ve başka ahmaklar da "Aynen öyle!" diye bağırarak öne çıkmak için kalabalığı itip kakmaya çalıştığında çıktı ve tüm bunlar, çelik cetvelli manyağın tekinin danışmanlığını yaptığı bir budalanın idaresinde oldu.**

"Saray'daki görüş," dedi Tilden yavaşça, "devrimci unsurların karakollara saldırı düzenleyebileceği yönünde."

"Gerçekten mi efendim? Neden?"

"Onlar hep öyle yapar da ondan," dedi Tilden.

"Aslına bakarsanız efendim, bizimkiler kepenkleri kapatıyor ve..."

"Ne gerektiğini düşünüyorsan yap çavuş," dedi Tilden, elindeki mektubu sallayarak. "Sokağa çıkma yasağına dikkat etmemiz söylendi. Bunun özellikle altını çizmişler."

Vimes yanıt vermeden önce duraksadı. İlk yanıtını dilinin ucunda yakalamıştı. "Peki efendim," demekle yetindi ve çıktı.

Tilden kötü bir adam değildi, biliyordu; sadece... bu kadar aptalca, bu kadar tehlikeli bir emir verdiğine göre haberlerden kötü

* 1819 yılında da Manchester'da benzer bir katliam yaşanmıştı: Peterloo Katliamı. 70 bin kişinin toplandığı, yoksulluğa karşı düzenlenen bir gösteriye çağrılan süvariler, kalabalığın içine dalmıştı ve yüzlerce kişiyi yaralanmış, 15 kişi ölmüştü. [E.N.]

etkilenmiş olmalıydı. *Ne gerektiğini düşünüyorsan yap.* Ama böyle bir emri, yumruklarını havada sallayan bir avuç insan görünce paniğe kapılacak bir adama verirsen, sonuç Dolly Kardeşler Katliamı olurdu.

Merdivenden indi. Ekip tedirginlik içinde bekleşiyordu.

"Tutsak, hücreye kapatıldı mı ?" dedi Vimes.

Onbaşı Colon başını salladı. "Evet efendim. Burun diyor ki, Dolly Kardeşler'de..."

"Biliyorum. Gerekli olduğunu düşündüğüm şeyler şunlar: Kepenkleri açın, kapıdaki sürgüyü çekin, kapıyı açık bırakın ve *bütün* fenerleri yakın. Kapının üzerindeki mavi fener neden yanık değil?"

"Bilmiyorum çavuş. Ama, ya..."

"Yakın onbaşı. Sonra sen ve Waddy dışarı çıkın ve kapının önünde, görülebileceğiniz bir yerde nöbet tutun. Siz dostane görünüşlü, mahalleli delikanlılarsınız. Çanlarınızı yanınıza alın ama, ki bu kısmını açıkça anlamanızı istiyorum, *kılıçlarınızı içeride bırakın.* Tamam mı?"

"Kılıç yok mu?" diye patladı Colon. "Ama ya koskoca kahrolası bir güruh köşeyi dolanıp gelirse ve ben silahsız yakalanırsam?"

Vimes iki hızlı adımda adamın yanına vardı ve burnunu onun burnuna uzattı.

"Kılıcın olursa ne yapacaksın ha!? Kahrolası koskoca bir güruha karşı? Onların ne görmesini istiyorsun? Benim onların görmesini istediğim şey, Şişko Colon; düzgün bir çocuk, fazla zeki değil, babasını tanırdım. Bir de bizim Waddy; benim meyhanede içer. Çünkü yalnızca üniformalı, kılıçlı iki adam görürlerse başınız belaya girer ve o kılıçları çekerseniz başınız *feci* belaya girer ve tesadüf eseri, onbaşı, bu gece benim emrim olmadan kılıç çekerseniz ve hayatta kalırsanız *ikisini* de yapmamış olmayı dilersiniz çünkü o zaman bana hesap vermeniz gerekir! Anladın mı? *O zaman*

başınızın nasıl bir belaya gireceğini görürsünüz, çünkü o zamana dek olan her şey kahrolası kumsalda lanet bir piknik gibi gelir size! Anlaşıldı mı!?"

Fred Colon pörtlemiş gözlerle baktı. Başka türlü tarif etmek imkânsızdı.

"Ha bu arada, sizinle böyle tatlı tatlı konuşmam, emirleri benim vermediğimi düşünmenize sebep olmasın," dedi Vimes, arkasını dönerek. "Vimes?"

"Evet çavuş?" dedi genç Sam.

"Burada bir testere var mı?"

Burun öne çıktı. "Benim alet kutum var çavuş."

"Çivi var mı?"

"Evet efendim!"

"Pekâlâ. Benim dolabımın kapağını sökün ve kapağa bir sürü çivi çakın, tamam mı? Sonra kapağı, çivilerin uçları yukarı bakacak şekilde üst katın merdiven sahanlığına bırakın. Testereyi bana ver, çünkü tuvalete gidiyorum."

Takip eden sessizlikte, Onbaşı Colon bir katkıda bulunması gerektiğini hissetti. Boğazını temizledi ve, "O konuda bir sorun varsa çavuş, Bayan Colon'un harika bir ilacı..."

"Fazla uzun sürmez," dedi Vimes.

Aslında, dört dakika sürdü.

"Oldu," dedi, giyinme odasından gelen çekiç sesleri eşliğinde geri döndüğünde. "Benimle gel bekçi yardımcısı. Bir sorgulama dersinin zamanı geldi. Ah, alet kutusunu da getir."

"Fred ve Waddy dışarıda olmaktan hoşlanmıyor," dedi Sam, taş merdivenden inerlerken. "'Bir avuç İsmi Lazım Değil gelirse ne olacak?' diye soruyorlar."

"Endişelenmelerine gerek yok. Palamar Sokak'taki dostlarımız ön kapıyı kullanan insanlar değil."

Hücrelere açılan kapıyı itti. Tutsak ayağa kalktı ve parmaklıkları yakaladı.

"Tamam, geldiler işte, şimdi beni bırakın," dedi. "Hadi ama! Hakkınızda iyi şeyler söylerim!"

"Kimse seni almaya gelmedi bayım," dedi Vimes. Kapıyı arkasından kapattı ve sonra hücre kapısının kilidini açtı. "Muhtemelen çok meşguller," diye ekledi. "Dolly Kardeşler'de küçük bir ayaklanma çıkmış. Birkaç kişi ölmüş. Sana sıra gelene kadar biraz zaman geçer."

Adam, bekçi yardımcısının taşıdığı alet kutusuna baktı. Kısacık bir bakıştı ama Vimes kararsızlık ânını fark etti.

"Anlıyorum..." dedi tutsak. "İyi bekçi-kötü bekçi ha?"

"Sen öyle diyorsan..." dedi Vimes. "Ama personel eksikliği çekiyoruz. Sana bir sigara versem, *kendi* dişlerini tekmeleyebilir misin bir zahmet?"

"Bak, bu bir oyun, değil mi?" dedi tutsak. "Benim Özel Kuvvetler'den olduğumu *biliyorsun*. Ve şehirde yenisin ve bizi etkilemek istiyorsun. Eh, etkiledin işte, tamam. Hepimiz çok güldük, haha. Hem... ben yalnızca gözetçilik yapıyordum."

"Evet ama öyle olmuyor işte, değil mi?" dedi Vimes. "Seni ele geçirdiğimize göre suçunun ne olduğuna biz karar verebiliriz. Nasıl yapıldığını biliyorsun. Zencefilli gazoz ister misin?"

Adamın yüzü dondu.

"Anlarsın," dedi Vimes, "şans eseri, bu akşamki ayaklanmadan sonra, karakollara devrimci saldırılar düzenlenebileceği konusunda uyarıldık. Şahsen ben öyle bir şey olmasını beklemiyorum; bence bir avuç sıradan insan gelecek, çünkü olanları duymuş olacaklar. Ama... Eh, istersen Bay Kuşkucu de bana ama, biraz daha kötü şeyler *olacağını* hissediyorum. Sokağa çıkma yasağına dikkat etmemiz gerekiyormuş. Sanırım bunun anlamı, insanlar bize gelip

askerlerin silahsız vatandaşlara saldırdığından şikâyet ederse, ki bence bu Ölümcül Silahla Saldırı suçunu teşkil ediyor, onları tutuklamamız gerektiği. Ben bunu oldukça..."

Yukarıdan kargaşa sesleri geldi. Vimes, genç Sam'e başını salladı ve Sam merdivende gözden kayboldu.

"Kolayca etki altında kalabilen asistanım da gittiğine göre," dedi Vimes usulca, "şunu ekleyeyim: Bu gece adamlarımdan *teki* bile incinirse, hayatının geri kalanı boyunca ne zaman *şişe* görsen çığlıklar atacağına emin olabilirsin."

"Ben sana hiçbir şey yapmadım! Beni tanımıyorsun bile!"

"Evet. Dediğim gibi, bunu *sizin* tarzınızda yapıyoruz," dedi Vimes.

Sam telaşla geri döndü. "Biri tuvalete düştü!" diye bildirdi. "Çatıya tırmanıyorlarmış ama çatı testereyle kesilmişmiş ve çökmüş!"

"Şu devrimci unsurlardan biri olmalı," dedi Vimes, tutsağın yüzünü izleyerek. "Onlar hakkında *uyarmışlardı* bizi."

"Palamar Sokak'tan olduğunu söylüyor çavuş!"

"Devrimci unsur olsam ben de öyle söylerdim," dedi Vimes. "Pekâlâ, adama bir bakalım..."

Zemin katta, ön kapı hâlâ açıktı. Dışarıda, lamba ışığında zar zor görülebilen birkaç kişi vardı. Çavuş Knock ise içerideydi ve hiç mutlu değildi.

"Bu şekilde açılacağımızı kim söyledi!?" diyordu. "Sokaklarda durum berbat! Çok tehlikeli!.."

"Açık kalacağımızı *ben* söyledim," dedi Vimes merdivenden çıkarak. "Bir sorun mu var çavuş?"

"Eh... bak çavuş, buraya gelirken duydum, Kıtkuyu Sokak Karakolu'nu taşlıyorlarmış," dedi Knock, çökük omuzlarla. "Sokaklarda insanlar var! Güruhlar! Şehir merkezinde neler olduğunu düşünmek bile istemiyorum!"

"Ee?"

"Biz bekçiyiz! *Hazırlanmamız* lazım!"

"Nasıl? Kapıları sürgüleyip çatıda takırdayan taşları mı dinleyeceğiz?" dedi Vimes. "Ya da belki dışarı çıkıp herkesi tutuklamalıyız? Gönüllü olan var mı? Yok mu? Bak sana ne diyeceğim çavuş, bekçilik yapmak istiyorsan gidip heladaki adamı tutuklayabilirsin. Haneye Tecavüz suçundan..."

Yukarıdan bir çığlık geldi.

Vimes başını kaldırıp baktı.

"Tavan arasındaki merdiven sahanlığına çıkarsan da, çatı penceresinden düşüp yanlışlıkla orada bırakılmış bir kapak dolusu çivinin üstüne inmiş bir adam bulacağını sanıyorum," diye devam etti, Knock'ın şaşkın yüzüne bakarak. "Bunlar Palamar Sokak'tan çocuklar, çavuş. Çatılardan gelip, ahmak bekçileri korkutabileceklerini düşündüler. İkisini de hücreye tık."

"*İsmi Lazım Değilleri* mi tutukluyorsun?"

"Üniformaları yok. Rozetleri yok. Ayrıca silahlılar. Biraz kanun uygulayalım, ne dersin?" dedi Vimes. "Burun, şu kakao nerede kaldı!"

"Başımız belaya girecek!" diye bağırdı Knock.

Vimes purosunu yakana kadar bekletti adamı. "Başımız zaten belada Winsborough," dedi kibriti sallayarak. "Bize yalnızca, ne tür bela istediğimize karar vermek kaldı. Sağ ol Burun."

Kakao kupasını gardiyandan aldı ve Sam'e dönerek başını salladı. "Seninle dışarıda bir gezintiye çıkalım," dedi.

Yukarıdan gelen inlemeler ve heladan gelen uzak bağırtılar dışında odaya aniden çöken sessizliğin farkındaydı.

"Siz ne dikiliyorsunuz beyler?" dedi. "Çanlarınızı çalmak mı istiyorsunuz? Her şeyin yolunda olduğunu bağırmak isteyen var mı?"

Bu sözler odada koca koca, pembe pembe asılı kalmışken Vimes gece havasına adım attı.

Üçerli dörderli gruplar hâlinde dikilmiş, kendi aralarında konuşan insanlar vardı. Hepsi de arada bir dönüp Karakol'a bakıyordu.

Vimes merdivene oturup kakaosundan bir yudum aldı.

Pantolonunu indirse de olurdu gerçi. Gruplar aniden açılarak bir seyirci kitlesine dönüştü. Alkolsüz, kakaolu bir içecek içen hiçbir adam, böyle bir ilginin odağı olmamıştı şimdiye dek.

Vimes haklıydı. Kapalı bir kapı, cüreti kışkırtırdı. Bir lambanın altında, serin gece havasının tadını çıkarırmış gibi kupasından içecek yudumlayan bir adam ise *duraksama* doğururdu.

"Gece sokağa çıkma yasağını ihlal ediyoruz, biliyorsunuz," dedi genç bir adam, hızla öne çıkıp sonra gerileyerek.

"Öyle mi?" dedi Vimes.

"Bizi tutuklamayacak mısın?"

"Tutuklayamam," dedi Vimes neşeyle. "Moladayım."

"Öyle mi?" dedi adam. Colon ile Waddy'yi gösterdi. "Onlar da mı molada?"

"Şimdi mola verdiler." Vimes yarı döndü. "Kakao hazır çocuklar. Siz gidin. Yo, koşmaya gerek yok, herkese yetecek kadar var. Kakaonuzu alıp gelin..."

Yeri döven botların sesi solduktan sonra Vimes yine önüne döndü ve gruba gülümsedi.

"Ee, molan ne zaman *bitiyor*?" dedi adam.

Vimes adama daha dikkatli baktı. Hâl ve tavırları onu ele veriyordu: Dövüşçüye benzememesine rağmen dövüşmeye hazırdı. Burası bir meyhane olsa, barmen pahalı içki şişelerini raftan almaya başlardı, çünkü bu tür amatörler camı çerçeveyi indirirdi. Ah, evet... neden meyhane sözcüğünün aklına geldiğini görebiliyordu

şimdi: Adamın cebinden bir şişenin ucu çıkmıştı. Adam, cesaretini içkiden alıyordu.

"Ah, perşembe civarı sanırım," dedi Vimes şişeyi gözleyerek. Gittikçe büyüyen kalabalıktan bir kahkaha yükseldi.

"Neden perşembe?" dedi sarhoş.

"Perşembe izin günüm de ondan."

Bu sefer daha fazla kahkaha geldi. Gerilim uzadığında, kopması kolay olur.

"Beni tutuklamanı talep ediyorum!" dedi sarhoş. "Hadi, denesene!"

"Yeterince sarhoş değilsin," dedi Vimes. "Ben senin yerinde olsam eve gidip yatardım."

Adamın eli şişenin boynunu kavradı. *İşte geliyor*, diye düşündü Vimes. Adamın tipine bakılırsa beşte bir şansı vardı...

Neyse ki kalabalık henüz fazla büyümemişti. Böyle bir zamanda istemeyeceğiniz şey, arkadakilerin boyunlarını uzatarak neler olduğunu sormasıydı. Ve güzelce ışıklandırılmış Karakol, güzelce kafayı bulmuş adamı güzelce aydınlatıyordu.

"Dostum, lafımı dinle ve bunu aklına bile getirme," dedi Vimes. Kakaosundan bir yudum daha aldı. Kakao iyice ılımıştı ama purosu da hesaba katılırsa, iki elinin de meşgul olduğu anlamına geliyordu. Bu önemliydi. Elinde silah yoktu. Daha sonra kimse silahı olduğunu söyleyemezdi.

"Ben senin gibilerin dostu değilim!" diye terslendi adam ve şişeyi merdivenin yanındaki duvara çarparak kırdı.

Cam parçaları şangırdayarak yere düştü. Vimes adamın yüzündeki ifadeyi izledi; ifadenin, içkiden cesaret alan öfkeyle başlayıp büyük bir ıstıraba dönüşmesini izledi, ağzın açılmasını izledi...

Adam sallandı. Parmaklarından kan sızmaya başladı ve dişlerinin arasından alçak, zayıf, hayvani bir ses kaçtı.

Lambanın altındaki tablo şuydu: Vimes elleri dolu oturuyor, kan kaybeden adam ise metrelerce uzakta; dövüş yok, kimse kimseye dokunmamış... Vimes, söylentilerin nasıl işlediğini bilirdi ve bu resmin herkesin kafasına kakılmasını istiyordu. Purosunun külü bile düşmemişti.

Birkaç saniye hiç kıpırdamadan durdu ve sonra pürendişe, ayağa kalktı.

"Hadi ama, biriniz bana yardım edin artık!" dedi plaka zırhını ve altındaki zincir zırhı çıkararak. Gömleğinin kolunu tuttu ve uzun bir şerit yırttı.

Sesindeki buyurganlığın harekete geçirdiği iki adam kan kaybeden sarhoşu tuttu. Biri adamın eline uzandı.

"Bırak!" diye emretti Vimes, kumaş parçasını adamın dirençsiz bileğine dolayıp sıkarak. "Avucu kırık cam parçalarıyla dolu. Adam düşmeden, onu mümkün olduğunca nazikçe yere yatırın ama ben bu turnikeyi bağlayana kadar *hiçbir şeye* dokunmayın. Sam, sen ahıra git ve çocuk için Marylin'in battaniyesini getir. Burada Doktor Lawn'u tanıyan var mı? Var mı!?"

Şaşkın kalabalıktan biri doktoru tanıdığını söyledi ve koşa koşa onu getirmeye gönderildi.

Vimes, çevresini sarıp onu izlemekte olanların farkındaydı; şimdi bir sürü bekçi de kapıdan bakıyordu.

"Bir seferinde aynısını görmüştüm yine," dedi yüksek sesle ve içinden ekledi: *On sene sonra yani.* "Bir meyhane kavgasındaydı. Adam bir şişe kaptı, nasıl kıracağını bilemedi ve eline bir sürü cam parçası saplandı. Diğer adam uzandı ve elini *sıktı.*" Kalabalıktan tatmin edici bir inleme dalgası yükseldi. "Neyse... Bu adamın kim olduğunu bilen var mı?" diye ekledi. "Hadi, *biri* biliyor olmalı..."

Kalabalıktan bir ses, adamın Yeni Ayakkabıcılar Sokak'taki bir dükkânın çırağı Joss Gappy olabileceğini söyledi.

"O zaman elini kurtarabileceğimizi *umalım*," dedi Vimes. "Yeni bir çift bota ihtiyacım var zira."

Hiç komik değildi ama bu da kahkahalar çekti; insanların sırf korku ve tedirginlikten attığı türden kahkahalar. Sonra kalabalık aralandı ve Lawn yaklaştı.

"Ah," dedi, Gappy'nin yanında diz çökerek. "Biliyor musun, neden bir yatağım var hiç bilmiyorum... Acemi şişe dövüşçüsü mü?"

"İyi bildin."

"Doğru şeyi yapmışsın gibi görünüyor ama ışığa ve bir masaya ihtiyacım olacak," dedi Lawn. "Adamların onu içeri taşıyabilir mi?"

Vimes işin buna gelmeyeceğini umuyordu, ama... *Ah neyse, durumdan en iyi şekilde faydalanmak lazım...*

Kalabalıkta birilerine gelişigüzel işaret etti. "Sen, sen, sen, sen ve sen de hanımefendi," dedi. "Fred ve Waddy'nin bu genç adamı içeri taşımasına yardım edin. Onun yanında kalacaksınız ve kapıları da açık bırakacağız, tamam mı? Siz dışarıdakiler, neler olup bittiğini göreceksiniz. Burada sır saklamıyoruz biz. Herkes anladı mı?"

"Evet ama sen bir bekçi..." diye başladı bir ses.

Vimes öne atıldı ve ürkmüş genci yakasından yakalayıp kalabalıktan dışarı çekti.

"Evet, öyleyim," dedi. "Şuradaki delikanlıyı görüyor musun? O da bekçi. Adı Sam Vimes. Annesiyle birlikte Mağrur Sokak'ta oturuyor. Bu da Fred Colon, yeni evli, Eski Ayakkabıcılar'da iki odalı bir evi var. Şekil C ise Waddy, buralarda herkes Waddy'yi tanır. Şuradaki Billy Wiglet bu sokakta *doğmuş*. Sana *senin* adını sordum mu?"

"H-hayır..." diye mırıldandı adam.

"Sormadım, çünkü kim olduğun umurumda değil!" dedi Vimes, adamı bırakıp kalabalıkta göz gezdirerek. "Hepiniz beni

dinleyin! Benim adım John Keel! Ben sebebini bilmeden kimse bu Karakol'a alınmaz! Buradaki herkes tanık! İşaret ettiğim kişiler içeri gelsin ve her şeyin adil bir şekilde yapıldığından emin olsun. Kalanlar Gappy'ye neler olacağını görmek için beklemek istiyor mu? Pekâlâ, Burun'dan size kakao getirmesini isteyeceğim. Ya da evinize dönebilirsiniz. Soğuk bir gece. Yataklarınızda olmanız lazım. Ben yatağımda olmayı isterdim şahsen. Ve evet, Dolly Kardeşler meselesini biliyoruz ve bu bizim de hoşumuza gitmiyor. Kıtkuyu Sokak'ı da duyduk ve *o da* hoşumuza gitmedi. Bu gece söyleyeceklerim bu kadar. Şimdi... bir bekçiye yumruk sallamak isteyen varsa, buyursun sallasın. Üniformamı çıkardım. Hemen burada, şu anda, herkesin önünde, adil bir şekilde dövüşürüz. Gönüllü olan?"

Minik bir şey omzuna sürtündü ve takırdayarak Karakol merdivenine çarptı.

Sonra, karşı taraftaki çatıdan kayan kiremitlerin sesi duyuldu ve bir adam çatıdan uçarak ışık havuzuna düştü. Kalabalıktan inlemeler ve bir iki kısa çığlık yükseldi.

"Gönüllünü buldun gibi," dedi biri. Yine aynı korkunç, tedirgin kıkırtılar geldi. Kalabalık, Vimes'ın davetsiz misafiri görmesi için aralandı.

Adam ölmüştü. Çatıdan düşerken ölü olmasa bile yere çarptıktan sonra kesinlikle ölüydü, çünkü hiçbir normal boyun böyle görünmezdi. Adamla birlikte bir arbalet de düşmüştü.

Vimes, omzunda hissettiği esintiyi hatırladı ve Karakol merdivenine geri döndü. Oku bulması uzun sürmedi. Paramparça olmuştu.

"Bu adamı tanıyan var mı?" dedi.

Kalabalık, hatta yere düşen arbaletçiyi doğru düzgün görememiş olanlar bile, hiç tanımadıklarını belirttiler.

Vimes adamın ceplerini karıştırdı. Hepsi boştu ve bu, adamın kimliğini belirlemek için yeterliydi.

"Uzun bir gece olacağa benzer," dedi Vimes, Colon'a cesedi içeri götürmesi için el ederek. "Benim işime bakmam lazım hanımlar ve beyler. Kalmak isteyen varsa, ki kalırsanız çok minnettar olurum, ateş yakacak birilerini yollarım. Gösterdiğiniz sabır için teşekkür ederim." Plaka zırhını ve zincir zırhını alıp içeri girdi.

"Ne yapıyorlar?" dedi Sam'e, arkasına dönüp bakmadan.

"Bazıları gidiyor ama çoğunluğu öylece dikiliyor çavuş," dedi Sam kapı eşiğinden bakarak. "Çavuş, onlardan biri sana ok attı!"

"Gerçekten mi? Çatıdaki adamın *onlardan* biri olduğunu mu düşünüyorsun? Pahalı bir arbaletti o ve adamın ceplerinde hiçbir şey yoktu. *Hiçbir şey*. Kullanılmış mendil bile."

"Bu çok tuhaf çavuş," dedi Sam sadakatle.

"Özellikle de ben, 'Ben kesinlikle devrimci bir örgütün üyesiyim, inan bana,' gibi bir şey diyen bir kâğıt parçası bulmayı beklerken," dedi Vimes, cesede dikkatle bakarak.

"Evet, bu bize adamın gerçekten de bir devrimci olduğunu anlatırdı," dedi Sam.

Vimes içini çekti ve bir anlığına bakışlarını duvara dikti. Sonra, "Bu arbalet hakkında herhangi bir şey fark eden var mı?" dedi.

"Bu yeni Bolsover A7," dedi Fred Colon. "Fena arbalet değildir çavuş. Ama suikastçı silahı değil."

"Haklısın," dedi Vimes ve ölü adamın başını, kulağının arkasındaki küçük metal okun ucunu görebilecekleri şekilde çevirdi. "Fakat *bu,* suikastçı oku. Fred, sen herkesi tanırsın. Gecenin bu saatinde nereden zencefilli gazoz bulurum?"

"Zencefilli gazoz mu çavuş?"

"Evet Fred."

"Neden ga..." diye başladı Colon.

"Sorma Fred. Bana yarım düzine şişe bul yeter, tamam mı?"

Vimes, Dr. Lawn'un, büyülenmiş bir kalabalığın ortasında, yaralı Gappy üzerinde çalışmakta olduğu masaya döndü.

"Nasıl gidiyor?" dedi, kalabalığı yarıp yaklaşarak.

"İnsanlar kahrolası ışığı kesmese daha hızlı gidecek," dedi Lawn, elindeki cımbızı Gappy'nin elinin yanındaki kupaya dikkatle götürüp içine kanlı bir cam parçası daha bırakarak. "Cuma gecelerinde daha kötüsünü görmüşlüğüm var. Parmaklarını kullanabilecek, eğer bilmek istediğin buysa. Yalnızca bir süreliğine ayakkabı yapamayacak. Kutlarım."

Kalabalıktan genel onay nidaları geldi. Vimes onlara ve bekçilere baktı. Birkaç kişi kendi aralarında usul usul konuşuyordu ve Vimes genel gürültünün üzerinde, "Pis iş..." ve "Diyorlar ki..." gibi tabirler seçiyordu.

Kartlarını iyi oynamıştı. Buradaki bekçilerin çoğu birkaç sokak uzakta yaşıyordu. Kimliği belirsiz bir üniformalıya saldırmak başkaydı; bizim Fred Colon'a, Waddy'ye veya Billy Wiglet'e taş atmak bambaşka. İki yaşından beri tanıdığınız ve su kanallarında birlikte Ölü Sıçan Misketi oynadığınız adamlardı bunlar.

Lawn cımbızı bıraktı ve burnunun kemerini çimdikledi. "Hepsi bu," dedi bitkinlik içinde. "Birkaç dikiş de atarsam tamam olacak."

"Göz atmanı istediğim başkaları da var," dedi Vimes.

"Biliyor musun, bu beni hiç şaşırtmadı," dedi doktor.

"Birinin ayaklarında bir sürü delik var, biri hela çatısından düşüp bacağını burktu, biri de öldü."

"Ölen için pek bir şey yapabileceğimi sanmıyorum," dedi doktor. "Öldüğünü nereden biliyorsun? Bu soruyu sorduğuma pişman olabileceğimin farkındayım."

"Çatıdan düştüğünde boynu kırıldı ama ölüm sebebinin, beynine saplanan çelik arbalet oku olduğunu sanıyorum."

"Ah. Bir doktor olarak görüşümü merak ediyorsan, bana gerçekten ölüymüş gibi geldi. Sen mi yaptın?"

"Hayır!"

"Doğru, ne de olsa meşgul bir adamsın çavuş, her işi de sen yapamazsın..." Doktor, Vimes'ın kızardığını görünce sırıttı ve cesedin yanına gitti. "Evet, canının kesinlikle çıktığını söyleyebilirim," dedi. "Ve?"

"Bunu yazmanı istiyorum lütfen. Kâğıda. 'Doku ezilmesi' ve 'sürtünme yaraları' gibi tıbbi sözcüklerle. Bunu yazmanı istiyorum ve aynı zamanda, onun öldüğünü saat kaçta anladığını da yazmanı istiyorum. Sonra, eğer senin için de sorun olmazsa, iki kişi seni diğer ikisine bakmaya götürecek ve sen onları tedavi ettikten sonra da, şimdiden çok teşekkür ederim bu arada, seni benim çağırdığımı ve o iki kişiyi tedavi ettiğini bir kâğıda yazıp imzalamanı istiyorum. Her şey iki kopya olsun lütfen."

"Pekâlâ. Ama nedenini sorabilir miyim?"

"Çünkü kimsenin, bunu *benim* yaptığımı söylemesini istemiyorum."

"Bunu kim, neden söylesin ki? Adamın çatıdan düştüğünü kendin söyledin!"

"Kuşkulu zamanlar yaşıyoruz doktor. Hah, Fred de geldi. Şansın yaver gitti mi?"

Onbaşı Colon bir kutu taşıyordu. Bir homurtuyla kutuyu masasına koydu.

"İhtiyar Bayan Arbiter, gecenin bir yarısı kapısının çalınmasından memnun olmadı," diye bildirdi. "Ona bir dolar vermek zorunda kaldım!"

Vimes, Lawn'un yüzüne bakmaya cesaret edemedi. "Gerçekten mi?" dedi, mümkün olduğunca masum bir sesle. "Zencefilli gazozları getirdin mi?"

"Bayan Arbiter'ın en iyi gazozlarından altı şişe," dedi Colon. "Şişe depozitosu üç peni bu arada. Bir de, ee..." Huzursuzlukla kıpırdandı. "Şey... Dolly Kardeşler'deki karakolu ateşe verdiklerini duydum çavuş. Uyku Tepe'de de durum fenaymış. Bir de, ee... Kokoreç Sokak Karakolu'nun bütün pencereleri kırılmış ve Enazkapı Karakolu'nda da bizimkilerden biri, çocukların taş atmasını engellemek için dışarı çıkmış ve, ee... içlerinden biri kılıcını çekmiş çavuş..."

"Ve?"

"Muhtemelen yaşayacak çavuş."

Dr. Lawn kalabalık ofiste etrafına bakındı. İnsanlar hâlâ kendi aralarında konuşuyordu. Burun bir tepsi kakao dolaştırıyordu. Sokakta birkaç bekçi, kalabalıktan geri kalanlarla birlikte, yaktıkları ateşin etrafında bekleşiyordu.

"Etkilendiğimi söylemek zorundayım," dedi. "Bu gece kuşatma altında olmayan tek karakol sizinkiymiş gibi görünüyor. Bunu nasıl başardığını bilmek istemiyorum tabii."

"Şans da rol oynadı," dedi Vimes. "Ve hücrelerde, üstlerinde kimlik bulunmayan üç adam var. Bir de suikasta kurban gitmiş, kimliği belirsiz bir potansiyel suikastçı."

"Büyük bir bilmece," dedi Lawn. "Oysa ben, kurdeşenin ne anlama geldiği gibi basit gizemlerle uğraşması gereken biriyim."

"Bense benimkini bir an önce çözmeye kararlıyım," dedi Vimes.

Suikastçı çatıdan çatıya sessizce atladı ve Karakol'un etrafındaki heyecandan iyice uzaklaştı.

Hareketleri, *kedimsi* diye nitelenebilirdi. Kedilerden tek farkı, durup durup bir şeylere sidik püskürtmemesiydi.

Sonunda çatı dünyasının sayısız gizli yerinden birine ulaştı. Burada baca ormanları, yerden ve etraftaki çatılardan görülemeyen küçük, korunaklı bir köşe oluşturuyordu. Hemen girmedi kuytu-

ya; etrafı görebildiği bir noktadan diğerine geçerek, mutlak sessizlik içinde bir süre dolaştı.

Ankh-Morpork Suikastçılar Loncası'nın âdetlerini bilen biri izlese, asıl merak ettiği şey bu suikastçının bu kadar *görünmezliği* nasıl başardığı olurdu. Hareket ettiğinde hareketi görüyordunuz fakat durduğunda *tamamen* yok oluyordu. O kadar ki büyü kullandığından bile şüphelenebilirdi ve dolaylı bir şekilde haklı da olurdu. Ne de olsa büyünün yüzde doksanı, başkalarının bilmediği bir şeyi bilmekten ibarettir.

Suikastçı sonunda tatmin olmuş göründü ve saklanma yerine atladı. Dumanları tüten bacaların arasındaki kovuktan bir torba aldı. Hafif hışırtılar ve derin nefesler, kıyafet değiştirildiğine delaletti.

Yaklaşık bir dakika sonra gizli kovuktan çıktı. Bir şekilde şimdi görünür olmuştu. Görmesi hâlâ zordu, evet, gölgeler arasında bir gölgeydi ama yine de şimdi biraz daha belirgindi. Ancak *yel* kadar.

Durduğu duvara yaslanmış eğik bir çatıya ve sonra da yere hafifçe atladı, ardından da bir gölgeye girdi. Sonra bir dönüşüm daha yaşandı.

Bu kolaylıkla başarıldı. Küçük, kötücül arbalet söküldü ve sesboğucu kadife torbaya konuldu. Yumuşak deri terlikler çıkarıldı, gölgelik yere saklanmış bir çift ağır bot giyildi. Siyah başlık geriye itildi.

Adam hafif adımlarla köşeyi dolandı ve birkaç dakika bekledi.

Meşaleleri dumandan izler bırakan bir yolcu arabası yaklaştı. Araba kısaca yavaşladı ve kapısı açılıp kapandı.

Araç bir kez daha hızlanırken suikastçı koltukta arkasına yaslandı.

İçeride çok soluk bir fener vardı. Parıltısı, karşısındaki gölgelerde rahatça oturan kadın şeklini aydınlatıyordu. Araba bir meşalenin önünden geçerken leylak rengi ipekliler göründü.

"Birazı kalmış," dedi kadın. Leylak rengi bir mendil çıkardı ve genç adamın yüzüne uzattı. "Tükür," diye emretti.

Adam, denileni gönülsüzce yaptı. Sonra bir el adamın yanağını sildi ve ardından da mendili ışığa tuttu.

"Koyu yeşil ha?" dedi kadın. "Tuhaf... Gizlice hareket etme sınavından sıfır aldığını anlıyorum Havelock?"

"Bunu nasıl öğrendiğinizi sorabilir miyim Madam?"

"Ah, insanın kulağına çalınıyor işte," dedi Madam hafifçe. "Birtakım kulakların yanında bir deste para sallamak yeterli."

"Eh, orası doğru," dedi suikastçı.

"Neden peki?"

"Sınav gözetmeni hile yaptığımı düşündü Madam."

"Yaptın mı peki?"

"Elbette. Amaç bu sanıyordum."

"Derslere de devam etmemişsin, öyle dedi."

"Ah, devam ettim. Titizlikle."

"Seni tek bir dersinde bile görmediğini söylüyor."

Havelock gülümsedi. "Ne demeye çalışıyorsunuz Madam?.."

Madam kahkaha attı. "Biraz şampanya alır mısın?" Buz kovasında tıkırdayan bir şişe duyuldu.

"Teşekkür ederim Madam ama hayır."

"Nasıl dilersen. Ben alacağım. Şimdi... rapor ver lütfen."

"Gördüklerime inanamadım. Bu adamın bir kabadayı olduğunu sanıyordum. Aslında gerçekten de öyle, düşünme işini kaslarının onun adına yaptığını görebiliyorsunuz. Fakat... anbean kontrol altında tutuyor onları. Bir dâhiyi iş başında gördüğümü düşünüyorum, ama..."

"Ama ne?"

"Adam yalnızca bir çavuş, Madam."

"Ve sırf bu yüzden, hafife alma onu. Doğru adam için son dere-

ce kullanışlı bir rütbedir çavuşluk. İdeal güç ve sorumluluk dengesi sağlar. Bu arada, botlarının tabanlarıyla sokakları okuyabildiğini ve bu yüzden çok ince tabanlı botlar giydiğini söylüyorlar."

"Hmm. Pek çok farklı yüzey var, doğru. Ama..."

"Bu konularda her zaman çok ciddisin Havelock. Merhum babana hiç benzemiyorsun. Sen... mitolojik düşünmelisin. Adam *sokağı* okuyabiliyor. Onun sesini duyabiliyor, ateşine bakabiliyor, aklından geçeni anlıyor; sokak, botları aracılığıyla onunla konuşuyor. Bekçiler diğer herkes kadar batıl inançlıdır. Bu gece tüm diğer karakollar saldırıya uğradı. Elbette her şeyi aslında Swing'in adamları kışkırttı ama asıl zararı, kötücüllük ve aptallık verdi. Fakat Pekmez Madeni Sokak'ta değil. Hayır... Keel kapıları açtı ve sokağı *içeri buyur etti*. Onun hakkında daha fazla bilgim olsaydı keşke... Pseudopolis'te ağır, düşünceli, sağduyulu bir adam olarak bilindiğini duydum. Burada ise *çiçek açmış* kesinlikle."

"Şey... o goncayı açmadan koparmaya çalışan bir adamı defnettim az önce."

"Gerçekten mi? Bu hiç de Swing'in yapacağı bir şeye benzemiyor. Sana ne kadar borcum var?"

Havelock adlı genç adam omuzlarını silkti. "Bir dolar diyelim," dedi.

"Çok ucuzmuş."

"Adam fazla para eden biri değildi. Ama sizi uyarmalıyım: Çok yakında Keel'ın işini görmemi isteyebilirsiniz."

"Öyle biri, Winder ve Swing gibilerinin tarafına geçmez kuşkusuz?"

"Adam *başlı başına* bir taraf. Bir... karışıklık. Bir gün, karışıklık çıkarmayı bırakmasının en iyisi olacağı kanısına varabilirsiniz."

Arabanın takırtısı, bu yorumun sebep olduğu sessizliğin altını çizdi. Araba şimdi şehrin zengin mahallesinden geçiyordu. Burası

daha aydınlıktı ve gece sokağa çıkma yasağı aslen fakirler için uygulandığından, o kadar titiz uygulanmıyordu. Suikastçının karşısında oturan kadın, kucağındaki kediyi okşadı.

"Hayır. O bir amaca hizmet edecek," dedi Madam. "Herkes bana Keel'ı anlatıyor. Hepimizin kıvrıla kıvrıla yol aldığı bir dünyada, o adam düz bir çizgide ilerliyor. Ki kıvrımlı bir dünyada, ancak düz gidersen yol alırsın."

Kediyi okşadı, kedi usulca miyavladı. Bir sarmandı ve arada bir tasmasını kaşısa da şaşırtıcı ölçüde ukala bir yüz ifadesi vardı.

"Konuyu değiştirmek gerekirse..." dedi. "Şu kitap meselesi neydi? Çok fazla ilgi göstermek istemedim."

"Ah, izini sürmeyi başardığım, son derece nadir bir kitaptı. Gizlenmenin doğası hakkında."

"O toraman aptal onu yaktı!"

"Evet. Şansım yaver gitti aslında. Onu okumaya çalışacağından korkuyordum. Gerçi..." Havelock solgun solgun gülümsedi. "Uzun sözcükler için birinden yardım istemesi gerekirdi."

"Değerli miydi?"

"Paha biçilmez. Özellikle de, artık yok olduğundan."

"Ah. Değerli bilgiler içeriyordu demek... Muhtemelen koyu yeşil renk hakkında? Bana da anlatır mısın?"

"Size *anlatabilirdim*." Havelock yine gülümsedi. "Ama o zaman, sizi öldürmem için bana para ödeyecek birini bulmam gerekirdi."

"O zaman anlatma. Fakat ben yine de, köpek-sevicinin nahoş bir lakap olduğunu düşünüyorum."

"Soyadınız Vetinari ise, Madam, yalnızca köpek-sevici diye anılmaktan memnun olursunuz. Beni Lonca'nın biraz uzağında bırakabilir misiniz lütfen? Çatıdan gireceğim. Oraya... Neresi olduğunu bilirsiniz... Çıkmadan önce, bir *kaplanla* ilgilenmem gerekiyor."

"Bir kaplan ha? Ne kadar da heyecan verici..." Kadın kediyi okşadı yine. "İçeri girmenin yolunu buldun mu?"

Vetinari omuzlarını silkti. "Senelerdir biliyorum Madam. Ama artık Saray'da yarım alay asker bulunduruyor. Her kapıda dört beş nöbetçi var, düzensiz devriyeler ve anlık kontroller var. Onları aşamam. İçeri girmemi sağlayın lütfen. Oradaki adamlar sorun değil."

Kedi, tasmasını pençeledi.

"Kedimin elmas alerjisi olabilir mi?" dedi Madam. Hayvanı kaldırdı. "Aman da aman, kimin de elmasa alerjisi varmış bakalım?"

Havelock içini çekti ama belli etmeden; çünkü teyzesine saygı duyardı. Yalnızca... kediler konusunda biraz daha sağduyulu olmayı diliyordu. İçten içe, entrikaları tartışırken bir kediyi okşayacaksanız bunun uzun tüylü, beyaz bir kedi olması gerektiğini düşünüyordu; ikide bir gaz çıkaran yaşlı bir sokak tekiri değil.

"Ya çavuş?" dedi, mümkün olduğunca nazik bir biçimde koltuğunda kayarak uzaklaşırken.

Leylak rengine bürünmüş hanım, kediyi yavaşça koltuğa bıraktı. Rahatsız edici bir koku vardı.

"Bay Keel'la, mümkün olan en kısa zamanda görüşmem gerektiğini düşünüyorum," dedi. "Belki dizginlenebilir. Parti yarın gece. Ah, bir zahmet pencereyi açabilir misin?"

O gece ilerleyen saatlerde, Öğrenci Gözetmenlerin Oturma Odasında eğlendikten sonra sallana sallana odasına yürürken, meşalelerden birinin sönmüş olduğunu fark etti Downey.

Kızarmış suratı ve sallanarak yürümesi sebebiyle iki adım ötesini göremeyen birine göre şaşırtıcı bir hızla hançerini çekti ve koridoru taradı. Tavana da baktı. Her yerde gri gölgeler vardı ama... yalnızca o kadar. Bazen meşaleler kendi kendilerine de sönerdi.

Öne bir adım attı.

Ertesi sabah yatağında uyandığında, baş ağrısını kalitesiz brendiye bağladı. Ha bir de serserinin teki, yüzüne turuncu-siyah çizgiler boyamıştı.

Yağmur başladı. Vimes yağmuru severdi. Yağmur yağarken sokak suçları azalırdı, çünkü kimse dışarı çıkmak istemezdi. Kariyerinin en iyi gecelerinden bazıları yağmurlu olanlardı; rüzgâra karşı bir binanın gölgesine sığındığı, miğferiyle yakası arasında hiçbir şey görünmeyecek şekilde boynunu içeri çektiği ve yağmurun gümüşsü hışırtısını dinlediği geceler...

Bir seferinde o kadar sessizce, o kadar içine kapanık, o kadar *yok* hâlde durmuştu ki, kaçmakta olan bir soyguncu kendisini kovalayanları atlattıktan sonra nefeslenmek için Vimes'a yaslanmıştı. Ve Vimes kolunu ona dolayıp kulağına "Yakaladım seni!" diye fısıldadığında, adam donuna, anneciğinin kırk sene önce yapmamasını öğrettiği bir şeyi yapmıştı.

Herkes evlerine dağılmıştı. Yaraları dikilen Gappy, eşlikçileriyle birlikte Yeni Ayakkabıcılar Sokak'a gönderilmişti ve orada Fred Colon, yuvarlak kırmızı suratından dürüstlük saçarak, olayı adamın anne babasına sabırla açıklamıştı. Lawn ise yatmaya gitmişti. Muhtemelen, bir süreliğine.

Yağmur oluklarda fıkırdıyor, gargoylelerin ağzından fışkırıyor, kanallarda çalkalanıyor, her tür sesi boğuyordu.

Faydalı bir şeydi yağmur...

Vimes, Bayan Arbiter'ın kaliteli zencefilli gazozuyla dolu şişeyi eline aldı. Hatırlıyordu onu. Acayip gazlıydı ve bu yüzden son derece popülerdi. Küçük bir oğlan çocuğu, yeterli cesaretlendirme ve idmanla, tek bir yudum aldıktan sonra milli marşın ilk dizesinin tamamını geğirmeyi başarabilirdi. Sekiz yaşındaysanız, sosyal çevrenizde saygı görmenizi sağlayan önemli bir özellikti bu.

Bu iş için Colon ile Waddy'yi seçmişti. Genç Sam'i bulaştırmayacaktı. Planladığı şey yasadışı olduğundan değil; iş yalnızca yasadışı şeylerle aynı renge ve kokuya sahipti ve Vimes açıklama yapmak zorunda kalmak istemiyordu.

Hücreler eskiydi; binanın kendisinden daha eski. Demir kafesler ise hayli yeniydi tabii ve fazla yer kaplamıyordu. Bir kemerin ardında başka mahzenler vardı; orada sıçanlar ve dökünlülerden başka şey yoktu ama daha önemlisi, kafeslerin içinden mahzenler görünmüyordu.

Vimes ölü arbaletçiyi oraya taşıttı. Bunda yanlış bir taraf yoktu. Gecenin bir yarısıydı, hava berbattı; güzel ve soğuk bir mahzen varken morgdaki adamları uyandırmanın âlemi yoktu.

Ceset hücrelerin önünden geçirilirken gözetleme deliğinden izledi. Cesedin geçişi epey heyecan yarattı; özellikle de buraya getirdiği ilk adamda. Diğer ikisi, para kazanmak adına pek çok kötü şey görmüş adamların hâline ve tavrına sahipti: Hırsızlık yapmak için de tutulmuş olsalar, cinayet işlemek için de, bekçilik yapmak için de; onlar için fark etmiyordu. Kendilerine ait olmayan ölümlere fazla tepki vermemeyi öğrenmişlerdi.

Ama ilk adam *tedirgin olmuştu.*

Vimes ona *Sansar* lakabını verdi kendince. Üçü arasında en iyi giyimli olan oydu ve tepeden tırnağa siyahlara bürünmüştü; hançeri pahalıydı ve adamın bir parmağında gümüş bir kurukafa yüzüğü vardı. Diğer ikisinin giyimleri sıradandı; silahları, gösterişli olmayan ama epey kullanılmış işlevsel şeylerdi.

Hiçbir gerçek suikastçı işe çıkarken takı takmazdı. Tehlikeli olurdu, parlardı. Fakat Sansar, Büyük Adam olmak istemişti. Muhtemelen, dışarı çıkmadan önce, havalı göründüğünden emin olmak için aynaya falan da bakıyordu. Meyhanelerde hançerini kadınlara göstermekten zevk alan küçük hıyarın tekiydi.

Kısacası, Sansar'ın büyük düşleri vardı. Sansar'ın hayal gücü kuvvetliydi.

Ve bu *hiç* sorun değildi.

Bekçiler döndüler ve Vimes'ın hazırladığı paketleri aldılar.

"Unutmayın, hızlı davranacağız," dedi Vimes. "Endişeliler, yorgunlar, kimse onlara yardım etmeye gelmedi ve az önce, son derece ölü bir meslektaşlarını gördüler. İlk ikisine, düşünecek zaman tanımak istemiyoruz. Anladınız mı?"

Başlarını salladılar.

"Ufak tefek olanı ise sona bırakacağız. Onun *bol bol* düşünmesini istiyorum..."

Sansar kendisini neyin beklediğini düşünüyordu. Ne yazık ki bu uzun sürmedi.

Diğer ikisiyle kavga etmişti bile. Ne biçim bir kurtarma ekibiydiler be! Kılık kıyafetleri bile yanlıştı. Fakat aynasızlar da davranmaları gerektiği gibi davranmamıştı. Onların hep geri çekildiğini herkes bilirdi. Karşı koymamaları, herhangi türden bir *zekâ* göstermemeleri gerekiyordu. Onlar...

Nezarethanenin ana kapısı açıldı.

"Zencefilli bira zamanı!" diye kükredi biri.

Bir bekçi, bir kutu şişeyle koşarak geçti ve ötedeki odalarda gözden kayboldu.

Burası fazla aydınlık değildi ama Sansar yine de, duvarın dibine büzülerek, iki bekçinin yan hücrenin kilidini açtığını, içerideki adamı çekerek ayağa kaldırdıklarını, sürükleyerek mahzene götürdüklerini ve köşeyi dönerek gözden kaybolduklarını gördü.

Sesler hafifçe yankılanıyordu:

"Sıkı tutun. Bacaklarına dikkat edin!"

"Tamam, şişeyi ver! İyice salla, yoksa işe yaramaz!"

"Pekâlâ dostum... Bize anlatmak istediğin herhangi bir şey var mı? Adın? Hayır mı? Eh, durum şu: Şu an artık konuşsan da konuşmasan da pek umurumuzda değil..."

Yüksek bir *pop!* sesi geldi; sonra bir hışırtı, sonra... bir çığlık, bir acı patlaması.

Sesler solduktan sonra, tir tir titremekte olan Sansar, "Çabuk, yüzbaşı bizi yakalamadan önce diğer adamı getir!" dediğini duydu birinin.

İki bekçi yan hücreye dalıp debelenen tutsağı dışarı çekti ve karanlığa sürükledi. Sansar iyice sindi.

"Pekâlâ, tek bir şansın var. Konuşacak mısın? Evet? Hayır mı? Çok geç!"

Yine bir *pop!* sesi, yine hışırtı, yine çığlık... Ama bu seferki daha yüksekti, daha uzun sürdü ve bir tür köpürme sesiyle sona erdi.

Sansar duvarın dibine çöktü ve parmaklarını ağzına soktu.

Köşenin hemen ardında, fenerlerden birinin ışığında oturmakta olan Colon, Vimes'ı dürtükledi, burnunu kırıştırdı ve yeri gösterdi.

Hücrelerin arasında bir kanal uzanıyordu: ilkel bir hijyen önlemi. Şu anda kanalda ince bir sızıntı akmaktaydı.

Sansar endişeliydi.

Bitirdim seni, diye düşündü Vimes. *Fakat iyi bir hayal gücünün, biraz daha zamana ihtiyacı vardır...*

Öne eğildi, diğer ikisi beklentiyle yaklaştı.

"Ee," dedi alçak sesle fısıldayarak, "bu sene tatil yaptınız mı?"

Birkaç dakika sohbet ettikten sonra doğruldu, dolu hücreye yürüdü, kapıyı açtı ve bir köşeye sıkışmaya çalışan Sansar'ı yakaladı.

"Hayır! Lütfen! Ne bilmek istiyorsanız anlatacağım size!" diye bağırdı adam.

"Gerçekten mi?" dedi Vimes. "Ay'ın yörüngede dönerkenki hızı ne?"

"Ne?"

"Ah, daha basit bir şey mi istiyorsun?" dedi Vimes, adamı sürükleyerek hücreden çıkarırken. "Fred! Waddy! Bu eleman konuşmak istiyor! Bir defter getirin!.."

Yarım saat sürdü, çünkü Fred Colon hızlı yazamıyordu. Gösterdiği çabanın acılı sesleri defteri hançerlercesine koyduğu son nokta ile bittiğinde Vimes, "Pekâlâ bayım," dedi, "şimdi de sonuna şöyle yazacaksın: 'Şu anda Genç Adamlar İçin Pagan Derneği'nde kalmakta olan ben, Gerald Leastways, bu ifadeyi kendi özgür irademle ve herhangi bir zorlamaya maruz kalmadan veriyorum.' Sonra imzalayacaksın. Yoksa... Her neyse. Anladın mı?"

"Evet efendim."

Hançere "GL" harfleri kazınmıştı. Vimes onlara inanıyordu. Kariyeri boyunca pek çok Leastway ile karşılaşmıştı ve iç organlarının dökülmesi fikri bile bu tür adamların içlerini dökmeleri için yeterli olurdu. Ve bunu yaptıklarında, *her şeyi* öğrenirdiniz. Zencefilli gazoz numarasının bir başkası üzerinde nasıl kullanıldığını görmüş biri, *her şeyi* itiraf ederdi.

"Tamaaam," dedi neşeyle ayağa kalkarak. "İşbirliği yaptığın için teşekkürler. Seni Palamar Sokak'a götürmemizi ister misin?"

Sansar'ın, ağzı olmasa bile yüz ifadesi, "ha?" dedi.

"Arkadaşlarını oraya bırakmamız gerekiyor da," diye devam etti Vimes, sesini hafifçe yükselterek. "Todzy ve Muffer. Ölü adamı morga bırakacağız. Size birkaç evrak vereceğiz." Colon'a dönerek başını salladı. "Bize çok yardımı dokunan ifadenin bir kopyası. Merhum gizemli adam için frengi doktorundan bir ölüm belgesi. Ah, katilinin izini bulacağımızdan emin olabilirsin bu arada. Muffer'ın, ayağına sürdüğü merhem için Mossy'den makbuz. Ha bir de, altı şişe zencefilli gazoz için makbuz."

Elini Sansar'ın omzuna koydu ve onu nazikçe bir sonraki mahzene; Todzy ile Muffer'ın, ağızları tıkanmış, bağlanmış, öfkeden küplere binmiş şekilde oturdukları yere götürdü. Yanlarında, altı şişe zencefilli gazoz içeren bir kutu vardı ve şişelerin tıpaları telle sıkıca tutturulmuştu.

Sansar, Vimes'a bakakaldı. Vimes bir parmağını ağzına soktu, yanaklarını şişirdi ve parmağını yüksek bir *pop!* sesiyle ağzından çekti.

Waddy, dişlerinin arasından bir hışırtı çıkardı.

Fred Colon da çığlık atmak için ağzını açtı ama Vimes elini üzerine kapattı.

"Hayır, yapma," dedi. "Tuhaf şey Gerald ama, bizim Fred durup dururken çığlık atıyor bazen."

"Beni kandırdınız!" diye feryat etti Sansar.

Vimes onun omzunu okşadı. "Kandırdık mı?" diye hırladı. "Seni *nasıl* kandırmış olabiliriz Gerald?"

"Zencefilli gazoz numarasını yaptığınızı düşünmeme sebep oldunuz!"

"Zencefilli gazoz numarası mı?" dedi Vimes alnını kırıştırarak. "O ne ki?"

"Bilirsiniz! Gazozları buraya getirdiniz!"

"Biz görev başındayken meşrubat içmeyiz Gerald," dedi Vimes sertçe. "Hem, biraz zencefilli gazozun ne zararı var? Gazozla yapılan numara falan da bilmiyoruz Gerald. Sen ne tür numaralar biliyorsun Gerald? Son zamanlarda iyi numara gördün mü Gerald? Ne olur anlat!"

Sansar, susması gerektiğini nihayet anladı ama bu fikir yarım saat geç gelmişti. Todzy ile Muffer'ın yüzlerinden görebildiği kısmı, onunla bir çift *çok özel laf etmek istediklerini* anlatıyordu.

"Koruma amaçlı gözaltı talep ediyorum," demeyi başardı.

"Tam da ben seni *serbest* bırakacakken mi Gerald?" dedi Vimes. "İfadende de dediğin gibi... Neydi Fred? Yalnızca emirlere uyduğun hakkında bir şey? Çetelere bulaşmak, bekçilere ve askerlere bir şeyler fırlatmak falan... Sen bunları yapmak istemedin, biliyorum. Palamar Sokak'ta takılmak, insanların dövülmesine ve neleri itiraf edeceklerinin söylenmesine tanık olmak... Bunlardan hoşlanmıyordun, çünkü açık ki sen o tür bir adam *değilsin*. Sen ufak civcivsin, bunu anlıyorum. Bense diyorum ki, her şeyi bir kenara bırakalım. Ne dersin?"

"Lütfen! Bildiğim her şeyi anlatacağım size!" diye ciyakladı Sansar.

"*Anlatmadın* mı demek istiyorsun?" diye kükredi Vimes, hızla dönüp bir şişe kaparak.

"Evet! Yani hayır! Yani... sessiz sakin oturursam eminim başka şeyler de hatırlarım!"

Vimes bir anlığına onun gözlerinin içine baktı ve sonra şişeyi kutuya geri koydu. "Pekâlâ," dedi. "Günde bir dolar, yemekler ekstra."

"Başüstüne efendim!"

Vimes, hücresine koşup kapıyı arkasından kapatan Sansar'ı izledi hüzünle. Sonra Fred ve Waddy'ye döndü.

"Gidip Marylin'i uyandırın," dedi. "Diğer üçünü teslim edelim."

Düzenli bir yağmur vardı ve Palamar Sokak seyrek bir sisle dolmuştu.

Araba hiç yoktan ortaya çıktı. Fred, Marylin'i sokakta eşkine yakın bir hıza kaldırmıştı; at, köşeyi döndüğünde, arkasındaki ağır, gürleyen arabaya ezilmemeye çalışarak koşuyordu.

Nakil arabası karakolun önünden geçerken arka kapısı açıldı ve iki beden, ıslak parke taşlarının üzerine yuvarlandı.

Nöbetçiler koşarak yaklaştı. Birkaçı uzaklaşan arabaya ateş etti ama oklar, hiç hasar vermeden, siyah demir bantlarda takırdadı.

Diğer adamlar bağlanmış bedenlere yaklaştı dikkatle. Küfürler serpiştirilmiş inlemeler vardı.

Bir de, adamlardan birine iğnelenmiş evraklar.

Notu okudular. Gülmediler.

Vimes yaşlı atın koşum takımını çıkardı, terini sildi ve yemini kontrol etti. Ona mı öyle geliyordu, yoksa yemlikler eskisinden daha mı dolu görünüyordu?.. Belki de vicdan azabı işbaşındaydı...

Sonra serin gece havasına çıktı. Karakol'da ışıklar yanmıştı. Sokak lambaları söndürüldükten sonra, Karakol şimdi bir işaret feneri gibiydi. Avlu duvarlarının ardında *hakiki* gece çökmüştü; sisten parmakları ve sürünen gölgeleriyle, *yaşlı* gece.

Vimes gevşedi ve geceyi bir palto gibi üzerine geçirdi.

Avlu kapısının yanındaki bir gölge, olması gerekenden daha koyuydu.

Yine puro kutusunu aradı, küfretti ve gömleğinin cebinden bir puro çıkardı. Avucuyla koruyarak yaktı ama gece görüşü bozulmasın diye gözlerini sıkı sıkı yumdu.

Sonra başını kaldırdı ve bir duman halkası üfledi. *Evet... Siyahın, geceleyin görünmediğini zannederdi herkes. Yanılıyorlardı.*

Kapıyı kapatmaya gitti ve tek bir akıcı hamleyle kılıcını çekti.

Sadie başını kaldırınca bonesinin derinliklerinde soluk, oval yüzü göründü.

"Günaydın beyefendi," dedi.

"Günaydın Sadie," dedi Vimes bıkkınlıkla. "Bu zevki neye borçluyum?"

"Madam sizi görmek istiyor beyefendi."

"Rosie'yi kastediyorsan, biraz meşgulüm."

Dotsie'nin el çantası Vimes'ın kafasının arkasına indi.

Ve gece tarafından kuşatılmadan hemen önce Vimes'ın duyduğu son sözler, "Madam bekletilmekten hoşlanmaz tatlım," oldu.

Teyzeler uzmandı. Muhtemelen Mossy Lawn bile bir insanı böyle titizce bayıltamazdı.

Vimes uyandı. Bir koltuktaydı. Son derece rahat bir koltuktu. Ve biri onu sarsıyordu.

Hakiki terzi Sandra'ydı onu sarsan.

Kadın, Vimes'a baktı ve "İyi görünüyor," dedi. Sonra geriledi, bir başka sandalyeye oturdu ve ona bir arbalet doğrulttu.

"Biliyor musun..." dedi Vimes –*gerçekten* rahat bir koltuktu ve ona, son birkaç gündür hayatında olmayan bir yumuşaklığı hatırlatıyordu; o koltukta uyumak o kadar da kötü değildi– "Benimle konuşmak istiyorsanız, sorsanız yeterdi."

"Sadie yalnızca on dakika baygın kalacağını söyledi ama sonra horlamaya başladın ve bu yüzden biz de biraz uyumana izin verelim dedik," dedi Rosie Palm, görüş alanına girerek. Bir omzunu açıkta bırakan kırmızı bir gece elbisesi giymiş; kocaman, etkileyici bir peruk ve bol bol takı takmıştı.

"Evet, ucuz görünmek çok paraya patlıyor çavuş," dedi, Vimes'ın yüz ifadesini yakalayınca. "Seninle kalamayacağım, gidip insanlarla konuşmam lazım. Şimdi, eğer sen..."

"Snapcase, siz hanımların lonca kurmasına izin verdi, değil mi?" dedi Vimes. Hileli bir hamleydi ama tuhaf tuhaf yerlerde uyanmaktan bıkmıştı. "Evet, ben de öyle düşünmüştüm... Siz de ona inandınız ha? Söyleyeyim o zaman: Öyle bir şey olmayacak. Snapcase ataerk olduğunda sizi görmezden gelecek."

Aslında her şeyi görmezden gelecek, diye ekledi kendi kendine. *Kaçık Lord Snapcase... Bir başka Winder işte, ama daha süslü yelekler*

giyen ve daha fazla çenesi olan bir Winder. Aynı ahbap çavuş ilişkileri, aynı domuzluklar, aynı aptalca kibir... Bir dizi sülûk içinde bir sülûk daha. Vetinari, bir nefes taze hava gibi gelecek. Hah, Vetinari... Evet, o da buralarda bir yerde kuşkusuz, ne düşündüğünü asla ama asla ele vermeyen o küçük yüz ifadesini öğreniyordur... Fakat o kadar istediğiniz loncayı size o verecek. O da buralarda bir yerde. Biliyorum.

"Snapcase'den bir şey beklemeyin," dedi sesli olarak. "Unutmayın, Winder'ın da gelecek vadettiğini düşünenler vardı."

Rosie Palm'ın yüzündeki ifadeyi görmekten küçük bir zevk aldı.

Sonunda Rosie, "Ona içecek bir şey ver Sandra," dedi. "Hareket ederse, bir gözüne ateş et. Ben Madam'a haber vereyim."

"O şeyi kullanacağını inanmamı mı bekliyorsun?" dedi Vimes.

"Sandra'nın işimize çok yarayan, saldırgan bir huyu var," dedi Rosie. "Dün bir beyefendi... eh, nezaketsizlik gösteriyordu, Sandra koşarak geldi ve... Mantarıyla ne yaptığını bilsen şaşarsın."

Vimes arbaleti inceledi. Kızın eli hiç titremiyordu. "Tam olarak anladığımı sanmı..." diye başladı.

"Mantar, çorap yamamayı kolaylaştıran ahşap bir nesnedir," dedi Sandra. "Onunla adamın kulağının arkasına vurdum."

Vimes ona bir süre boş boş baktı ve sonra, "Tamam. Tamam," dedi. "Hiç kıpırdamadan oturacağım, inan bana."

"Güzel," dedi Rosie.

Rosie hışımla çıktı; elbisesini yerde hışırdatan, gerçek bir hışımdı bu. Kapı kocaman, pahalı, çift kanatlı bir kapıydı. Rosie kapıyı açtığında bir toplantının gürültüsü odayı doldurdu. Sohbetler, puro ve içki kokusu vardı ve bir ses, "...hâkim sistemi değiştirmek için..." dedikten sonra kapılar bir nefes gibi yine sessizce kapandı.

Vimes oturduğu yerde kaldı. Koltuğa bağlanmaya başlamıştı ve zaten mevcut duruma bakılırsa, çok yakında birinin ona yine vurma olasılığı görünüyordu.

Sandra, arbaleti elinden bırakmadan, Vimes'ın yanına çok büyük bir bardak viski koydu.

"Bilirsin," dedi Vimes, "yaklaşan günlerde insanlar, onca silahın şehre gizlice nasıl dağıtılabildiğini merak edecek."

"Neden bahsettiğini hiç bilmiyorum."

"Çünkü Bekçi Teşkilatı'ndaki çocuklar, geceleyin sokağa çıkma yasağı olsa da olmasa da *terzilere* hiç dikkat etmez," dedi Vimes viskiye bakarak. "Şatafatlı arabalara da," diye ekledi. "Zira bunu deneyen bekçinin başı fena belaya girer." Viskinin kokusunu oturduğu yerden alabiliyordu. Berbat yerel viski değil, dağlardan getirtilmiş kaliteli viskiydi.

"Kimseye sepetten bahsetmedin," dedi Sandra. "Ve bizi İsmi Lazım Değillere teslim etmedin. Bizden biri misin?"

"Bundan kuşkuluyum."

"Ama bizim kim olduğumuzu bilmiyorsun!"

"Yine de kuşkuluyum."

Vimes kapının açılıp kapandığını fark etti ve uzun bir elbisenin hışırtısını duydu.

"Çavuş Keel? Senin hakkında çok şey duydum! Lütfen bizi yalnız bırak Sandra. İyi çavuşumuzun bir hanımla baş başa bırakılabilecek kadar güvenilir olduğuna eminim."

Madam, Vimes'dan birazcık kısaydı yalnızca. *Genualı olabilir*, diye düşündü Vimes, *ya da orada uzun süre yaşamış. Aksanında Genua izi var. Kahverengi gözler, kahverengi saçlar –gerçi bir kadının saçı yarın başka renk de olabilir– ve çoğundan daha pahalı görünen mor elbise. Bir de, neler olacağını bildiğini ama sırf olacaklarından emin olmak için olaylara eşlik ettiğini açıkça anlatan bir yüz ifadesi...*

"Dikkatle boyanmış tırnakları da unutma," dedi kadın. "Fakat kilomu tahmin etmeye çalışıyorsan benden yardım bekleme. Bana Madam diyebilirsin."

Vimes'ın karşısındaki koltuğa oturdu, ellerini bir araya getirdi ve tepelerinden Vimes'a baktı. "Kime çalışıyorsun?" dedi.

"Bekçi Teşkilatı'nda başçavuşum," dedi Vimes. "Buraya zorla getirildim... *Madam.*"

Kadın bir elini salladı. "Ne zaman istersen gitmekte özgürsün."

"Koltuk çok rahat," dedi Vimes. Kadının onu kovmasına izin verecekse ne olsundu. "Gerçekten Genualı mısınız?"

"*Sen* gerçekten Pseudopolisli misin?" Madam ona gülümsedi. "Şahsen ben, yakındaki bir yerden olmamayı çok daha avantajlı bulmuşumdur. İnsanın hayatını çok kolaylaştırıyor. Fakat Genua'da uzun süre yaşadım, orada... iş ilişkilerim var." Gülümsedi. "Şimdi de benim için 'eski terzi' diye düşünüyorsun kuşkusuz?"

"Aslında ben daha ziyade, ısmarlama elbise diken terzi diye düşünüyordum," dedi Vimes ve Madam bir kahkaha attı. "Ama daha da ziyade," diye ekledi, "'devrimci' diye düşünüyorum."

"Devam et çavuş." Madam ayağa kalktı. "Biraz şampanya almama aldırış eder misin? Sana da biraz ikram ederdim ama içki içmediğini anlıyorum?"

Vimes yanındaki, ağzına dek doldurulmuş bardağa baktı.

"Yalnızca kontrol ediyorduk," dedi Madam, sanayi tipi buz kovasından kocaman bir şişe çıkararak. "Sen çavuş değilsin. Rosie haklıydı. Subaylık yapmışsın. Sıradan bir subay da değilsin. Kendine *çok* hâkimsin, Çavuş Keel. Buradasın; büyük bir evde, ağırmeşrep bir kadınla birlikte bir hanımefendinin yatak odasındasın ve..." Madam şişeyi, ayıcık resimli mavi bir kupaya boca etti. "Ve yine de kılın kıpırdamıyor. *Nerelisin* sen? Puro içebilirsin bu arada."

"Çok uzaklardan geldim," dedi Vimes.

"Überwald mi?"

"Hayır."

"Benim... Überwald'de de iş ilişkilerim var," dedi Madam. "Heyhat, oradaki durum giderek daha istikrarsız hâle geliyor."

"Tamam. Anladım," dedi Vimes. "Ve Ankh-Morpork'ta, önemli-manidar-duraksama, iş ilişkileriniz olmasını istiyorsunuz. Eğer duruma istikrar kazandırılabilirse."

"*Çok* iyi. Bu şehri harika bir geleceğin beklediğini ve o geleceğin bir parçası olmak istediğimi söyleyebiliriz. Ayrıca sen, sezgileri olağanüstü kuvvetli birisin."

"Hayır," dedi Vimes. "Ben çok basit bir adamım. Yalnızca, işlerin nasıl yürüdüğünü bilirim. Parayı takip ederim, o kadar. Winder bir deli ve bu, iş dünyası için iyi değil. Adamın yardakçıları kanunsuz ve bu da iş dünyası için iyi değil. Yeni bir ataerkin ise yeni dostlara ihtiyacı olur; harika bir geleceğin parçası olmak isteyen vizyoner insanlara. İş dünyasına yararı dokunacak bir geleceğin. İşler böyle yürür. Odalarda toplantılar, biraz diplomasi, biraz pazarlık, orada bir vaat, burada bir anlaşma... Gerçek devrim böyle yapılır. Sokaklarda olan bitenler ise yalnızca işin köpüğüdür." Vimes başını kapıya doğru salladı. "Akşam yemeği misafirleri mi? Doktor Follett'in sesiydi o. Akıllı adam derlerd... Şey, derler. Doğru tarafı seçecektir. Büyük loncaları yanınıza çekmeyi başardıysanız, Winder yürüyen ölü sayılır. Fakat Snapcase'in size fazla faydası dokunmayacak."

"Pek çok kişi onun hakkında büyük umutlar besliyor."

"Siz ne düşünüyorsunuz?"

"Bence o, kendi çıkarından başka hiçbir şey düşünmeyen entrikacı bir ahmak. Ama şu anda ondan iyisi yok. *Senin* bütün bunlarda rolün ne çavuş?"

"Ben mi? Ben dışarıda kalıyorum. Sizde benim istediğim hiçbir şey yok."

"*Hiç* mi bir şey istemiyorsun?"

"Çok şey istiyorum hanımefendi ama onları bana siz veremezsiniz."

"Kumandanın *yine* sende olmasını ister misin?"

Soru çekiç gibi inmişti. *Tarihti* bu. Kadın bilemezdi! Nasıl bilebilirdi?

"Ah," dedi, Vimes'ın yüz ifadesini izlemiş olan Madam. "Rosemary, *çok* pahalı bir zırh takımı çalındığını söylemişti senden. *Generallere layık* bir zırhmış."

Bir şişe daha açtı. Hem de doğru düzgün açtığını fark etti Vimes, yaşadığı şokun içinde; uçuşan mantarlar ve boşa giden köpüklerle falan amatörce değil.

"Doğru olsa ne tuhaf olurdu değil mi?" dedi Madam düşünceli düşünceli. "Bir kumandanın hâl ve tavrına, bir liderin plaka zırhına sahip; ama aynı zamanda sokak dövüşü de bilen bir adam..."

Vimes dümdüz önüne baktı.

"Buraya nasıl geldiğini kim bilmek ister ki?" dedi Madam, genel olarak ortaya. "Sonunda, Bekçi Teşkilatı'nın kumandasını gerçekten ele alabilecek bir adam bulduğumuzu düşünmeyi tercih edebiliriz."

Vimes'ın kafasının içinde şampanya gibi hışırdayan ilk düşünce, *Lanet olsun, bunu yapabilirim!* oldu. *Swing'i sepetlerim, doğru düzgün çavuşlar terfi ettiririm...*

İkinci düşünce ise şuydu: *Bu şehirde mi? Snapcase'in altında? Bu zamanda? Tüm diğerleri gibi bir çete oluruz be!*

Üçüncü düşünce ise şu oldu: *Çılgınlık bu. Mümkün değil. Tarihte asla olmadı. Ve sen eve, Sybil'e dönmek istiyorsun.*

Birinci ve ikinci düşünceler kendilerinden utanarak ve, *Evet, doğru, Sybil... Evet, elbette... Tamam, pardon...* diye mırıldanarak geriledi ve solarak sustular.

"Umut vadeden yetenekleri saptamak konusunda öteden beri becerikli olmuşumdur," dedi Madam, Vimes boşluğa bakmaya devam ederken.

Dördüncü düşünce, derinlerden yükselen çirkin bir yaratık gibi sıyrıldı karanlıktan: *Üçüncü düşünceye kadar Sybil aklına bile gelmedi, lanet herif.*

Vimes gözlerini kırpıştırdı.

"Biliyorsun ki şehrin ihtiyacı..." diye başladı Madam.

"Ben eve dönmek istiyorum," dedi Vimes. "Önümdeki işi bitireceğim ve sonra eve döneceğim. Yapacağım şey bu."

"'Bizim tarafımızda değilsen karşımızdasındır' diyecekler var," dedi Madam.

"Sizin tarafınızda? *Neyin* tarafında? *Herhangi* bir şeyin mi? Hayır! Ama Winder'ın tarafında da değilim. Benim, birilerinin 'tarafında' *olmamam* gerekiyor. Rüşvet de almam. Sandra beni bir tokmakla tehdit etse bile!"

"Mantardı, sanıyorum. Hay tanrılar..." Hanımefendi gülümsedi. "Yozlaştırılamaz biri misin?"

Ah eyvah, işte yine aynı şey, diye düşündü Vimes. *Güçlü kadınlara tuhaf şekilde çekici gelmek için, neden evlenene kadar bekledim sanki? Neden ben on altı yaşındayken olmadı bu? O zaman olsa çok işime yarardı...*

Dik dik bakmaya çalıştı ama muhtemelen bu, durumu daha da kötüleştirdi.

"Birkaç yozlaştırılamaz erkekle karşılaşmışlığım var," dedi Madam Meserole. "*Korkunç* bir biçimde ölüyorlar. Dünya dengelenir çünkü, anlarsın. İyi bir dünyada yoz bir adam veya yoz bir dünyada iyi bir adam... Denklemin sonucu hep aynı olur. Dünya, taraf seçmeyenlere iyi davranmaz."

"Ben ortayı seviyorum," dedi Vimes.

"O zaman *iki* taraf da düşmanın olur. Çavuş maaşıyla bu kadar düşman kazanabilmene şaştım aslında. Nelerden vazgeçiyor olacağını düşün lütfen."

"Düşünüyorum. Ve bir aptalı bir başka aptalla değiştirmek için insanların ölümüne yol açılmasına yardım etmeyeceğim."

"O zaman, kapı arkanda çavuş. Üzgünüm, ama..."

"...iş yapamayacak mıyız?" dedi Vimes.

"'İkimize de faydası olacak bir anlaşmaya varamayacağız,' diyecektim," dedi Madam. "Karakol'undan çok uzakta değiliz. Sana... şans diliyorum." Başını kapıya doğru salladı. "Ne yazık," diye ekledi, içini çekerek.

Vimes yağmurlu geceye çıktı, ağırlığını bir ayağından diğerine verdi ve sonra sınarcasına birkaç adım attı.

Kolay Sokak ile Pekmez Madeni'nin kesişimi. Yassı tepeli parke taşları ile eski tuğlaların karışımı. Evet.

Eve gitti.

Madam bir süre kapalı kapıya baktı. Sonra, mumlar hafifçe titreşince döndü.

"Gerçekten de çok başarılısın," dedi. "Kaç zamandır oradasın?"

Havelock Vetinari köşedeki gölgeden çıktı. Resmî suikastçı siyahlarına bürünmemişti. Bol giysilerinin... hakiki bir rengi yoktu; yalnızca niteliği belirsiz gri tonları vardı.

"Yeterince uzun zamandır buradayım," dedi Vetinari, Vimes'ın kalktığı koltuğa yayılarak.

"Teyzeler bile mi fark etmedi seni?"

"İnsanlar bakar ama görmez. İşin hilesi, onların hiçbir şey görmemesine yardım etmektir. Fakat sanırım *şurada* durmasam, Keel beni görürdü. Gölgelerin *içine* bakıyor. İlginç."

"Çok öfkeli bir adam," dedi Madam.

"Ve sen onu daha da öfkelendirdin."

"Aradığın eğlenceyi bulacaksın sanıyorum," dedi Madam.

"Evet. Ben de öyle düşünüyorum."

Madam eğildi ve Vetinari'nin dizini okşadı.

"İşte," dedi, "teyzeciğin her şeyi düşünüyor..." Doğruldu. "Gidip misafirlerimi eğlendirsem iyi olacak. Ben çok eğlenceli bir kişiyimdir. Yarın gece Lord Winder'ın pek fazla dostu kalmamış olacak." Şampanya kupasını başına dikti. "Doktor Follett ne kadar tatlı bir adam, değil mi? Acaba kafasındaki kendi saçı mı? Biliyor musun?"

"Bunu öğrenme fırsatını aramadım," dedi Havelock. "Seni sarhoş etmeye mi çalışıyor?"

"Evet," dedi Madam. "Adama hayran olmamak imkânsız."

"Feci lavta çalabildiğini söylüyorlar," dedi Havelock.

"Büyüleyici," dedi Madam. Yüzüne içten bir keyif gülümsemesi oturttu ve odanın diğer ucundaki kocaman kapı kanatlarını açtı. "Ah, doktor," dedi, duman bulutuna adım atarak. "Biraz daha şampanya?"

Vimes ayakta dikilerek bir köşede uyudu. Yalnızca Gece Bekçilerinin ve *atların* bildiği eski bir numaraydı bu: *Tam olarak* uyku değildi, birkaç geceden uzun sürdürürseniz ölürdünüz ama yorgunluğu biraz gideriyordu.

Diğer bekçilerden birkaçı da öğrenmişti numarayı. Başkaları masaları veya bankları kullanıyordu. Fakat ne olursa olsun kimsenin eve gitmeye niyeti yok gibiydi; bir tür şafak, yağmuru aydınlattığında ve Burun bir kazan dolusu ürkünç lapayla içeri girdiğinde bile.

Vimes gözlerini açtı.

"Bir fincan çay, çavuş?" dedi Burun. "Bir saat haşlanmış ve iki şekerli."

"Tam bir cankurtaransın Burun," dedi Vimes, kupaya yaşam iksiriymiş gibi sarılarak.

"Dışarıda seninle konuşması gerektiğini söyleyen bir çocuk var, hnah, özelmiş," diye devam etti Burun. "Kafasına bir tane şaplatayım mı?"

"Nasıl kokuyor?" dedi Vimes, kaynar hâldeki katran gibi çayı yudumlayarak.

"Bir babun kafesinin dibi gibi çavuş."

"Ah, Nobby Nobbs. Çıkıp görüşeceğim onunla. Ona bir çanak lapa getir lütfen."

Bunun üzerine Burun huzursuzlanmış göründü. "Beni dinlersen, hnah, çavuş, o tür çocukları cesaretlendirmek hiç de..."

"Çavuş şeritlerimi görüyor musun Burun? Aferin. *Büyük* bir çanak olsun."

Vimes çayını alıp ıslak avluya çıktı. Nobby bir duvara yaslanmış, bekliyordu.

Güneşli bir gün olacağını gösteren işaretler vardı. Bu geceki yağmurdan sonra bazı bitkilerin tomurcuklanmasına yardımcı olmalıydı bu.

Leylakların, mesela...

"Neler oluyor Nobby?"

Nobby, Vimes'ın para verip vermeyeceğini görmek için bir an bekledi.

"Her yerde durum berbat çavuş," dedi, şimdilik pes ederek ama yine de umutlu bir sesle. "Lobbin Clout'ta bir bekçi öldürüldü. Taşla vurmuşlar diyorlar. Uyku Tepe'deki kavgada birinin kulağı kesilmiş. Süvariler saldırmış çavuş. Her yerde çatışmalar sürüyor. Bütün karakollar feci hasar görmüş..."

Vimes listeyi kasvetle dinledi. Her zaman görülebilen kahrolası durumdu: Her iki taraftan öfkeli, korkmuş insanlar birbirine giriyor. Daha da kötüye gidecekti. Uyku Tepe ve Dolly Kardeşler daha şimdiden savaş meydanına dönmüş gibiydi.

...bak küçük melekler yükseliyor göklere...

"Palamar Sokak'ta bir şey olmuş mu?" dedi.

"Yalnızca birkaç kişi," dedi Nobby. "Biraz bağrışma, kaçışma... O tür şeyler işte."

"Pekâlâ," dedi Vimes. Bir güruh bile oraya saldıracak kadar aptal olamazdı. Hâlâ yalnızca çocuklar, sinirli tipler, sarhoşlar vardı ama kötüye gidecekti. İsmi Lazım Değillere saldırmak için gerçekten deli olmanız gerekirdi.

"Her yerde kötü şeyler oluyor," dedi Nobby. "Burası hariç elbette. Biz olaylardan uzaktayız."

Hayır, diye düşündü Vimes. *Sonunda dönüp bizi vuracak.*

Burun, içine kaşık saplanmış kocaman bir lapa kâsesiyle Karakol'un arka kapısından çıktı. Vimes başını Nobby'ye doğru salladı ve çanak aşırı gönülsüzlükle teslim edildi.

"Çavuş?" dedi Burun, çocuk lapayı yerken (daha doğrusu yalayıp yutarken) gözünü kaşıktan ayırmadan.

"Evet Burun?"

"*Emir* aldık mı?"

"Bilmiyorum. Yüzbaşı burada mı?"

"Mesele de bu, çavuş," dedi Burun. "Dün gece bir ulak, yüzbaşıya zarf getirdi. Zarfı yukarı çıkardım, yüzbaşı bekliyordu. Ben de, *Haha*, diye düşündüm, *yüzbaşı normalde bu kadar erken...*"

"Daha hızlı lütfen Burun," dedi Vimes, adam yine kalkıp inen kaşığı izlemeye başladığında.

"Eh, daha sonra kakaosunu götürdüğümde orada oturmuş, hnah, boş boş bakıyordu. Ama kakaosunu verdiğimde, hnah, 'Te-

şekkür ederim Burun,' dedi. O açıdan, hnah, çok naziktir her zaman. Ama demin yukarı çıktığımda odasında değildi."

"O yaşlı bir adam Burun, sürekli burada..."

"Mürekkep şişesi de öyle çavuş. Daha önce onu hiç evine götürmemişti."

Vimes, Burun'un gözlerinin normalden daha kırmızı olduğunu fark etti. İçini çekti. "Zarftan iz var mı?"

"Hayır çavuş," dedi Burun, yine Nobby'nin elindeki kaşığa bakarak.

Kalitesiz metalden yapılmış çok ucuz bir kaşık olduğunu fark etti Vimes. "Bu durumda, asayişi koruyacağız, o kadar," dedi.

"Etrafta ondan pek yok çavuş."

"Ne kadarını bulabileceğimize bakalım o zaman. Benimle gel."

Burun gönülsüz görünüyordu. "Ben kaşığa göz kulak olayım çavuş. Yalnızca beş kaşığımız kaldı ve bunun gibi çocuklar ilk fırsatta..."

"Kahrolası kaşık onda kalabilir!" dedi Vimes. "Kaşıkların bir önemi yok şu an!"

Nobby kaynar lapanın son lokmasını yuttu, kaşığı cebine attı, lapa bulaşığı dilini Burun'a çıkardı, çanağı yere bıraktı ve topukladı.

Vimes ofise geri döndü, lapa kepçesini eline aldı ve boş kazanın kenarlarına çarpmaya başladı.

Başlar kalktı.

"Pekâlâ çocuklar! Şu şekilde yapacağız: Bütün evli erkekler bir saatliğine evlerine gidebilirler ki eşleri endişeye kapılmasın! Kalanlar, ücretsiz fazla mesai yapacak! Şaşıran var mı?"

Wiglet el kaldırdı. "*Hepimizin* ailesi var çavuş."

"Ve onlar için yapabileceğiniz en iyi şey, şehirde kanunun korunması," dedi Vimes. "Diğer karakollarda neler olduğunu da

bilmiyoruz. Tek bildiğimiz, durumun kötü olduğu. Bu yüzden *bu* karakol açık kalacak, anladınız mı? Gece gündüz! Evet bekçi yardımcısı?"

"Ama benim de annem endişelenir," dedi genç Sam.

Vimes duraksadı, ama yalnızca bir anlığına. "Eve göndermek istediğin mesaj varsa Burun uğrayıp bırakır evlat. Bu herkes için geçerli," dedi. "Birazdan devriyeye çıkacağız. Evet, biliyorum, *gece* bekçileriyiz biz. Ne olmuş? Hava bana şu anda epey karanlık görünüyor! Bekçi yardımcısı, benimle avluya gel."

Vimes sabah havasına çıktı yine.

Teorik olarak avlunun işlevlerinden biri eğitim alanı olmasıydı fakat nadiren bunun için kullanılıyordu. Gece Bekçileri kural olarak şiddetten kaçınırdı; tehditler savurmak ve sayıca üstün olmak işe yaramadığında tabanları yağlamayı tercih ederlerdi.

Küflenmeye başlamış hedef tahtaları ve mızrak pratiği için samandan adamlar vardı barakada. Bekçi yardımcısı arkasından gelirken Vimes onları parke taşlarının üzerine sürükledi.

"Bu şeyler faydasız dememiş miydin çavuş?"

"Öyleler zaten," dedi Vimes. "Bunları buraya, üzerine düşmen için koydum. Kullanmayı bilmediğin bir silahla dolaşıyorsun Sam ve bu, bir silahı kullanmayı bildiğin hâlde silahsız dolaşmandan daha kötü. Kullanmayı bilmediği bir silahı, kullanmayı bilmediği silahla dolaşan adamın güneş görmeyen bir yerine sokarlar."

Plaka zırhını ve miğferini çıkardı, kılıç kemerini bir köşeye fırlattı.

"Pekâlâ, saldır bana," dedi. Göz ucuyla, birkaç bekçinin avluya çıkmış, onları izlemekte olduğunu gördü.

"Kılıcımı öylece saplayamam sana çavuş!" diye feryat etti Sam.

"Hayır, saplayamazsın. Ama denemeni istiyorum."

Sam yine duraksadı.

O kadar da aptal değilmişim, diye düşündü Vimes.

"Sırıtıyorsun çavuş," dedi Sam.

"Ee?"

"Sırıtarak orada öylece dikiliyorsun çavuş," dedi Sam. "Beni bir güzel pataklayacağını biliyorum, çünkü kılıcın yok ve sırıtıyorsun."

"Cici kılıcına kan bulaşmasından mı korkuyorsun evlat? Pekâlâ, fırlat at madem. Daha iyi misin şimdi? Bir çeteye katılmıştın, değil mi? Elbette katılmıştın... Herkes katılmıştır. Ama hâlâ hayattasın. Demek ki dövüşmeyi öğrenmişsin."

"Evet çavuş ama... o... pis dövüşmekti."

"Biz de pis insanlarız. Elinden geleni ardına koyma," dedi Vimes.

"Seni incitmek istemiyorum çavuş!"

"İlk hatan bu."

Sam dönerek bir tekme savurdu; Vimes geriledi, Sam'in ayağını tuttu ve yukarı savruluşuna yardım etti.

Hızlıydım da, diye düşündü, Sam sırtüstü düşerken. *Kurnazlıkta da fena değildim. Ama o zamandan bu yana pek çok hile öğrendim.*

"Gözlerinle belli ettin," dedi, yerde yatan Sam'e. "Ama temel fikri öğrenmişsin: Kural yok."

Arkasında bir değişim hissetti. Çok boğuk bir gülme de vardı içinde. Sam'e döndüğü zaman, arkasındaki bir şeye baktığını gördü.

Temiz bir yumruktu ve Vimes hızla yana kaymış olmasa kafasının arkasına inecekti. Mevcut durumda Vimes döndü, kolu yakaladı ve Ned Coates'un yüzüne baktı.

"İzin günün iyi geçiyor mu Ned?" dedi.

"Evet çavuş, teşekkür ederim. Yalnızca ne kadar iyi olduğunu görmek istemiştim..."

Sonra Vimes'ın midesini dirsekledi ve kıvrılarak uzaklaştı. İzleyicilerden mırıltılar yükseldi ama iki büklüm olmuş, gözlerinden yaşlar akan Vimes elini kaldırdı.

"Hayır, sorun yok, gerçekten sorun yok," dedi nefes nefese. "*Hepimizin* öğrenmesi gereken şeyler vardır." Ellerini dizlerine dayadı ve gerektiğinden daha gösterişli bir şekilde hırıldadı.

Ned'in buna kanmaması onu etkiledi. Adam uzak durarak ağır ağır çevresinde dönüyordu. Copu elindeydi. Daha deneyimsiz bir dövüşçü, ihtiyar çavuşun iyi olup olmadığını kontrol etmeye gelir ve acısını çekerdi.

"Haklısın çavuş," dedi Ned. "*Bana* ne öğretebileceğini görmek istiyorum ben de. Sam *fazla* güven dolu biri."

Vimes çaresizce seçeneklerini gözden geçirdi.

"Ee çavuş," dedi Ned, etrafında dönmeye devam ederek, "sen silahsızken bir adam copla sana saldırsa ne yapardın?"

Hemen silahlanırdım, diye düşündü Vimes. *Adamın senin kadar iyi olduğunu düşünüyorsam.*

Eğildi ve yuvarlandı; Ned bunu gözden kaçırdı. Vimes sağa giderken Ned, Vimes gibi birinin ilk hamlesinin feyk atmak olacağını düşünerek sola odaklanmıştı fakat o kendini toplayıp dönene kadar Vimes kendi kınını kapmış, kılıcını çekerek doğruluyordu.

"Ah, oyunu yükseltiyorsun. İyi bir dersti çavuş," dedi Ned. O da kendi kılıcını çekti. Kılıç parıldadı; gerçi Bekçi Teşkilatı'nın verdiği kılıçların çoğuyla tereyağı bile kesemezdiniz. "Şimdi yine eşitlendik. Sırada ne var çavuş?"

Birbirlerinin etrafında döndüler. *Hay tanrılar*, diye düşündü Vimes, *bu adama bütün bunları kim öğretmiş? Sırıtıyor bir de. Bu bir yarış değil. Onu biçemeyeceğimi biliyor; bu şekilde değil, herkesin önünde değil... Ama o, kazayla bana vurabilir ve kimse bir şey demez.*

Fakat bir çavuşun hata yapmaması gerekir. Ve oyunu bundan fazla yükseltemeyiz.

Dur bir dakika...

Kılıcı duvara fırlattı; sırf şans eseri kılıç duvara saplandı. İzleyiciler etkilendi.

"Sana bir şans vermem lazım Ned," dedi Vimes uzaklaşarak.

Her zaman öğrenecek bir şey vardır, diye düşündü. Çift Sırıtış Gussie'yi hatırlıyordu. Sam'in ona rastlamasına daha beş sene vardı. Hakiki bir eğitim olacaktı. Çift Sırıtış, Vimes'ın karşılaştığı en pis dövüşen adamdı. Onun için her şey bir silah, vücudun her yeri hedef olabilirdi. Çift Sırıtış o sınırlı alanda bir tür dâhiydi. *Her şeydeki* silahlık potansiyelini görebilirdi: duvar, bir bez parçası, meyve... İri yarı bir adam bile değildi; ufak tefek ve inceydi. Fakat rakibinin ısıracak daha fazla yeri olduğu temeline dayanarak, iri yarı adamlarla dövüşmekten hoşlanırdı. Birkaç içkiden sonra Çift Sırıtış'ın tam olarak neyle dövüştüğünü bilmek zor oluyordu. Sırf *evrenin apış arasına* diz atmanın yerini tutsun diye yanındaki adamla bile dövüşebiliyordu. Biri yüzünü camla kestiğinden beri de lakabı Çift Sırıtış'tı; Gussie o noktada adrenalinle o kadar dolmuştu ki bunu basit bir ayrıntı olarak görmüştü. Yara izi, mutlulukla gülen bir ağız bırakmıştı adamın suratında. Sam, Çift Sırıtış Gussie'den çok şey öğrenmişti.

"Amacın ne?" diye mırıldandı, yalnızca Ned'in duyabileceği bir sesle.

"Neler bildiğini öğrenmek istiyorum çavuş," dedi Ned, dönmeye devam ederek. "Çok fazla şey biliyormuşsun gibi geliyor."

Atıldı. Vimes geri sıçradı, hiç umudu olmayan bir adam gibi kını salladı ve Ned gülerek yolundan kaçarken sert köseledeki kavrayışını değiştirdi.

"Kural gereği miğferim kafamda," dedi Ned. "Zırhım da üzerimde. Beni yumruklayarak devirmen zor, çavuş."

Kayagantaş'ın bağırdığı komutlar altında bile, yedi bekçiden biri doğru düzgün kılıç kullanmayı beceremezdi. Ned ise kullanabiliyordu. Açık vermiyordu.

Ah, pekâlâ... hile zamanı.

Vimes bir adım geriledi, durdu ve Coates'un arkasında neler olduğunu gördü. Saklamaya çalışsa da gözlerinde beliren anlık rahatlamayı tam olarak engelleyemedi.

Coates da dikkatinin bir anlığına o tarafa kaymasını engelleyemedi...

Vimes, artık kolunun uzantısına dönüşmüş kınla aparkat vurdu. Sert kösele adamın çenesinin altına çarparak kafasını geriye savurdu. Sonra kösele adamın kılıç tutan eline indi ve Vimes, sonradan aklına gelmiş gibi, Ned'in incik kemiğine tekme atarak adamı yere yıktı. Yüzüne fazla yaklaşan keskin silahlara alerjisi vardı.

"Aferin, iyi denemeydi," dedi ve ona sırtını, kalabalığa yüzünü döndü. Arkasından gelen hırıltılar eşliğinde devam etti: "Doğru kullanıldığında her şey silah olabilir. Çanınız bir coptur mesela. Karşınızdaki adama sertçe vurarak zaman kazanmanızı sağlayacak her şey iyidir. Gerçekten kullanmayı düşünmüyorsanız asla ama asla karşınızdakini kılıçla tehdit etmeyin, çünkü adam blöfünüzü görürse, aniden fazla seçeneğiniz kalmaz ve o noktada olanların hepsi yanlış seçenektir. Çocukken öğrendiğiniz numaraları kullanmaktan çekinmeyin. Adil oynadığımız için puan vermiyorlar bize. Yakın dövüşlere gelince... Kıdemli çavuşunuz olarak, Kolay Sokak 8 Numara'da dükkânı bulunan Bayan Goodbody'nin her bütçeye uygun fiyat ve boylarda sattığı copları, sopaları ve muştaları araştırmanızı kesinlikle yasaklıyorum ve bana gizlice gelen olursa da bu kullanışlı fakat zor aletlere uygun, uzmanca darbe çeşitlerini asla öğretmeyeceğim. Pekâlâ, herkes toplansın şimdi. İki dakika içinde hepinizi beylik coplarınızla burada istiyorum. Onun

yalnızca aptalca bir sopa olduğunu düşünüyorsunuz ama ben, öyle olmadığını göstereceğim. Zıplayın bakalım!"

Doğrulup oturmuş olan Ned'e döndü.

"İyi hamlelerdi Bay Coates. Bunları Teşkilat'ta öğrenmedin, biliyorum. Konuşmamız gereken bir şey var mı? Dün gece nerede olduğunu söylemek ister misin mesela? Morfik Sokak'a gitmiş olabilir misin?"

"İzin günümdü," diye mırıldandı Ned, çenesini ovalayarak.

"Tamam tamam. Beni hiç ilgilendirmez. Ama bence seninle arkadaş olamadık Ned."

"Evet."

"Benim casus olduğumu düşünüyorsun."

"John Keel olmadığını biliyorum."

Vimes yüzünü duygusuz tuttu ama bunun da onu ele verdiğini fark etti.

"Neden öyle diyorsun ki?" dedi.

"Sana söylemek zorunda değilim. Bekçi Teşkilatı'nda çavuş da değilsin. Ve az önce şansın yaver gitti, tek söyleyeceğim bu." Diğer bekçiler bir kez daha avluya doluşurken Ned ayağa kalktı.

Vimes onun gitmesine izin verdi ve dikkatini adamlarına çevirdi.

Hiçbirine hiçbir şey öğretilmemişti. Olabildiğince, ki pek de olamamıştı, birbirlerinden öğrenmişlerdi. Ve Vimes bu yolun nereye gittiğini biliyordu. O yolda sarhoşları yuvarlayıp bozukluklarını çalan ve rüşvetin işin avantajlarından biri olduğu konusunda birbirini temin eden bekçiler vardı ve sonra durum daha da kötüye gidecekti.

Acemi bekçileri sokağa salmaya razıydı ama en azından önce onları eğitmek şarttı. Altı hafta boyunca onlara bağıracak Kayağantaş gibileri lazımdı ve görev bilinci, tutuklu hakları, "kamuya

hizmet" konulu dersler almaları gerekiyordu. *Sonra* onları sokak canavarlarına teslim edebilirdiniz ve orada da *başka* şeyler öğrenirlerdi; örneğin birini iz bırakmadan dövmek ya da bir meyhane kavgasına gitmeden önce pantolonunuzun ön kısmına metal bir çorba tabağı sokmak gibi şeyler.

Sonunda, şansınız varsa ve kafaları çalışıyorsa, bekçileriniz kendilerine imkânsız bir kusursuzluk ile Çukur arasında bir yer bulurlardı ve orada hakiki bekçiler olabilirlerdi. Hafifçe *kirlenmiş* bekçiler tabii; çünkü bu meslek insana bunu yapardı. Ama en azından yoz olmazlardı.

Onları ikişerli gruplar hâlinde ayırdı, saldırı ve savunma hamleleri yapmalarını emretti. İzlemesi korkunçtu. Bunun beş dakika sürmesine izin verdi.

"Tamam, tamam," dedi, ellerini çırparak. "Gerçekten çok iyi. Şehre sirk geldiğinde sizi kesinlikle önereceğim." Adamlar çöküp mahcup mahcup sırıtırken Vimes devam etti: "*Hiç* mi hareket bilmiyorsunuz? Gırtlak Yumruğu, Kor-Kızıl Süngü, Kaburga Takırdatan? Diyelim, elimde kocaman bir sopayla saldırıyorum. Ne yaparsınız?"

"Kaçarız çavuş," dedi Wiglet. Kahkahalar yükseldi.

"Ne kadar uzağa kaçabilirsin?" dedi Vimes. "Eninde sonunda dövüşmen gerekecek. Onbaşı Yardımcısı Coates?"

Ned Coates idmana katılmamıştı. Bir tür hareketsiz kasıntılıkla duvara yaslanmış, acıklı gösteriyi küçümsemeyle izliyordu.

"Evet çavuş?" dedi Ned, asgari çabayla doğrularak.

"Wiglet'e nasıl yapılacağını göster."

Coates copunu çıkardı. Beylik coptan biraz daha uzun, özel imalat bir alet olduğunu gördü Vimes. Coates sırtını açıkça Vimes'a dönerek bekçinin önünde pozisyon aldı.

"Ne yapmamı istiyorsun çavuş?" dedi omzunun üzerinden.

"Ona birkaç düzgün hamle göster. Onu hazırlıksız yakala."

"Pekâlâ çavuş..."

Vimes copların baştan savma çarpışmasını izledi. Bir, iki, üç...

...sonra Ned'in copu havada ıslık çizerek savruldu.

Ama Vimes hamlenin altına eğildi, adamın kolunu iki eliyle yakalayıp sırtına büktü ve kulağını kendi ağzının olduğu yere çekti.

"Bu pek de beklenmedik olmadı tatlım," diye fısıldadı. "Şimdi, ikimiz de sırıtmaya devam edeceğiz, çünkü çocuklar bizim Ned'e gülüyor, amma da komik adam değil mi, ihtiyar çavuşa hamle üstüne hamle yapıyor. Onların eğlencesini bozmak istemeyiz. Seni salacağım ama bir daha denersen, kaşık tutmak için iki eline birden ihtiyacın olacak ve o kaşığı tutmak zorunda kalacaksın Ned, çünkü çorbayla besleniyor olacaksın çünkü kahrolası *dişlerini* dökeceğim!" Kavrayışını gevşetti. "Bütün bunları sana kim öğretti?"

"Çavuş Keel, çavuş," dedi Ned.

"*İyi iş çıkarıyorsun Çavuş Keel!*"

Vimes döndüğü zaman, Yüzbaşı Swing'in avluda yaklaştığını gördü.

Gün ışığında daha ufak tefek ve daha zayıftı. Kılık kıyafetine pek dikkat etmeyen bir kâtip gibi görünüyordu; saçları gevşekti ve gür siyah tutamları tepesindeki kel bölgeye, adamın ya aynası ya da mizah anlayışı olmadığını düşündüren bir şekilde yapıştırılmıştı.

Aydınlıkta bakıldığında ceketi eski moda ama bakımlıydı. Tokalı ayakkabıları ise aşınıp ezilmişti. Vimes'ın annesi görse, adama söyleyecek iki çift lafı olurdu. "Bir erkek, botlarına iyi bakmalı," derdi hep. "Erkek adam, ayakkabılarının parlamasından belli olur."

Swing'in elinde bir baston... daha doğrusu bir süs bastonu vardı. Bunun onu, diyelim ki gereksiz yere bir odun parçası taşıyan bir

adam gibi değil de sofistike gösterdiğini düşünüyor olması mümkündü. İçinde bir kılıç saklı olduğu açıktı gerçi, zira yere çarptığında takırdıyordu. Swing, eski hedef tahtalarının ve saman döküntülerinin arasından dikkatle geçerken bastonu yere vuruyordu.

"Adamları zinde tutuyorsun görüyorum ki," dedi. "Bravo. Yüzbaşın burada mı?"

"Sanmıyorum," dedi Vimes, Coates'u bırakarak, "efendim."

"Ah? Eh, belki bunu ona verirsin Çavuş Keel." Hafifçe gülümsedi ve Vimes'a bir mektup uzattı. "Başarılıbir... gece geçirdiğinizi anlıyorum?"

"Birkaç ziyaretçimiz oldu," dedi Vimes, "efendim."

"Ah evet. Yersiz şevk. Seni hafifealmak... hiç doğru olmaz çavuş. Becerikli adamsın. Heyhat, diğer karakollar okadar..."

"...becerikli değil mi?"

"Ah. Evet. Maalesef çavuş, benim hevesli adamlarımdan bazıları, senin, çok ihtiyaç duyulan hizmetlerimizeengel... oluşturduğunu hissediyor. Bunakarşılık... ben senin, kanuna sıkı sıkıya bağlı olduğuna inanıyorum ve, durumun doğurduğu gereklilikleri tam olarak anlamamandan ileri gelensürtüşmelere yol açmış olsa da, benimle kafa dengi biri olduğunu biliyorum."

Vimes, anatomik açıdan denkleştirebileceği yerleri düşündü.

"Genel anlamda haklısınız efendim," dedi. "Ama o kadar yüksekleri hedeflemeyi göze alamam."

"Harika. Gelecektekiişbirliklerimizi... dört gözle bekliyorum çavuş. Yeni yüzbaşın, başka konular konusunda, uygunbulduğuşekilde... seni bilgilendirecektir kuşkusuz. İyi günler."

Swing döndü ve kendine özgü sarsıntılı tarzıyla avlu kapısına geri yürüdü. Adamları onu takip etti fakat kolu alçıya alınmış bir tanesi bir jest yaptı.

"Günaydın Henry," dedi Vimes.

Mektubu inceledi. Oldukça kalındı ve kocaman, kabartma bir mührü vardı. Fakat Vimes, kötü adamların etrafında çok fazla zaman geçirmişti ve mühürlü bir zarfla ne yapmak gerektiğini çok iyi biliyordu.

Nasıl dinlemesi gerektiğini de biliyordu. *Yeni yüzbaşı ha... Demek başlıyordu.*

Adamları onu izliyordu.

"Daha fazla, hnah, asker mi çağırıyorlar çavuş?" dedi Burun.

"Sanırım öyle," dedi Vimes.

"Yüzbaşı Tilden'ı sepetlediler değil mi..."

"Evet."

"*İyi* bir yüzbaşıydı o!" diye itiraz etti Burun.

"Evet," dedi Vimes. *Hayır*, diye düşündü ama. *İyi değildi. Yalnızca düzgün bir adamdı ve elinden geleni yaptı, hepsi bu. Yaklaşan olaylara hiç karışmaması daha iyi.*

"Şimdi biz ne yapacağız çavuş?" dedi Bekçi Yardımcısı Vimes.

"Devriye gezeceğiz," dedi Vimes. "Yakınlarda. Yalnızca bu birkaç sokakta."

"Bu ne işe yarayacak?"

"Hiç yapmamamızdan daha fazla işe yarayacak evlat. Teşkilat'a katılırken yemin etmedin mi?"

"Ne yemini çavuş?"

Yemin etmediğini hatırladı Vimes. Çoğu etmemişti. Size bir üniforma ile çan veriyorlardı ve Gece Bekçilerine katılmış oluyordunuz, bu kadar.

Birkaç sene önce olsa Vimes da yemin ettirmekle uğraşmazdı aslında. Yeminin sözlerinin modası geçmişti ve iple bağlanmış şilin de tam bir soytarılıktı. Fakat Gece Bekçilerinde bile, maaştan fazlasına ihtiyaç vardı. Bunun sıradan bir iş olmadığını anlatan bir şeye.

"Burun, yüzbaşının ofisine koş da şilini getir lütfen," dedi Vimes. "Bu adamlara yemin ettirelim. Çavuş Knock nerede?"

"Sepetlendi çavuş," dedi Wiglet. "Faydası olur mu bilmem ama, kapıdan çıkarken 'O adam da cehennemin dibine gitsin,' dedi."

Vimes kafa sayımı yaptı.

Çok daha sonraları, tüm Bekçi Teşkilatı'nın kaldığı söylenecekti. Ama kalmamışlardı elbette. Bazıları tüymüştü, bazıları vardiyasına geri dönmemişti. Fakat *Keel ve Adamları* hakkında söylenenler *doğru* olacaktı...

"Pekâlâ çocuklar," dedi Vimes, "durum şu: Neler olup bittiğini biliyoruz. Sizi bilmem ama benim hiç hoşuma gitmiyor. Asker sokağa indikten sonra işlerin sarpa sarması an meselesi. Çocuğun biri bir taş atar ve bir sonraki an evler yanmaya, insanlar öldürülmeye başlar. Bizim yapacağımız şey, asayişi sağlamak. İşimiz bu. Kahramanlık taslamayacağız, yalnızca... normal olacağız. Şimdi..." Ayak değiştirdi. "Birileri bizim hata yaptığımızı söyleyebilir, bu yüzden size emretmeyeceğim."

Kılıcını çıkardı, çamur ve taşların üzerine bir çizgi çizdi. "Bu çizgiyi aşarsanız benimlesiniz," dedi. "Aşmazsanız, sorun değil. Böyle bir şeyle yüzleşmek için katılmadınız Teşkilat'a ve neler yaşanırsa yaşansın, bunların sonunda madalya dağıtılacağını hiç sanmıyorum. Yalnızca gitmemenizi isterim, gidenlere ise şans dilerim."

Bekçi Yardımcısı Vimes'ın çizgiyi aşma hızı moral bozucuydu. Sonra Fred Colon geldi, sonra Waddy ve Billy Wiglet. Ve Spatchcock, Culweather, Moist, Hızlı Gaskin, Horace Nancyball ve... Curry'ydi, değil mi?.. Ve Evans ve Pounce ve...

Bir düzine bekçi çizgiyi aştı; son birkaçı, akran baskısı ile sağlıklı bir kendi-postunu-koruma-kaygısı arasındaki çatışma yüzün-

den, gönülsüzlükle. Birkaçı ise, ki Vimes'ın umduğundan daha fazlasıydı, geride buharlaşıp gitti.

Sonunda yalnızca Ned Coates kaldı. Kollarını kavuşturmuştu.

"Hepiniz kahrolası kaçıklarsınız," dedi.

"Bize faydan dokunur Ned," dedi Vimes.

"Ben ölmek istemiyorum," dedi Ned, "ve ölmeye niyetim yok. Bu aptalca. Bir düzine kişi ya varsınız ya yoksunuz. Ne yapabilirsiniz ki? Bütün o 'asayişi koruma' meselesi... Tamamen saçmalık çocuklar. Bekçiler, ipleri elinde tutan adamlar ne diyorsa onu yaparlar. Hep böyle olmuştur. Yeni yüzbaşı geldiğinde ne yapacaksınız ha? Ve bütün bunları kimin için yapıyorsunuz? Halk için mi? Halk diğer karakollara saldırdı; Gece Bekçileri onları incitecek ne yapmıştı?"

"Hiçbir şey," dedi Vimes.

"İşte, gördünüz mü?"

"Hayır, yani bekçiler hiçbir şey yapmadı ve onları inciten *buydu*," dedi Vimes.

"Sen ne yapabilirsin peki? Winder'ı mı tutuklayacaksın?"

Vimes, dipsiz bir uçurumun üzerinde kibrit çöplerinden köprü inşa ettiğini ve aşağıda esen soğuk rüzgârları hissedebildiğini düşündü.

Eskiden... daha doğrusu *gelecekte,* Vetinari'yi tutuklamıştı. Doğru, adam sonunda –adalet sistemi adı verilen sürecin sonunda– serbest kalmıştı ama Bekçi Teşkilatı *şehrin hükümdarını* tutuklayabilecek kadar büyük, güçlü ve nüfuzluydu... yani, nüfuzlu *olacaktı.* O aşamaya nasıl gelebilmişlerdi? Bir avuç bekçinin, patronlarının üzerine hücre kapısını çarparak kapatabileceğini *nasıl* hayal edebilmişti?

Eh, belki de burada başlamıştı işte. Zira Bekçi Yardımcısı Vimes, onu dikkatle izliyordu.

"Elbette bunu yapamayız," dedi, "ama yapabilmemiz gerekir. Belki bir gün yapabiliriz de. Yapamazsak, kanun kanun değil, yalnızca halkı baskı altında tutmanın bir yolu demektir."

"Öyle görünüyor ki uyanmış, helaya gitmişsin," dedi Coates, "çünkü boynuna dek boğulduğun yer orası. Üzgünüm çocuklar ama *öleceksiniz*. Gerçek askerlere bulaşırsanız olacağı bu. Dün gece Dolly Kardeşler'de ne olduğunu duydunuz mu? Üç kişi ölmüş ve bunun için parmaklarını bile kıpırdatmaları gerekmemiş."

"Hadi ama Ned! Sırf devriye geziyoruz diye kimse bize saldırmaz," diye mırıldandı Colon.

"*Ne için* devriye gezeceğiz?" dedi Coates. "Asayişi korumak için mi? Koruyacak asayiş kalmadığında ne yapacaksınız? Eh, ben durup sizin öldürülmenize tanık olmayacağım. Gidiyorum."

Döndü, avludan geçti ve Karakol'a girdi.

Seni kahrolası aptal, haklısın, diye düşündü Vimes. *Keşke bu kadar haklı olmasan...* "Hâlâ bizimle misiniz çocuklar?" dedi, çizginin berisinde tutsak kalmış gruba.

"Evet çavuş!" dedi Bekçi Yardımcısı Vimes.

Diğer gönüllüler onun kadar emin görünmüyordu gerçi.

"*Gerçekten* öldürecekler mi bizi?" dedi Wiglet.

"Savaşacağımızı kim söyledi?" dedi, Coates'un uzaklaşan sırtını izleyen Vimes. "Bir dakika, Ned'le biraz konuşmak istiyorum..."

"Şilini getirdim çavuş!" diye ilan etti Burun, avluda yaklaşarak. "Yüzbaşı da seninle biraz konuşmak istiyor."

"Ona söyle, birazdan..."

"*Yeni* yüzbaşı," dedi Burun çabucak. "Gelmiş bile. Hevesli. *Askerî*. Sabırlı biri değil çavuş."

Bu iş için Havuç, Kayağantaş, Angua ve Neşeli'm vardı, diye düşündü Vimes acı acı. *Sen bunu yap, sen şunu yap derdim ve bana düşen tek şey, kahrolası politika hakkında endişelenmek ve uğraşmak olurdu...*

"Adamlara Fred yemin ettirsin," dedi. "Yüzbaşıya da söyle, birazdan yanında olacağım."

Karakol'un içinden koşarak geçti ve ön kapıdan çıktı. Sokak her zamankinden daha kalabalıktı. Tam olarak güruh sayılmasa da... eh, Ankh-Morpork'un ünlü ön-güruhuydu; gerçek bir güruha dönüşmeden hemen önceki hâli. Şehre örümcek ağı gibi yayılmıştı ve tetikleyecek bir olay olduğunda, örümcek, acil mesajı tek bir tınlamayla sokaklara yayar; ağ olay mahallinin etrafında yoğunlaşır, sıkılaşırdı. Dolly Kardeşler Katliamı haberi yayılmıştı bile ve ağızdan ağıza dolaşırken sayı büyükçe büyümüştü. Vimes ağdaki gerilimi hissedebiliyordu. Ahmağın tekinin yanlış bir şey yapmasını bekliyordu ve Doğa'da ahmak *boldu.*

"Coates!" diye bağırdı.

Adam durup dönünce şaşırdı.

"Evet?"

"Devrimcilerden olduğunu biliyorum!"

"Yalnızca tahmin yürütüyorsun."

"Hayır, dolaptaki defterinde şifre yazılıydı," dedi Vimes. "Dibbler'ın, börekleriyle dağıttığı şifre. Giyinme dolaplarını açabildiğimi *biliyor* olmalısın. Bak, Swing'in casusu olsam, sen ve Dibbler hâlâ elinizi kolunuzu sallaya sallaya dolaşabilir miydiniz?"

"Elbette. Bizim peşimizde değilsin ve biz daha sonra süpürülebiliriz. Swing, liderleri istiyor."

Vimes geriledi. "Tamam. Neden diğer çocuklara söylemedin peki?"

"Harekete geçiyoruz, bu yüzden işte. Her şey başlıyor," dedi Ned. "Senin kim olduğun artık önemsiz. Ama arkadaşlarımı öldürteceksin. Sen olmasan onlar *bizim* tarafımızda olacaktı. Ben onlar için çalışıyordum. Çok iyi biliyorsun ki Spatchcock ikide bir kılıcını kendi ayağına düşürür, Nancyball tehdit edildiğinde

altını ıslatır, Vimesy saf. Ve sen onları olayların tam göbeğine bırakacaksın ve hepsi *ölecek*. Hem de bir hiç uğruna!"

"Neden onlara söylemedin?" diye tekrarladı Vimes.

"Belki yüksek yerlerde dostların vardır," diye hırladı Ned.

Vimes çatılara baktı.

"Konuşmamız bitti mi?" dedi Ned.

"Rozetini ver bana," dedi Vimes.

"Af buyur?"

"İstifa ediyorsun. Böyle. Rozetini ver."

Coates iğne batmış gibi irkildi. "Yok ya!"

"O zaman şehri terk et," dedi Vimes. "Kendi iyiliğin için."

"Bu bir tehdit mi?"

"Benden değil. Ama sana bir tavsiye vereyim evlat: Devrimlere güvenme. Her zaman devridaim yaparlar ve geri dönerler. *Bu yüzden* devrim deniyor onlara. İnsanlar ölür ve hiçbir şey değişmez. Seninle daha sonra görüşürüz."

Adam yüzünü göremesin diye sırtını döndü ve telaşla uzaklaştı.

Tamam, zamanı gelmişti artık. Ya şimdi olacaktı ya da Bay Salciferous gibi patlayacaktı. Bunu daha önce de yapmak istemişti ama denemeye cesaret edememişti, çünkü o keşişleri kızdırırsa... Eh, adama neler neler yapmazlardı. Fakat tüm bunlar artık fazla ileri gitmişti...

Görev bilinci, kendisini bekleyen bir subay olduğunu söylüyordu ona. O bilincini bastırdı Vimes. Tüm gerçekleri bilmiyordu o bilinç.

Karakol'un kapısına geldi ve durdu, gözlerini yumdu. İzleyen olsa, iki ayağının altında iki izmarit ezmeye çalışıyormuş gibi görünen bir adam görürdü. *Karton tabanlı ayakkabılar için teşekkür ederim Rosie.* Gülümsedi.

Vimes ayaklarındaki beyinle düşünürdü. Ve genç Sam'in de fark ettiği gibi, ayakların kendilerine has bir hafızası vardı...

Yuvarlak, kedi kafası taşlar; her zamanki şeylerden. Şehrin bu bölgesinde düzgünce döşenmiş değillerdi ve ayak altında çok hafifçe oynuyorlardı. Karakol'a varmadan önce iki kez, ayakları daha büyük parke taşları hissetmişti: lağım boruları yerleştirildikten sonra yol yüzeyi yenilenirken, bu taşlarla oluşturulmuş dar şeritler. Ondan önce benzer bir şerit vardı ama yumuşak tuğla dökümtüsünden oluşmuşlardı ve yük arabalarının tekerlekleri yüzünden öyle ezilmişlerdi ki artık oluk sayılırlardı.

Yaklaşık yirmi adım öncesinde onu kendi etrafında birkaç kez döndürmüşlerdi ama ondan önceki son yüzey... çamurdu.

Vimes, gözlerini açmadan yürürken bir yük arabasına tosladı.

Çamur, diye düşündü ayağa kalkıp yoldan geçenlerin tuhaf bakışlarını görmezden gelirken. *Bu, ara geçit anlamına geliyor. Bakalım... ah evet, şurada...*

Yirmi dakikasını aldı.

Ayakları daha iyi görebilsin diye cesaret edebildiğinde gözlerini yumarak sokaklarda yürürken insanlar dönüp dönüp ona baktı. Ama bazen etrafına bakınıyordu ve işte, yine oradaydı: biriken gerilimin gök gürültülü fırtına hissi, ilk küçük bahaneyi bekliyor. İnsanlar tedirgindi –*sürü* huzursuzdu– ve tam olarak neden, bilmiyorlardı. Baktığı herkes, boş bakışlarını kaçırıyordu.

Yürümeye devam etti. Trol kafası denen çok eski taştan şeritlerin arasında kaba parke taşları... Şehrin bu kısmında, onları yalnızca burada, Kolay Sokak'ın Elm Sokağı'nı kestiği yerde bulabilirdiniz ve ondan önce de... evet, büyük taşlar, şehirdeki parke taşlarının en eskilerinden, demir çemberli araba tekerleklerinin yüzlerce, *yüzlerce* sene boyunca aşındırdığı taşlar... Bu, şehir duvarının hemen ardında bir yoldu. Evet. Elm'den sapmadan Çukurlar'ı

aştı ve sonra izi kaybetti; ama kaldırımdaki metal bir ızgara, izi ona yeniden verdi. Mahzen ızgarası. *Serin* bir mahzen. Üzerinde, aşınmış bir arma. Tereyağı Pazarı. Evet. Hadi bakalım ayaklar, ileri!

Keşişler onu burada bir kez daha döndürmüştü kendi etrafında, ama... Tuğla fırınında ateşlenmiş uzun tuğlalar ve düzgünce biçimlendirilmiş ve yerleştirilmiş, oldukça modern taşlardan bir bölümdü burası. Nerede olduğunuzu bilmiyorsanız, sizi kandırabilirdi. Evet, Taş Ustaları Yolu; burada *gerçekten* taş ustaları vardı ve yollarına iyi bakarlardı. *Şimdi bir ara geçit bul, çamur kaplı ama içinde bir sürü çakıl var, çünkü taş ustaları atıklarını buraya atarlar; fakat burada, boru döşenen yerlerde boylu boyunca tümsekler var. Evet. Şimdi kare taşlar bul ve...*

Gözlerini açtı.

Evet.

İleride, solda, Kil Sokak'ta, üç binadan oluşmuş bir blok vardı. İki ucuzcu dükkânının arasına bir tapınak sıkışmıştı. Bu... yalnızca bir tapınaktı, hafifçe yabancı görünüşlü. Ama hepsi öyle değil miydi zaten? Herkesin yaklarla falan beslendiği Merkezyöre yaylalarından gelmiş gibi bir hâli vardı.

Tapınağın kapıları kilitliydi. Kapı kolunu boş yere sarstı Vimes. Sonra kılıcıyla kapıyı dövdü. Bunun da hiçbir etkisi olmadı; ahşap üzerinde iz bile bırakamadı.

Fakat yandaki eskici dükkânının kapısı açıktı. Tanıdık bir yerdi. Burası bir zamanlar Vimes'ın terzisi ve ayakkabıcısıydı. Ve tıpkı bir rehinci dükkânı gibi eskiciler de *her zaman* açık olurdu. Vimes içeri girdi ve hemen, tozlu bir karanlığa boğuldu.

Bir kumaş mağarasıydı burası. Tavandan sıra sıra eski takım elbiseler sarkıyordu. Eskimiş raflar gömlek, yelek ve çorap yığınlarının ağırlığıyla bel vermişti. Orada burada, loşluğun içinden eski kutular çıkıyor, Vimes'ın dizlerine çarpıyordu. Başıboş bot yığın-

ları ayaklarının altında kayıyordu. Bir de koku vardı. Fakirliğin bir kokusu varsa, işte buydu. Küçük düşmüş gururun bir kokusu varsa da buydu. Bir parça dezenfektan kokusu da geliyordu gerçi.

Kapıdan bir iki metre içeride Vimes kaybolmuştu bile. Döndü ve eşyaları itip kakarak boğucu kumaşlarla dolu gri koridorlarda dolaştı ve burada birinin ölüp ölmediğini, biri ölse bunun nasıl keşfedileceğini merak etti. Lime lime, yağlı bir takım elbise asılmış askıyı kenara çekti...

"Ne istiyorsun?"

Döndü.

Kimse yoktu. Fakat sonra bakışlarını biraz indirdi ve ufak tefek, parlak bir adamla karşılaştı. Adam tamamen keldi, çok kısa boylu ve zayıftı ve bir eskici dükkânının bile satamadığı, niteliği belirsiz giysiler giymişti. Kimdi bu, kimdi... Şaşırtıcı şekilde, isim hafızasında hâlâ tazeydi...

"Ah, ee... evet... Bay, ee... Er..."

"Tan Er Sök," dedi Bay Sök. Vimes'ın elindeki takım elbiseyi yakaladı. "İyi seçim, iyi seçim... Harika kumaş, harika kumaş... Bir rahibindi, çok iyi. Sana elli peni. Satmak yazık ama zamanlar kötü."

Vimes takım elbiseyi rafına telaşla geri koydu ve rozetini çıkardı. Bay Sök dik dik baktı ona.

"Diğer bekçiye ödedim çoktan," dedi. "Bir ay, bir dolar. Sorun yok. Diğer bekçiye ödedim çoktan."

"Ödedin mi?" dedi Vimes.

"İki şeritli bekçiye ödedim. Bir ay, bir dolar, sorun yok!"

"Onbaşı Quirke..." diye mırıldandı Vimes. "Bekçilere para ödemene gerek yok Bay Sök. Biz seni korumak için buradayız."

Dili çok iyi bilmemesine rağmen Bay Sök'ün yüz ifadesi, önündeki üç-şeritli-bir-taçlı bekçinin Ahmakistan'dan geldiğini düşündüğünü açıkça anlatıyordu.

"Bak, bunun için zamanım yok," dedi Vimes. "Arka kapı nerede? Bekçi meselesi!"

"Ödedim! Koruma *ödedim!* Bir ay, sorun yok!"

Vimes homurdandı ve kumaş dolu bir başka dar tünele daldı.

Göz ucuyla cam parıltısı yakaladı ve tıka basa dolu bir koridorda yan yan kayarak bir tezgâh buldu. Tezgâha başka ümitsiz mallar yığılmıştı fakat arkasında boncuk perdeli bir kapı vardı. Yarı tırmanarak yarı yüzerek yığınları aştı ve ötesindeki minik odaya girdi.

Bay Sök, eşyaları itip kakarak çok eski bir terzi mankeninin yanına geldi. Manken o kadar çizilmiş, çentilmiş ve ezilmişti ki kadim bir şehri kaplayan yanardağ küllerinden kazılıp çıkarılmış da olabilirdi.

Bay Sök bir kolu çekti ve mankenin gözleri aydınlandı.

"Ben, Üç Numara," dedi mankenin kulağına. "Demin geçti. Ve öfkeli mi öfkeli..."

Arka kapı kilitliydi ama Vimes'ın ağırlığı karşısında pes etti. Vimes sendeleyerek avluya çıktı, başını kaldırıp bu yağlı mekânı tapınak bahçesinden ayıran duvara baktı, sıçradı, botlarıyla tuğlaları tırmaladı ve altında birkaç tuğlanın ufalandığını hissederek kendini duvarın tepesine çekti.

Sırtüstü düştü, sonra başını kaldırdı; taş bankta oturan zayıf, cübbeli şekle baktı.

"Bir fincan çay, kumandan?" dedi Çöpçü neşeyle.

"Kahrolası çay istemiyorum!" diye bağırdı Vimes, güçlükle ayağa kalkarak.

Çöpçü, yanındaki çay çanağına, bir yumru kokuşmuş yak tereyağı attı. "*Ne* istiyorsun o zaman, ayağı becerikli Bay Vimes?"

"Bunlarla uğraşamayacağım! Ne istediğimi biliyorsun!"

"Biliyor musun... biraz çay seni gerçekten sakinleştirirdi," dedi Çöpçü.

"Sakin olmamı söyleme bana! Beni ne zaman evime yollayacaksın?"

Tapınaktan bir şekil çıktı. Çöpçü'den daha uzun boylu, daha kilolu, beyaz saçlı bir adamdı ve iyi huylu banka yöneticisi görünüşüne sahipti. Bir fincan uzattı.

Vimes bir an duraksadı ve sonra fincanı alıp çayı yere döktü.

"Size güvenmiyorum," dedi. "Bunun içinde *her şey* olabilir."

"Çayı, sizin normalde içtiğiniz hâlinden daha iğrenç yapacak ne katabiliriz içine, hayal bile edemiyorum," dedi Çöpçü sakin sakin. "*Otur*, Dük Hazretleri. Lütfen."

Vimes banka çöktü. Onu güdüleyen öfke de biraz çöktü ama Vimes kaynadığını da hissedebiliyordu hâlâ. Düşünmeden, yarısı içilmiş bir puro çıkardı ve ağzına götürdü.

"Çöpçü öyle ya da böyle bizi bulacağını söylemişti," dedi diğer keşiş, içini çekerek. "Gizlilik buraya kadarmış."

"Siz neden endişelenesiniz ki?" dedi Vimes puroyu yakarak. "Zamanla oynayıverirsiniz, olmamış olur. Değil mi?"

"Öyle bir şey yapmaya niyetimiz yok," dedi diğer keşiş.

"*Ben* size ne yapabilirim ki zaten? Herkese, sokaklarda gördükleri o kaçık keşişlerin zaman kaydırabildiğini mi anlatayım? Beni deli diye içeri atarlar! Hem, sen kimsin?"

"Bu, Qu," dedi Çöpçü, başını diğer keşişe doğru sallayarak. "Zamanı geldiğinde, seni geriye o yollayacak. Ama henüz değil."

Vimes içini çekti yine. Öfkesi tükenmişti ve geriye yalnızca ümitsiz, boş bir his kalmıştı. Bahçenin büyük kısmını kaplayan acayip taşlığa boş boş baktı. Tuhaf bir biçimde tanıdık görünüyordu. Gözlerini kırpıştırdı.

"Bugün, *ölecek* olan insanlarla konuşuyordum," dedi. "Bunun yarattığı hissi tahmin edebiliyor musunuz? Nasıl bir his olduğunu biliyor musunuz?"

Keşişler ona şaşkın şaşkın baktı.

"Ee... evet," dedi Qu.

"Evet, biliyoruz," dedi Çöpçü. "Bizim konuştuğumuz *herkes* ölecek. Senin konuştuğun da herkes ölecek. Herkes ölür."

"Bazı şeyleri değiştirdim," dedi Vimes ve kendini savunurcasına ekledi: "Neden değiştirmeyeyim ki? Carcer da değiştiriyor! Olayların nasıl ilerleyeceğine dair en ufak fikrim yok! Yani... bir karıncaya basmak bile tarihi değiştirmiyor mu?"

"Karınca için kesinlikle değiştiriyor," dedi Qu.

Çöpçü bir elini salladı. "Sana söyledim Bay Vimes; tarih bir yolunu bulur. Bir gemi enkazı düşün. Kıyıya yüzüyorsun. Sen ne yaparsan yap dalgalar kırılmaya devam edecek. 'Büyük deniz küçük balıkların ne yöne yüzdüğüne aldırmaz,' diye yazılmamış mıdır? İnsanlar zamanları dolunca ölürler."

"Ama Keel zamanı dolduğu için ölmedi! O zavallı şeytanı *Carcer* öldürdü!"

"Hayır. *Bu* şimdide, zamanı dolduğu için öldü kumandan," dedi Qu. "Ama diğerinde üzerine düşen rolü *oynayacak*, Bay Vimes. Zamanı geldiğinde. Sen kıyıya ulaşacaksın. Ulaşmalısın. Yoksa..."

"...kıyı var olmaz," dedi Çöpçü.

"Hayır," dedi Vimes. "Daha fazlası olması lazım. Ben yüzmüyorum, *boğuluyorum*. Eğlenceliydi, tamam. İlk başta. Gençlerle eğlenmeye çıkmış gibi. Sokakları bir kez daha botlarımın altında hissetmek falan... Ama şimdi... Sybil'e ne olacak? Anılarım gerçek mi? Benim *bildiğim*, babasıyla yaşayan genç bir kız olduğu. Benimle evlendiği, çocuğumu doğurduğu bir yer *var* mı? Yani, gerçekten? Yoksa hepsi yalnızca kafamın içinde mi? Kanıtlayabilir misiniz? Oluyor mu? Olacak mı? Ne *gerçek*, ne değil?"

Keşişler sessiz kaldı. Çöpçü, Qu'ya baktı; Qu omuzlarını silkti.

Çöpçü bu sefer daha anlamlı baktı ve bu sefer Qu, *Tamam tamam, şahsen ben hiç katılmıyorum, ama...* anlamına gelen önemsemez bir tavırla hafifçe elini salladı. Sonra Çöpçü çok yavaşça, "Ee... evet," dedi. "Evet, sanırım yardım edebiliriz kumandan. Bir geleceğin seni beklediğini bilmek istiyorsun. Onu avucunda tutmak istiyorsun. Onun ağırlığını hissetmek istiyorsun. Bir nirengi noktası, hedef olarak alabileceğin bir şey istiyorsun. Evet. O konuda sana yardımcı olabiliriz sanırım... Ama..."

"Evet?"

"Ama o duvarı tekrar aşacaksın ve Çavuş Keel, rolünü oynayacak. Olayları sonuna dek götürecek. Doğru olduğunu düşündüğü emirleri verecek ve onlar doğru emirler *olacak*. Kontrolü bırakmayacak. İşi yapacak."

"Bir tek o yok," dedi Vimes.

"Evet. Kumandan Vimes'ın da yapması gereken bir iş var."

"Endişelenmeyin, Carcer'ı burada bırakmayacağım," diye hırladı Vimes.

"Güzel. Seninle temas hâlinde kalacağız."

Vimes purosundan kalanı kenara fırlattı ve duvara baktı.

"Tamam," dedi. "Sonuna dek götüreceğim. Ama zamanı geldiğinde..."

"Biz hazır olacağız," dedi Çöpçü. "Yeter ki sen..." Durdu. Bir başka hafif ses gelmişti; kendi tarzında pullu, silikonumsu bir sürtünme.

"Eyvah eyvah," dedi Qu.

Vimes başını eğdi.

Puro izmariti hâlâ dumanlar saçıyordu ama etrafında, İç Şehir Dinginlik Bahçesi, çakıl çakıl hareket ediyordu. Suyun yuvarlaklaştırdığı büyük bir kaya kendi etrafında dönerek yavaşça süzülüyordu. Sonra Vimes *tüm* bahçenin o küçük duman iplikçiğine

uyarak döndüğünü fark etti. Yanmış bir kibrit, karıncaların elden ele ilettiği yemek parçası gibi taşların üzerinde yuvarlandı.

"Bu normal mi?" dedi.

"Teorik olarak evet," dedi Çöpçü. "Ben olsam *hemen* giderdim Bay Vimes."

Vimes hareket hâlindeki bahçeye son bir kez baktı, omuzlarını silkti, sonra duvara tırmandı.

İki keşiş, izledi. Küçük taş seli, izmariti merkeze doğru nazikçe itiyordu.

"Hayret verici," dedi Qu. "Adam artık desenin bir parçası. Nasıl başarıyorsun, bilmiyorum."

"Bunu ben yapmıyorum," dedi Çöpçü. "Qu, acaba biz..."

"Hayır, daha fazla zaman kaydırma yok," dedi Qu. "Yeterince sorun yarattı zaten."

"Pekâlâ," dedi Çöpçü. "O zaman arama ekipleri yollamam gerekecek. Çalıntı mal satanlar, gümüşçüler, rehinci dükkânları... O adamı bulacağız. Dostumuzu anlıyorum. İş yeterli değil. Tek bir hakiki şeye ihtiyacı var. Ve ben onun ne olduğunu biliyorum."

Kayarak dönen bahçeye tekrar baktılar ve tarihin parmaklarının dünyaya yayıldığını hissettiler.

Vimes Karakol'a koşmamaya çalıştı, çünkü çok fazla insan tedirgin gruplar hâlinde ortalarda dikiliyordu ve koşan bir *üniformalı* bile riskli olabilirdi.

Dahası, subaylar için koşmazdınız. O bir çavuştu ve çavuşlar ölçülü adımlarla yürürdü.

Adamların hâlâ avluda olduğunu görünce biraz şaşırdı. Biri, kılıç idmanı için kullanılan hedefleri bile asmıştı. Bekçiler eğer kolları olmayan ve bir direğe bağlı düşmanlarla karşılaşırlarsa bu idman kesinlikle faydalı olacaktı.

Merdiveni tırmandı. Yüzbaşının kapısı açıktı ve yeni yüzbaşının, çalışma masasını; merdiven sahanlığını ve merdiveni görmesine izin verecek şekilde çevirmiş olduğunu gördü. *İyi bir işaret değil, hiç iyi bir işaret değil...* Bir subay, neler olduğunu görmemeliydi; neler olduğunu çavuşlarının ona *söylemesine* güvenmeliydi. Bu şekilde işler pürüzsüzce işlerdi.

Bu adam şevkliydi. *Eyvah eyvah...*

Yeni yüzbaşı başını kaldırdı. *Aman tanrılar*, diye düşündü Vimes. *Bu seferki, kahrolası Rust.* Gerçekten de Saygıdeğer Ronald Rust'tı bu; tanrıların düşmana, *her tür* düşmana armağanı. Firar için ayaklı motivasyon.

Rust ailesinden her zaman, uygulamalı savaş sanatlarının "kendi kayıplarınızı düşmanın kayıplarından çıkarın; sonuç pozitif bir sayıysa görkemli bir zafer kazandınız demektir" ekolünün düşük standartlarına göre, büyük askerler çıkardı. Oysa Rust'ın askerliğe dair büyük yeteneksizliği ancak, kendi askerlik yeteneğine duyduğu özgüvenin muazzamlığı ile boy ölçüşebilirdi.

Yeni gelen, daha önc... yani daha sonradan, Rust değildi aslında. Bir başka kimliği belirsiz yüzbaşı hatırlıyordu Vimes. Bütün bu küçük değişiklikler... üst üste konunca sonuç ne olacaktı?

Bahse girerim daha yeni yüzbaşı yapılmıştır, diye düşündü Vimes. *Şu anda kazayla adamın kafasını kessen kaç can kurtarabileceğini düşün Vimes! Şu mavi gözlere, şu aptal kıvrık bıyığa bak. Üstelik gün geçtikçe daha da kötüleşecek.*

"Keel sen misin?" diye havladı Rust.

"Evet efendim."

"Bir saat önce gelmeni emretmiştim."

"Evet efendim. Ama bütün gece ve bu sabah görev başındaydım ve ilgilenmem gereken bir sürü..."

"Emirlerime ânında uyulmasını beklerim çavuş."

"Evet efendim. Ben de öyle efendim. Bu yüzden..."

"Disiplin en tepeden başlar çavuş. Adamlar sana itaat eder, sen bana itaat edersin, ben üstlerime itaat ederim."

"Bunu duyduğuma sevindim efendim." Rust'ın sıradan görgü kurallarına dair kavrayışı da aynı ölçüde kötüydü.

"Avluda neler oluyor?"

Vimes rüzgâra uyarak döndü...

"Moral yükseltmek için efendim. Ekip ruhu yaratmak amacıyla."

...ve resiflere çarptı. Rust kaşlarını kaldırdı.

"Neden?" dedi. "Tıpkı senin gibi, adamlarının işi de onlara ne söyleniyorsa onu yapmak. Grup kucaklaşması, düzenin bir parçası değil, değil mi?"

"Bir parça yoldaşlık, işin pürüzsüzce tamamlanmasına yardımcı olur efendim. Benim deneyimlerine göre."

"Bana yan mı bakıyorsun Keel?"

"Hayır efendim. Dürüst kuşku ifadesi takınmıştım efendim. 'Yan bakmak' dört basamak yukarıda, 'size tuhaf tuhaf bakmak'tan hemen sonra efendim. Standart askerî âdet ve gelenekler uyarınca efendim, çavuşların çıkabilecekleri azami ifade düzeyi akut..."

"Şeritlerinin üzerindeki benek ne?"

"*Başçavuş* anlamına geliyor efendim. Özel türden bekçi demek."

Yüzbaşı homurdandı ve önündeki evraklara baktı. "Lord Winder, senin teğmenliğe terfi ettirilmen konusunda sıradışı bir talep aldı. Özel Kuvvetler'den Yüzbaşı Swing istemiş. Ve Lord Hazretleri, Yüzbaşı Swing'i *dinler*. Ah, bir de senin Özel Kuvvetler'e transfer edilmeni istiyor. Şahsen ben o adamın *deli* olduğunu düşünüyorum."

"O konuda yüzde yüz arkanızdayım efendim."

"Teğmen olmak istemiyor musun?"

"Hayır efendim. Rütbe olarak iki arada bir derede bir şeydir teğmenlik," dedi Vimes, Rust'ın kafasının birkaç santim üstünde bir noktaya odaklanarak.

"Ne?"

"Yani ne biri ne öteki efendim."

"Ah, demek *yüzbaşı* olmak istiyorsun ha?" dedi Rust pis pis sırıtarak.

"Hayır efendim. Ben subay olmak istemiyorum efendim. Masada birden çok çatal ve bıçak gördüğümde kafam karışır efendim."

"*Bana* subay olacak hamurdan görünmüyorsun zaten çavuş."

"Evet efendim. Teşekkür ederim efendim." *Bizim ihtiyar Rust. İyi, genç Rust. Dobra konuşma bahanesi altında aynı düşüncesiz kabalık, aynı inatçı kibir, aynı bayağı kötücüllük.* Unvanına layık her çavuş, bunları nasıl kullanacağını bilirdi.

"Ama Özel Kuvvetler'e transfer olmaya bir şey demezdim efendim," dedi. Kumar oynuyordu ama çok da değil. Rust'ın düşünce tarzına güvenebilirdi.

"*Eminim* bundan hoşlanırdın Keel," dedi Rust. "Kuşkusuz, Tilden denen o ihtiyar aptalı parmağında oynatıyordun ve şimdi, olayların nabzını tutan bir yüzbaşı fikri hiç hoşuna gitmiyor, değil mi? Hayır, burada kalabilirsin pekâlâ. Anladın mı?"

Harika, diye düşündü Vimes. Isırganlara konan bir yabanarısını izlemek gibiydi: Biri birini sokacaktı ve sizin umurunuzda bile değildi.

"Evet efendim," dedi, hâlâ dümdüz önüne bakarak.

"Bugün *tıraş* oldun mu be adam?"

"Tıraştan muaf tutuldum efendim," diye yalan söyledi Vimes. "Doktorun emri. Yüzümde dikiş var efendim. Yalnızca bir yarısını tıraş edebiliyorum efendim."

Rust istemeye istemeye ona bakarken Vimes gözlerini önünden ayırmadı. Kesik hâlâ oldukça belirgindi ve Vimes henüz sargının altına bakmaya cesaret edememişti.

"Kendi çanınla kendi yüzüne mi vurdun?" diye homurdandı yüzbaşı.

Vimes'ın parmakları seğirdi. "Çok komikti efendim," dedi.

"Şimdi git ve adamlarına sıraya girmelerini söyle Keel. Hazır olsunlar. Birazdan teftişe geliyorum. Ve o yassı burunlu ahmağa söyle, ahırı boşaltsın."

"Efendim?"

"Birazdan atım gelecek. O iğrenç beygiri orada görmek istemiyorum."

"Ne? Marylin'i kapı dışarı mı edeceğiz efendim?" dedi Vimes içten bir şokla.

"Bu bir emirdir. Adama söyle, zıplasın."

"Marylin'i ne *yapmamızı* istersiniz efendim?"

"Umurumda değil! Sen bir çavuşsun ve bir emir aldın. Etrafta leş toplayıcıları vardır herhâlde? Buralılar *bir şey* yiyordur kuşkusuz?"

Vimes bir an duraksadı, sonra selam verdi. "Başüstüne efendim," dedi.

"Buraya gelirken yolda ne gördüm, biliyor musun çavuş?"

"Bilemiyorum efendim," dedi Vimes, dümdüz önüne bakarak.

"İnsanlar *barikat* kuruyordu çavuş."

"Efendim?"

"Beni duyduğunu *biliyorum* be adam!"

"Eh, bu beklenen bir şey efendim. Daha önce de oldu. Halk tedirginliğe kapılır. Çeteler ve kontrolden çıkmış askerler hakkında söylentiler duyarlar, sokaklarını korumaya çalışırlar..."

"Hükümetin otoritesine düpedüz meydan okumak bu! Halk, kanunu kendi ellerine alamaz!"

"Şey... evet. Ama bu tür şeyler genellikle kendiliğinden olur ve biter."

"Aman tanrılar be adam, sen terfi etmeyi nasıl başardın?"

Vimes burada bırakması gerektiğini biliyordu. Rust bir aptaldı. Fakat şu anda *genç* bir aptaldı ve mazur görülebilirdi. Belki, eğer zamanında yakalanırsa, ahmaklığa terfi ettirilebilirdi.

"Bazen işe yarayan..." diye başladı.

"Dün gece şehirdeki her karakol, güruhların saldırısına uğradı," dedi Rust, onu duymazdan gelerek. "Bu karakol hariç. *Bunu* nasıl açıklıyorsun?" Bıyıkları kabardı. Adama göre saldırıya uğramamak, Vimes'ın ahlaksızlığının kesin kanıtıydı.

"Yalnızca, bir..."

"Görünüşe göre bir adam sana saldırmaya teşebbüs etmiş. Şimdi nerede?"

"Bilmiyorum efendim. Yaralarını sardık ve evine götürdük."

"*Serbest mi bıraktınız?*"

"Evet efendim. O..."

Ama Rust, soracağı sorunun yanıtı verilirken sözünüzü kesip yanıt talep eden insanlardandı. "Neden?"

"Efendim, çünkü o sırada ben bunun sağduyulu bir..."

"Dün gece üç bekçi öldürüldü, bunu biliyor muydun? Sokaklarda kol gezen çeteler vardı! Sıkıyönetim ilan edildi! Bugün nasıl kontrol sağlanırmış göstereceğiz! Adamlarını topla! Hemen!"

Vimes selam verdi, döndü ve merdiveni yavaşça indi. Hayatta koşmazdı.

Kontrol sağlayacaklarmış... Ne demezsin! Sokaklarda kol gezen çetelermiş... Eh, hakiki çeteler sokaklarda kol gezerken biz hiçbir şey *yapmadık. Ve her iki tarafta da deliler ve ahmaklar varken ve dünya uçurumun kıyısındayken... Yani bir sürü insan sorun ararken, sorun bulmak kolaydır.*

Genç Sam'in, hayatı boyunca aldığı en çetin derslerden biri, yönetimdeki insanların hiçbir şeyi yönetemediğini görmek olmuştu. Ayrıca hükümetlerin de hiçbir şeyden anlamayan insanlarla dolu olduğunu ve plan denen şeyin, insanların *düşünmek yerine yaptığı* bir şey olduğunu görmüştü.

Bekçilerin çoğu merdivenin etrafında toplanmıştı. Burun, endişe verici haberleri yaymak konusunda oldukça başarılıydı.

"Üstünüze başınıza çekidüzen verin çocuklar," dedi Vimes. "Birkaç dakika sonra yüzbaşı aşağı inecek. Görünüşe göre, gücümüzü göstermemizin zamanıymış."

"Hangi güç?" dedi Billy Wiglet.

"Ah, Billy... Şöyle olacak: Vahşi devrimcilere bir bakış fırlatacağız, sonra onlar da tabanları yağlayıp deliklerine saklanacaklar," dedi Vimes. Ama bunu söylediğine hemen pişman oldu; Billy, istihza denen şeyi öğrenmemişti. "Yani üniformalarımızı biraz havalandıracağız," diye çevirdi.

"Bizi delik deşik ederler," dedi Fred Colon.

"Birbirimizden ayrılmazsak edemezler," dedi Sam.

"Kesinlikle," dedi Vimes. "Ne de olsa biz, kanun gereği silahsız olan sivillerin arasında devriye gezen, dişine kadar silahlanmış adamlarız. Dikkatli davranırsak *çok* da fena incinmeyiz yani."

Bir kötü hamle daha... *Hah, okulda biraz sarkazm olmalı aslında,* diye düşündü. Dahası, silahsız siviller yeterince öfkeliyse, silahlı adamlar gerçekten incinebilirdi de; hele de sokaklar parke taşı döşeliyse.

Uzaktaki saatlerin üçü vurduğunu duydu. Bu gece sokaklar patlayacaktı.

Tarih kitaplarına göre, gün batımı civarında, tek bir atış yüzünden başlayacaktı. Piyade alaylarından biri Tavuk Çayırı'nda toplanıp emir bekleyecekti. Onları izleyen insanlar olacaktı. Askeri

birlikler her zaman seyirci çekerdi: kolay etkilenen çocuklar, Ankh-Morpork'un kaçınılmaz gezgin sokak kalabalığı ve elbette sevgileri pazarlığa son derece açık hanımlar.

Kalabalığın orada olmaması gerekirdi, denecekti daha sonra. Ama nerede olabilirlerdi ki? Çayır, popüler bir yerdi. Şehrin o kısmında, yeşile çalan tek yerdi. İnsanlar orada oyunlar oynardı ve elbette darağacında her zaman, son durumu incelenebilecek biri olurdu. Ve birliktekiler, sıradan piyadeydiler: çayırda biraz dinlenen, bir şeyler içen adamlar; birilerinin oğlu, birilerinin kocası...

Ah evet... Daha sonra askerlerin *sarhoş* olduğu söylenecekti. Orada olmamaları gerektiği söylenecekti. *Evet, sebep buydu*, diye düşündü Vimes. *Kimsenin orada olmaması gerekiyordu.*

Ama oradaydılar ve o yüzbaşı karnına saplanan okla yerde inleyerek yatarken, birkaç arbaletçi, okun geldiği yöne ateş etmişti. Tarih kitaplarında böyle yazacaktı. Bir evin pencerelerindeki izleyicilere ateş etmişlerdi. Belki de ok *gerçekten* onların birinden gelmişti.

Bazı oklar hedefe ulaşamamıştı, bazıları ulaşmıştı. Bazı insanlar ise askerlere karşılık vermişti.

Sonra da peş peşe korkunç şeyler olmuştu. Olmaması için çok geçti artık. Gerilim devasa bir zemberek gibi açılmış, şehri biçmişti.

Komplo kuranlar *vardı*, ondan kuşku yoktu. Bazıları, yaşadığı şeyler canına tak eden sıradan insanlardı. Bazıları, dünyanın yaşlı zenginler tarafından yönetilmesine itiraz eden fakir gençlerdi. Bazıları, sırf kız arkadaş bulmak için heyecan duyan ergenlerdi. Ve bazıları da Swing kadar kaçık ahmaklardı; dünya görüşleri onunki kadar katı ve hayalîydi ve güya "halk" dedikleri bir şeyin tarafındaydılar. Vimes hayatını sokaklarda geçirmişti; düzgün insanlarla, aptallarla, kör bir dilenciden bile bir peni çalabilecek tiplerle,

küçük evlerin pis pencerelerinin ardında her gün sessiz mucizeler yaratanlarla, çaresiz suçlar işleyenlerle karşılaşmıştı. Fakat *Halk* denen şeyle hiç karşılaşmamıştı.

Halk'ın tarafında olanlar her seferinde hayal kırıklığına uğruyordu zaten. Halk'ın asla minnettar olmadığını, takdir etmeyi bilmediğini, ileri görüşlü veya itaatkâr olmadığını öğreniyorlardı. Halk genellikle dar görüşlü, tutucu, biraz aptal, hatta akıllılığa kuşkuyla bakan bir şeydi. Bu yüzden, devrimin çocukları kadim bir sorunla karşı karşıyaydı: Sorun, berbat bir hükümetiniz olması değildi, o kadarı açıktı; sorun, berbat bir halkınız olmasıydı.

Halk'ı "ölçüye vurulması gereken bir şey" olarak gördüğünüz anda, ölçülere uymadığını görüyordunuz. Pek yakında sokaklarda koşturmaya başlayacak olan şey bir devrim veya ayaklanma olmayacaktı; korkmuş, paniğe kapılmış insanlar olacaktı. Şehir hayatının mekanizması bozulduğunda, çarklar dönmeyi bıraktığında ve her tür küçük kural geçersiz hâle geldiğinde olan bir şeydi bu. Ve bu olduğunda, insanlar koyundan da beter hâle gelirdi; zira koyunlar da yalnızca koşardı ama koşarlarken yanlarındaki koyunu ısırmaya *çalışmazlardı*.

Gün batımı geldiğinde, üniforma kendiliğinden hedefe dönüşmüş olacaktı ve o zaman, bekçinin kime sempati duyduğunun hiçbir önemi kalmayacaktı. Karşısındaki yalnızca bir başka zırhlı adam olacaktı...

"Ne var?" diye terslendi Vimes, şu âna dönerek.

"İyi misin çavuş?" dedi Onbaşı Colon.

"Hmm?" dedi Vimes, gerçek dünya geri dönerken.

"Uzaklara dalmıştın da," dedi Fred. "Boş boş bakıyordun. Dün gece doğru düzgün bir uyku çekmeliydin çavuş."

"Mezarda uyuyacak bol bol zamanım olacak," dedi Vimes, bekçi saflarına bakarak.

"Evet, bunu duymuştum çavuş. Ama sen mezardayken kimse bir fincan çayla uyandırmaz seni. Hepsini dizdim çavuş."

Fred çaba göstermişti, Vimes görebiliyordu. Adamlar da öyle. Onları hiç bu kadar... resmî hâlde görmemişti. Normalde adam başı bir miğfer ve bir plaka zırhları olurdu; bunun ötesindeki ekipman çeşitli ve tercihe bağlıydı. Fakat bugün düzenli görünüyorlardı.

Boyları işi bozmuştu gerçi. Kimse bir ucunda Wiglet, diğerinde Nancyball olan bir sırayı kolayca denetleyemezdi. Wiglet o kadar kısa boyluydu ki bir seferinde bir çavuşun yüzüne yan bakamadığından *göbeğine* yan bakmakla itham edilmişti. Buna karşılık Nancyball, görev başındaki bekçiler arasında, yağmur yağdığını gören ilk kişi oluyordu. Gözlerinizi yormadan ikisini birden görebilmek için epey geriye çekilmeniz gerekiyordu.

"Aferin çocuklar," demeyi başardı Vimes ve Rust'ın merdivenden indiğini duydu.

Adam, kumandası altındaki bekçilerin tamamını ilk defa görüyor olmalıydı. Mevcut koşullar altında iyi de tahammül etti: Yalnızca içini çekti.

Vimes'a döndü ve "Üzerinde duracak bir şey getir," dedi.

Vimes boş boş baktı. "Efendim?"

"Adamlara ilham vermek ve kararlılıklarını pekiştirmek için bir konuşma yapmak istiyorum. Mevcut krizin ardındaki siyasi durumu anlamaları gerek."

"Ah, Lord Winder'ın kaçık olduğunu hepimiz biliyoruz efendim," dedi Wiglet neşeyle.

Rust'ın teri alnında dondu neredeyse.

Vimes sırtını dikleştirdi. "Ekip, dağıl!" diye bağırdı ve sonra adamlar kaçışırken Rust'a eğildi. "Sizinle yalnız konuşabilir miyim efendim?"

"O adam gerçekten de..." diye başladı Rust.

"Evet efendim. Bunlar basit adamlar efendim," dedi Vimes hızlı düşünerek. "Onları rahatsız etmemek en iyisi, ne demek istediğimi anlıyorsanız."

Rust bunu seçenekleri arasına soktu. Vimes adamın düşündüğünü görebiliyordu. Bu bir çıkış yoluydu ve genel olarak Bekçi Teşkilatı hakkındaki görüşlerine uyuyordu. Bu, bir bekçinin ona küstahlık etmediği, yalnızca saf bir bekçiyle karşı karşıya olduğu anlamına geliyordu.

"Görevlerini biliyorlar efendim," diye ekledi Vimes, destek için.

"Görevleri, çavuş, onlara ne deniyorsa onu yapmak."

"Kesinlikle efendim."

Rust bıyıklarını sıvazladı. "Ama söylediklerinde haklılık payı var çavuş. Onlara güveniyor musun?"

"Aslına bakarsanız efendim, evet."

"Hmm. On dakika içinde çevre sokaklarda dolaşacağız. Şimdi eylem zamanı. Gelen raporlar rahatsız edici. Cepheyi korumalıyız çavuş."

Dediğine inanıyor da, diye düşündü Vimes. *Gerçekten inanıyor...*

Bekçiler uygun adım akşam güneşine çıktılar ve bunu çok kötü yaptılar. Uygun adım yürümeye alışık değillerdi. Onların normal yürüme yöntemleri gezinmekti ve bu kabul edilmiş bir askerî manevra değildi. Bekçilerin bir başka yöntemi de çılgınca geri çekilmekti tabii ve bu, kabul edilmiş bir askerî manevraydı.

Ayrıca, saflarda sağduyulu bir korkaklık akımı yayılıyordu: Her adamın ilerleyişinde, sıranın ortasında olmaya çalışmalarından ileri gelen açık bir yanpiri eğilim gözlemlenebiliyordu. Bekçilerin kalkanları *vardı* ama bunlar yumrukları savuşturma ve taşları saptırma amaçlı, hafif, hasırdan şeylerdi; keskin kenarlı hiçbir şeye di-

renemezlerdi. Dolayısıyla herkes, yavaş yavaş uzayan bir toplaşma hâli içinde ilerliyordu.

Rust bunu fark etmedi. Görmek istemediği şeyleri görmemek, duymak istemediği şeyleri duymamak gibi bir yeteneği vardı.

Fakat barikatı görmezden gelemezdi.

Ankh-Morpork gerçek bir şehir değildi aslında; ak koyunla kara koyunun belli olacağı zamanlarda değil... Dolly Kardeşler, Uyku Tepe, Yedi Uyuyanlar gibi yerler eskiden basit birer köydü ve şehir, yayılırken onları da yutmuştu. O yüzden bir düzeyde, kendilerini hâlâ ayrı düşünüyorlardı. Geri kalanlara gelince... Ana caddelerden ayrıldığınızda artık yalnızca mahalleler söz konusuydu. İnsanlar fazla uzağa gitmezdi. Gerilim yükseldiğinde, ailenize ve arkadaşlarınıza güvenirdiniz. Her ne oluyorsa, sizin sokağınızda olmamasını sağlamaya çalışırdınız. Bu bir devrim değildi, tam tersiydi: Bu, kendi kapınızı korumaktı.

Balinakemiği Yolu'nda barikat kuruyorlardı. Çok başarılı bir barikat değildi, daha ziyade pazar tezgâhlarından, küçük bir yük arabasından ve bol bol ev eşyasından oluşmuştu ama bir Simgeydi.

Rust'ın bıyıkları kabardı.

"Tam da burnumuzun dibinde!" diye terslendi. "Bize verilen yetkiye meydan okuyorlar! Görevinizi yapın!"

"Bu noktada görevimiz *nedir* peki efendim?" dedi Vimes.

"Elebaşlarını tutuklayın! Ve adamlarına söyle, barikatı yıksınlar!"

Vimes içini çekti. "Peki efendim. Siz geri çekilebilirseniz, ben elebaşlarını arayayım."

Evsel yığıntıya yürürken onu ileriden ve geriden izleyen gözlerin farkındaydı. Barikata bir iki metre kaldığında ellerini boru yapıp ağzına götürdü ve "Tamam, tamam! Burada neler oluyor bakalım!?" diye bağırdı.

Fısıltıların farkındaydı. Sonra olanlara da hazırlıklıydı: Taş, mobilyaların tepesinden uçtuğunda, onu iki eliyle yakaladı.

"Medenice bir soru sordum!" dedi. "Hadi ama!"

Daha fazla fısıldaşma oldu. "...dün geceki çavuş bu..." sözcüklerini ve alçak seslerle yapılan tartışmaları açık seçik işitti. Sonra bir ses, "Zalim faşistlere ölüm!" diye bağırdı.

Bu seferki tartışma daha hararetliydi. Sonra Vimes aynı sesin, "Ah, peki," dediğini duydu ve sonra da, "Zalim faşistlere ölüm, söz meclisten dışarı! İşte, *şimdi* her arkadaş mutlu mu?" dediğini işitti.

Sesi tanıyordu Vimes.

"Bay Reginald Shoe, sen misin?" dedi.

"Ne yazık ki Balinakemiği Yolu için ortaya koyacak yalnızca tek canım var!" diye bağırdı ses, bir gardırobun arkasından.

Ah bir bilsen, diye düşündü Vimes. "Bakın, bunun gerekli olacağını sanmıyorum," dedi. "*Hadi* ama hanımlar ve beyler! Böyle mi yapılır? Kanunu... kendi... ellerinize... alamazsınız..." Sesi soldu.

Çünkü bazen, beynin ağıza yetişmesi için biraz zaman gerekir.

Vimes döndü ve ekibine baktı. Geride beklemek için emre ihtiyaç duymamışlardı.

Sonra dönüp barikata baktı.

Kanun tam olarak *neredeydi?* Şu anda?

Vimes ne yaptığını sanıyordu?

İşini, elbette. Önündeki işi. Öteden beri, önündeki işi yapmıştı. Ve kanun her zaman... *oradaydı,* yakında bir yerde. Nerede olduğundan her zaman emin olmuştu Vimes ve kesinlikle rozetiyle ilgili bir şeydi.

Rozet önemliydi. Evet. Kalkan şeklindeydi. Koruma için. Uzun gecelerde, karanlığın içinde bunu düşünmüştü. Rozeti onu içindeki hayvandan koruyordu; çünkü hayvan, kafasındaki *karanlıkta* bekliyordu.

Çıplak elleriyle kurtinsanlar öldürmüştü. O sırada dehşetten deliye dönmüş bir hâldeydi fakat hayvan içindeydi, ona güç vermişti...

İnsanların yüreğinde nasıl kötülükler gizli olduğunu kim bilebilirdi? Eh, bir bekçi tabii ki. On senenin ardından her şeyi gördüğünüzü zannederdiniz ama gölgeler her zaman daha fazlasını kusardı. İnsanların hayvanlığa ne kadar yakın yaşadığını görürdünüz. Carcer gibilerinin deli olmadığını fark ederdiniz: Onlar son derece aklı başında kişilerdi; yalnızca, kalkanı olmayan insanlardı. Dünyaya bakarlardı ve kuralların kendileri için geçerli olmadığını fark ederlerdi; istemiyorsa, hayır. Bütün o küçük hikâyeler onları kandıramazdı. Onlar, hayvanla *anlaşmaya varmıştı.*

Fakat o, Sam Vimes, rozete sadık kalmıştı. Bunun yeterli olmadığı zamanlar dışında tabii. O zamanlarda da işte, şişeye sarılmıştı...

Şimdi de şişeye sarılmak istediğini hissediyordu. Dünya fırıl fırıl dönüyordu. Kanun *neredeydi?* Barikat vardı ama kimi, neyden koruyordu? Şehri bir kaçık ve onun karanlık ahbapları yönetiyorsa, *kanun neredeydi?*

Bekçiler her zaman, insanların kanunu kendi ellerine almamaları gerektiğini söylerdi ve ne kastettiklerini bildiklerini düşünürlerdi. Oysa akıllarındaki şey, *normal zamanlara* dairdi; sırf komşunun köpeği sürekli çimenlerine pislediği için sopasını kapıp komşusunun üzerine yürüyen adamlara dairdi. Fakat *böyle* zamanlarda kanun kime aitti? Halkın ellerinde değilse, ne cehennemdeydi? Ya daha bilgili insanlar? O zaman yalnızca Winder ve dostları kalıyordu elinizde. Bunun ne faydası vardı?

Şimdi ne olması gerekiyordu? Ah evet, bir rozeti vardı ama rozet *onun* değildi; gerçekten değil... Ve emir almıştı ve onlar yanlış emirlerdi... Ve tamamen yanlış sebeplerden dolayı düşmanlar

edinmişti... Ve belki de *gelecek yoktu*. Artık yoktu. Hiçbir şey gerçek değildi, sağlam bir dayanağı yoktu, yalnızca olmaması gereken bir yerde bir Sam Vimes vardı ve...

Bedeni, fırıl fırıl dönen düşüncelerini düzenlemeye mümkün olduğunca çok kaynak ayırmak istermiş gibi, o kaynakları Vimes'ın geri kalanından çekiyordu sanki. Gözleri karardı. Dizleri boşandı.

Şaşkın bir çaresizlikten başka hiçbir şey yoktu.

Bir de patlamalar...

Havelock Vetinari, Suikastçılar Loncası avlusunun ana kapısının hemen içerisindeki küçük kulübenin penceresini büyük nezaketle tıklattı.

Nöbetteki kapıcı çengeli kaldırdı.

"Çıkış yapıyorum Bay Maroon," dedi suikastçı.

"Tamam efendim," dedi Maroon, önüne büyük bir defter iterek. "Peki bugün nereye gidiyoruz efendim?"

"Genel keşif, Bay Maroon. Yalnızca genel olarak etrafa bakınacağım."

"Ah, dün gece ben de Bayan Maroon'a, etrafa bakınmak konusunda sizin ne kadar başarılı olduğunuzu anlatıyordum," dedi Maroon.

"Baktıkça öğreniyoruz Bay Maroon, baktıkça öğreniyoruz," dedi Vetinari, deftere imza atıp kalemi kalemliğe geri koyarak. "Küçük oğlun nasıl?"

"Sorduğunuz için teşekkür ederim efendim, çok daha iyi," dedi kapıcı.

"Sevindim. Ah... görüyorum ki Muhterem John Bleedwell, sözleşme gereği dışarıda. Saray'a mı gitti?"

"Hele hele efendim," dedi Maroon, sırıta sırıta parmağını sallayarak. "Bilsem bile bunu size söyleyemem, biliyorsunuz efendim."

"Elbette." Vetinari ofisin arka duvarındaki eski pirinç rafa dizilmiş zarflara baktı. Rafın tepesine "Aktif" sözcüğü yazılmıştı.

"İyi akşamlar Bay Maroon."

"İyi akşamlar efendim. İyi, ee, bakınmalar."

Sokağa çıkan genç adamı izledi. Sonra ofisin yanındaki bölmeye gidip çaydanlığı ateşe koydu.

Genç Vetinari'yi severdi. Sessiz sakin, çalışkan bir çocuktu ve Maroon, uygun zamanlarda cömert bir genç olduğunu itiraf ederdi. Yine de biraz tuhaftı. Bir seferinde onu fuayede, hiç kıpırdamadan dururken görmüştü. Sadece duruyordu. Saklanmaya çalışmıyordu. Yarım saat sonra Maroon yanına gidip, "Yardımcı olabileceğim bir şey var mı efendim?" diye sormuştu ve Vetinari, "Teşekkür ederim, hayır Bay Maroon. Yalnızca kıpırdamadan durmayı öğreniyorum," demişti. Buna yapılabilecek mantıklı bir yorum yoktu. Ayrıca genç adam bir süre sonra oradan ayrılmış olmalıydı, çünkü Maroon onu o gün bir daha gördüğünü hatırlamıyordu.

Ofisten bir gıcırtı geldiğini duydu ve başını kapıdan uzattı. Kimse yoktu.

Sonra, çayını yaparken, yan odadan bir hışırtı geldiğini sandı ve bakmaya gitti. Fakat oda da tamamen boştu. *Olağanüstü boş*, diye düşündü Maroon daha sonra. *İçinde... eh, kimse olmasa olacağından çok daha boş neredeyse.*

Bölmesindeki rahat koltuğuna gitti ve gevşedi.

Pirinç rafta, "Bleedwell, J." işaretli zarf hafifçe geri kaydı.

Bir sürü patlama vardı. Havai fişekler sokakta oradan oraya sekiyordu. Tefler gümlüyor, borular doğada bilinmeyen notalar böğürüyordu. Bir dizi keşiş bağıra çağıra ilahi söyleyerek, döne döne dans ederek köşeyi döndü.

Dizlerinin üzerine çökmüş olan Vimes, düzinelerce sandaletli ayağın tepinerek, kirli cübbelerin uçuşarak geçtiğinin farkındaydı. Rust dans eden keşişlere bir şeyler bağırıyordu ve keşişler sırıtarak ellerini havada sallıyordu.

Kare şeklinde, gümüşsü bir şey düştü toprağa.

Keşişler dans ederek, döne döne, bağıra çağıra, gonglarını çala çala bir ara sokakta gözden kayboldular...

"Kahrolası kâfirler!" dedi Rust, öne çıkarak. "Sana vurdular mı çavuş?"

Vimes uzandı ve gümüş kareyi aldı.

Bir taş Rust'ın plaka zırhına çarparak tangırdadı. Megafonunu kaldırırken bu sefer de bir *lahana* dizine çarptı.

Vimes elindeki şeye baktı. İnce, hafifçe kıvrımlı bir puro kutusuydu.

Beceriksizce kapağını açtı ve okudu:

Sam'e; Sybil'inden sevgilerle

Dünya hareket etti. Fakat Vimes, sürüklenen bir gemi gibi hissetmiyordu artık kendini. Çıpanın çekişini, onu yerinde tutuşunu, yükselen dalgayla yüzleşmesine yardımcı oluşunu hissediyordu.

Barikatın üzerinden bir yaylım ateşi geliyordu. Bir şeyler fırlatmak kadim bir Ankh-Morpork geleneğiydi ve Rust'ta, onu hedef hâline getiren bir şeyler vardı. Rust toplayabildiğince vakarla megafonunu yine kaldırdı ve "Sizi uyarıyo..." diyebildi; sonra çarpan bir taş, megafonu elinden düşürdü.

"Tamam o zaman," dedi Rust ve gergin gergin ekibin yanına yürüdü. "Çavuş Keel, adamlara ateş emrini ver! Barikatın üzerinden bir tur ok atsınlar!"

"Hayır," dedi Vimes ayağa kalkarak.

"Sersemlediğini varsayıyorum çavuş," dedi Rust. "Beyler, emrimi yerine getirmeye hazırlanın."

"Ateş eden ilk adamı şahsen *biçeceğim*," dedi Vimes. Bağırmadı. Geleceğin neler barındırdığını anlatan basit, özgüvenli bir ifadeydi yalnızca.

Rust'ın yüz ifadesi değişmedi. Vimes'ı tepeden tırnağa süzdü.

"Demek kazan kaldırıyorsun çavuş?" dedi yüzbaşı.

"Hayır. Ben asker değilim efendim, kazan kaldıramam."

"Sıkıyönetimde askerî kanun uygulanır çavuş!" diye terslendi Rust. "*Resmî* olarak sıkıyönetim ilan edildi!"

"Gerçekten mi?" dedi Vimes, bir başka taş ve çürük sebze yağmuru gelirken. "Kalkanları kaldırın çocuklar."

Rust, Fred Colon'a döndü. "Onbaşı, bu adamı tutuklayacaksın!"

Colon yutkundu. "Ben mi?"

"Sen, onbaşı. *Şimdi!*"

Colon'un pembe yüzündeki tüm kan çekildi, geride beyaz benekler kaldı. "Ama, o..." diye başladı.

"Tutuklamıyor musun? O zaman benim yapmam gerekecek," dedi yüzbaşı, kılıcını çekerek.

Vimes, bir arbaletin güvenlik mandalının tıkırdayarak açıldığını duydu ve inledi. *Bunun* olduğunu hatırlamıyordu işte.

"O kılıcı indirin efendim lütfen," dedi Bekçi Yardımcısı Sam Vimes'ın sesi.

"Beni vurmayacaksın, seni genç ahmak. Bu cinayet olur," dedi yüzbaşı sakin sakin.

"Benim nişan aldığım yerden, olmaz efendim."

Kahretsin, diye düşündü Vimes. Belki de çocuk *gerçekten* saftı. Çünkü Rust'ta olmayan belki de tek özellik, korkaklıktı. Ahmakça inadı, bir tür cesaret sanıyordu. Bir düzine silahlı adamın önünde bile geri adım atmazdı.

"Ah, sanırım sorunun ne olduğunu görebiliyorum yüzbaşı," dedi Vimes neşeyle. "Rahat, bekçi yardımcısı. Küçük bir yanlış anlaşılma olmuş efendim, ama *bu* hemen halleder..."

Adamın uzun süre hatırlayacağı bir darbeydi. Tatlıydı. Nizamiydi.

Rust kütük gibi devrildi.

Yaktığı tüm köprülerin aydınlığında Vimes elini kalça cebine attı. *Teşekkür ederim Bayan Goodbody, bana sattığın küçük güç eşitleyicileri için...*

Sessiz bir dehşet tablosuna dönüşmüş olan bekçilerine döndü.

"Kayıtlara, bunu Başçavuş John Keel'ın yaptığı *geçsin*," dedi. "Vimes, kullanmayı düşünmüyorsan silah çekmemek konusunda ne demiştim ben sana?"

"Onu bayılttın çavuş!" diye ciyakladı Sam, uyuyan yüzbaşıya bakmaya devam ederek.

Vimes uyuşmuş elini salladı. "Kayıtlara, yüzbaşının kapıldığı ani delilik atağının ardından kumandayı benim devraldığım da geçsin," dedi. "Waddy, Wiglet! Onu Karakol'a sürükleyin ve bir hücreye kapatın, tamam mı?"

"Ne yapacağız çavuş?" diye feryat etti Colon.

Ah...

Asayişi koruyacaklardı. Önemli olan buydu. İnsanlar bunun ne demek olduğunu genellikle anlamazdı; insanların canını tehdit eden bir vakaya giderdiniz, mesela mülkleri arasındaki çalı çitin kime ait olduğu konusunda yumruklaşan iki komşu gibi, ve ikisi de uğradıkları haksızlıkla hop oturup hop kalkıyor olurdu, karıları ise ya kenarda kendi aralarında dövüşüyor ya da birinin mutfağına çekilip çay içerek sohbet ediyor olurlardı ve hepsi, sorunu *çözmenizi* beklerdi.

Ve bunun *sizin* işiniz olmadığını asla anlamazlardı. Sorunu çöz-

mek iyi bir saha memurunun ve belki iki avukatın işiydi. *Sizin* işiniz ise o aptal, koca kafalarını birbirine çarpma dürtüsünü bastırmak, kızgınlıkla öne sürdükleri mazeretleri duymazdan gelmek ve bağırıp çağırmayı bırakmalarını, sokağı boşaltmalarını sağlamaktı. Bunu başarınca, işiniz biterdi. Hassas ayarlı doğal adalet dağıtarak dolaşan bir tanrı değildiniz yani; sizin işiniz, basitçe, huzuru tesis etmekti.

Elbette, sarf ettiğiniz birkaç sert laf işe yaramazsa ve Bay Smith daha sonra tartışmalı çalı çitin üzerinden aşıp bahçe makasıyla girerse ve Bay Jones'u öldürürse, farklı bir işiniz olurdu: ünlü Çalı Çit Tartışması Cinayetini çözmek. Ama en azından bu bile, eğitimini aldığınız bir iş olurdu.

İnsanlar bekçilerden çeşit çeşit şey beklerdi ama nihayetinde herkesin istediği tek bir şey vardı: olan olayın olmuyor olmasını sağlamak.

Olan olayın olmuyor olmasını sağla...

"Ne?" dedi, bir süredir bilincinin sınırında sürmekte olan sesin farkına vararak.

"Dedim ki, adam deli miydi çavuş?"

Ama uçurumdan düşüyorsanız, *dağa tırmanmanın daha iyi bir yolu olup olmadığını merak etmek için de çok geç kalmışsınız demektir...*

"Bize ateş etmeyen insanlara ateş etmenizi istedi," diye hırladı Vimes, öne çıkarak. "Bu, deli olduğu anlamına geliyor. Sizce de öyle değil mi?"

"Ama *taş* atıyorlardı çavuş," dedi Colon.

"Ee? Menzilin dışında kalın. Bizden önce kendileri bıkar."

Aslında barikattan gelen taş ve sebzeler kesilmişti gerçekten. Kriz zamanında bile, Ankh-Morpork halkı bir parça düzgün sokak tiyatrosu için dururdu. Vimes onlara doğru yürüdü ve yolda durup, Rust'ın yamulmuş megafonunu aldı.

Yaklaşırken, sandalye bacakları ve döküntüler arasında zar zor görülebilen yüzlere göz attı. Şehirde bir yerlerde, olayların gidişini yönlendiren İsmi Lazım Değiller vardı, biliyordu. Şansı varsa, Balinakemiği Yolu'na gelmeye zahmet etmemiş olurlardı.

Barikatı savunanlar mırıldanıyordu. Yüzlerinde Vimes'ın tanıdığı bir ifade vardı; çünkü kendi yüzüne de yansıtmamaya çalıştığı bir ifadeydi bu: aniden dünyaları ayaklarının altından kayan ve şimdi bataklıkta horon tepmeye çalışan insanların ifadesi.

Aptal, kibirli megafonu fırlatıp attı, ellerini boru yapıp ağzına götürdü.

"Bazılarınız beni tanıyor!" diye bağırdı. "Adım Çavuş Keel, şu anda Pekmez Madeni Yolu Karakolu'nun kumandası bende! Ve sizden bu barikatı sökmenizi..."

Bir yuhalama korosu yükseldi ve bir iki isabetsiz taş ve sebze fırlatıldı. Vimes hiç kıpırdamadan, hepsinin kesilmesini bekledi. Sonra yine ellerini kaldırdı.

"Tekrarlıyorum, size bu barikatı sökmenizi emrediyorum!" Bir nefes aldı ve devam etti: "Ve onu götürüp diğer uçta, Palamar Sokak kavşağında kuracaksınız! Dik Sokak'ın sonuna da bir tane kurun! Doğru düzgün barikatlar olsun! Şuna bak! Öylesine eşya yığmışsınız, tanrılar aşkına! Barikat, *inşa ettiğiniz* bir şeydir! Burada idare kimde?"

Devrilmiş mobilyaların ardında endişeli sesler vardı ama biri yükseldi: "Sende?"

Tedirgin kahkahalar yükseldi.

"Çok komik! Şimdi de şuna gülün: Henüz kimse bizimle ilgilenmiyor! Burası şehrin sessiz sakin bir mahallesi! Ama işler gerçekten sarpa sardığında süvariler ensenize binecek! Kılıçlarla! Buna ne kadar dayanabilirsiniz? Fakat Pekmez Madeni'nin bu ucunu ve Dik Sokak'ın sonunu kapatırsanız, onlara yalnızca ara

geçitler kalır ve bundan hiç hoşlanmazlar! Size kalmış tabii! Biz sizi korumak isteriz ama ben ve adamlarım *burada*, barikatın arkasında olacağız..."

Topuğu üzerinde döndü ve bekleyen bekçilerin yanına yürüdü.

"Pekâlâ çocuklar," dedi. "Duydunuz. Pounce ve Gaskin, siz nakil arabasını köprüye götürün ve devirin. Waddy ve Nancyball, sen de Fred... Siz de gidin ve birkaç yük arabası yürütün. Siz buralarda büyüdünüz, bu yüzden daha önce bunu *hiç* yapmadığınızı söylemeyin bana. Burada sokakları tıkayacak iki araba istiyorum. Kalanları ara geçitlerin ağzına sıkıştırın. Bölgeyi biliyorsunuz. Tüm küçük arka girişleri tıkayın."

Colon burnunu ovaladı. "Bunu nehir tarafında yapabiliriz çavuş ama Gölgeler tarafı ara geçitlerle dolu. Hepsini tıkayamayız."

"Ben onlar için endişelenmezdim," dedi Vimes. "Süvariler oradan zaten geçemez. Gölgeler'de ata ne derler, biliyor musunuz?"

Colon sırıttı. "Evet çavuş. Öğle yemeği."

"Evet. Kalanlarınız! Karakol'daki tüm bankları ve masaları çıkarın, sonra da..."

Fakat adamların hiçbirinin kılını kıpırdatmamış olduğunu fark etti. Havada belli bir... sorun vardı.

"Ee?"

Billy Wiglet miğferini çıkardı ve alnını sildi. "Şey... bu iş ne kadar ileri gidecek çavuş?"

"Sonuna kadar, Billy."

"Ama yemin ettik çavuş ve şimdi emirlere karşı çıkıyor ve asilere yardım ediyoruz. Bu hiç doğru gelmiyor çavuş," dedi Wiglet perişan hâlde.

"Korkusuzca ve kimseye iltimas geçmeden kanunu uygulamak ve vatandaşları savunmak için yemin ettiniz," dedi Vimes. "Ve masumları korumak için. Yemine yalnızca bunları yazmışlar. Belki de

asıl önemli şeyin *bu* olduğunu düşündüler. O yeminde, emri veren ben bile olsam, emirler hakkında hiçbir şey yok. Siz kanunun bekçilerisiniz, hükümetin askerleri değil."

Bir iki adam sokağın boş, davetkâr ucuna özlemle baktı.

"Ama gitmek isteyen kimseyi durdurmam," dedi Vimes.

Adamlar bakmayı bıraktılar.

"Selam Bay Keel," dedi yapış yapış bir ses, arkasından.

"Evet Nobby?" dedi Vimes dönmeden.

"Hey, ben olduğumu nereden anladın çavuş?"

"Çocuk... harika bir yetenektir bu," dedi Vimes, her tür sağduyuyu kenara bırakıp dönüp sokak çocuğuna bakarak. "Neler oluyor?"

"Sator Meydanı'nda büyük isyan çıktı çavuş. Diyorlar ki, insanlar Dolly Kardeşler Karakolu'na girmişler ve teğmeni pencereden dışarı atmışlar. Her yer yağmalanıyormuş ve Gündüz Bekçileri insan kovalamaya çıkmış ama şimdi çoğu saklanıyormuş, çünkü..."

"Evet, anladım," diyerek içini çekti Vimes. Carcer haklıydı. Bekçiler her zaman sayıca azınlıktaydı ve bu yüzden bekçilik ancak, insanlar işe yaramasına izin verirse işe yarardı. Fikir değiştirir ve sizin rozet diye bir penilik metal taşıyan sıradan bir ahmak olduğunuzu fark ederlerse, kaldırımda bir lekeye dönüşebilirdiniz.

Şimdi uzaktan bağrışlar duyabiliyordu.

Etrafını sarmış tereddütlü bekçilere baktı.

"Diğer yandan beyler," dedi, "eğer giderseniz, *nereye* gideceksiniz?"

Açık ki bu düşünce, Colon ve diğerlerinin de aklına gelmişti. "Biz arabaları getirelim," dediler telaşla uzaklaşarak.

"Ben bir peni istiyorum," dedi Nobby, pis elini uzatarak.

Vimes çocuğa bir dolar vererek şaşırttı. "Her şeyi bana anlatmaya devam et, tamam mı?"

Bekçiler, Karakol'daki masa ve bankları dışarı sürüklemeye başlamıştı bile. Yalnızca birkaç dakika sonra Waddy bir araba dolusu boş fıçıyla geldi. Bu sokaklarda barikat kurmak kolaydı; asıl sorun her zaman tam tersi, sokakları boş tutmak olmuştu.

Bekçiler işe koyuldu. Anladıkları bir şeydi bu, çocukken de yapmışlardı. Ve belki de bu kez, *Hey, bu sefer üniformalıyız,* diye düşünüyorlardı, *yanlış bir şey yapıyor olamayız.*

Vimes, giderek büyüyen duvara bir bank sokuşturmaya çalışırken, arkasındaki insanların farkındaydı. Fakat durmadan çalıştı, çalıştı... ta ki nazik bir öksürük duyana kadar. Ancak o zaman döndü.

"Evet?" dedi. "Yardımcı olabileceğim bir konu mu var?"

Küçük bir grup insan vardı orada ve ortak korkularının bir araya getirdiği bir grup oldukları açıktı; çünkü görünüşlerine bakarak şunu söyleyebilirdiniz: Ellerinden gelse birbirleriyle *hiç* işleri olmazdı.

Sözcüleri, ya da en azından öndeki adam, Çalı Çit Tartışması Cinayeti hakkında düşünürken Vimes'ın hayal ettiği gibi biriydi.

"Ee... memur bey..."

"Evet bayım?"

"Siz, ee... tam olarak ne yapıyorsunuz?"

"Asayişi koruyorum bayım. Tam olarak söylemek gerekirse, *bu* bölgedekini."

"İsyan çıktığını ve, ee, askerlerin yolda olduğunu söylemiştiniz ama?"

"Büyük olasılıkla bayım."

"Ona sorman *gerekmiyor* Rutherford, bizi korumak onun *görevi*," diye terslendi, adamın arkasında sahiplenici bir tavırla dikilen kadın. Vimes, adam hakkındaki fikrini değiştirdi: Evet, adamda çekingen aile zehirleyicilerin o sinsi hâli vardı; boşanma fikri

karşısında dehşete düşen ama her an kadın katili olmayı planlayabilecek bir adamın ifadesi. Nedenini görebiliyordunuz.

Elinde mavi bir vazo tutan kadına hoş, sıcak bir gülümseme bahşetti Vimes. "Size yardımcı olabilir miyim hanımefendi?"

"Yataklarımızda öldürülmemiz konusunda ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu kadın.

"Saat daha dört olmadı hanımefendi ama ne zaman yatacağınızı bana söylerseniz..."

Vimes, kadının sırtını dikleştirmesi karşısında etkilendi. Soyları yirmi nesil eskiye dayanan kibirli atalardan gelmiş Sybil, düşes havasına girdiğinde bile bu kadınla boy ölçüşemezdi.

"Rutherford, bu adam hakkında bir şeyler *yapacak* mısın?" dedi kadın.

Rutherford, Vimes'a baktı. Vimes fena hâlde tıraşsız, hırpani, pis ve muhtemelen kokmaya başlamış olduğunun farkındaydı. Adamın sırtına daha fazla dert yüklememeye karar verdi.

"Siz ve hanımınız, barikat kurmaya yardım etmek ister miydiniz?" dedi.

"Ah evet, çok teşekkür ede..." diye başladı Rutherford ama sözü yine kesildi.

"O mobilyaların bazıları *çok* pis görünüyor," dedi Bayan Rutherford. "Hem, şunlar *bira* fıçısı değil mi?"

"Evet hanımefendi ama fıçılar *boş*," dedi Vimes.

"*Emin misin?* Ben *içkilerin* arkasında saklanmayı reddediyorum! İçki içilmesini asla onaylamadım, Rutherford da öyle!"

"Sizi temin ederim hanımefendi, ne süreyle olursa olsun adamlarımın yanına bırakılmış her tür bira fıçısı *boş* olacaktır," dedi Vimes. "Bu açıdan gönlünüz rahat olsun."

"Tamam. Adamlarınız ayyaş değil ama, değil mi? Temiz yaşamlar mı sürüyorlar?" diye sordu kadın.

"Başka seçenekleri olmadığı zaman öyle, hanımefendi," dedi Vimes. Bu yorum, kabul edilmiş göründü; Bayan Rutherford o açıdan Rust gibiydi: Sözcükleri değil, ses tonunu dinliyordu.

"Bence hayatım, belki bir an önce..." diye başladı Bay Rutherford.

"Babam olmadan asla!" dedi karısı.

"Sorun değil hanımefendi," dedi Vimes. "O nerede?"

"*Bizim* barikatımızda elbette! Çok daha iyi bir barikat olduğunu da söylemeliyim."

"Harika, hanımefendi," dedi Vimes. "Eğer buraya gelmek isterse, biz..."

"Ee... tam olarak anlamadınız efendim," diye mırıldandı Rutherford. "O, ee... barikatın *üzerinde*."

Vimes diğer barikata baktı. Sonra daha dikkatli baktı. Yığılmış mobilyaların üstünde, tepeye yakın, aşırı şişkin bir koltuk seçebiliyordu zar zor. Daha da dikkatli incelediğinde, koltukta kumaş terlikli birinin uyuduğunu gördü.

"Koltuğuna çok bağlıdır da," diye içini çekti Rutherford.

"*Aile mirası* olacak," dedi karısı. "Senin delikanlıları yollayıver de mobilyalarımızı getirsinler, tamam mı? Ama dikkatli olsunlar. Ve arkalarda bir yere koysunlar ki kimse *bizim* mobilyalarımıza ateş etmesin."

Vimes, Sam ve iki kişiye daha başını sallarken Bayan Rutherford dökümtülerin üzerinden dikkatle aştı ve Karakol'a yöneldi.

"Çatışma çıkacak mı?" dedi Bay Rutherford endişeyle.

"Muhtemelen bayım."

"O tür şeylerde çok iyi değilim maalesef."

"O konuda endişelenmeyin bayım." Vimes adamı iterek barikatını üzerinden aşırdı ve küçük grubunun geri kalanına döndü. Üstüne dikilen bir çift gözün farkındaydı ve ışınları kaynağına kadar

takip etti: siyah pantolon ve fırfırlı gömlek giymiş, uzun kıvırcık saçları olan bir adam.

"Bu bir aldatmaca, değil mi?" dedi adam. "Bizi etkin altına alacaksın ve sonra kimse bizi bir daha göremeyecek, değil mi?"

"O zaman sen hiç karışma Reg," dedi Vimes. Ellerini boru yaparak ağzına götürdü ve Balinakemiği Yolu barikatına döndü. "Bize katılmak isteyen başkası varsa gelsin!"

"Adımı nereden biliyorsun!?" dedi Reg Shoe.

Vimes kocaman, pörtlek gözlere baktı. Şimdiki Reg ile gelecekte bıraktığı Reg arasındaki tek fark, Bekçi Shoe'nun yer yer dikişlerle tutturulmuş, daha gri bir adam olmasıydı. Zombilik Reg'in *hamurunda* vardı; adam ölü olmak için doğmuştu. Öyle güçlü inançları vardı ki bir tür içsel zemberek onu ayakta tutmuştu. İyi de bir bekçi olacaktı. Fakat *devrimciliği* o kadar iyi değildi. Reg gibi aşırı şevkli kişiler, gerçek devrimcileri endişelendirirdi. Gözlerini dikip bakışında bile endişe verici bir şeyler vardı.

"Sen Reg Shoe'sun," dedi Vimes. "Balinakemiği Yolu'nda yaşıyorsun."

"Hah! Demek benim hakkımda gizli dosyalarınız var ha?" dedi Reg, feci bir mutlulukla.

"Aslında yok. Şimdi, eğer bir zahmet..."

"Bahse girerim, benim hakkında bir kilometre uzunluğunda kocaman bir dosyanız vardır," dedi Reg.

"Tam olarak bir kilometre değil Reg, hayır," dedi Vimes. "Dinle Reg, biz..."

"Onu görmeyi talep ediyorum!"

Vimes içini çekti. "Bay Shoe, senin hakkında dosyamız *yok. Kimse* hakkında dosyamız yok. Anladın mı? Yarımız, parmağını kullanmadan okuyamıyor bile. Reg, seninle *ilgilenmiyoruz.*"

Reg Shoe'nun hafifçe endişe verici gözleri Vimes'ın yüzüne bir

an daha dikili kaldı ve sonra beyni, bu bilgiyi, içeride her ne fantezi sürüyorsa onunla çeliştiğine karar vererek reddetti.

"Eh, bana işkence etmek işe yaramaz, çünkü diğer devrimci hücrelerdeki arkadaşlarım hakkında hiçbir ayrıntıyı açıklamayacağım!" dedi Reg.

"Tamam. O zaman etmem. Şimdi, belki..."

"Biz böyle çalışırız, anladın mı? Hücrelerin hiçbirinin diğerinden haberi yok!"

"Gerçekten mi? *Senden* haberleri var mı peki?" dedi Vimes.

Bir anlığına Reg'in yüzü bulutlandı. "Pardon?"

"Onlardan haberin olmadığını söyledin," dedi Vimes. "O zaman... onların senden haberi var mı?" *Sen tek kişilik bir hücresin Reg*, diye eklemek istedi. *Gerçek devrimciler poker suratlı sessiz adamlardır ve muhtemelen senin var olup olmadığını bile bilmiyorlardır. Umurlarında da değildir. Gömleğin var, saç modelin var, kuşağın var, bütün marşları biliyorsun ama sen şehir gerillası değilsin. Sen şehir* hayalperestisin. *Halk adına çöp tenekelerini deviriyor, duvarlara yazı yazıyorsun fakat Halk, seni bunları yaparken yakalasa kulağına bir tane oturtur. Ama... ama sen inanıyorsun.*

"Ah, demek gizli ajansın," dedi, zavallı adamı rahatlatmak için.

Reg neşelendi. "Evet! Kesinlikle!" dedi. "Halk, devrimcinin içinde yüzdüğü denizdir!"

"Kılıçbalıkları gibi mi?" diye denedi Vimes.

"Pardon?"

Ve sen bir dilbalığısın, diye düşündü Vimes. *Asıl devrimci, Ned. Zor durumlarda bile savaşmayı ve düşünmeyi biliyor. Oysa sen, Reg... Sen evden hiç çıkmamalısın...*

"Evet, senin tehlikeli bir birey olduğunu görebiliyorum," dedi. "Seni gözümüzün önünden ayırmasak iyi olacak. Evet, doğru... Düşmanı içeriden çökertebilirsin sen."

Rahatlayan Reg yumruğunu kaldırarak selam verdi ve devrimci bir hızla yeni barikata masa taşıdı.

Bayan Rutherford'ın mobilyalarının eksilmekte olduğu eski, uyduruk barikatın arkasından telaşlı konuşmalar geliyordu ama bu konuşmaları, Pekmez Madeni Yolu'nun uzak ucundan yükselen nal sesleri kesti. Kalabalığın kalanı aniden bir kararlılık patlamasına yakalandı.

Yeni, *resmî* barikata akın ettiler ve bir yemek sandalyesinin ağırlığı altında çabalayan Bekçi Yardımcısı Vimes da arkalarından gitti.

"O sandalyeye dikkat et!" diye bağırdı bir kadın sesi, arkasından bir yerden. "Takımın parçası o!"

Vimes elini genç adamın omzuna koydu. "Arbaletini ver bana lütfen," dedi.

Atlılar yaklaştı.

Vimes atlılara karşı hoşgörülü değildi. İçinde bir şey, birinin onunla yerden iki buçuk metre yüksekten konuşmasına bozuluyordu. Suratına bakan burun delikleri duygusundan hoşlanmıyordu. Birinin ona tepeden bakmasından hele hiç hoşlanmıyordu.

Barikata ulaştıklarında, Vimes barikatın önüne dolaşmıştı ve sokağın ortasında dikiliyordu.

Atlılar yavaşladı. Muhtemelen, Vimes'ın hiç hareket etmemesi yüzündendi. Tabii bir de, arbaleti, onu kullanmayı bilen ama şimdilik kullanmamaya karar vermiş birinin kayıtsız tavrıyla tutması yüzünden.

"Sen, oradaki!" dedi bir asker.

"Evet?" dedi Vimes.

"Burada sorumlu sen misin?"

"Evet. Sana nasıl yardımcı olabilirim?"

"Adamların nerede?"

Vimes başparmağını gittikçe yükselen barikata doğru büktü. Yığının tepesinde, Bayan Rutherford'ın babası tatlı tatlı horluyordu.

"Ama bu bir barikat!" dedi asker.

"Bravo."

"*Bayrak* sallayan bir adam var!"

Vimes döndü. Şaşırtıcı şekilde, Reg'di. Adamlardan bazıları Tilden'ın ofisindeki eski bayrağı getirip barikatın tepesine dikmişti ve Reg, hangi bayrağı bulsa sallayacak türden biriydi.

"Muhtemelen mutluluktandır bayım," dedi Vimes. "Endişelenme, hepimiz iyiyiz."

"Bu kahrolası bir *barikat* be adam! Bir asi barikatı!" dedi ikinci asker.

Eyvah eyvah, diye düşündü Vimes. *Plaka zırhları parlak. Pasparlak. Yüzleri de tazecik ve pespembe.* "Tam olarak değil," dedi. "Aslında bu..."

"Aptal mısın nesin be adam? Ataerk'in, bütün barikatların yıkılmasını emrettiğini bilmiyor musun?"

Vimes'a bakmakta olan üçüncü atlı, atını dürterek biraz daha yaklaştırdı.

"Omzundaki benek ne bekçi?" dedi.

"Başçavuş olduğum anlamına geliyor. Özel bir rütbe. Sen kimsin peki?"

"Bunu sana söylemek zorunda değil!" dedi ilk asker.

"Gerçekten mi?" dedi Vimes. Adam sinirlerine dokunmaya başlamıştı. "Eh, sen yalnızca bir askersin ve ben kahrolası bir çavuşum ve benimle bir daha böyle konuşmaya kalkarsan seni o atın tepesinden indirir, kulağına bir tane patlatırım. Anladın mı?"

At bile bir adım geriledi. Asker konuşmak için ağzını açtı ama üçüncüsü, beyaz eldivenli elini kaldırdı.

Eyvah eyvah, diye düşündü Vimes, adamın kırmızı ceketinin kol yenine odaklanarak. Bu adam yüzbaşıydı. Üstelik, görünüşüne bakılırsa *akıllı* bir yüzbaşıydı. Durumu değerlendirene kadar ağzını açmamıştı. Bazen karşınıza çıkıyordu bunlardan. Tehlikeli ölçüde zeki olabiliyorlardı.

"Dikkatimi asıl çeken, başçavuş," dedi yüzbaşı, rütbeyi dikkatle ve istihzadan yoksun bir sesle telaffuz ederek, "barikatın üzerindeki bayrağın Ankh-Morpork bayrağı olması."

"Bizim Karakol'un önündeki bayrak," dedi Vimes ve sonra ekledi: "*Efendim.*"

"Ataerk'in, barikat kurmayı isyankâr bir eylem olarak ilan ettiğini biliyor muydun?"

"Evet efendim."

"Ve?" dedi yüzbaşı sabırla.

"Eh, öyle diyecek tabii efendim, değil mi..."

Yüzbaşının yüzünden çok hafif bir gülümseme geçti. "Kanunsuzluğa izin veremeyiz başçavuş. Hepimiz kanunu ihlal edersek hâlimiz nice olur?"

"O barikatın arkasında, şehrin geri kalan her yerine oranla kişi başına daha fazla bekçi düşüyor efendim," dedi Vimes. "Bu bölgenin, şehrin en kanuna saygılı yeri olduğunu söyleyebilirsiniz."

Barikatın arkasında sesler yükseldi.

"*...bütün miğferleriniz bizim, ayakkabılarınız da öyle; bütün generalleriniz bizim, dokunan yanar böyle!.. Morporkia, Morporkia, Morpooroorooorooooorrroorrr...*"

"Bunlar asi şarkıları efendim!" dedi birinci asker.

Yüzbaşı içini çekti. "Eğer *dinlersen*, Hepplewhite, bunun, milli marşın çok kötü söylenen hâli olduğunu anlarsın," dedi.

"Ama... onu asilerin söylemesine de izin veremeyiz ki efendim!"

Vimes, yüzbaşının surat ifadesini gördü. Ahmaklar hakkında söyleyecek çok şeyi olan bir adamdı bu.

"Bayrağımızı sallamak ve milli marşımızı söylemek, Hepplewhite, bir parça kuşku uyandırıcı olsa da ihanet *değildir*," dedi yüzbaşı. "Ve bize acilen başka bir yerde ihtiyaç var." Vimes'a selam verdi ve Vimes da düşünmeden selamına yanıt verdi. "Biz gidelim başçavuş. İlginç bir gün geçireceğine güveniyorum. Aslında... öyle olacağını *biliyorum*."

"Ama bu bir *barikat* efendim!" diye ısrar etti asker, Vimes'a dik dik bakarak.

"Yalnızca bir mobilya yığını be adam! Mahalleliler bahar temizliği yapıyordur herhâlde. Gözünün önündekini göremezsen asla subay olamazsın. Beni takip edin lütfen."

Vimes'a son bir kez baş salladıktan sonra atını eşkin kaldırdı ve adamlarını alıp uzaklaştı.

Vimes barikata yaslandı, arbaleti yere bıraktı ve puro kutusunu çıkardı. Cebini karıştırarak, küçük purolarla dolu ezilmiş karton kutuyu çekti ve puroları gümüş kutuya özenle yerleştirdi.

Hmm... Solda Palamar Sokak vardı. İleride, Pekmez Madeni Yolu ta Kolay Sokak'a kadar uzanıyordu.

Şimdi... barikatlar ta Kolay Sokak'a kurulursa, Aşağı Kenaryönü'nün büyük kısmı arkasında kalırdı ve böylece savunması çok daha kolay olurdu.

Başaracağız. Ne de olsa, başardık.

Elbette bu, İsmi Lazım Değillerin karargâhının da onlarla birlikte burada olması anlamına geliyordu ve *bu*, bir engerek yuvasının üzerine çadır kurmaktan farksızdı.

Onu da hallederiz. Halletmiştik.

Muhtelif eşyalarla dolu bir el arabasını iten iki ihtiyar barikata yaklaştı. Vimes'a sessizce, yalvarırcasına baktılar. Vimes başını barikata doğru salladı ve iki ihtiyar barikattan geçti.

Artık tek ihtiyacımız...

"Çavuş?" Fred Colon yığının üzerinden eğilmişti. Her zamankinden de nefes nefeseydi.

"Evet Fred?"

"Pon Köprüsü'nden geçip gelen bir sürü insan var. Her yerde olaylar çıkmış diyorlar. İçeri alalım mı onları?"

"Aralarında asker var mı?"

"Sanmıyorum çavuş. Yaşlılar ve çocuklar. Bir de benim ninem."

"Güvenilir midir?"

"Birkaç bira içtikten sonra, pek değil."

"İçeri al o zaman."

"Ee..." dedi Colon.

"Evet Fred?"

"Bazıları *bekçi*. Kıtkuyu'dan birkaç kişi, Kral Yolu'ndan bir sürü adam... Ama çoğunu tanıyorum ve tanımadıklarımı da tanıdıklarım tanıyor, anlatabildim mi."

"Kaç bekçi var?"

"Yirmi kadar. Biri Kıtkuyu'daki çavuş, Dai Dickins. İnsanları vurmaları gerektiği söylenmiş onlara, çoğu da oracıkta firar etmiş. Öyle diyor."

"*İstifa etmişler* Fred," dedi Vimes. "Biz firar *etmeyiz*, biz siviliz. Şimdi, genç Vimes! Sen, Waddy ve beş altı kişi daha, iki dakika içinde teçhizatlarınızı kuşanın ve buraya gelin, anladın mı? Wiglet'e de söyle, ekipleri organize etsin. Ben işaret verdiğimde barikatları kaydıracaklar."

"Barikatı *kaydırmak* mı çavuş? Ben barikat denen şeyin, olduğu yerde kaldığını sanıyordum!"

"Burun'a da söyle, bana bir şişe brendi bulmak için iki dakikası var," dedi Vimes, onu duymazdan gelerek. "*Büyük* bir şişe olsun."

"Kanunu yine kendi ellerimize mi alıyoruz çavuş?" dedi Colon.

Vimes, Palamar Sokak'ın girişine baktı. Cebindeki puro kutusunun ağırlığının farkındaydı.

"Evet Fred," dedi. "Yalnız... bu sefer elimizde *sıkacağız* onu."

Küçük bekçi ekibi sokakta yaklaşıp önlerinde dururken İsmi Lazım Değiller karargâhının iki bekçisi ilgiyle izledi.

"Oo, bak, ordu gelmiş," dedi bir tanesi. "*Siz* ne istiyorsunuz?"

"Hiçbir şey efendim," dedi Onbaşı Colon.

"O zaman yaylanın!"

"Yaylanamam efendim. Emir aldım."

Nöbetçiler öne çıktı. Fred Colon terliyordu ve nöbetçiler bundan hoşlanırdı. Sıkıcı bir iş yapıyorlardı ve meslektaşlarının çoğu daha ilginç görevlere gönderilmişti. Arkalarındaki yumuşak adımları hiç duymadılar.

"*Ne* yapmak için emir aldınız bayım?" dedi bir tanesi, Colon'un tepesine dikilerek.

Arkasından bir hışırtı ve yumuşak bir gümleme geldi.

"Yem olmak için?" dedi Colon titrek bir sesle.

Diğer nöbetçi döndü ve aksi yönden gelen Bayan Goodbody'nin 5 Numaralı *Pazarlıkçısı* ile karşılaştı.

Adam yere yığılırken Vimes irkildi ve parmak boğumlarını ovaladı.

"Önemli bir ders çocuklar," dedi. "Ne yaparsanız yapın, acıyor. Siz ikiniz, bunları gölgeye sürükleyin de biraz uyusunlar. Vimes ve Nancyball, siz benimle gelin."

Olay, kazanmanın anahtarı orada olmaya hakkınız varmış gibi... Hayır, orada olmak *görevinizmiş* gibi görünmekti. Vücudunuzun

her çizgisiyle, başka hiç kimsenin hiçbir yerde hiçbir şey yapmaya hakkı olmadığını ifade etmenin da faydası olurdu tabii. Deneyimli bir bekçi için çocuk oyuncağıydı.

Vimes en önden binaya girdi. İçeride dişine kadar silahlı iki nöbetçi vardı. Kafası çalışmayan saldırganları pusuya düşürmeleri için tasarlanmış taştan bir bariyerin arkasındaydılar. Vimes'ı gördüklerinde ellerini kılıçlarının kabzalarına götürdüler.

"Neler oluyor orada?" dedi bir tanesi.

"Halk huzursuzlanmaya başladı," dedi Vimes. "Nehrin karşı yakasında durum iyice kötüleşmiş, öyle diyorlar. Bu yüzden hücrelerdeki tutsakları almaya geldik."

"Yok ya? Kimin verdiği yetkiyle?"

Vimes arbaletini kaldırdı. "Bay Burleigh ile Bay Kolugüçlü'nün verdiği yetkiyle," dedi ve sırıttı.

İki nöbetçi bakıştı. "Onlar da kim be?" dedi biri.

Bir sessizlik oldu. Ardından Vimes, ağzının köşesinden, "Bekçi Yardımcısı Vimes?" dedi.

"Efendim?"

"Bu arbaletleri kim yapıyor?"

"Ee... Hines Biraderler efendim. Üç Numara arbalet bunlar."

"Burleigh&Kolugüçlü değil mi bu?"

"Onları hiç duymadım efendim."

Kahretsin. Beş sene erken, diye düşündü Vimes. *O kadar da güzel bir replikti!*

"Neyse, şu şekilde ifade edeyim," dedi nöbetçilere. "Canımı sıkarsanız ikinizi de kafanızdan vururum." Bu o kadar da iyi bir replik değildi ama belli bir aciliyet tınısına sahipti ve hatta o kadar basitti ki bir İsmi Lazım Değil bile anlayabilirdi.

"Yalnızca tek okun var," dedi nöbetçilerden biri.

Vimes'ın yanından bir tıkırtı geldi. Sam de arbaletini kaldırmıştı.

"Şimdi iki oldu. Ve çocuk hâlâ eğitimde olduğundan, seni *nerenden* vuracağı belli olmaz," dedi Vimes. "Kılıçlarınızı yere bırakın! Kapıdan çıkın! Kaçın! Hemen, şu anda! Bir daha da gelmeyin!"

Bir anlık duraksama oldu, yalnızca bir anlık; sonra adamlar canlarını kurtarmak için kaçtılar.

"Fred arkamızı kollayacak," dedi Vimes. "Hadi gelin..."

Bütün karakollar hemen hemen aynıydı. Mahzene inen taş basamaklar vardı. Vimes koşar adım merdiveni indi, kalın bir kapıyı açtı ve...

Durdu.

Hücreler hiçbir zaman güzel kokmazdı elbette. Pekmez Madeni Yolu'nda da, en iyi zamanlarda bile, hijyen dedikleri şey hücre başına bir kovadan ibaretti ve Burun, kovaları canı ne zaman isterse o zaman boşaltırdı. Fakat en kötü zamanlarda bile Pekmez Madeni Yolu Karakolu'nun altındaki hücreler asla *kan* kokmazdı.

Hayvan kıpırdandı.

Odada kocaman, tahta bir sandalye vardı. Sandalyenin yanında bir raf vardı. Sandalye yere vidalanmıştı ve geniş, deri kayışları vardı. Rafta sopalar ve çekiçler duruyordu. Odadaki eşyalar bunlardan ibaretti.

Zemin koyu renk ve yapış yapıştı. Boylu boyunca uzanan oluk, bir giderle son buluyordu.

Sokak seviyesindeki minik pencereye tahtalar çakılmıştı. Işığın girmesine izin verilen bir yer değildi burası. Ve tüm duvarlar, hatta tavan, saman dolu çuvallarla kaplanmıştı. Kapıya bile çuvallar çivilenmişti. Burası büyük *titizlikle* hazırlanmış bir odaydı; sesin bile kaçmasına izin verilmiyordu.

Odadaki iki meşale, karanlığı kirletmekten başka işe yaramıyordu.

Vimes, arkasında Nancyball'un kustuğunu duydu.

Bir düşteymiş gibi odada yürüdü ve eğilip meşale ışığında parlayan şeyi aldı.

Bir dişti.

Yine doğruldu.

Odanın bir yanında, kapalı bir tahta kapı vardı. Diğerinde, hücrelere gidiyor olması gereken daha geniş bir tünel görünüyordu. Vimes meşaleyi yerinden aldı, Sam'e verdi ve tüneli işaret etti.

Kapıya doğru gelen ayak sesleri duyuldu. Ayak seslerine anahtar şıngırtıları da eşlik ediyordu. Kapının altında bir ışık belirdi.

Hayvan gerildi...

Vimes raftaki en büyük sopayı indirdi ve kapının yanındaki duvarın dibine çekildi. Biri geliyordu; bu odadan haberi olan biri, kendine *bekçi* diyen biri...

Vimes sopayı iki eliyle sıkıca kavrayarak kaldırdı.

Leş gibi kokan odanın karşı tarafına baktı ve genç Sam'in onu izlediğini gördü; pasparlak rozeti ve... tuhaf yüz ifadesiyle, genç Sam'in.

Vimes sopayı indirdi, dikkatle duvara dayadı ve cebinden köse-le copunu çıkardı.

Prangaya vurulan hayvan, neler olduğunu tam olarak anlamadan, gecenin içine geri sürüklenmişti...

Bir adam alçak sesle ıslık çalarak odaya girdi, birkaç adım attı, genç Sam'i gördü, ağzını açtı ve sonra derin bir uykuya daldı. İri yarı bir adamdı ve tüm ağırlığıyla döşeme taşlarının üzerine yıkılmıştı. Kafasında deri bir başlık vardı ama üstü beline kadar çıplaktı. Kemerinden koca bir halka dolusu anahtar sarkıyordu.

Vimes kapının arkasındaki koridora daldı, koşarak bir köşeyi döndü; iyice aydınlatılmış, küçük bir oda buldu ve oradaki adamı yakaladı.

Bu adam çok daha ufak tefekti ve Vimes onu sandalyesinden çekip kaldırırken çığlığını bastırdı.

"*Babacık bütün gün ne iş yapıyor bayım!?*" diye kükredi Vimes.

Aniden, ufak tefek adamın içine bir şeyler doğdu: Vimes'ın gözlerindeki bakışı görünce, geleceğinin ne kadar kısa olabileceğini anladı. "Ben yalnızca kâtibim! Kâtip! Ben yalnızca bir şeyleri kayıtlara geçiririm!" diye itiraz etti. Göstermek istermişçesine, kalemini kaldırdı çaresizce.

Vimes masaya baktı. Pergeller ve başka geometri aletleri vardı; Swing'in kaçık aklı başındalığının simgeleri. Kitaplar ve evrak dolu dosyalar da vardı. Bir de, bir metrelik çelik cetvel.

Vimes boş eliyle cetveli kaptı ve masaya çarptı; kalın çelik, tatmin edici bir ses çıkardı.

"Ve?" dedi, yüzünü debelenen adamınkine yaklaştırarak.

"Ve insanları ölçerim! Hepsi yüzbaşının defterinde var! Ben insanları ölçerim! Yanlış bir şey yapmıyorum! Ben kötü adam değilim!"

Cetvel yine masaya indi ama bu sefer Vimes onu çevirmişti; keskin kenarı tahtayı çentti.

"Seni dilim dilim doğramamı mı istiyorsun bayım?"

Ufak tefek adamın gözleri devrildi. "Lütfen, lütfen!"

"Buranın başka çıkışı var mı?" Vimes cetveli masaya bir daha indirdi.

Ve adamın gözlerinin hafifçe kenara kayması yetti. Vimes duvarda, ahşap lambrilerin arasında zar zor fark edilen bir kapı gördü.

"Güzel. Nereye çıkıyor?"

"Ee..."

Bu sefer Vimes, bekçilerin deyişiyle "soruşturmasına yardım eden adamla" burun burunaydı.

"Burada yapayalnızsın," dedi. "Burada tek bir dostun yok. Burada oturuyorsun ve bir işkenceci için, kahrolası bir *işkenceci* için not alıyorsun! Bense bir masa görüyorum, bu masanın bir çekmecesi var ve eğer eline bir daha kalem alabilmek istiyorsan, bilmek istediğim her şeyi anlatırsın bana!"

"Depo!" diye inledi adam. "Yan kapı!"

"Pekâlâ bayım. Teşekkür ederim. Çok yardımcı oldun," dedi Vimes, gevşek bedeni yere indirerek. "Şimdi bayım, bir süreliğine, sırf kendi güvenliğin için seni bu masaya kelepçeleyeceğim."

"Kim... kime karşı güvenliğim?"

"Bana. Kaçmaya çalışırsan seni öldürürüm bayım."

Vimes önceki odaya geri koştu. İşkenceci hâlâ baygındı. Vimes büyük güçlükle onu sandalyeye kaldırdı, başlığını çekip çıkardı ve yüzü *tanıdı*. Kimliğini değilse de, yüzünü. Ankh-Morpork'ta sık sık gördüğü bir yüzdü: ablak, yaralı bereli ve insanlar bayıldıktan sonra onlara vurmaya devam etmenin iyi bir şey olmadığını öğrenememiş birine ait bir yüz. Adamın insanları döve döve öldürmekten zevk mi aldığını merak etti Vimes. Genellikle bu konuda düşünmezlerdi gerçi. Bu yalnızca bir işti onlar için.

Eh, adama soracak hâli yoktu. Bütün kayışları kullanarak onu sandalyeye bağladı; hepsini, alından geçeni bile. Sonuncusunu sıkarken adam kendine geldi, ağzını açtı ve Vimes, adamın başlığını ağzına tıktı.

Sonra anahtar halkasını alıp ana kapıyı kilitledi. Bu onlara biraz mahremiyet verirdi.

Hücrelere yöneldiğinde karşı yönden gelen Sam'le karşılaştı. Loşluğun içinde delikanlının yüzü bembeyazdı.

"Kimseyi buldun mu?" dedi Vimes.

"Ah, çavuş..."

"Evet?"

"Şey, çavuş... çavuş..." Bekçi yardımcısının gözlerinden yaşlar akıyordu.

Vimes uzandı ve kendi kendinin dengesini bulmasına yardım etti. Sam'in vücudunda hiç kemik yok gibiydi. Tir tir titriyordu.

"Son hücrede bir *kadın* var ve... O... Çavuş... Ah, çavuş..."

"Derin derin nefes almaya çalış," dedi Vimes. "Bu havayı solumaya değeceğinden değil gerçi de..."

"En sonda bir oda var çavuş... Şey, çavuş... Nancyball yine bayıldı çavuş..."

"*Sen* bayılmadın ama," dedi Vimes, nazikçe sırtını okşayarak.

"Ama orada..."

"Kurtarabileceklerimizi kurtaralım, tamam mı delikanlı?"

"Ama onları buraya hep biz getirdik çavuş!"

"Ne?" dedi Vimes ve sonra şafak attı. *Ah, evet...* "Ama kimseyi onlara teslim *etmedik* delikanlı! Hatırladın mı?"

"Ama senden önce biz vardık çavuş! Bizim çocukların *tamamı!* Biz insanları onlara teslim ettik ve sonra Karakol'a dönüp kakao içtik çavuş!"

"Eh, emir almıştınız..." dedi Vimes. *Sanki faydası olacakmış gibi*, diye düşündü.

"Ama... bilmiyorduk çavuş!"

Tam olarak öyle değil, diye düşündü Vimes. *Aslında, sormadık. Yalnızca... zihinlerimizi buna kapattık. İnsanlar o ön kapıdan girdi ve zavallı şeytanlardan bazıları gizli kapıdan çıktı. Bazen parçalar hâlinde.*

Ölçüldüklerinde yetersiz bulunmuşlardı.

Biz de öyle.

Delikanlıdan alçak, ilkel bir ses geldiğini duydu Vimes. Sam, sandalyedeki işkenceciyi görmüştü. Vimes'ı silkeleyip kendini kurtardı, rafa koştu ve bir sopa kaptı.

Fakat Vimes hazırdı. Sam'i yakaladı, geri çevirdi ve cinayet işlemesine fırsat vermeden sopayı elinden kopardı.

"Hayır! Böyle olmaz! Zamanı değil! Sıkı tut o hayvanı! Ehlileştir! Boşa harcama! Geri yolla! Sen çağırdığında gelsin!"

"Bütün o şeyleri bu adamın yaptığını biliyorsun!" diye bağırdı Sam, adamın bacaklarını tekmeleyerek. "Kanunu kendi ellerimize almamız gerektiğini sen söyledin!"

Ah, diye düşündü Vimes. *Tam da adalet teorisi ve pratiği hakkında uzun bir münazaranın zamanı. Ama işte özeti geliyor:*

"Adam bir sandalyeye bağlıyken beynini patlatma!"

"O yaptı ama!"

"Sen *yapmayacaksın*, çünkü sen o değilsin!"

"Ama onlar..."

"Dikkayyt bekçi yardımcısı!" diye bağırdı Vimes ve saman kaplı tavan sesi soğurdu, yok etti.

Sam kızarmış gözlerini kırpıştırdı. "Tamam çavuş, ama..."

"Bütün gün mızıldanacak mısın? Bu adamı *unut!* Canlıları çıkaralım buradan, tamam mı?"

"Hangisinin canlı olduğunu bilmek bile..." diye başladı Sam, burnunu silerek.

"Dediğimi yap! Beni takip et!"

Hücre tünellerinin karanlık kemerleri altında neler bulacağını biliyordu fakat bilmenin herhangi bir faydası yoktu. Bazıları yürüyebiliyordu, ya da belki aksayabiliyordu. Birkaçı yalnızca dayak yemişti ama göremedikleri yerlerde olan bitenlerden bihaber olacak, üzerinde düşünemeyecek kadar değil. Kapılar açıldığında büzüldüler, Vimes onlara dokunduğunda inlediler. Swing'in, almak istediği itirafları almış olmasına şaşmamak gerekirdi.

Bazıları ölmüştü. Diğerleri ise... Eh, ölmemişlerse de, kafalarının içinde bir yere gitmişlerdi ve burada geriye dönebilecekleri

hiçbir şey kalmadığı açıktı. Sandalye onları tekrar tekrar paralamıştı. Yardım edilemeyecek durumdaydılar.

Ne olur ne olmaz diye ve herhangi bir vicdan azabı duymadan, Vimes bıçağını çıkardı ve... yardım edebildiğince etti. Tek bir segirme, tek bir iç çekiş gelmedi.

Kafasının içinde kara-kızıl fırtına bulutlarıyla doğruldu.

Yumruk kadar akılsız bir kabadayının, yapmaya aldırış etmediği bir şeyi yapması için para almasını anlayabiliyordu. Neredeyse anlayabiliyordu. Ama Swing'in bir *beyni* vardı...

İnsanların yüreğinde ne kötülükler saklı olduğunu kim bilebilirdi?..

BEN BİLİRİM.

Aklı başında insanların neler yapabileceklerini kim bilebilirdi?

MAALESEF, YİNE BEN BİLİRİM.

Vimes son odanın kapısına baktı. Hayır, oraya bir kez daha girmeyecekti. Buranın leş gibi kokmasına şaşmamak gerekirdi.

BENİ DUYAMIYORSUN, DEĞİL Mİ? HAH. DUYABİLECEĞİNİ DÜŞÜNMÜŞTÜM ASLINDA... dedi Ölüm ve bekledi.

Vimes, genç Sam'in Nancyball'u ayıltmasına yardım etmeye gitti. Sonra tutsakları koridordan geçirip depoya yarı yürüttüler, yarı taşıdılar. Onları yere yatırdılar ve geri dönüp kâtibi dışarı sürüklediler. Adamın adı Trebilcock'tu. Vimes ona, suç ortakları aleyhine tanıklık etmesinin avantajlarını açıkladı. *Büyük* avantajlar değildi ama bunu yapmayı reddederse yüzleşeceği muazzam dezavantajlarla karşılaştırıldığında, büyük sayılırlardı.

Sonra Vimes akşam havasına çıktı. Colon ve ekibi hâlâ orada bekliyordu; bütün bunlar yalnızca yirmi dakika sürmüştü.

Onbaşı selam verdi ve sonra burnunu kırıştırdı.

"Evet, leş gibi kokuyoruz," dedi Vimes. Kemerinin tokasını çözdü, plaka zırhını ve zincir zırhını çıkardı. Mekânın pisliği her

yerine işlemişti. "Tamam," dedi, artık lağımda duruyormuş gibi hissetmediği zaman. "Şurada, deponun girişinde iki adam istiyorum. İkisi coplarıyla arkada beklesin. Kalanlar da burada hazır dursun. Tıpkı konuştuğumuz gibi, tamam mı? Önce vurun, *sonra* tutuklayın."

"Başüstüne efendim!" Colon başını salladı, adamlar uzaklaştılar.

"Şimdi o brendiyi ver bana," diye ekledi Vimes.

Mendilini açtı, içkiyle ıslattı ve şişenin ağzına doladı. Sonra ekipten öfkeli mırıltılar yükseldiğini duydu: Adamlar, Sam ile Nancyball'un tutsaklardan bazılarını getirdiklerini görmüştü.

"Daha kötüsü vardı," dedi Vimes, "inanın bana. Üst orta pencere Fred."

"*Başüstüne* çavuş!" dedi Fred Colon, bakışlarını yürüyen yaralılardan koparark. Arbaletini kaldırdı ve iki cam panel ile bir cam ayracını tertemiz indirdi.

Vimes gümüş puro kutusunu buldu, bir puro çıkardı, yaktı ve sonra da kibriti, brendiyle ıslattığı mendile tuttu. Bir süre tutuşmasını bekledi ve sonra şişeyi pencereden içeri fırlattı.

Bir şangırtı ve patlayan alkolün uğultusu yükseldi, alevler hızla büyüdü...

"Bu iyiydi çavuş," dedi Fred. "Ee... şu an doğru zaman mı bilmiyorum çavuş ama, hazır getirmişken fazladan bir şişe daha getirmiştik."

"Gerçekten mi Fred? Ne diyorsun peki?"

Fred Colon tutsaklara baktı yine. "Kullanalım derim."

İkinci şişe zemin kat pencerelerinin birinden içeri uçtu. Çatı saçaklarının altında dumanlar kıvrılmaya başlamıştı bile.

"O nöbetçiler dışında kimsenin girip çıktığını görmedik," dedi Fred, yangını izleyerek. "İçeride çok fazla kişi kalmamıştır herhâlde."

"İnlerini yok edelim de," dedi Vimes.

Ön kapı hafifçe aralanarak yangını yelledi. Biri dışarıyı kontrol ediyordu.

"Son âna kadar bekleyecekler ve savaşarak çıkacaklar Fred," diye uyardı Vimes.

"Güzel, çavuş. Hava kararmaya başladı," dedi Colon, haşin bir sesle. Copunu çıkardı.

Vimes binanın arkasına dolandı, orada bekleyen bekçilere başını salladı ve çaldığı anahtarlardan biriyle kapıyı kilitledi. Küçük bir kapıydı zaten. İçeridekiler öndeki büyük kapıya giderdi kuşkusuz. Oradan hızla yayılabilirlerdi ve pusuya düşürülmeleri kolay olmazdı güya.

Vimes depoyu da kontrol etti fakat aynı sebepten, oradan çıkmaları olasılığı da düşüktü. Dahası, mahzen kapısını kilitlemişti, değil mi?

Genç Sam ona sırıttı. "Bu yüzden işkenceciyi bağlamıştın, değil mi çavuş?" dedi.

Lanet olsun! Onu tamamen unutmuştu. Kâtibe o kadar kızgındı ki sandalyedeki canavarı unutmuştu!

Duraksadı Vimes. Ama... yanarak ölmek *korkunç* bir ölüm şekliydi. Bıçağına uzandı ve kılıç kemerindeki kında olduğunu hatırladı. Koridordan depoya duman dolmaya başlamıştı bile.

"Bıçağını ver Sam," dedi. "Ben gidip... adamı bir yoklayayım."

Bekçi yardımcısı bıçağını gönülsüzlükle verdi. "Ne yapacaksın çavuş?"

"Sen kendi işine bak bekçi yardımcısı, ben de kendiminkine bakayım..."

Vimes koridora girdi. *Bir kayışı keserim*, diye düşündü. *Tokaları çözmek uzun sürer. O zaman... Eh, dumana rağmen adamın bir şansı olur. Başkaları o şansı bile bulamadı.*

Sessizce ofisten geçip odaya girdi.

Meşale hâlâ yanıyordu ama alevi sarı pusun içinde bir bulanıklıktan ibaretti. Adam ağır sandalyeyi sarsmaya çalışıyordu fakat sandalye yere sıkıca çivilenmişti.

Biri o sandalyeyi düşüne taşına yapmıştı. Tutsak için, kayışların tokalarına ulaşmak zordu. Tutsak, bir elini kurtarsa bile –işkencecinin profesyonelliğini henüz hissetmemiş bir el olurdu tabii bu– sandalyeden hızla kalkmakta güçlük çekerdi.

Vimes kayışlardan birini kesmek için uzandı ve kilitte bir anahtar döndüğünü duydu. Hemen koyu gölgelere çekildi.

Kapı açıldı ve içeriye uzak bağrışlar ve yanan tahtaların çatırtısı doldu. İsmi Lazım Değiller, sokağın temiz havasına koşuyor gibiydi.

Buldumseni Swing dikkatle odaya girdi ve kapıyı arkasından kapattı. Sandalyedeki şekli görünce durdu, dikkatle inceledi. Sonra ofis kapısına gidip içeri baktı. Hücreleri inceledi.

Ama o zamana dek Vimes, bir duvarın arkasına sessizce geçmişti.

Buldumseni'nin içini çektiğini duydu. Önce kayan çeliğin tanıdık sesi, ardından küçük, organik bir ses ve sonra da öksürük geldi.

Vimes kılıcına uzandı ama onu da dışarıda bırakmıştı, değil mi?

Burada, aşağıda, kafasının içindeki şarkı, ona her zaman eşlik eden metal şıngırtılarıyla birlikte, daha da yüksek şekilde geri geldi...

...Bak nasıl yükseliyorlar göklere...

Anıyı silkeleyip atabilirmiş gibi, başını iki yana salladı. *Odaklanmak* zorundaydı.

Koşarak odaya daldı ve atıldı.

Çok uzun süre havada kalmış gibi hissetti kendini. Kana bulanmış gömleğiyle işkenceci oradaydı. Kılıcı bastonuna geri sokmakta olan Swing oradaydı. Bir de, yalnızca bıçakla silahlanmış, havada uçan Vimes vardı.

Bu işten paçayı sıyıracağım, diye düşündü. *Biliyorum, çünkü bunu hatırlıyorum. Keel'ın dışarı çıktığını ve her şeyin bittiğini söylediğini hatırlıyorum.*

Fakat o, hakiki Keel'dı. Bu ise benim. Aynı şekilde olmak zorunda değil!

Swing kılıcını yine çekmeye çalışarak şaşırtıcı bir hızla yana kaçtı; Vimes duvardaki çuvallara çarptı ve hemen yuvarlanıp kaçmayı akıl etti. Kılıç yanına indi, yere samanlar saçtı.

Swing'in kötü bir kılıç kullanıcısı olmasını beklemişti. O saçma sapan baston öyle düşündürmüştü. Fakat adam *sokak* dövüşçüsüydü: İncelik yoktu, süslü numaralar yoktu; yalnızca kılıcı hızla oynatma ve gideceğini umduğunuz yerlere saplama becerisi vardı.

Tavanın bir köşesinde ateş çıtırdıyordu. Alkol damlaları ve salt sıcak, kalın yer tahtalarına işlemişti. Çuvallardan birkaçı yoğun, beyaz dumanlar saçmaya başlamıştı. Dumanlar gittikçe yayılan bir bulut hâlinde adamların üzerine yuvarlandı.

Vimes, Swing'i dikkatle izleyerek sandalyenin etrafında döndü.

"Büyükbir hata yaptığına inanıyorum," dedi Swing.

Vimes kılıçtan kaçınmaya odaklandı.

"Zor zamanlar zor çareler gerektirir. Bunu her lider bilir," dedi Swing.

Vimes kaçındı ama bıçağı hazır tutarak dönmeye devam etti.

"Tarih, çobanlar kadar kasaplara da ihtiyaç duyar çavuş."

Swing kılıcıyla bir hamle daha yaptı ama Vimes onun gözlerini izliyordu ve tam zamanında yana kaçtı. Adam merhamet

dilenmiyordu. Bunu gerektirecek ne yaptığını bile anlamıyordu. Fakat Vimes'ın yüzünü görebiliyordu ve o yüzde en ufak duygu yoktu.

"Ulusalacildurum zamanlarında sözde insan hakları konusunda endişelenme lüksümüz olmadığını bili..."

Vimes yine yana kaçtı ve duman dolu koridordan geçip ofise girdi. Swing peşinden atıldı. Kılıcı Vimes'ın bacağının arkasını kesti, Vimes kâtip masasına düştü ve bıçak, parmaklarından kaydı.

Swing, saplayacak yer bulmak için etrafında dolandı. Kılıcı kaldırdı...

Vimes çelik cetveli kaparak kaldırdı. Yassı çeliğin darbesi, kılıcı yüzbaşının elinden uçurdu.

Vimes bir rüyadaymış gibi doğrularak darbenin çizdiği yayı takip etti.

Hayvanı karanlığa geri yolla, ihtiyacın olduğunda çağır...

Aşağı savururken cetveli çevirdi; cetvel havada keskin kenarı önde olacak şekilde uçarken uğuldadı, puslu dumanlar yarılarak arkasında kıvrıldı.

Cetvelin kenarı Swing'in boynuna çarptı.

Vimes'ın arkasında beyaz dumanlar yuvarlanarak koridordan taştı. Kanlı odanın tavanı çöküyordu.

Fakat Vimes, hiç kıpırdamadan, aynı boş, dikkatli ifadeyle Swing'i izledi. Adam ellerini boğazına götürmüştü, parmaklarının arasından kan fışkırıyordu. Nefes almaya çalıştı, başaramadı, biraz sallandı ve sonunda geriye devrildi.

Vimes cetveli adamın üzerine fırlattı ve aksayarak uzaklaştı.

Dışarıda, kaydırılan barikatların gümbürtüsü vardı.

Swing gözlerini açtı. Etrafındaki dünya, önünde duran siyahlı kişi dışında griydi.

Her zaman yaptığı gibi, karşısına ilk defa çıkan kişiyi yüz hatlarını inceleyerek tanımaya çalıştı.

"Hmm... Gözlerin... ee... burnun... çenen..."

Pes etti.

EVET, dedi Ölüm. BENİ TANIMAK BİRAZ ZOR. BU TARAFTAN BAY SWING.

Lord Winder'ın paranoyasının etkileyici olduğunu düşündü Vetinari. Viski damıtımevinin Saray avlusuna bakan çatısına bile nöbetçi koymuştu. Aslında, iki nöbetçi.

Kenarlıktan başınızı uzattığınızda bir tanesini açık seçik görebiliyordunuz ama diğeri bacaların yanındaki gölgelere saklanmıştı.

Merhum Sn. John Bleedwell, yalnızca ilkini görebilmişti.

Genç adam sürüklenerek götürülürken Vetinari duygusuzca izledi. Suikastçıysanız, işinizi yaparken öldürülmek işinizin bir parçasıydı. Aslında... *son* parçası. Şikâyet edemezdiniz. Her neyse. Bu, artık yalnızca tek nöbetçi olduğu anlamına geliyordu, çünkü diğeri Bleedwell'i aşağı götürüyordu.

Bleedwell siyah giysiler giymişti. Suikastçılar hep öyle yapardı. Siyah havalıydı ve dahası, kural buydu. Fakat siyah ancak gece yarısı, karanlık bir mahzendeyken sağduyulu bir renkti. Diğer her yerde, Vetinari koyu yeşil veya koyu gri tonlarını tercih ediyordu. Doğru renkler ve doğru duruşla gözden kaybolurdunuz. İnsanların gözleri kaybolmanıza *yardım ederdi*. Sizi görüş alanlarından silerlerdi, arka plana karıştırırlardı.

Tabii bu tür giysiler giyerken yakalansa loncadan atılırdı ama Vetinari bunun, ayakta kalanların ve nefes alanların diyarından atılmaktan daha iyi olduğuna karar vermişti. Havalı olmamayı, nalları dikmeye tercih ediyordu.

İki metre ötede nöbetçi, başkalarına aldırış etmeden sigara yaktı.

Ne büyük dâhiydi şu Lord Winstanleigh Greville-Pipe! Ve ne büyük gözlemci! Havelock onunla tanışmayı çok isterdi, hatta mezarını ziyaret etmeyi de; ama anlaşıldığı kadarıyla merhum, bir yerlerdeki bir kaplanın içindeydi, çünkü –Greville-Pipe fark ettiğinde ne kadar şaşırmış, ne kadar ilginç bulmuş olursa olsun– kaplanı çok geç olana kadar fark etmemişti.

Fakat Vetinari, ona karşı saygısını özel olarak göstermişti: Gravürcünün, *Görünmezlik Sanatı Üzerine Bazı Gözlemler* adlı kitabının plakalarını bulup eritmişti.

Kalan dört baskıyı da bulmuştu hatta, fakat onları yakmak içinden gelmemişti. Bunun yerine, ince kitapları hep birden ciltletmiş, *Büyük Muhasebecilerin Anıları, 3. Cilt* kitabının kapağının içine saklamıştı. Lord Winstanleigh Greville-Pipe'ın, bilse bunu takdir edeceğini hissediyordu.

Vetinari, bir kedi kadar sabırlı, kurşun çatıya uzandı ve aşağıdaki Saray'ı izledi.

Vimes, Karakol'daki masanın üzerine yüzüstü uzanmış, zaman zaman irkiliyordu.

"*Lütfen* kıpırdama," dedi Dr. Lawn. "Bitti sayılır. Rahat ol desem gülersin herhâlde?"

"Ha. Ha. Ah!"

"Yüzeysel bir yara ama biraz dinlenmen lazım."

"Ha. Ha."

"Seni yoğun bir gece bekliyor. Beni de öyle sanırım."

"Barikatları Kolay Sokak'a götürebilirsek sorun çıkmaz," dedi Vimes ve muayenehaneye anlamlı bir sessizlik çöktüğünü fark etti.

Doğruldu ve Dr. Lawn'un ameliyat masası olarak kullandığı masanın üzerine oturdu. "Onları Kolay Sokak'a *götürdük*, değil mi?" diye sordu.

"Son duyduğuma göre evet," dedi doktor.

"Son duyduğuna göre mi?"

"Eh, teknik olarak hayır," dedi Lawn. "Olay... daha da büyümüş John. *Asıl* son duyduğuma göre, biri 'Neden Kolay Sokak'ta duralım ki?' demiş."

"Ah, aman tanrılar..."

"Evet, ben de öyle düşündüm..."

Vimes pantolonunu çekti, kemerini tokaladı ve topallaya topallaya sokağa çıkıp bir tartışmanın ortasına daldı.

Rosie Palm, Sandra, Reg Shoe ve beş altı kişi daha, sokağın ortasında, bir masanın etrafında oturuyordu. Vimes geceye adım atarken, bir ses yakarıyla, "Ama 'makul fiyatlı aşk' için savaşılmaz ki!" dedi.

"Ben ve diğer kızların size katılmasını istiyorsanız, *savaşılır*," dedi Rosie. "'*Serbest* aşk', bu koşullar altında kullanıldığını görmek istediğimiz bir terim *değil*."

"Ah, pekâlâ," dedi Reg, defterine not alarak. "Ama hepimiz 'hakikat', 'adalet' ve 'hürriyet' sözcüklerinden memnunuz, değil mi?"

"Ve daha iyi lağım kanalları." Bu, Bayan Rutherford'un sesiydi. "Sıçanlar hakkında da bir şeyler yapılması lazım."

"Bence daha *âli* şeyler hakkında düşünmeliyiz Rutherford arkadaş," dedi Reg.

"Ben senin arkadaşın değilim Bay Shoe. Bay Rutherford da değil," dedi Bayan Rutherford. "Biz öteden beri etliye sütlüye karışmadan yaşıyoruz, değil mi Sidney?"

"Benim bir sorum var," dedi kalabalıktan biri. "Adım Harry Supple. Yeni Ayakkabıcılar Sokak'ta ayakkabıcı dükkânım var..."

Reg bunu, Bayan Rutherford ile konuşmaktan kaçınmak için bir fırsat olarak kullandı. Devrimciler daha ilk günlerinde Bayan Rutherford gibileriyle karşılaşmak zorunda kalmamalıydı.

"Evet Supple arkadaş?" dedi.

"Biz şunun bunun avizesi de değiliz!" dedi Bayan Rutherford, tuttuğunu bırakmama azmiyle.

"Ee... avize değil, *burjuvazi* o," dedi Reg. "Manifestomuz, burjuvaziden bahseder. Şöyle yazılıyor: bur-şu-avi-ı-ze."

"Burjuvazi, burjuvazi..." dedi Bayan Rutherford, sözcüğü dilinde evirip çevirerek. "*O kadar da* kötü değilmiş. Onlar, ee... ne tür şeyler yapıyorlar?"

"Her neyse, bu listenin yedinci maddesinde diyor ki..." diye devam etti Bay Supple inatla.

"...Şanlı 24 Mayıs Halk Bildirgesi," dedi Reg, "liste *değil.*"

"Evet evet, tamam... Şey, diyor ki, üretim araçlarını ele geçirecekmişiz falan, ve bu yüzden benim bilmek istediğim, benim dükkânımla alakası var mı? Yani ben de dükkânın içindeyim, değil mi? Orada ben, benim oğlan Garbut ve belki bir müşteriden başka kimseye yer yok çünkü."

Karanlıkta, Vimes gülümsedi. Reg bütün bunları hiç tahmin edememişti.

"Ah, ama devrimden sonra her şey halkın *ortak malı* olacak. Yani... sana ait olacak ama *aynı zamanda* herkese ait olacak, anladın mı?"

Supple arkadaşın kafası karışmış gibiydi. "Ama ayakkabıları ben yapıyorum?"

"Elbette. Ama her şey halka *ait* olacak."

"O zaman... ayakkabıların parasını kim verecek?" dedi Bay Supple.

"Herkes ayakkabılar için makul bir ücret ödeyecek ve sen, arkadaş, işçi emeğiyle geçinmekten suçlu *olmayacaksın*," dedi Reg aksi aksi. "Şimdi, eğer biz..."

"İnekleri mi diyorsun?" dedi Supple.

"Ne?"

"Yani deri için yalnızca inekler var, bir de tabakhanede çalışanlar. Ve dürüst olmak gerekirse onların tek yaptığı, bütün gün çayırda dikilmek. Tabakhanede çalışanları demiyorum tabii. Ama..."

"Bak arkadaş," dedi Reg. "Her şey halka ait olacak ve herkes daha iyi yaşayacak. Anladın mı?"

Ayakkabıcının alnı daha da kırıştı. Halkın bir parçası olup olmadığından pek emin değildi.

"Ben, yalnızca... askerlerin sokağımıza girmesini ve çeteleri falan istemediğimizi sanıyordum?" dedi.

Reg ürkmüş görünüyordu, güvenliğe dalış yaptı. "Tamam," dedi. "En azından 'hakikat', 'adalet' ve 'hürriyet' üzerinde anlaşabiliriz, değil mi?"

Başlar sallandı. Bunları herkes istiyordu. Bunlar bedavaydı.

Karanlıkta bir kibrit çakıldı. Döndükleri zaman Vimes'ın bir puro yaktığını gördüler.

"Sen de hakikat, adalet ve hürriyet istersin, değil mi çavuş?" dedi Reg cesaret verircesine.

"Ben haşlanmış yumurta isterim," dedi Vimes, kibriti sallayıp söndürerek.

Sinirli kahkahalar yükseldi ama Reg alınmış görünüyordu.

"Mevcut koşullar altında çavuş, bence hedefimizi biraz daha yüksek tutmalı ve..."

"Eh evet, bunu yapabiliriz," dedi Vimes merdivenden inerek. Reg'in önündeki kâğıtlara baktı. Adam davasını önemsiyordu. *Gerçekten* önemsiyordu. Ciddiydi de. "Fakat... Bak Reg, yarın güneş yine doğacak ve sanıyorum, ne olursa olsun hakikati bulamayacağız, çok fazla adalet olmayacak ve hürriyete de denk gelemeyeceğimizden *çok* eminim. Fakat haşlanmış yumurta bulabileceğimi düşünüyorum. Bütün bunların amacı nedir Reg?"

"Pekmez Madeni Yolu Halk Cumhuriyeti," dedi Reg gururla. "Hükûmet kuruyoruz!"

"Ah, ne güzel," dedi Vimes. "Bir hükûmet daha. Tam da ihtiyacımız olan şey. Şimdi, benim kahrolası barikatlarımın nereye gittiğini bilen var mı?"

"Selam Bay Keel," dedi yapış yapış bir ses.

Vimes başını eğip yanına baktı. Orada, hâlâ aynı aşırı büyük palto içinde ama bu kez kafasına fazla büyük gelen bir miğfer de takmış olan Nobby Nobbs duruyordu.

"Sen buraya nasıl geldin Nobby?"

"Annem sinsi olduğumu söyler," dedi Nobby sırıtarak. Akordeon gibi bir kol yeni Nobby'nin kafası civarına kalktı ve Vimes orada bir yerde bir bekçi selamı olduğunu fark etti.

"Annen son derece haklıymış," dedi Vimes. "Ee, sanırım yanımda..."

"Artık ben bir vekil bekçiyim çavuş," dedi Nobby. "Bay Colon öyle dedi. Bana yedek miğferlerden bir tane verdi. Kendime bir de rozet oyuyorum, şeyden... neydi... böyle... mum gibi bir şey ama yiyemiyorsun?"

"Sabun, Nobby. Bu sözcüğü unutma."

"Evet çavuş. İşte, sabundan bir de..."

"Barikatlar nereye gitti Nobby?"

"Bu bilginin fiyatı..."

"Ben senin *çavuşunum* Nobby. Aramızda parasal bir ilişki *yok* artık. Bana kahrolası barikatların nerede olduğunu söyle!"

"Ee... muhtemelen Kısa Sokak'a yaklaşmıştır çavuş. Her şey biraz... metafizik bir hâl aldı çavuş."

Binbaşı Clive Mountjoy-Standfast, önündeki haritaya boş boş bakarak bir parça teselli bulmaya çalıştı. Bu gece sahadaki kıdemli

subay oydu. Üstleri bir tür parti için Saray'a gitmişti; kumanda şu an ondaydı.

Vimes, şehrin alaylarında aptal olmayan epey subay bulunduğunu kabullenmiş durumdaydı artık. Elbette, itiraf etmek gerekirse, kademeler yükseldikçe aptal olmayan subaylar da oran olarak azalıyordu fakat tesadüfen de olsa kasıtlı da, her ordunun, şatafatlı olmasa bile kilit pozisyonlarında, mantık yürütebilen, listeler yapabilen, erzak ve yük arabası ayarlayabilen ve genel olarak bir ördeğinkinden daha uzun dikkat süresi olan adamlara ihtiyacı olurdu. İşleri yürütmek bu adamların işiydi; böylece kumandan subaylar daha önemli işlere odaklanmak üzere serbest kalabiliyordu.

Ve binbaşı, gerçekten de aptal göründüğü hâlde aptal *değildi*. İdealistti. Zaman zaman aksine kanıtlarla karşılaşsa da adamlarını "çok iyi adamlar" olarak düşünüyordu ve nihayetinde, sahip olduğu ortalama zekâyla elinden geleni yapıyordu. Çocukken büyük askerî seferler hakkında kitaplar okumuş, müzeler gezmiş; vatansever bir gururla ünlü süvari hücumlarının, son direnişlerin ve görkemli zaferlerin resimlerine bakmıştı. Gerçi daha sonra, bunlardan bazılarına katıldığında, ressamların nedense *bağırsakları* çizmediğini görerek şok geçirmişti. Belki de o kadar iyi ressamlar değillerdi.

Ama binbaşı haritadan nefret ediyordu. Şehrin haritasıydı. Şehir süvarilere uygun bir yer değildi, tanrılar aşkına! Elbette zayiat vermişlerdi, hatta üç kişi ölmüştü. Bir *süvari* miğferi bile, balistik parke taşlarına karşı yeterli koruma sağlamıyordu. Dolly Kardeşler'de bir asker, atından aşağı çekilmiş ve güruhça öldürülmüştü. Trajikti bu, korkunçtu ve ne yazık ki yönetici aptallar, Ankh-Morpork gibi sayısız ara sokağı olan bir şehirde süvari kullanmaya karar verdikten sonra, kaçınılmazdı.

Binbaşı üstlerini aptal olarak düşünmüyordu elbette, çünkü bu, onlara itaat eden *herkesin* aptal olduğu anlamına gelirdi. O, "bilge değil" terimini kullanıyordu ve onu bile kullanırken endişeye kapılıyordu.

Kayıpların geri kalanına gelince... Üç adamı, sarkan dükkân tabelalarına başlarını çarparak bayılmıştı. O sırada... eh, *halkı* kovalıyorlardı, çünkü... duman ve karanlık yüzünden gerçek düşmanın kim olduğunu kim bilebilirdi? Ahmak herifler, kaçan herkesin düşman olduğunu varsaymışlardı. Ki bunlar *şanslı* ahmaklardı, zira atlarına binip karanlık ara geçitlere dalan, geçitlerin dolandıkça dolandığını ve daraldıkça daraldığını gören, sonunda da ortalığın tamamen sessizleştiğini ve atlarını çeviremediklerini fark eden ahmaklar... İşte onlar, bir adamın süvari botlarıyla ne kadar hızlı koşabildiğini keşfeden ahmaklardı.

Raporları toparladı. Kırık kemikler, bereler; yanındaki askerin kılıcının "dost saplayışına" uğramış bir adam...

Binbaşı, portatif masanın karşısında oturan, Lord Selachii'nin Hafif Piyadelerinden Yüzbaşı Tom Wrangle'a baktı. Yüzbaşı kendi evrak işinden başını kaldırdı ve ona zayıfça güldü. Okulda birlikte okumuşlardı ve binbaşı, Wrangle'ın çok daha zeki olduğunu biliyordu.

"Durum sana nasıl görünüyor Tom?" dedi binbaşı.

"Neredeyse seksen adam kaybettik," dedi yüzbaşı.

"Ne? Korkunç!"

"Ah, ama görebildiğim kadarıyla yaklaşık altmışı, firar edenler. Böyle bir kargaşada olur öyle. Bazıları yalnızca anneciğini görmek için eve uğramıştır."

"Ha, *firar* edenler... Onlardan bizde de var. Süvarilerde! Atını geride bırakan bir adama sen ne derdin?"

"*Piyade* derdim? Geri kalanlara gelince... Görebildiğim kadarıy-

la yalnızca altı yedi tanesi, kesin düşman eylemi sonucunda ölmüş. Örneğin üçü, ara geçitlerde bıçaklanmış."

"Bıçaklanma da bana düşman eylemi gibi geldi?"

"Evet Clive. Ama sen Quirm'de doğdun."

"Sırf o sırada annem teyzesinde misafir olduğundan ve araba geç kaldığından!" dedi binbaşı kızararak. "Beni ikiye biçsen, kalbimde Ankh-Morpork yazılı olduğunu görürsün!"

"Gerçekten mi? Eh, umalım da işler o raddeye gelmesin," dedi Tom. "Her neyse... Ara sokaklarda öldürülmek, büyük şehirde hayatın sıradan bir parçası."

"Ama onlar silahlı adamlardı! Kılıçlar, miğferler..."

"Değerli ganimetler, Clive."

"Ama ben Bekçi Teşkilatı'nın çetelerin icabına baktığını sanıyordum?"

Tom evraklarının üzerinden arkadaşına baktı.

"Bekçilerden koruma talep etmemizi mi öneriyorsun? Hem, artık Bekçi Teşkilatı yok. Bekçilerin bazıları bizim tarafımızda, artık ne işe yarayacaklarsa... Geri kalanları da ya dayak yedi ya kaçtı."

"Daha fazla firari yani?"

"Dürüst olmak gerekirse Clive, herkes o kadar hızla dağılıyor ki yarın kendimizi epey yalnız hissediyor olacağız."

Bir onbaşı mesajları getirirken iki adam da sustu. Sonra mesajları kasvetle karıştırdılar.

"Ortalık sakinleşmiş en azından," dedi binbaşı.

"Akşam yemeği vakti," dedi yüzbaşı.

Binbaşı ellerini havaya fırlattı. "Bu bir savaş değil! Bir adam taş atıyor, sonra köşeyi dolanıp yine saygın bir vatandaş oluyor! Hiçbir kural yok! Nasıl olacak bu iş!?"

Yüzbaşı başını salladı. Bu tür şeylerin eğitimini almamışlardı. Onlar askerî sefer haritalarını incelemişlerdi ve o haritalarda geniş

ovalar, ele geçirilmesi gereken yüksek tepeler vardı. Şehirlere ise ya kuşatma kurardınız ya da onları savunurdunuz. Şehirler, içinde savaşmak için değildi; göremiyordunuz, gruplaşamıyordunuz, manevra yapamıyordunuz ve karşınızda her zaman, mekânı kendi mutfakları kadar iyi bilen insanlar oluyordu. Hepsinden öte, üniformasız bir düşmanla savaşmayı *kesinlikle* istemezdiniz.

"Senin lord nerede?" dedi yüzbaşı.

"Baloya gitti. Seninki gibi."

"Seninkinin ne emir verdiğini sorabilir miyim?"

"Başta belirlenmiş hedeflere ulaşmak için ne gerekiyorsa yapmamı söyledi."

"Bunu yazdı mı?"

"Hayır."

"Yazık. Benimki de yazmadı."

Birbirlerine baktılar. Sonra Wrangle, "Eh," dedi, "şu anda kargaşa yok. Olduğu söylenemez. Babam bütün bunların onun zamanında da olduğunu söyledi. Kontrol altında tutmanın en iyisi olacağını söyledi. 'Zaten parke taşları da sayılı,' dedi."

"Saat on oldu neredeyse," dedi binbaşı. "Birazdan gidip yatarlar kuşkusuz?"

İkisinin de yüzünde, artık ortalığın sakinleştiğine dair hararetli bir umut vardı. Aklı başında hiç kimse, ne gerektiğini düşünüyorsa onu yapma durumunda kalmak istemezdi.

"Eh, Clive... eğer başka..." diye başladı yüzbaşı.

Çadırın dışında bir kargaşa oldu, sonra bir adam içeri girdi. Kan lekeleriyle kaplanmış, dumanla kararmıştı; yüzündeki korkunç kir tabakasında pembe ter izleri vardı. Sırtına bir arbalet asmıştı ve bıçaklarla kaplı bir kuşak edinmişti.

Ve adam *deliydi*. Binbaşı bu ifadeyi tanıyordu. Gözleri fazla parlak, sırıtışı fazla sabitti.

"Tamam," dedi adam ve sağ elindeki kocaman muştayı çıkardı. "Nöbetçiniz için üzgünüm beyler ama parolayı söylememe rağmen beni içeri almak istemedi. İdare sizde mi?"

"Sen de kimsin?" dedi binbaşı, ayağa kalkarak.

Adam etkilenmiş görünmedi. "Carcer. *Çavuş* Carcer," dedi.

"Çavuş mu? Bu durumda sen..."

"Palamar Sokak'tan," diye ekledi Carcer.

Binbaşı bunun üzerine duraksadı. İkisinin de İsmi Lazım Değillerden haberi vardı ama sorulsa, tam olarak ne bildiklerini muhtemelen anlatamazlardı. İsmi Lazım Değiller sahne arkasında, gizlilik içinde çalışırlardı. Onlar bekçiden çok daha fazlasıydı. Doğrudan ataerke bağlıydılar, nüfuzları çoktu. Onlara bulaşmazdınız. Kızdırmak isteyeceğiniz insanlar değillerdi. Yani bu adamın basit bir çavuş olması önemsizdi, zira adam bir İsmi Lazım Değildi.

Daha da kötüsü, binbaşı, bu adamın *düşünüp taşındığının* ve *manzaradan keyif aldığının* farkındaydı.

"Evet," dedi Carcer. "Aynen öyle. Ve burada olduğum için şanslısın, asker çocuk."

Asker çocuk ha, diye düşündü binbaşı. Çadırı dinleyen, bu lafı hatırlayacak askerler vardı. *Asker çocuk...*

"Nedenmiş o?" dedi.

"Sen ve havalı askerlerin şehirde gezip çamaşırcı kadın kovalarken," dedi Carcer, çadırdaki tek boş sandalyeyi çekip otururak, "*asıl* sorun Pekmez Madeni Yolu'nda çıktı. Biliyor muydunuz?"

"Sen neden bahsediyorsun? Oradan hiç kargaşa haberi gelmedi be adam!"

"Evet. Sence tuhaf değil mi bu?"

Binbaşı duraksadı. Aklının köşesinde muğlak bir anı belirdi. Yüzbaşı homurdanarak, bir kâğıt parçasını ona doğru itti. Binbaşı kâğıda baktı ve *hatırladı*.

"Bu akşam yüzbaşılarımdan biri oraya gitmişti. Ama sonra, her şeyin kontrol altında olduğunu söyledi?" dedi.

"Gerçekten mi? *Kimin* kontrolü altında peki?" dedi Carcer. Sandalyesinde arkasına yaslandı ve botlarını masanın üzerine koydu.

Binbaşı onlara dik dik baktı ama botlar utanma emaresi göstermedi. "Ayaklarını masamdan çek," dedi sonunda, soğuk bir sesle.

Carcer gözlerini kıstı. "*Kim* çektirecekmiş peki?" dedi. "Sen ve *kimin* ordusu?"

"Benim, aslına bakarsan."

Binbaşı, Carcer'ın gözlerini içine baktı ve bakmamış olmayı diledi. Adam kaçıktı. Savaş meydanında bu tür gözler görmüştü.

Carcer ağır ağır ve abartılı bir özenle ayaklarını masadan indirdi. Sonra tahmin edilemez kirlerle lekelenmiş mendilini çıkardı, dramatik bir tavırla ahşaba hohladı ve iyice sildi.

"Çok affedersin," dedi. "Bununla birlikte, siz *beyefendiler* masanızı tertemiz tutarken, bir çıban şehrin yüreğini kemiriyor, tabiri caizse. Palamar Sokak Karakolu'nun yakıldığını size söyleyen oldu mu? Zavallı Yüzbaşı Swing'in ve en az bir... teknisyenimizin hayatını kaybettiğini?"

"Swing mi? Tanrılar aşkına!" dedi Yüzbaşı Wrangle.

"Ben de öyle dedim. Adamlarınızın Dolly Kardeşler'den ve tüm diğer şer yuvalarından püskürttüğü bütün o pislikler... eh, orada toplandı."

Binbaşı rapora baktı. "Ama devriyemize göre her şey yolundaymış, bekçiler sokaklarda görünür hâldeymiş ve halk bayrak sallayıp milli marşı söylüyormuş?" dedi.

"İşte bu, gördünüz mü?" dedi Carcer. "Sokakta milli marş okuyor musun sen binbaşı?"

"Eh, hayır..."

"Lord hazretleri oraya kimi göndermişti?" dedi Wrangle.

Binbaşı Mountjoy-Standfast evraklarını karıştırdı. Suratı asıldı.

"Rust'ı göndermiş," dedi.

"Eyvah eyvah... Kötü olmuş."

"Şimdiye ölmüştür herhâlde," dedi Carcer; binbaşı neşelenmiş görünmemeye çalıştı. "Orada idare, kendine Çavuş Keel denen birinde. Ama adam gerçek Keel değil. Gerçek Keel, morgda."

"Bütün bunları sen nereden biliyorsun?" dedi binbaşı.

"Özel Kuvvetler'de, bilgi edinmek için özel yöntemlerimiz vardır," dedi Carcer.

"Evet, duydum," diye mırıldandı yüzbaşı.

"Sıkıyönetim demek, beyler, askerin sivil otoriteye yardım etmesi demektir," dedi Carcer. "Ve şu anda sivil otorite *benim*. Elbette baloya iki haberci yollayıp ne yapmanız gerektiğini sorabilirsiniz ama kariyeriniz açısından bunun iyi bir seçim olacağını düşünmüyorum. Bu yüzden, sizden istediğim şu: Adamlarınız, bizim küçük... cerrahi operasyonumuza yardım etsin."

Binbaşı ona bakakaldı. Carcer'a duyduğu nefretin sınırı yoktu artık. Fakat binbaşılığa daha yeni terfi etmişti ve yeni terfi etmişseniz, bu rütbede en azından üstünüz kirlenene kadar kalmayı umardınız.

Kendini gülümsemeye zorladı. "Sen ve adamların uzun bir gün yaşamışsınız çavuş," dedi. "Neden ben diğer subaylarla görüşürken sen yemekhane çadırına gitmiyorsun?"

Carcer o kadar aniden doğruldu ki binbaşı irkildi. Kaçık herif, yumruklarını masaya dayayarak eğildi. "*Sen* öyle yap Clive oğlum," dedi, paslı bir testerenin kenarını andıran bir sırıtışla. Sonra döndü ve gecenin içine yürüdü.

Takip eden sessizlikte, "Adamın adı, Swing'in dün yolladığı subay listesinde var maalesef," dedi Wrangle. "Ve o, ee... kanun konusunda teknik olarak haklı."

"Ondan emir almak zorunda olduğumuzu mu söylüyorsun?"

"Hayır. Ama senden *yardım istemeye* hakkı var."

"Benim reddetmeye hakkım var mı?"

"Ah evet. Elbette. Ama..."

"...nedenini kumandana açıklamam mı gerekir?"

"Kesinlikle."

"Adam kötü kalpli şerefsizin teki! Bilirsin bu tipleri. Silahlı kuvvetlere sırf yağma için katılanlardan. Geri kalanlara ibret olsun diye, işin sonunda asılması gerekenlerden."

"Ee..."

"Şimdi ne var?"

"Aslında bir konuda daha haklı. Raporlara baktık ve... eh, tuhaf işte. Pekmez Madeni Yolu civarı *fazla* sessiz."

"Bu iyi bir şey değil mi?"

"Olan biten her şeyi düşündüğünde, *inanılmaz* bir şey bu Clive. Karakol bile saldırıya uğramamış, raporda öyle yazıyor. Şey... senin yüzbaşı Burns de diyor ki, bu Keel ile karşılaşmış, ya da Keel olduğunu söyleyen biriyle, ve adam Bekçi Teşkilatı'nda çavuşsa, Burns de bir maymunun amcasıymış. Öyle diyor. Adam *ciddi* kumandaya alışık görünüyormuş. Doğrusunu söylemek gerekirse bence ondan epey hoşlanmış."

"Aman tanrılar Tom, *yardıma* ihtiyacım var!" dedi binbaşı.

"O zaman oraya hemen birilerini yolla. Gayriresmî olarak bilgi derlesin. Doğru düzgün istihbarat topla. Yarım saat beklemeyi göze alabilirsin."

"Tamam! *Tamam!* İyi fikir!" dedi binbaşı rahatlama saçarak. "Sen hallet, olmaz mı?"

Emirler verildikten sonra oturup arkasına yaslandı ve haritaya baktı. En azından bazı şeyler mantıklı geliyordu. Bütün o barikatlar, içe bakıyordu. Halk kendini Saray'a ve şehrin merkezine kar-

şı koruyordu. Kimse dış dünyayla fazla ilgilenmezdi. Bu koşullar altında şehrin kenar mahallelerinden birini almanız *şartsa*, yapılacak şey şehir surlarındaki kapılardan girmekti. Şehir kapılarını gerektiği kadar korumuyor olabilirlerdi.

"Tom?"

"Evet Clive?"

"Sen milli marşı hiç söyledin mi?"

"Ah, defalarca efendim."

"*Resmî* olarak demiyorum ama."

"Sırf vatansever olduğumu göstermek için mi diyorsun? Aman tanrılar, hayır. Bu çok tuhaf olurdu," dedi yüzbaşı.

"Ya bayrak?"

"Bayrağı her gün selamlıyorum efendim."

"Ama hiç *sallamadın*, değil mi?" diye sordu binbaşı.

"Sanırım küçükken birkaç kez kâğıt bayrak sallamıştım. Ataerkin doğum günü müydü neydi... Adam at sırtında geçerken sokakta dikilip 'Yaşa!' diye bağırmıştık."

"O zamandan sonra hiç sallamadın mı?"

"Eh, *hayır* Clive," dedi yüzbaşı, utanmış görünerek. "Milli marşı söyleyen ve bayrak sallayan birini görsem çok endişelenirdim hatta. Bu aslında, *yabancıların* yaptığı bir şey."

"Gerçekten mi? Neden?"

"Çünkü bizim, vatansever olduğumuzu göstermemiz *gerekmiyor* efendim. Yani... Ankh-Morpork burası. Dünyanın en iyisi olduğumuzu göstermek için şamata yapmamız gerekmiyor. Biz bunu *zaten* biliyoruz."

Wiglet ile Waddy'nin aklında –ve evet, Fred Colon'un fazla idman yapmayan zihninde bile– belirmiş olabilecek baştan çıkarıcı bir teoriydi ve Vimes'ın anlayabildiği kadarıyla şöyle gidiyordu:

1. Diyelim, barikatların içindeki alan, *dışındaki* alandan daha büyük, tamam mı?

2. Böyle... içinde daha fazla insan, yani şehrin daha büyük bir bölümü var. Anlıyorsun değil mi?

3. O zaman... yanılıyorsam söyle çavuş ama bunun anlamı, bir açıdan, artık barikatların *dışında* olduğumuz, haksız mıyım?

4. Yani aslında *biz* isyan etmiyoruz, değil mi? Çünkü bizim sayımız *daha fazla*. Yani... *çoğunluk*, isyan edemez. Çok mantıklı.

5. Yani biz iyi adamlarız. Hatta açık ki baştan beri iyi adamlardık. Fakat şimdi resmiyet kazandı, değil mi? Yani... matematiksel olarak?

6. Bu yüzden biz de düşündük ki, Kısa Sokak'a kadar genişleriz, sonra Kıtkuyu'ya geçeriz ve oradan da nehrin karşı yakasına gideriz.

7. Bu iş başımızı belaya sokar mı çavuş?

8. Bana tuhaf tuhaf bakıyorsun çavuş.

9. Affedersin çavuş.

Vimes, hemen önündeki Fred Colon anbean daha da endişelenirken ve diğer barikatçılardan bazıları kanundışı bir "Kapıyı Çalıp Kaçma" oyunu oynadıkları sırada yakalanmış gibi dikilirken, bunu düşündü. Adamlar, patlaması ihtimaline karşı onu izliyordu.

Aslında... tuhaf da olsa mantıklıydı; "gerçek hayat" ve "sağduyu" gibi faktörleri göze almazsanız tabii.

Çok çalışmışlardı. Tanrılar biliyordu ya, şehirde *bir* sokağı kapatmak kolaydı: İki arabaya keresteler çakardınız, sonra arabaları mobilya ve döküntülerle doldururdunuz, bu kadar. Ana caddele-

rin bile icabına bakmaya yeterdi bu. Ve yeterince kuvvetli iterseniz hareket de ettirebilirdiniz.

Kalanlara gelince... Onlar da o kadar zor olmamıştı. Zaten *bir sürü* küçük barikat vardı. Adamlar onları birleştirmişti yalnızca. Kimse fark etmeden.

Pekmez Madeni Yolu Halk Cumhuriyeti, şehrin çeyreğini kaplıyordu artık.

Vimes birkaç derin nefes aldı.

"Fred?" dedi.

"Evet çavuş?"

"Bunu yapmanı *söyledim* mi?"

"Hayır çavuş."

"Çok fazla ara geçit var. Çok fazla *insan* var, Fred."

Colon neşelendi. "Ah evet, çok fazla bekçi de var çavuş. Bir sürü bekçi burada toplandı. Hepsi de iyi çocuklar. Ve Çavuş Dickins bu tür olayları bilir; aynısının olduğu *son* zamanı hatırlıyor. Bu yüzden eli tutan, silah kullanmayı bilen bütün erkekleri toplanmaya çağırdı çavuş. O kadar çoklar ki çavuş! Bir *ordumuz* oldu çavuş!"

Dünya böyle yıkılır işte, diye düşündü Vimes. *Ben yalnızca genç bir aptaldım, bu şekilde göremedim. Keel'ın, bir devrimin önderliğini yaptığını düşündüm. Acaba o da aynısını mı düşünüyordu?*

Fakat ben, birkaç sokağı güvenli tutmak istedim yalnızca. Bir avuç düzgün, aptal insanı akılsız güruhlardan, ahmak asilerden ve kafasız askerlerden korumak istedim. Bunu gerçekten ama gerçekten *yapabileceğimizi umdum.*

Belki de keşişler haklıdır. Belki de tarihi değiştirmek, bir nehre set kurmaktan farksızdır. Su mutlaka bir yol buluyor...

Sam'in, adamların arasında gülümsediğini gördü. *Kahraman tapıncı*, diye düşündü. Bu tür şeyler insanı kör edebilirdi.

"Sorun çıktı mı?" dedi Colon'a.

"Burada neler olup bittiğini kimsenin fark ettiğini sanmıyorum çavuş. Dolly Kardeşler'in etrafında ve çevre bölgede pek çok şey oldu. Süvari hücumları falan... Ama burada hiçbir... Dur bir dakika, yeni haberler geldi."

Bir bekçi, barikatın üzerinden işaret veriyordu. Vimes yığının diğer yanındaki kargaşayı duydu.

"Görünüşe bakılırsa Dolly Kardeşler'den daha fazla insan kaçıyormuş," dedi Colon. "Ne yapmamızı istiyorsun çavuş?"

Onları dışarıda tutmak istiyorum, diye düşündü Vimes. *Kim olduklarını bilmiyoruz. Herkesi içeri alamayız. Bazıları sorun çıkaracak.*

Ama sorun şu ki, orada neler olduğunu biliyorum. Şehir, cehennemden bir köşe oldu ve artık hiçbir yer güvenli değil.

Üstelik neye karar vereceğimi biliyorum, çünkü o kararı verirken kendimi *izliyorum.*

Hah, buna inanamıyorum ya! Karşımda duruyorum şu anda; hâlâ temiz, pembe, ideallerle dolu bir çocuğum ve kendi kendime kahramanmışım gibi bakıyorum. Kahraman olmamayı göze alamam artık! Ayrıca eminim ki en aptalca kararı vereceğim, çünkü kendi kendime kötü görünmek de istemem. Birkaç kadeh içki içmemiş birine hadi bunu *açıkla bakalım.*

"Tamam, geçmelerine izin verin," dedi sonunda. "Ama silah yok. Mesajı yay."

"İnsanların silahlarını mı alacağız?" dedi Colon.

"Bir düşün Fred. İsmi Lazım Değilleri burada istemiyoruz, değil mi? Kılık değiştirmiş askerleri de. Bir adamın silah taşıyabilmesi için güvenilir olduğundan emin olmamız gerekir. Yani aynı anda hem önümden hem de arkamdan bıçaklanmaya niyetim yok. Ha bir de Fred, bunu yapabilir miyim bilmiyorum ve muhtemelen fazla uzun da sürmez ama beni ilgilendirdiği kadarıyla, çavuşluğa

terfi ettin. Fazladan şeridine itiraz eden olursa, önce gelip *bana* itiraz etsin."

Fred Colon'un şimdiden yağ bağlamaya başlamış olan göğsü gözle görülür bir biçimde şişti. "*Başüstüne* çavuş! Ee... peki bu, hâlâ *senden* emir alacağım anlamına mı geli... Ah, tamam. Tamam. Tamam... Hâlâ senden emir alıyorum. Tamam."

"Barikatları daha fazla kaydırmayın. Ara geçitleri tıkayın. Bu hattı koruyun. Sam, sen benimle gel, bir haberciye ihtiyacım var."

"Ben de koşarım çavuş!" diye gönüllü oldu Nobby, arkasından bir yerden.

"O zaman *senden* istediğim, Nobby, dışarı çıkman ve *şu anda* neler olup bittiğini öğrenmen."

Çavuş Dickins, Vimes'ın hatırladığından daha genç biri çıktı. Yine de emeklilik yaşına yaklaşmıştı gerçi. Bariz şekilde boyadığı gür çavuş bıyığını mumla sivriltmişti ve düzgün çavuş fiziğini de gizli korseler aracılığıyla korumuştu. Adamın alaylarda uzun süre çalıştığını hatırlıyordu Vimes ama asıl memleketi Llamedos'tu. Bunu öğrenmişlerdi, çünkü adamın bağlı olduğu druid dini o kadar katıydı ki dikili taş bile kullanmıyorlardı. Ve küfür etmeye tamamen karşılardı; bir çavuş için hakiki bir dezavantajdı bu. Daha doğrusu, çavuşlar *doğaçlama* konusunda bu kadar yetenekli olmasa dezavantaj olurdu.

Şu anda Palamar Sokak'ın devamı olan Hoşgeldin Sabun'da çalışıyordu. Ve bir ordusu vardı.

Pek gösterişli bir ordu değildi. Silahların hiçbiri bir diğerine benzemiyordu ve büyük kısmı, kelimenin gerçek anlamıyla silah bile sayılmazdı. Vimes kalabalığı görünce ürperdi ve bir anda eskilere... yani muhtemelen *yenilere* gitti; seneler içinde ilgilenmesi gereken... *gerekecek olan* onca aile anlaşmazlığına. Biri tam anlamıyla

silah sayılan bir şeyle üzerinize yürüdüğünde neyle karşı karşıya olduğunuzu bilirdiniz; oysa acemi bekçilerin asıl ödünü patlatan, gerçek anlamıyla silah sayılmayanlardı: sırıklara tutturulmuş satırlar, uzun kazıklar, et kancaları...

Ne de olsa burası hamal, kasap ve rıhtım işçileri gibi küçük esnafın bölgesiydi ve bu yüzden, Vimes'ın önünde düzensiz sıralar hâlinde duran adamlar her gün, barış içinde ve *yasal olarak* bıçak, kazık gibi şeyler kullanabiliyorlardı. Yanında basit bir kılıcın şapka iğnesi gibi kaldığı aletlerdi bunlar.

Savaşlardan kılıçları ve baltalı kargılarıyla geri dönen adamlara ait klasik silahlar da vardı bu arada, ama... Silah mı? Tanrılar seni kutsasın bayım, hayır! Bunlar *andaçtı*. Kılıcı muhtemelen ateşi dürtüklemek için kullanıyorlardı ve baltalı kargı da çamaşır ipinin bir ucunu taşıyordu. Yani asıl kullanım amaçları unutulmuştu.

Şimdiye dek.

Vimes metal aletlere baktı. Bu adamların savaşı kazanmak için yapması gereken tek şey kıpırdamadan durmaktı. Düşman, yeterince hızlı saldırırsa, diğer yandan kıyma olarak çıkardı.

"Bazıları emekli bekçi, efenim," diye fısıldadı Dickens. "Çoğu o ya da bu zamanda alaylarda görev yapmış. Biraz hareketlilik görmek isteyen birkaç çocuk da var, bilirsin işte. Neyse, ne düşünüyorsun?"

"Onlarla savaşmayı hiç istemezdim," dedi Vimes. Adamların en az çeyreğinin saçlarına ak düşmüştü ve pek çoğu da silahını baston olarak kullanıyordu. "Ama iş buna gelirse, onlara emir vermekten sorumlu olmayı da istemezdim. Bu gruba 'geri dön!' desem ortalık kol bacak dolar."

"Kararlılar efenim."

"Haklılar da. Fakat ben savaş istemiyorum."

"Ah, iş ona gelmez efenim," dedi Dickins. "Zamanında benim

de birkaç barikat görmüşlüğüm var. Genelde barışçıl bir biçimde sona erer. Yeni adam idareyi ele alır, insanlar sıkılır ve herkes evine döner."

"Ama Winder kaçığın teki," dedi Vimes.

"Bana kaçık olmayan *bir tane* göster efenim," dedi Dickins.

Efendim, diye düşündü Vimes. *En azından, efenim. Ve adam benden yaşlı. Ah, neyse... işimi iyi yapsam da olur.*

"Çavuş," dedi, "en iyilerinden yirmi kişi seçmeni istiyorum, çatışma görmüş adamlardan olsun. Güvenebileceğin kişiler. Onları Celep Kapısı'nda istiyorum. Gözlerini dört açsınlar."

Dickins'ın kafası karışmış göründü. "Ama o kapı sürgülü efenim? Ve tam *arkamızda.* Ben düşünmüştüm ki, belki..."

"Kapıya gitsinler çavuş," diye ısrar etti Vimes. "Gizlice gelip sürgüyü açabilecek birilerine karşı nöbet tutacaklar. Ve köprülerdeki savunmanın güçlendirilmesini istiyorum. Köprüye boğadikenleri serpin ve teller gerin. Köprülerden saldırmaya kalkacak herkesin hayatının cehenneme dönmesini istiyorum, anladın mı?"

"Bir şey mi biliyorsun efenim?" dedi Dickins, başını yana eğerek.

"Düşman gibi düşünüyorum diyelim, olmaz mı?" dedi Vimes. Adama yaklaştı ve sesini alçalttı. "Sen biraz tarih bilirsin Dai. Azıcık kafası çalışan hiç kimse bir barikata saldırmaz. Zayıf yeri bulmaları lazım."

"Ama başka kapılar da var efenim?" dedi Dickins kuşkuyla.

"Evet ama Celep Kapısı'nı alırlarsa Elm Sokağı'na girerler ve orada güzelce, dörtnala koşarak, bizim onları hiç beklemediğimiz bir yere varırlar," dedi Vimes.

"Ama... onları *bekliyorsun* efenim?"

Vimes ona, çavuşların çözmekte oldukça başarılı olduğu bir ifadeyle, boş boş baktı.

"Oldu bil efenim!" dedi Dickins mutlulukla.

"Ama tüm barikatlar da yeterince adamla korunsun yine," dedi Vimes. "Sorun çıkan her yere gidebilecek birkaç devriye kolu da kur. Çavuş, nasıl yapılacağını sen *biliyorsun.*"

"Evet efenim!" Dickins şık bir selam verdi ve sırıttı. Toplanmış vatandaşlara döndü. "Pekâlâ, sizi duş seviciler! Bazılarınız askerlik yaptı, biliyorum! Kaçınız *Bütün Küçük Melekler* marşını biliyor?"

Nispeten daha ciddi andaçlardan birkaçı havaya kalktı.

"Güzel! Bir koromuz oldu bile! Şimdi, bu bir asker marşı, tamam mı? Siz askere benzemiyorsunuz ama tanrılar adına, asker gibi marş söylemenizi sağlayacağım! Yolda öğrenirsiniz! Sağaaaa dön! İleriii marş! '*Bütün küçük melekler, yükseliyor göklere! Bütün küçük melekler, yükseliyor göklereee!*' Söyleyin, sizi analarının babalarının çocukları!"

Yürüyüşe geçenler, takip eden dizeleri bilenlerden öğrendi.

"*Nasıl yükseliyorlar göklere, göklere? Nasıl yükseliyorlar göklere, göklere?*"

"*Başlarını kaldırarak, yükseliyorlar göklere...*" diye marş söyledi Dickins, köşeyi dönerlerken.

Vimes, solana kadar dinledi nakaratı.

"Güzel marşmış," dedi genç Sam. Ve Vimes, bu marşı ilk defa burada duyduğunu hatırladı.

"Eski bir asker marşıdır," dedi.

"Gerçekten mi çavuş? Ama melekler hakkında?"

Evet, diye düşündü Vimes. *Ve marş ilerledikçe o meleklerin hangi uzuvları yükselttiği hayret verici...* Gerçekten de *hakiki* bir asker marşıydı bu: duygusal ve edepsiz.

"Hatırladığım kadarıyla savaşlardan sonra söylüyorlardı," dedi. "Bunu söylerken yaşlı adamların ağladığını görmüşümdür," diye ekledi.

"Neden?" dedi Sam. "Neşeli bir marşa benziyor?"

Marşı söylerken, kendilerine artık eşlik etmeyenleri hatırlıyorlar çünkü, diye düşündü Vimes. *Öğreneceksin Vimes. Öğreneceksin, biliyorum.*

Bir süre sonra devriyeler geri döndü. Binbaşı Mountjoy-Standfast yazılı rapor istemeyecek kadar zeki biriydi. Rapor yazmak uzun sürerdi ve imla kurallarına uyulmadan yazılırdı. Adamlar teker teker hikâyelerini anlattılar. Haritaya bir şeyler çizmekte olan Yüzbaşı Wrangle arada bir kendi kendine ıslık çaldı.

"Kocaman, efendim. Gerçekten büyük! Şehrin neredeyse dörtte biri barikatın ardında kaldı!"

Binbaşı alnını ovaladı; sonra, içeri giren son adam olan ve epey bilgi toplama zahmetine girmiş görünen süvari er Gabitass'a döndü.

"Hepsi belli bir hizada dizilmiş gibi efendim. Ben de miğferimi çıkardım, görev başında değilmişim gibi yaparak Kahramanlar Sokak'takine yaklaştım ve neler olduğunu sordum. Bir adam, barikatın tepesinden, 'Her şey yolunda, çok teşekkür ederiz, şimdilik bütün barikatlarla işimiz bitti!' diye bağırdı. 'Kanun ve düzen ne olacak?' dedim, 'Ondan bizde bol bol var, sağ olasın,' dedi."

"Kimse ateş etmedi mi sana?"

"Hayır efendim. Ama keşke buralar için de aynısını söyleyebilseydim. İnsanlar bana taş attı, yaşlı bir hanım da penceresinden üzerime lazıml... şey, bir kap boca etti. Ee... bir şey daha var efendim. Ee..."

"Söyle be adam."

"Ben, ee... sanırım birkaç kişiyi tanıyorum. Barikatlardan. Ee... bazıları *bizdendi* efendim..."

Vimes dünyanın daha iyi bir yere dönüşeceği umuduyla gözlerini yumdu. Fakat yeniden açtığında, dünya hâlâ yalnızca Çavuş Colon'un pembe yüzüyle doluydu.

"Fred," dedi, "buradaki temel fikri tam olarak anladın mı acaba? Askerler, yani *diğer* insanlar Fred... onlar barikatın *dışında* kalacak. Eğer *içerideyseler*, Fred, *kahrolası* bir barikatımız *yok* demektir. Gerçek anlamda bir barikat değil. Anladın mı?"

"Evet efendim. Ama..."

"Alaylardan birinde askerlik yapmak istiyorsan Fred, ilk öğreneceğin şeylerden biri, kimin *senin* tarafında olduğunu, kimin *olmadığını* bilmeye büyük önem verdikleridir."

"Ama efendim, onlar..."

"Yani... seni kaç gündür tanıyorum Fred?"

"İki üç gündür efendim."

"Ee... evet. Tabii. Elbette. Şey, bana daha uzunmuş gibi geliyor. Neyse. O zaman *neden* Fred, buraya geliyorum ve koskoca bir müfrezeyi içeri aldığını görüyorum? Yine metafizik açıdan düşünmeye başlamadın, değil mi?"

"Her şey Billy Wiglet'in kardeşiyle başladı efendim," dedi Colon endişeyle. "Birkaç arkadaşını da yanında getirdi. Hepsi mahalleden çocuklar. Sonra Nancyball'un çocukluk arkadaşı var; Waddy'nin kapı komşusunun oğlu var, eskiden birlikte içmeye giderlermiş; sonra bir de..."

"Kaç kişi Fred?" dedi Vimes bıkkınlık içinde.

"Altmış, efendim. Şimdiye birkaç kişi daha artmış olabilir."

"Peki bu adamların akıllıca bir planın parçası olabilecekleri hiç aklına gelmedi mi?"

"Hayır efendim, hiç gelmedi. Çünkü *Wally Wiglet'in* akıllıca bir planın parçası olacağını hayal edemiyorum. Pek düşünen biri değildir efendim. Alaya katılmasına, botlarına Sağ ve Sol sözcüklerini

yazdıktan sonra izin verdiler. Anlarsın işte, bu adamların *hepsini* tanıyoruz çavuş. Gençlerin çoğu, şehirden bir süreliğine kaçmak ve belki yabancı Johnnylere hadlerini bildirmek için asker oluyor; kendi şehirlerinde ihtiyar ninelerin onlara tükürecegi hiç akıllarına gelmemiş yani. İnsanın moralini bozar bu. Kafalarına taş atılmasını da hiç beklememişlerdir elbette."

Vimes pes etti. Colon haklıydı, hepsi doğruydu.

"Pekâlâ," dedi. "Ama bu böyle devam ederse *herkes* barikatın içinde olacak Fred."

Gerçi bu işi sona erdirmenin daha kötü yolları da var, diye düşündü.

İnsanlar sokaklarda ateş yakmıştı. Yemek tencereleri çıkarılmıştı. Halkın çoğu, Ankh-Morpork'un geleneksel eğlencesiyle meşguldü: şimdi ne olacağını görmek için beklemek.

"Şimdi ne olacak çavuş?" dedi Sam.

"İki yerden saldıracaklarını tahmin ediyorum," dedi Vimes. "Süvariler şehrin dışına çıkıp Celep Kapısı'ndan girmeye çalışacaklar, çünkü bu kolay görünüyor. Piyadeler ve... Bekçi Teşkilatı'nın bizim tarafımızda *olmayan* kısmı da, muhtemelen gizlenerek, Gayrimeşru Köprü'den geçmeye çalışır."

"Emin misin efendim?"

"Kesinlikle," dedi Vimes. *Ne de olsa daha önce böyle olmuştu... Yani, gibi bir şey.*

Burun kemiğini çimdikledi. En son ne zaman uyuduğunu hatırlamıyordu. Uyuklamaktan ya da bayılmaktan değil; *uyumaktan* bahsediyordu. Düşüncelerinin bulanıklaşmaya başladığının farkındaydı ama Pekmez Madeni Yolu barikatının nasıl aşıldığını *biliyordu*. Tarih kitaplarında tek bir cümleden ibaretti, ama hatırlıyordu. İhanetle bozulamayan kuşatmalar, küçük bir arka kapıyla bozulurdu. Tarihin gerçeklerinden biriydi bu.

"Ama buna daha birkaç saat var," dedi sesli olarak. "Biz yeterince önemli değiliz. Burası tamamen sakin. İşler asıl, bunun nedenini merak etmeye başladıklarında sarpa saracak."

"Barikattan bir sürü insan geçiyor çavuş. Bazıları uzakta çığlıklar duyduklarını söyledi. İnsanlar akın akın geliyor. Dışarıda soygunlar falan var..."

"Bekçi yardımcısı?"

"Efendim çavuş?"

"Hani sen o işkenceci ite sopa sallamak istemiştin de ben seni durdurmuştum ya?"

"Evet çavuş?"

"İşte bu yüzdendi evlat. Biz kontrolü kaybedersek, diğer her şey kontrolden çıkar."

"Anladım çavuş. Ama sen de insanların kafasına bir tane oturtuyorsun?"

"İlginç bir konuya temas ettin bekçi yardımcısı. Kahrolası küstahlığa yaklaşan berrak bir sesle, mantıklıca ve düzgün cümlelerle. Ama arada büyük fark var."

"Neymiş o çavuş?"

"Öğreneceksin," dedi Vimes. Ve içten içe düşündü: *Aradaki fark, bunu Benim Yapıyor Olmam. Pek iyi bir yanıt olmadığını kabul ediyorum, çünkü Carcer gibileri de aynı bahaneyi kullanıyor ama nihayetinde vardığı yer bu. Tabii aynı zamanda onları bıçaklamamı ve, dürüst olmak lazım, onların beni bıçaklamasını da engelliyor. Bu da mühim.*

Yürüyüş rotaları onları sokağın ortasında yanan kocaman bir ateşe getirdi. Ateşte bir kazan kaynıyordu, insanlar ellerinde çanaklarla sıra olmuştu.

"Güzel kokuyor," dedi Vimes, kazanı bir kepçeyle yavaş yavaş karıştıran kişiye. "Ah, senmişsin, ee... Bay Dibbler..."

"Bunun adı çavuş, Zafer Yahnisi," dedi Dibbler. "Çanağı iki peni. Yoksa feci zarara kaçarım ha."

"Eh, yeterince yakın," dedi Vimes, köpüklerin arasında kaynayan tuhaf (ve daha da kötüsü, bazen ürkütücü ölçüde *tanıdık*) yumrulara bakarak. "İçinde ne var?"

"Yahni," diye açıkladı Dibbler. "Öyle sert ki göğsünde kıl çıkartır."

"Evet, o et parçalarının bazılarında çıkmaya başladığını görebiliyorum," dedi Vimes.

"Aynen! *O kadar* iyi işte!"

"Çok... güzel görünüyor," dedi Sam de zayıfça.

"Bekçi yardımcısının kusuruna bakma Bay Dibbler," dedi Vimes. "Zavallı çocuk, göz kırpan yahni yememiş hiç."

Çanağını aldı, sırtını duvara vererek oturdu ve barikata baktı. İnsanlar *çalışmıştı*. Aslında... yapacak başka şey de yoktu. Kahramanlar Sokak'ı baştan başa kaplayan bu barikat dört küsur metre yüksekliğindeydi, üzerinde kaba bir yürüyüş yolu bile vardı. İşlevsel görünüyordu.

Vimes arkasına yaslandı ve gözlerini kapattı.

Bir süre sonra, tereddütlü şapırtılar duydu yanında. Genç Sam, yahniyi deniyordu.

"İş çatışmaya varır mı çavuş?" dedi Sam.

"Evet," dedi Vimes gözlerini açmadan.

"Böyle... gerçek çatışma mı?"

"Evet."

"Ama önce konuşmalar olmaz mı?"

"Olmaz," dedi Vimes, oturduğu yerde rahat etmeye çalışarak. "Belki daha sonra olur konuşma."

"Ama böyle sıralama olmaz ki!"

"Evet delikanlı. Fakat denenmiş ve sınanmış bir yöntem bu."

Başka yorum gelmedi. Yavaşça, kulaklarında sokağın gürültüleriyle, Vimes uykuya daldı.

Binbaşı Mountjoy-Standfast, Saray'a haber yollarsa ne olacağını biliyordu. *Şimdi ne yapacağım efendim?*, lord hazretlerinin işitmek istemediği bir soruydu. Özellikle de önceki emirlerin ne kadar açık olduğu düşünülürse, bir binbaşının sormaması gereken bir soru. Barikatlar yıkılacaktı, asiler kovulacaktı. "Isırganı sıkıca kavrayıp sök" falan... Oysa çocukken ısırganları sıkıca kavramıştı ve eli bazen şişmiş, küçük bir domuz büyüklüğüne gelmişti.

Barikatın arkasında firariler vardı. *Firariler!* Bu nasıl olmuştu?

Dev bir barikattı, silahlı adamlarca korunuyordu, aralarında firariler de vardı ve Binbaşı Mountjoy-Standfast, emir almıştı. Her şey çok açıktı.

Bir de... Eh, keşke *isyan* etselerdi! Er Gabitass'ı oraya yine göndermişti ve adama göre durum hâlâ sakindi. Barikatın arkasında normal şehir hayatı sürüyor gibiydi. Dışarıdaki kaos için bunu asla söyleyemezdiniz. Gabitass'a ateş etseler ya da bir şeyler fırlatsalar, işini o kadar kolaylaştırırlardı ki... Oysa aksine, *düzgün* davranıyorlardı. Devletin düşmanları *düzgün* mü davranırdı be!

Şu anda önünde bir devlet düşmanı duruyordu. Gabitass eli boş gelmemişti.

"Gizlice beni takip ederken yakaladım," dedi. Tutsağına döndü. "Barikatın arkasından geldin, değil mi oğlum!"

"Konuşabiliyor mu?" dedi binbaşı, Gabitass'ın yakaladığı şeye bakarak.

"Öyle demene hiç gerek yoktu," dedi Nobby Nobbs.

"Bu bir sokak çocuğu efendim," dedi Gabitass.

Binbaşı, tutsağa dair görebildiği şeylere baktı; yani aşırı büyük bir miğfere ve bir buruna.

"Üzerinde durabileceği bir şey bul lütfen yüzbaşı," dedi ve bir tabure getirilene kadar bekledi. Bu da durumu düzeltmedi gerçi; yalnızca daha fazla soruya yol açtı.

"Er Gabitass, bu yaratığın bekçi rozeti var? Bir tür maskot mu bu?"

"Kendim oydum. Sabundan," dedi Nobby. "Bekçi olabileyim diye."

"Neden?" dedi binbaşı. Durumun aciliyetine rağmen, yaratıkta hem dehşet uyandıran hem de büyülenmişlikle incelenmeyi *talep eden* bir şeyler vardı.

"Ama büyüdüğümde asker olmayı düşünüyorum," diye devam etti Nobby, binbaşıya mutlulukla sırıtarak. "Duruma bakılırsa, yağması daha güzel olur gibi görünüyor."

"Yeterince uzun boylu değilsin maalesef," dedi binbaşı çabucak.

"Neden? Düşman ta yere kadar geliyor," dedi Nobby. "Hem, insanların botlarını *yerde yatarlarken* çıkarıyorsun. Gerçi benim babalık, asıl paranın dişlerde ve küpelerde olduğunu söylüyor ama *herkesin* bir çift botu vardır, değil mi? Yine de bugünlerde etraf çürük diş dolu ve takma diş yapanlar, düzgün bir takım dişe her zaman para..."

"Orduya, sırf savaş meydanlarını yağmalamak için katılmak istediğini mi söylüyorsun?" dedi binbaşı, büyük şokla. "Senin gibi küçük bir... çocuk?"

"Bir keresinde benim babalık, iki gün ayık kalmayı başardığında, bana küçük askerler yapmıştı," dedi Nobby. "Hepsinin küçük botları vardı ve o botları..."

"Kes sesini!" dedi binbaşı.

"...çıkarabiliyordum ve mini mini küçük tahta dişlerini de..."

"*Sesini keser misin!*" dedi binbaşı. "Şeref denen şeyle hiç mi ilgilenmiyorsun? Zaferle? Şehir aşkıyla?"

"Bilmem. İyi para ediyorlar mı?" dedi Nobby.

"Bunlar *paha biçilmezdir!*"

"Ah, tamam. O zaman, senin için de sorun olmazsa ben botlardan şaşmam," dedi Nobby. "Doğru dükkânı biliyorsan, çiftini iki peniye satabiliyorsun."

"Ama... er Gabitass'a bak!" dedi, iyice kızmış olan binbaşı. "Yirmi senedir orduda hizmet veriyor, iyi bir asker! Ölmüş bir düşmanın botlarını çalacak kadar alçalmaz, değil mi Gabitass?"

"Hayır efendim! Bu enayi işidir efendim!" dedi er Gabitass.*

"Ee... evet. Aynen!" dedi binbaşı. "Er Gabitass gibi adamlardan çok şey öğrenebilirsin genç adam. Anlaşılan, asilerin yanında geçirdiğin süre boyunca kafan *gerçekten* yanlış fikirlerle dolmuş."

"Ben asi değilim!" diye bağırdı Nobby. "Bana asi demeye kalkma, ben asi değilim, ben Ankh-Morporkluyum tamam mı! Ve bununla gurur duyuyorum! Yanılıyorsun! Ben hiç asi olmadım ve bunu söylemen büyük zalimlik! Ben dürüst bir çocuğum, tamam mı!"

Yanaklarından koca koca gözyaşı damlaları süzülüyor; damlalar kir tabakasını akıtıp altındaki kir tabakasını ortaya çıkarıyordu.

Binbaşının bu tür durumlarla baş etme deneyimi yoktu. Küçük çocuğun yüzündeki bütün deliklerden sıvı akıyor gibiydi. Gabitass'a dönerek yardım aradı. "Sen evlisin, değil mi asker? Şimdi ne yapmamız gerekiyor?"

"Kulağına bir tane patlatabilirim efendim?" dedi er Gabitass.

"Bu çok duygusuz bir davranış olur asker! Dur, bir yerlerde mendilim vardı..."

---

* Doğruydu. Tavsiye vermesi gerekse er Gabitass'ın tavsiyesi, "Bot çalmaya *zahmet etme*," olurdu. Bot çalarsanız, stok yapmak için, yük arabalarını süren birilerine rüşvet de vermeniz gerekirdi ve sonuçta birkaç dolardan fazla kazanamazdınız. Mücevherattan şaşmamak gerekirdi. Yükte hafif pahada ağırdılar. Er Gabitass o kadar çok savaş meydanını yakından görmüştü ki "zafer" sözcüğünü irkilmeden kullanamıyordu artık.

"Benim kendi mendilim var, çok teşekkür ederim! Kimsenin bana tepeden bakmasına ihtiyacım yok!" diye burnunu çekti Nobby ve cebinden bir mendil çıkardı. Aslında *düzinelerce* mendil çıkardı (ve aralarından birinin üzerine *C.M-S.* harfleri kazınmıştı). Tıpkı illüzyonistlerin tüm-ulusların-bayrakları numarasındaki gibi, mendiller birbirlerine dolanmıştı ve onlarla birlikte pek çok cüzdan ve dört beş tane de kaşık dışarı sürüklendi.

Nobby ilk mendille yüzünü sildi ve sonra tüm koleksiyonu cebine geri tıktı. Bu noktada, *bütün* adamların izlemekte olduklarını fark etti.

"Ne var? Ne!?" dedi meydan okurcasına.

"Bize bu Keel denen adamdan bahset," dedi binbaşı.

"Ben hiçbir şey bilmiyorum!" dedi Nobby düşünmeden.

"Hah! Bu, bir şey *bildiğin* anlamına geliyor," dedi binbaşı. Bu tür küçük zaferlerden hoşlanan bir adamdı gerçekten de.

Nobby boş boş baktı.

Yüzbaşı eğilerek kumandanının kulağına fısıldadı. "Ee, efendim," dedi, "çocuk diyor ki..."

"Bize Keel'dan bahset!" diye bağırdı binbaşı.

"Bak sana ne diyeceğim binbaşı, neden bu tür vakaları uzmanlarına bırakmıyorsun?" dedi bir ses.

Binbaşı başını kaldırdı. Carcer ve adamları çadıra girmişti. Carcer yine sırıtıyordu.

"Kendine küçük bir tutsak buldun ha?" dedi, yaklaşıp Nobby'yi inceleyerek. "Kesin elebaşlarından biridir, evet. Size bir şey söyledi mi? Hiç sanmam. Bu tür çocuklardan bilgi edinmek için *özel eğitim* almış olmanız lazım."

Elini cebine soktu. Çıkardığında, parmaklarında bir muşta vardı.

"Şimdi, çocuk," dedi, askerler dehşet içinde izlerken, "benim kim olduğumu biliyorsun, değil mi? Ben, Özel Kuvvetler'denim.

Ve karşımda *iki* çocuk görüyorum. Biri, doğru düzgün, yetkili birimlerin işlerine yardım eden hevesli bir çocuk; diğeri ise ukalalık etmeye çalışan küçük, arsız bir solucan. Bu çocuklardan birinin bir geleceği var. Ayrıca bütün dişleri ağzında. Ve benim tuhaf bir özelliğim, küçük bir alışkanlık da diyebilirsin tabii, bir soruyu asla iki kez sormamam. Ee, sen bir suçlu değilsin, değil mi?"

Nobby'nin iri iri açılmış gözleri pirinç muştaya dikilmişti.

Başını iki yana salladı.

"Sen yalnızca hayatta kalmak için gerekeni yapıyorsun, değil mi?" dedi Carcer.

Nobby başını öne arkaya salladı.

"Aslında eminim, asilerin arasına karışmadan önce düzgün bir çocuktun. Dinî ilahiler falan söylerdin."

Nobby başını öne arkaya salladı.

"Kendine Çavuş Keel diyen bu adam, asilerin elebaşı, değil mi?"

Bir anlık duraksama oldu ve sonra Nobby elini kaldırdı. "Şey... herkes onun dediğini yapıyor, bu sayılır mı?" dedi.

"Evet. Karizmatik midir?"

Nobby pirinç muştaya bakmaya devam ediyordu. "Ee... ee... ee... bilmiyorum. Karısı olduğundan bahsetmedi hiç."

"Peki barikatın arkasında neler konuşuyorlar küçük çocuk?"

"Ee... eh, adalet, hakikat, hürriyet falan," dedi Nobby.

"Aha! Asi konuşmaları!" dedi Carcer doğrularak.

"Öyle mi?" dedi binbaşı.

"Sen bana sor binbaşı," dedi Carcer. "Bu tür sözcükler kullanan bir avuç insan, hayır peşinde değildir." Nobby'ye baktı yine. "Şimdi... cebimde iyi bir çocuğa verebileceğim ne olabilir acaba ha? Ah evet, birinin kulağı. Üstelik hâlâ ılık. Al bakalım çocuk!"

"Vay, çok teşekkürler bayım!"

"Şimdi uzaklara kaç bakalım, yoksa bağırsaklarını dökerim."

Nobby kaçtı.

Carcer, masaya yayılmış haritaya baktı. "Hmm. Küçük bir sorti planlıyorsunuz ha... *Ne* hoş. Asileri üzmek istemiyorsunuz galiba? Neden kahrolası *saldırmıyorsunuz* binbaşı!?"

"Eh, onlar asi değ..."

"Askerleriniz sizi terk edip onlara katılıyor! Şehrin çeyreği kontrolleri altında! Ve siz *arkadan* dolanacaksınız, öyle mi? Gördüğüm kadarıyla, köprüden ve Elm Sokağı'ndan? Sessizce? *Korkuyormuşsunuz* gibi!" Carcer'in eli masaya inerek binbaşıyı yerinde sıçrattı.

"Ben hiçbir insandan korkmam!" diye yalan söyledi binbaşı.

"Şu anda şehir *sizsiniz!*" dedi Carcer, ağzının köşesinden minik, beyaz bir köpük parçası fırlatarak. "*Onlar* gizli saklı davranır, siz değil! Siz atlarınıza binip dosdoğru üstlerine gidersiniz ve hepsini cehennemin dibine yollarsınız! Bu kadar işte! Sokakları sizden çalıyorlar, sizse geri alacaksınız! Onlar Kanun'u görmezden geldiler! Siz onlara Kanun'u götüreceksiniz!"

Geriledi ve çılgın öfkesi, geldiği gibi bir anda gitti.

"Benim tavsiyem bu yani," dedi. "Elbette işinizi en iyi siz bilirsiniz. Ben ve zavallı adamlarımdan geri kalanlar, dışarı çıkıp savaşacağız. Eminim lord hazretleri, yapmak isteyebileceğiniz her şeyi minnetle karşılayacaktır."

Dışarı çıktı. Özel Kuvvetler de peşinden gitti.

"Ee... iyi misin Clive?" dedi yüzbaşı. Binbaşının gözlerinin akı görünüyordu yalnızca.

"Ne korkunç bir adam..." dedi binbaşı usulca.

"Ee... evet, elbette. Diğer yandan..."

"Evet, evet, evet. Biliyorum. Başka seçeneğimiz *yok*. Emir aldık. O... *sansar* herif haklı. O kahrolası barikat sabahleyin hâlâ orada olursa benim kariyerim mariyerim kalmaz. Senin de öyle. Gücünü

göster, cüretkâr görün, tutsak alma... Emirler bunlar. Aptalca, aptalca emirler..." İçini çekti.

"Şey, emre itaatsizlik edebiliriz sanırım?.." dedi yüzbaşı.

"Deli misin sen? Sonra ne yapacağız? Aptal olma Tom. Adamlarını topla, öküzleri arabalara bağlasınlar. Görünüşü kurtarmak için bari bir şeyler yapalım. Yapalım da bitsin!"

Biri Vimes'ı sarsarak uyandırdı. Gözlerini açtığı zaman Vimes, kendi genç, kırışıksız, korku dolu yüzünü gördü.

"Ne?"

"Kuşatma silahları getiriyorlar çavuş! Sokaktalar, yaklaşıyorlar!"

"Ne? Aptalca bu! En yüksek barikat buradaki! Birkaç adam bile savunabilir!"

Vimes ayağa fırladı. Kandırmaca olmalıydı. *Aptalca* bir kandırmaca hem de. Waddy ve arkadaşları yola boylu boyunca iki büyük araba sıkıştırmıştı ve bunlar ahşap eşyalar ve muhtelif ıvır zıvırdan oluşmuş sağlam bir duvarın nüvesini oluşturmuştu. Fakat insanların geçebilmesi için dar, alçak bir giriş bırakmışlardı tabii; böylece Cumhuriyet'e, eğilerek –asker oldukları anlaşılırsa da kafalarına nazik bir darbe indirilebilecek yükseklikte– giriyorlardı. Şimdi insanlar sıçanlar gibi koşuşturarak geçiyorlardı bu tünelden.

Vimes barikata tırmandı ve tepesinden baktı. Sokağın uzak ucunda, yanan meşalelerle çevrili büyük, metal bir duvar yaklaşıyordu. Işıksız bir şehirde, bundan daha fazlası görünmüyordu. Ama Vimes bunun ne olduğunu biliyordu.

Bunun adı Koca Mary'ydi. Şimdi büyük bir arabaya bindirilmişti. Vimes onu daha önce de görmüştü. Arabanın arkasında, onu iten iki öküz olmalıydı. Duvarları tahta değildi; savunma pozisyonunda olanların, Koca Mary'nin kerestelerine ateş fırlatmasını engelleyen metal bir kabuktan oluşuyordu. Ve aletin amacı yalnız-

ca, arkasında saklanan adamları korumaktı; o rahat sığınağın ardına sinmiş, uzun zincirlerin ucunda kocaman, *kocaman* tırmanma kancaları taşıyan adamları...

Kancaları barikata takacaklardı, öküzleri geri çevirip belki dört öküz daha ekleyeceklerdi ve sonuç olarak, ahşaptan yapılmış hiçbir şey onlara direnemeyecek, yıkılacaktı.

Arabayla barikat arasında, ezilmemek için kaçışan korku dolu bir insan yığını vardı.

"Başka emrin var mı çavuş?" dedi Fred Colon, Vimes'ın yanına tırmanarak. Sokağa baktı. "Eyvah eyvah," dedi.

"Evet. İşte böyle zamanlar için Teşkilat'a birkaç trol lazım," dedi Vimes. "Bahse girerim bizim Kayağan..."

"Trol mü? Hah, ben trollerle çalışmam!" dedi Colon. "Emirleri anlamayacak kadar aptallar."

Bir gün göreceksin, diye düşündü Vimes ve sesli olarak, "Tamam," dedi. "Silah tutamayan ve tutmaması gereken herkes, mümkün olduğunca gerilesin, tamam mı? Dickins'e haber yolla, boşta ne kadar adam varsa göndersin."

Daha önce ne olmuştu? Barikatın önünde bol bol hareketlilik görmüşlerdi yine ama o, süvariler surların dışından dolanırken onları oyalayacak bir kandırmacaydı. *Bunu* ise hatırlamıyordu.

Yaklaşan arabaya göz attı. Sallanan duvarın ardında, yüksekte dar bir çıkıntı olurdu ve okçular bu çıkıntıda durup onlara müdahale etmeye çalışan herkese ok fırlatırdı.

Meşalelerin loş aydınlığında Vimes, Carcer'ın yüzünü gördüğünü sandı. Bu mesafeden bile, o ifadede korkunç ölçüde tanıdık bir şeyler vardı.

Swing ölmüştü. Ve herkes şaşkın şaşkın koşuştururken, *amaçlı* biri azimle yükselmeyi başarmıştı. *Ne de olsa*, diye düşündü Vimes, *ben de öyle yaptım.*

Barikattan indi ve adamlarına baktı.

"Bir gönüllü istiyorum. *Hayır, sen değil Sam.* Wiglet, sen gel. Baban marangozdu değil mi? Bak, köşeyi dolanırsan bir marangozhane bulacaksın. Oraya koş ve bana iki çekiç ile tahta kamalar getir. Ya da... uzun çiviler. Sivri bir şeyler işte. Koş, koş, koş!"

Wiglet başını salladı ve koşarak uzaklaştı.

"Ve... bakalım, evet... İki penilik taze zencefil istiyorum. Nancyball, eczaneye koş, tamam mı?"

"O ne işe yarayacak çavuş?" dedi Sam.

"İşleri biraz baharatlandıracak."

Vimes miğferini ve zırhını çıkardı ve başını insanların içeri aktığı girişe doğru salladı.

"Fred, biz oradan çıkacağız. Kalabalıkta bize yol açabilir misin sence?"

"Bir denerim çavuş!" Fred omuzlarını kaldırdı.

"O şeyi durduracağız. Arabayı hızlı hareket ettiremezler ve bunca gürültü ve kargaşa içinde kimse hiçbir şeyi fark etmez. Hem... Ne çabuk geldin Billy!"

"Ne bulduysam getirdim çavuş," dedi Wiglet nefes nefese, küçük bir çuvalla koşar adım yaklaşırken. "Ne yapmak istediğini biliyorum çavuş. Küçükken yaramazlık olsun diye ben de yapardım."

"Ben de," dedi Vimes. "İşte zencefilim de geldi. Harika. İnsanın gözlerini yaşartıyor. Tamam mı Billy? Hazır ol Fred!"

Çaresiz kalabalığı yara yara geçip barikatın dışına çıkmak için, Vimes'ın arkadan ittiği Colon'un tüm ağırlığı gerekti. Vimes, karanlıkta insan bedenlerini ite kaka, kuşatma makinesine ilerledi. Araba, sokakta yaklaşan devasa, yavaş bir koçbaşını andırıyordu ama kalabalık yüzünden, yürüme hızından da yavaş ilerliyordu. Vimes, Carcer'ın, makinenin tepesindeki yolculuğundan büyük zevk aldığını hayal etti.

Kalabalığa görünmeden eğilip arabanın altına girdi ve Wiglet'in torbasından çekiç ve kama aldı.

"Sen sol arka tekerleği yap ve sonra kaç Billy," dedi.

"Ama çavuş..."

"Bu bir emirdir. Arabanın altından çık, geri dön ve insanları en kısa zamanda sokaktan uzaklaştır. Dediğimi yap!"

Vimes ön tekerleklerden birinin yanına emekledi ve kamayı teker ile mil arasında tutarak hazır etti. Araba bir anlığına durunca Vimes kamayı boşluğa sokup çekiçle yerine çaktı. Son bir darbe için de zamanı oldu ve sonra, öküzlerin tekrar itmeye başladığını haber veren gıcırtı duyuldu. Vimes arabanın altından çabucak çıktı, çuvalı Billy'den aldı. Ufak tefek adam, gönülsüz bir bakışla bacak ormanı arasında kayboldu.

Vimes üçüncü kamayı yerine oturttuğunda, arkasından gelen yüksek konuşmalar, arabanın ilerlemediğini fark ettikleri haberini verdi. Tekerler sallandı, Vimes kamaları daha da fazla sıkıştırdı. Kamaların çıkarılabilmesi için tekerleklerin sökülmesi gerekecekti artık.

Yine de öküzler güçlü hayvanlardı. Yeterince öküz, arabayı sürüklemekle kalmaz, barikatı da yıkardı. Fakat iyi tarafı, *çok iyi* tarafı şuydu ki, insanlar barikat denen şeyi "içine girilmeye çalışılan" bir şey olarak düşünürdü; içinden çıkılan bir şey olarak değil.

Vimes kargaşa dolu, gürültülü geceye süzüldü. Askerler, bekçiler ve mülteciler karşılıklı küfürleşiyordu. Titreşen gölgelerin içinde Vimes tüm diğerleri arasında bir şekilden ibaretti. Özgüvenle insanları itip kakarak arabanın etrafından dolandı ve zorlanan öküzleri bir üvendireyle dürtmekte olan sürücünün yanına gitti. Adamın, on kere adını sorsanız *altısında* doğru cevap verebilecek birine benzediğini görünce morali yerine geldi.

Duraksamadı bile. Önemli olan, karşınızdaki kişinin, değil "sen kim oluyorsun be"; "ama" demesine bile fırsat vermemekti. Adamı kenara itti ve ter içindeki hayvanlara dik dik baktı.

"Ah, tamam, sorununu görebiliyorum," dedi, öküzlere dair bilinecek her şeyi bilen birinin sesiyle. "Glagi hastalığına yakalanmış bunlar. Ama hemen çözeriz. Şunun kuyruğunu kaldır. Çabuk ol be adam!"

Öküz dürtücüsü Vimes'ın otoriter sesine itaat etti. Vimes, bir yumru zencefili avucuna sakladı. *İşte gidiyor*, diye düşündü. *En azından elim, soğuk bir gecede sıcak bir yerde olacak...*

"Tamam. Şimdi de diğeri... İşte oldu, tamam. Şimdi, ben arkaya dolanayım da, ee... Arkaya dolanayım," dedi Vimes, gölgelere geri kaçarak.

Kalabalığı omuzlayarak geçti ve küçük delikten tekrar içeri girdi.

"Sorun yok çavuş, Bayan Rutherford'ın yemek sandalyelerinin arasından gördüm senin geldiğini," dedi Fred Colon, Vimes'ı çekip doğrultarak. "Arabayı durdurdun çavuş, orası kesin. Sen gerçekten... *Iyyk*..."

"Evet, ben yıkanana kadar el sıkışmayalım," dedi Vimes, tulumbaya seyirterek.

Barikatın diğer tarafından gelmesini beklediği tuhaf seslere kulak kabarttı. Saniyeler boyunca gelmediler.

Fakat sonra, *başladı.*

Onları ziyareti sırasında bir süre pek bir şey olmamışsa da öküzlerin gözleri yavaş yavaş şaşılaşmaya, kızarmaya başlamıştı. Bir öküzün kafasının içinde bir şeyler olması için uzun zaman gerekir; ama olduğu zaman, muazzam bir şekilde olur.

Böğürtüler alçak başladı ve yavaşça yükseldi. Kadim tundralarda yuvarlanan ve ilk insanlara ya akşam yemeğinin ya da *ölümün*

yaklaştığını ama hangisi yaklaşıyorsa da *öfkeli* olduğunu anlatan, içgüdüsel bir sesti. Cüssesi ne kadar iri olursa olsun, içinde kabaran onca duyguyu bastırmak için fazla küçük olan bir hayvanın sesiydi. Ve bu seferki, bir düetti.

Vimes barikata tırmandı ve insanların koştuğunu gördü. Sonra Koca Mary tamamen sarsıldı. Birkaç ton ahşabın aniden yana sıçradığını bilmiyorsanız o kadar da etkileyici bulmayacağınız bir manzaraydı. Fakat sonra çatırtılar geldi, Koca Mary'nin kilitlenmiş tekerlerinden ikisi yıkıldı ve makine bir alev, kıymık, duman ve toz karmaşası hâlinde yana devrildi.

Vimes alçak sesle saymaya başladı ve henüz ikiye gelmişken, tekerleklerden biri dumanların arasından fırlayıp yolda yuvarlanarak uzaklaştı. Her seferinde olan bir şeydir.

Ama daha bitmemişti. Mil kalıntılarına ve koşum takımlarına dolanmış olan ve toplam sekiz ayağından yalnızca altısını yere basabilen öfkeli, birleşik yaratık, gelişigüzel ama şaşırtıcı bir hızla aksi yönde koşmaya başladı.

Barikatı çekmek için hazır tutulan diğer öküzler, koşarak yaklaşan öküzleri izliyordu. Çatırtılar yüzünden zaten ürkmüşlerdi ve dehşet ile öfke kokusunu da alınca kargaşadan uzağa, arkalarında bekleyen okçuların üzerine hücum ettiler. Okçular da süvarilere doğru kaçmaya çalıştı. Atlar silahlı adamlar karşısında iyi huylu olma eğiliminde zaten değildiler ve aynı zamanda huzursuzdular; yakındaki herkesi çifte manyağı yaparak stres attılar.

Barikattan izleyenler, daha sonra olanları göremediyse de ilginç gürültüleri uzun süre dinlediler...

Çavuş Colon ağzını kapattı. "Vay canına be çavuş!" dedi hayranlık içinde. Uzakta, camlar kırıldı.

"Geri dönecekler," dedi Vimes.

"Evet ama hepsi değil," dedi Wiglet. "Bravo çavuş."

Vimes döndü ve Sam'in iri iri açılmış gözlerle, kahraman tapıncıyla baktığını gördü.

"Şansım yaver gitti evlat," dedi. "Ama küçük ayrıntıları hatırlamak ve ellerini kirletmekten korkmamak da işe yarar."

"Ama şimdi *kazanabiliriz* çavuş!" dedi Sam.

"Hayır, kazanamayız. Fakat kaybetmeyi, çok acı verici olmayacağı bir zamana kadar erteleyebiliriz." Vimes diğerlerine döndü. "Pekâlâ çocuklar, işlerinizin başına! Eğleneceğimiz kadar eğlendik ama şafağa daha çok var!"

Vimes barikattan inmeden haber yayılmıştı bile. Kalabalıktan tezahüratlar yükseldi ve silahlı adamlar genel bir kasıntılı tavır takındı. *Onlara göstermiştik işte! Soğuk çeliğin tadını beğenmedi o... ee, diğer Ankh-Morporklular! Göstereceğiz onlara!*

Birkaç kama, biraz taze zencefil ve bol bol şans yeterli olmuştu. İki kez olmayacak bir şeydi.

Ama belki olması da gerekmiyordu. Vimes, suikastı duyduğu ânı hatırladı. Her şey çok gizemliydi. Winder, insanlarla dolu bir odada öldürülmüştü ve hiç kimse hiçbir şey görmemişti. Büyü kullanıldığı öne sürülmüştü ama sihirbazlar bunu hararetle inkâr etmişti. Bazı tarihçiler, Saray'ın etrafındaki süvariler barikatlara saldırmaya gönderildiği için olduğunu söylemişti ama bu da soruyu yanıtlamıyordu. İnsanlarla dolu apaydınlık bir odada birini bıçaklayabilen kişi, karanlıktaki birkaç nöbetçiyi engel olarak görmezdi kuşkusuz.

Elbette, Snapcase yeni ataerk olunca, kimse gerçekleri öğrenmek için fazla çaba da göstermemişti. "Muhtemelen gerçeği asla öğrenemeyeceğiz," gibi şeyler söylenmişti ve bu da Vimes'in kişisel sözlüğünde, "Ben gerçeğin ne olduğunu biliyorum ya da bildiğimi sanıyorum ve başkalarının bilmesini *istemiyorum*, çünkü artık ortalık sütliman oldu," demekti.

Peki ya kaybetmezsek?

Keel, Koca Mary'yi yok etmemişti. Hatta *öteki* şimdide Koca Mary zaten *kullanılmamıştı.* Askerler bunu deneme aptallığını göstermemişti. Bu tür şeyler, sivillerin çıkardığı küçük, yerel çatışmalarda işe yarardı ama profesyonellerin diktiği sağlam savunmalara karşı beş para etmezdi. Koca Mary yıkıldığına göre, saldıranların bir an önce yeni bir plan bulması gerekecekti ve zaman geçiyordu...

Ya kaybetmezsek?

Tek yapmaları gereken dayanmaktı. Tepedeki insanların hafızaları zayıf olurdu. *Winder gizemli bir biçimde öldü, çok yaşa Lord Snapcase!* Ve aniden bütün asiler, muzaffer özgürlük savaşçıları ilan edilirdi.

Ve mezarlıkta yedi mezar boş kalırdı...

Ama o zaman, *geri* dönebilir miydi? Madam haklıysa ve ona, bir rüşvet olarak değil de hak ettiği için kumandan pozisyonu önerilirse? Bu tüm tarihi değiştirdi!

Puro kutusunu çıkardı ve yazıya uzun uzun baktı.

Bakalım, diye düşündü... *Sybil'le hiç tanışmadıysam evlenmiş olamayız ve o da bana bunu hediye etmemiş olur ve ben de şu an ona bakıyor olamam...*

Kıvrımlı harflere, irade gücüyle yok olmalarını sağlayabilecekmiş gibi baktı.

Kaybolmadılar.

Diğer yandan, o yaşlı keşiş, olmuş olan her şeyin olmuş olarak kalacağını söyledi. Vimes'ın aklında Sybil, Havuç, Kayağantaş ve tüm diğerleri belirdi; asla bir sonraki ânı olmayacak bir anda donmuş hâlde...

Eve dönmek istiyordu. Eve dönmeyi o kadar istiyordu ki bu düşünceyle titriyordu. Fakat bunun bedeli iyi adamları geceye

satmaksa, bunun bedeli o yedi mezarı doldurmaksa, bunun bedeli bildiği her numarayla *savaşmamaksa*... Eh, bu çok yüksek bir bedeldi.

Bunun kendi kararı olmadığını biliyordu. Beynin, karar veren katmanlarının çok derinlerinde gerçekleşiyordu. Kanına işlemiş bir şeydi. Hiçbir evrende, hiçbir yerde Sam Vimes böyle bir seçime boyun eğmezdi; çünkü eğse, Sam Vimes olmazdı.

Yazılar gümüş kutunun üzerinde kaldı ama şimdi bulanıklaşmışlardı, çünkü Vimes'ın gözleri dolmuştu. Daha ziyade öfke gözyaşlarıydı ve öfkesi kendisine yönelikti. Yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bilet almamıştı, buraya kendi isteğiyle gelmemişti fakat şimdi arabadaydı işte ve yolun sonuna dek inemezdi.

Yaşlı keşiş başka neler demişti? "Tarih bir yol bulur." Öyle bir şey mi? Eh, *iyi* bir yol bulması gerekecekti, çünkü artık her şey Sam Vimes'a bağlıydı.

Başını kaldırdı ve genç Sam'in izlemekte olduğunu gördü.

"İyi misin çavuş?" dedi Sam.

"İyiyim, iyiyim."

"Yirmi dakikadır orada oturmuş, purolarına bakıyorsun da."

Vimes öksürdü, kutuyu kaldırdı ve kendini toparladı.

"Aldığın keyfin yarısı beklentidedir," dedi.

Gece ilerledi. Köprülerdeki, kapılardaki barikatlardan haberler geliyordu. Hücumlar olmuştu ama bunlar, ciddi bir delik açmaktan ziyade savunmanın gücünü sınama amaçlı saldırılardı. Ve daha fazla firari vardı.

Firar oranının bir sebebi, pratik düşünebilen insanların, durumdaki hassas ekonomiyi hesaplayabilmesiydi. Pekmez Madeni Yolu Cumhuriyeti'nde, şehrin büyük ve önemli binaları, yani geleneksel asilerin ele geçirmeye çalışacağı binalar yoktu. Hükümet

daireleri yoktu, bankalar yoktu... Yalnızca birkaç tapınak vardı. Burası resmî mimariden neredeyse tamamen yoksundu.

Sadece önemsiz binalar vardı burada: bütün mezbaha mahallesi, tereyağı pazarı, peynir pazarı; tütün fabrikaları, mum imalatçıları, meyve ve sebze halleri, tahıl ve un ambarları... Bu, yönetim, bankacılık hizmetleri ve ruhani kurtuluş açlığı çekseler de Cumhuriyetçilerin yiyecek ve içecek gibi sıradan, gündelik şeyler açısından tok oldukları anlamına geliyordu.

İnsanlar ruhani kurtuluş için uzun süre bekleyebilir fakat akşam yemeklerinin her zaman, belli bir saatte hazır olmasını tercih eder.

"Mezbaha'daki çocuklardan bir armağan," dedi Dickins, bir arabayla gelerek. "Yenmezse bozulacağını söylediler. Sahra mutfaklarına dağıtabilir miyim?"

"Neler var?" dedi Vimes.

"Daha ziyade biftek," dedi yaşlı çavuş, sırıtarak. "Ama devrim adına bir çuval soğan da özgürleştirdim!" Vimes'ın yüz ifadesinin değiştiğini gördü. "Hayır çavuş, adam bana kendisi verdi, merak etme. 'Bunları yemek lazım,' dedi."

"Ben demedim mi! Ne dedim? 'Halk Cumhuriyeti'nde her öğün bir ziyafet olacak,' dedim!" dedi Reg Shoe yaklaşarak. Yazı levhası hâlâ elindeydi; Reg gibi insanlar yazı levhalarını kaybetmezdi. "Ama bunları resmî depoya götürüver çavuş arkadaş."

"Ne deposu?"

Reg içini çekti. "Bütün gıda, ortak depoya gitmeli ve benim memurlarım tarafından dağıtılmalı."

"Bay Shoe," dedi Dickins, "arkamdan beş yüz tavuk dolu bir araba geliyor ve ardında da yumurta dolu bir tane var. Onları gönderecek hiçbir yer yok, anladın mı? Kasaplar tüm buzhaneleri ve tütsühaneleri doldurdu; geri kalanları ancak midelerimizde depolayabiliriz. Memurlar beni hiç ilgilendirmiyor."

"Cumhuriyet adına emrediyo..." diye başladı Reg ama Vimes elini onun omzuna koydu.

"Sen git çavuş," dedi Dickins'e, başını sallayarak. "Seninle biraz konuşabilir miyim Reg?"

"Askerî darbe mi bu?" dedi Reg kararsızca, yazı levhasını tutarak.

"Hayır, yalnızca... Bak, kuşatma altındayız Reg. Bütün bunların hiç zamanı değil. Bırak, Çavuş Dickins halletsin. O adil bir adamdır ama yazı levhalarından hoşlanmaz."

"Ama ya gıdasız kalanlar olursa?" dedi Reg.

"Herkesin kusana kadar yemesine yetecek kadar gıda var Reg."

Bu fikir, dikkatle pay edilmiş yoksunluktan daha az memnuniyet vericiymiş gibi, Reg Shoe kararsız ve hayal kırıklığına uğramış göründü.

"Ama bak sana ne diyeceğim," dedi Vimes. "Bu durum devam ederse, şehir, teslimatların diğer kapılardan yapılmasını sağlar. O zaman aç kalırız işte ve senin organizasyon becerilerine asıl *o zaman* ihtiyacımız olacak."

"Kıtlık çekeceğimizi mi söylüyorsun?" dedi Reg, gözlerinde bir umut ışığıyla.

"Çekmezsek de Reg, eminim sen bir tane ayarlayabilirsin," dedi Vimes ve birazcık ileri gittiğini fark etti. Reg yalnızca belli alanlarda aptaldı ve şimdi ağlamak üzereymiş gibi görünüyordu.

"Yalnızca... adil davranmanın önemli olduğunu düşünmüştüm..." dedi adam.

"Evet Reg, anlıyorum. Fakat her şeyin bir yeri ve zamanı var. Belki de yeni, aydınlık bir dünya kurmanın en iyi yolu, şimdikinde biraz patates soymaktan geçiyordur? Hadi sen git. Sen, Bekçi Yardımcısı Vimes, sen de onunla git ve yardım et."

Vimes barikata tırmandı yine. Barikatın ardındaki şehir karar-

mıştı, kepenkli pencerelerden tek tük ışık sızıyordu. Orayla karşılaştırıldığında Cumhuriyet'in sokakları *alev alevdi.*

Dışarıdaki dükkânlar birkaç saat sonra mal teslimatı bekleyecekti, oysa bekledikleri mallar gelmeyecekti. Hükûmet buna göz yummazdı. Ankh-Morpork gibi bir şehir, en iyi zamanlarda bile kaostan yalnızca iki öğün uzaktaydı.

Ankh-Morpork için her gün belki yüz inek ölürdü. Bir sürü koyun, bir sürü domuz ve tanrılar bilir kaç ördek, tavuk ve kaz da. Ya un? Günde seksen ton tüketildiğini duymuştu Vimes; aynı miktarda patates ve belki yirmi ton da ringa balığı. Bu tür şeyleri bilmeyi özellikle *istediğinden* değildi tabii ama bitmek bilmez trafik sorununu çözmeniz gerektiğinde yüz yüze kaldığınız gerçekler bunlardı.

Her gün şehir için kırk bin yumurta yumurtlanıyordu. Her gün yüzlerce, *binlerce* araba, tekne ve mavna şehre geliyor; balık, bal, midye, zeytin, yılanbalığı ve ıstakoz getiriyordu. Sonra... bütün bunları çeken atları, rüzgâr değirmenlerini düşün... Her gün taşınan yün, kumaş, tütün, baharat, cevher, kereste, peynir, kömür, donyağı, içyağı, saman... *HER LANET OLASI GÜN!..*

Üstelik bu, *şimdiydi.* Vimes'ın zamanında şehir bundan iki kat daha büyüktü.

Gecenin karanlık perdesinde Vimes, Ankh-Morpork'u gördü. Ankh-Morpork bir şehir değildi, bir *süreçti;* kilometrelerce uzağa kadar etrafındaki tüm bölgeyi çarpıtan bir ağırlıktı. Hayatı boyunca şehri hiç görmeyecek insanlar bile hayatları boyunca şehir için çalışıyorlardı. Binlerce, *binlerce* dönüm toprak onun bir parçasıydı; ormanlar bile onun parçasıydı. Şehir her şeyi kendine çekiyor, tüketiyordu...

...ve kümeslerinden gübre, bacalarından is, çelikten tencere yaratıyordu; tüketeceği gıdanın üretilmesi için gereken her türlü

şey... Sonra giysiler, modalar, fikirler, ilginç ahlaki problemler, şarkılar, bilgi, ve doğru ışıkta baktığınızda *uygarlık* diyebileceğiniz bir şey... Uygarlığın *anlamı* buydu. *Şehir* demekti.

Orada, bütün bunları düşünen bir başkası var mıydı?

Soğan Kapısı'ndan ve Celep Kapısı'ndan sürekli mal gelirdi ve şu anda ikisi de Cumhuriyetçilerin elindeydi. İkisi de sıkı sıkı kilitlenmişti. Askerler kapıların etrafını sarmış olmalıydı kuşkusuz. Şu anda yolda olan arabalar o kapıları kapalı bulacaktı. Ama siyasi durum nasıl olursa olsun yumurtalardan civciv yine çıkar, sütler yine ekşir, güdülerek getirilen hayvan sürüleri ağıla ve suya yine ihtiyaç duyardı. Bütün bunlar nerede olacaktı? Askerler mi halledecekti? Halledebilirler miydi? Arabalar gürleyerek gelirken, arkadan gelen arabalarca kıstırılırken, domuzlar kaçarken ve sığır sürüleri başını alıp giderken?

Bütün bunları düşünen *önemli* biri var mıydı? Şehrin mekanizması aniden dağılmaya başlamıştı ama Winder ve yardakçıları mekanizma hakkında düşünmüyordu bile; onlar para düşünüyordu. Et ve içki, hizmetçilerden gelirdi. Onlara göre, öylece *var olurlardı.*

Vetinari'nin sürekli bu tür şeyleri düşündüğünü fark etti Vimes. Kendi zamanının Ankh-Morpork'u iki kat büyük, risklere dört kat açıktı. Ama Vetinari böyle bir şeyin olmasına asla izin vermezdi. "Küçük çarklar dönmeli ki makine çalışabilsin," derdi.

Fakat şimdi, karanlıkta, hepsi Vimes üzerinde dönüyordu. *İnsan bozulursa, mekanizma bozulur*, diye düşündü. *Tüm makine bozulur. Ve bozulmaya devam eder. Toplumu bozar.*

Arkasında, yardım mangasının Kahramanlar Sokağı'nda yaklaştığını duydu.

"...nasıl yükseliyorlar göklere, göklere? Başlarını kaldırarak yükseliyorlar göklere! Dizlerini kaldırarak yükseliyorlar göklere! Ayaklarını kaldırarak..."

Vimes, mobilya yığınındaki aralıktan dışarı bakarken, Fred'in barikatları kaydırmaya devam etme fikrinde haklılık payı olup olmadığını merak etti bir anlığına. Bir tür elek gibi sokak sokak kaydırabilir, düzgün insanları içeri alır; onun bunun çocuklarını, zengin zorbaları, insanların kaderleriyle oynayanları, sülükleri, beleşçileri, yalakaları, saraylıları ve pahalı giysiler içindeki dalkavuk tombul şeytanları kısacası makineden haberi olmayan ya da olsa da umursamayan, makinenin yağını çalan herkesi elerlerdi. Onları gittikçe daha küçük bir alana sıkıştırırlardı. Belki arada bir onlara biraz yiyecek fırlatırlardı ya da belki onları, her zaman yaptıkları şeyi yapmaya; başkalarından geçinmeye bırakırlardı...

Karanlık sokaklardan fazla gürültü gelmiyordu. Vimes neler olup bittiğini merak etti.

Orada, dışarıda, işlerle ilgilenen biri olup olmadığını merak etti...

Binbaşı Mountjoy-Steadfast boş gözlerle kahrolası, *kahrolası* haritaya baktı.

"Kaç kişi yani?" dedi.

"Otuz iki kişi yaralandı efendim. Yirmi kişi daha da muhtemelen firar etti," dedi Yüzbaşı Wrangle. "Koca Mary de ateşlik odun oldu elbette."

"Aman tanrılar..."

"Geri kalanları duymak ister misiniz efendim?"

"Dahası da mı var?"

"Maalesef var efendim. Koca Mary'nin kalıntıları Kahramanlar Sokak'tan çıkmadan önce yirmi dükkân vitrinini ve muhtelif arabaları parçaladı. Tahmini hasar..."

"*Savaş zayiatı*, yüzbaşı. Elimizde olan bir şey değil bu."

"Evet efendim." Yüzbaşı öksürdü. "Sonrasında neler olduğunu bilmek istiyor musunuz efendim?"

"Sonrası? Bir de sonrası mı var?" dedi binbaşı, paniğe kapılmaya başlayarak.

"Ee... evet efendim. Aslında *bir sürü* sonra var efendim. Şey... tarımsal ürünün büyük kısmının şehre girdiği üç kapı, sizin emrinizle kuşatıldı efendim ve bu yüzden arabacılar, çobanlar ve sığırtmaçlar, mallarını Kısa Sokak üzerinden getirmeye çalışıyor efendim. Neyse ki gecenin bu saatinde fazla hayvan yok efendim ama altı değirmenci arabası, bir, ee... kurutulmuş meyve ve baharat arabası, dört sütçü arabası, üç yımırtacı arabası vardı. Hepsi parçalandı efendim. O öküzler *gerçekten* coşmuştu efendim."

"Yımırtacı mı? Yımırtacı da ne be?" dedi binbaşı şaşkınlık içinde.

"Yumurta pazarlayanlar efendim. Çiftlik çiftlik dolaşıyorlar, yumurta topluyorlar..."

"Evet, tamam! Ne yapmamız gerekiyor peki?"

"Devasa bir kek yapabiliriz efendim."

"Tom!"

"Pardon efendim. Ama şehir *durmaz*, anlarsınız. Şehir savaş meydanı gibi değildir. Şehir savaşı için en iyi yer, dışarıdaki kırlardır efendim; yolunuza hiçbir şeyin çıkmadığı bir alan."

"Orada kahrolası, kocaman bir barikat var Tom. Çok iyi savunuluyor. Ve kahrolası şeyi yakamıyoruz da, çünkü şehir de onunla birlikte yanar!"

"Evet efendim. Ve mesele şu ki efendim, aslında hiçbir şey *yapmıyorlar* efendim. Orada bulunmak dışında."

"Ne demek istiyorsun?"

"Hatta barikatların üzerine ihtiyar nineleri çıkarmışlar ve nineler aşağıdaki adamlarımıza bağırıyor. Zavallı Çavuş Franklin, efendim... Şey, ninesi onu görmüş ve ona, pes etmezse on bir yaşında ne yaptığını herkese anlatacağını söylemiş efendim."

"Askerlerimiz silahlı, öyle değil mi?" dedi binbaşı alnını silerek.

"Ah evet. Ama silahsız yaşlı hanımları vurmamalarını öğütledik efendim. Bir başka Dolly Kardeşler olayı istemeyiz, değil mi?"

Binbaşı haritaya baktı. Bir çözüm olduğunu hissediyordu. "Ee... Çavuş Franklin on bir yaşındayken *ne...*" dedi dalgın dalgın.

"Ninesi bunu söylemedi efendim."

Binbaşı aniden rahatladı. "Yüzbaşı, bunun artık ne olduğunu biliyor musun?"

"Eminim siz bana söyleyeceksiniz efendim."

"Söyleyeceğim Tom, söyleyeceğim. Bu artık *siyasi* bir durum Tom. Bizse askeriz. Siyaseti daha yüksektekiler yapar."

"*Haklısınız* efendim. Bravo efendim!"

"Son zamanlarda biraz gevşek davranmış bir teğmen bul ve lord hazretlerine yolla. Haber versin," dedi binbaşı.

"Bu biraz zalimce değil mi efendim?"

"Elbette öyle. Çünkü bu artık *siyaset*."

Lord Albert Selachii partilerden fazla hoşlanmazdı. Çok fazla siyaset vardı. Bu partiden ise özellikle hoşlanmamıştı, çünkü bu, Lord Winder'la aynı odada bulunması anlamına geliyordu. Lord Albert içten içe, Lord Winder'ın Fena Tiplerden olduğuna inanıyordu. Onun kişisel sözlüğüne göre bundan daha büyük hakaret yoktu. Daha kötüsü, ondan kaçınmaya çalışırken bir yandan da Lord Venturi'den kaçınmaya çalışıyordu. İki aile, aşırı bir nezaketle nefret ediyordu birbirlerinden. Lord Albert bu nefreti hangi tarihsel olayın başlattığından emin değildi ama açık ki *önemli* bir olaydı, yoksa bu şekilde sürdürülmesi aptalca olurdu, değil mi? Selachiiler ve Venturiler dağ klanları olsalar, kan davası yürütüp savaşırlardı. Ama şehrin en önde gelen ailelerinin ikisi olduklarından, sosyal kader eseri aynı mekânda bulunmak zorunda kaldıkları her seferinde tüyler

ürpertici, kan dondurucu, buz gibi bir nezaket gösteriyorlardı birbirlerine. Şimdi de Lord Albert Selachii, kahrolası partinin görece daha az tehlikeli siyasi boşluklarından dikkatle geçerken, Lord Charles Venturi ile yüz yüze gelmişti. *Adamla aynı tarafta savaşmak yeterince kötü zaten*, diye düşündü Lord Albert, *kalitesiz şarap eşliğinde bir de sohbet etmem gerekmemeli!* Fakat şu anda partideki akıntılar, nezaketsizlik göstermeden kaçabilmesi için bir yol sunmuyordu ona. Ve ilginç bir şekilde, Ankh-Morpork sosyetesinin görgü kurallarına göre, dostlarınızı dilediğinizce küçük düşürebilirdiniz ama en kötü düşmanınıza nezaketsizlik etmek görgüsüzlüğün zirvesiydi.

"Venturi," dedi, kadehini dikkatle hesaplanmış şekilde birkaç milim kaldırarak.

"Selachii," dedi Lord Venturi, aynı şeyi yaparak.

"Tam bir parti," dedi Albert.

"Kesinlikle. Görüyorum ki ayakta duruyorsun."

"Kesinlikle. Görüyorum ki sen de."

"Kesinlikle. Kesinlikle. Lafı gelmişken, pek çok başkasının da aynısını yaptığını fark etmeden geçemedim."

"Gerçi yatay pozisyonun da kendi avantajları yok değil, örneğin uyurken olduğu gibi," dedi Albert.

"Mutlaka. Ama açık ki bu, burada yapılacak bir şey değil."

"Ah, kesinlikle. Kesinlikle."*

Muhteşem bir mor elbise giymiş, gülümsemesi kendinden önce gelen dinç görünüşlü bir hanımefendi balo salonunda yaklaştı.

"Lord Selachii?" dedi elini uzatarak. "Bizi güruhlardan korumak konusunda harika iş çıkardığınızı duydum."

Lord Selachii, sosyal otomatik pilottaymış gibi kaskatı eğildi.

* Selachiiler ve Venturiler bu gibi durumlarda, anlaşmazlığa yol açması imkânsız konularda konuşmaya özen gösterirlerdi. İki ailenin tarihi düşünülünce geriye çok az konu kalıyordu.

Cüretli kadınlara alışık değildi ve bu kadın pürcüretti. Bununla birlikte, Venturi'yle sohbet için kullanabileceği güvenli konular da tükenmişti.

"Maalesef müşerref olamamıştım madam?" diye mırıldandı.

"Kesinlikle!" dedi Madam ve Selachii'ye öyle parlak bir gülümseme bahşetti ki adam onun ne demek istediğini analiz edemedi. "Bu etkileyici asker beyefendi kim peki? Silah arkadaşınız mı?"

Lord Selachii şaşaladı. Erkekleri kadınlara takdim etmek gerektiği düşüncesiyle yetiştirilmişti ve bu güleç hanımefendi henüz ona adını...

"Leydi Roberta Meserole," dedi kadın. "Çoğu kişi bana Madam diye hitap eder. Ama dostlarım bana Bobbi der."

Lord Venturi topuklarını birbirine çarparak tıkırdattı. İdrak yeteneği "silah arkadaşından" daha hızlıydı ve karısı da zaten, mevcut dedikoduları ona her zaman aktarırdı.

"Ah, siz Genua'dan gelen hanımefendi olmalısınız," dedi, Madam'ın elini tutarak. "Hakkınızda çok şey duydum."

"İyi şeyler mi?" dedi Madam.

Lord Venturi odanın karşı tarafına baktı. Karısı derin bir sohbete dalmış gibi görünüyordu. Lord Venturi, karısının radarının bir kilometre uzaktan yumurta kızartabileceğini acı deneyimlerle öğrenmişti. Fakat partide ikram edilen şampanya da pek güzeldi.

"Daha ziyade, pahalı şeyler," dedi ama bu, kastettiği kadar komik gelmedi. Madam yine de güldü. *Belki de gerçekten de esprili biriyimdir*, diye düşündü Lord Venturi. *Vay be, bu şampanya gerçekten mükemmel...*

"Bir kadın bu dünyada yaşayabilmek için elinden geleni yapmalı," dedi Madam.

"Bir 'Lord Meserole' olup olmadığını sorma cüretini gösterebilir miyim?" dedi Lord Venturi.

"Bu kadar erken bir saatte mi?" dedi Madam ve yine güldü.

Lord Venturi kendini onunla gülerken buldu. *Vay vay*, dedi kendi kendine, *espri yapmak sanıldığından çok daha kolaymış.*

"Hayır, elbette benim kastım..." diye başladı.

"Eminim öyledir," dedi Madam, yelpazesiyle ona hafifçe dokunarak. "Şimdi... sizi tekelime almamalıyım; ikinizi bazı dostlarımla konuşmak üzere götürmeliyim gerçekten."

Lord Venturi'nin dirençsiz kolunu tuttu ve yol gösterdi. Saygın kadınlar kendilerine Bobbi demeye başlamışsa kıyametin kopmak üzere olduğunu ve kopmasının da *gerektiğini* düşünen Selachii, surat asarak onları takip etti.

"Bay Carter'ın, bakır işinde büyük yatırımları var. Bay Jones da kauçukla ilgileniyor," diye fısıldadı Madam.

Grupta altı adam vardı ve hepsi de alçak sesle konuşmaktaydı. İki lord, yaklaşırlarken, birinin, "...böyle bir zamanda, *asıl* kime sadık olunması gerektiği sorgulanmalı gerçekten de," dediğini duydular. Sonra da, "Ah, iyi akşamlar Madam," hitabı geldi.

Madam, görünürde rastgele şekilde büfe masasına doğru yürürken, yolda pek çok başka beyefendi ile karşılaştı ve tıpkı iyi bir ev sahibesi gibi, onları da diğer küçük gruplara yönlendirdi. Yukarıdaki, salonu boylu boyunca aşan devasa kirişlere uzanmış biri olsa, burada bir düzen görebilirdi. Fakat onun bile, ne gördüğünü *bilmesi* gerekirdi.

Ataerkin düşmanı olanların tepesine kırmızı, yardakçısı olanların tepesine beyaz, iki arada bir derede kalanların tepesine de pembe benek konduğunu düşleyen biri, burada bir *dansın* sürdüğünü fark ederdi.

Beyazların sayısı çok değildi.

Pek çok kırmızı grup vardı ve bir gruptaki kırmızıların sayısı çoksa, beyazlar birer ikişer o gruba dâhil ediliyordu. Bir beyaz,

gruptan ayrılırsa, hemen alınıp götürülüyor; birkaç pembe bulunan ama daha ziyade kırmızılardan oluşmuş bir başka grubun sohbetine sürükleniyordu.

Sırf beyazlardan oluşan her sohbet, "Ah, ama sizi tanıştırmak istediğim biri var..." denerek nazikçe bir gülümsemeyle dağıtılıyordu veya en azından onların sohbetine pek çok kırmızı benek dâhil ediliyordu. Bu arada pembeler de incelikle bir kırmızı gruptan diğerine aktarılıyor, gittikçe daha *koyu* pembe oluyorlardı. Sonunda da bir kırmızının denetimi altında, aynı renkten başkalarına katılmalarına izin veriliyordu.

Kısacası, pembeler o kadar çok kırmızıyla ve o kadar *az* beyazla görüşüyordu ki beyazları muhtemelen tamamen unutuyorlardı. Beyazlar ise sürekli yalnız kaldıklarından veya kırmızılar ve koyu pembeler karşısında azınlığa düştüklerinden, sırf utançtan veya çevrelerine uyum gösterme arzusundan *kızarıyorlardı.*

Lord Winder tamamen kırmızılarca kuşatılmıştı, kalan birkaç beyaz ise dışlanmıştı. Winder, bir süre görev yaptıktan sonra tüm ataerklerin göründüğü gibi görünüyordu: çok fazla ziyafet çekmiş normal yapılı bir adam gibi nahoş ölçüde tombul, pembe ve çift çeneli. Oldukça serin de olsa, odada terliyordu. Gözleri ise bir o yana bir bu yana kayarak kusur, ipucu ya da avantaj arıyordu.

Madam büfeye ulaşmayı nihayet başardı. O sırada Dr. Follett, tabağına baharatlı yumurta almaktaydı. Bayan Rosemary Palm ise geleceğinin, gizemli bir biçimde karides kokan yeşil bir içle doldurulmuş acayip hamur işleri içerip içermemesi gerektiği konusunu münazara etmekteydi.

"Nasıl gidiyoruz?" dedi Dr. Follett, buzdan oyulmuş bir kuğuya hitaben.

"İyi gidiyoruz," dedi Madam, bir meyve sepetine. "Fakat hâlâ güçlük çıkaran dört kişi var."

"Onları tanıyorum," dedi doktor. "Hizaya geleceklerdir, güvenin bana. Başka ne yapabilirler ki? Burada bu oyuna alışığız biz. Kaybederken fazla yüksek sesle şikâyet edersen, oyuna bir daha davet edilmeyebileceğini biliriz. Ama yanlarına bazı sağlam dostlar yerleştireceğim. Kararlılıklarını biraz... pekiştirmek gerekebilir diye."

"Adam şüphelendi," dedi Bayan Palm.

"Ne zaman şüphelenmiyor ki?" dedi Dr. Follett. "Gidin ve onunla konuşun."

"*Yeni* en iyi dostumuz nerede doktor?" dedi Madam.

"Bay Snapcase biraz ötede, gözler önünde. Ama kusursuz arkadaşlarla birlikte sessiz sakin yemek yemekte."

Çift kanatlı kapı açıldığında döndüler. Pek çok başka misafir de döndü ve sonra herkes yine hemen geri döndü: Gelen, basit bir uşaktı. Uşak, Madam'ın yanına seyirtti ve bir şeyler fısıldadı. Sonra Madam iki askerî kumandanı işaret etti ve uşak da gidip iki lordun yanında endişeyle durdu. Aralarında kısa bir konuşma geçti ve ardından, uşak ve iki lord, Lord Winder'a selam bile vermeden çıktı.

"Ben gidip hazırlıklarla ilgileneyim," dedi Madam ve üç adamı takip ettiği hissini vermeden kapıya yöneldi.

Hole çıktığında pastanın yanında bekleyen iki hizmetkâr oyalanmayı bırakıp dikkat kesildiler. Koridorda devriye gezen bir nöbetçi, sorarcasına bir bakış fırlattı ona.

"Şimdi mi Madam?" dedi hizmetkârlardan biri.

"Ne? Ha. Hayır! Siz bekleyin." Madam, iki düşük düzeyli subayla hararetli hararetli konuşmakta olan kumandanların yanına gitti ve Lord Venturi'nin koluna girdi. "Hay tanrılar, Charles... bizi bu kadar erken mi bırakıyorsunuz?"

Lord Venturi, kadının onun ilk adını nereden bildiğini merak

etmedi. Bol bol şampanya içmişti ve şu anda belli bir yaşa gelmiş çekici bir kadının onun adını bilmemesi için hiçbir sebep göremiyordu.

"Şey, hâlâ direnen bir iki yer kalmış da," dedi. "Ama endişelenmenizi gerektirecek bir şey yok Madam."

"Koca Mary'yi yok ettiler efendim," dedi talihsiz haberci. "Bir de..."

"Binbaşı Mountjoy-Standfast bir avuç ahmak bekçi, sivil ve eli yabalı asker eskisini alt edemiyor mu yani?" dedi Lord Venturi. Altı metre yükseklikten aşağı fırlatılacak bir yabanın ne kadar hasar yaratabileceğine dair en ufak fikri yoktu.

"Mesele de bu efendim. Onlar asker *eskisi*. Bütün taktikleri..."

"Ya siviller? *Silahsız* siviller?" dedi Venturi.

Endişeli bir asteğmen olan haberci, "silahsız siviller" teriminin, bir elinde uzun bir kanca diğerinde et bıçağı tutan yüz kiloluk bir mezbaha işçisini de kapsadığını açıklayacak doğru sözcükleri bulamadı. Bir üniforma ve yalnızca kendilerine ait bir yatak uğruna askere yazılanlar, bu tür düşmanlarla karşılaşmayı beklemezdi.

"Özgürce konuşabilir miyim efendim?" diye denedi.

"Konuş bakalım!"

"Askerlerin içi el vermiyor efendim. Gözlerini kırpmadan Klatchlı öldürebilirlerdi, ama... Eh, eski askerlerin bazıları alaylardan efendim ve barikatların tepesinden çeşit çeşit şey bağırıyorlar. Pek çok asker de alaylardan gelmiş ve bu onlar için hiç iyi değil. Yaşlı hanımların bazıları da bağırıyor efendim ve... Şey, hiç öyle laflar duymamıştım. Dolly Kardeşler yeterince kötüydü efendim ama bu... çok fazla. Üzgünüm efendim."

İki lord pencereden dışarı baktı. Saray avlularında yarım alay asker vardı; günlerdir nöbet tutmaktan başka hiçbir şey yapmamış adamlardı bunlar.

"Biraz cesaret ve hızlı bir hücum," dedi Selachii. "Io aşkına, tek gereken bu! Çıbanın başını koparacaksın! Bu bir süvari aksiyonu değil Venturi. Ve ben, bu adamları götüreceğim. Taze kan."

"Selachii, emir aldık..."

"Her türlü emir aldık," dedi Selachii. "Ama düşmanın nerede olduğunu biliyoruz, değil mi? Burada yeterince nöbetçi yok mu? Bir ahmağın kaç korumaya ihtiyacı olur ki?"

"Biz öylece..." diye başladı Lord Venturi ama Madam, "Charles, beyefendinin başına herhangi bir şey gelmemesini sağlayacaktır eminim," dedi ve koluna girdi. "Ne de olsa kılıcı var..."

Birkaç dakika sonra Madam pencereden dışarı göz attı ve askerlerin sessizce uzaklaşmakta olduklarını gördü.

Bir süre izledikten sonra, koridorda devriye gezen askerin de ortadan kaybolmuş olduğunu fark etti.

Kurallar vardı. Bir Suikastçılar Loncanız varsa, herkesin bildiği ve asla ama asla* ihlal edilmeyen kurallar olmak *zorundaydı*.

Hakiki bir suikastçı, suikastçı gibi görünmeliydi: siyah giysiler, başlık, botlar vesaire. Her tür giysiyi giyebilseler veya her tür kılığa girebilseler, diğer herkes bütün gün küçük bir odada oturup kurulmuş bir arbaleti kapıya doğrultmaktan başka ne iş görebilirdi?

Kendini savunamayacak birini de öldüremezlerdi tabii. (Gerçi, senede on bin Ankh-Morpork dolarından daha fazla kazanan biri, otomatik olarak, kendini savunabilen veya savunabilecek kişiler tutabilen biri sayılırdı.) Ve hedefe bir şans vermek zorundaydılar.

Fakat bazılarına yardım etmek imkânsızdı. Şehrin kaç hükümdarının, sırf burunlarının dibindeki şansı göremedikleri, fazla ileri gittiklerini anlamadıkları, çok fazla düşman edinmeye aldırmadıkları, işaretleri okuyamadıkları, kabul edilebilir miktarda orta-

* Gerçi itiraf etmek gerekirdi ki bazen "asla" sözcüğünün de sınırları vardı.

lama parayı zimmetlerine geçirdikten sonra yürüyüp gitmeyi akıl edemedikleri için siyahlı adamlarca defnedilmiş olması üzücüydü. Makinenin durduğunu, dünyanın değişime hazır olduğunu ve aileleriyle daha fazla zaman geçirme vakitlerinin geldiğini (çünkü alternatifi *atalarıyla* vakit geçirmekti) fark edememişlerdi.

Elbette lonca, hükümdarları kendi adına defnedemezdi. O konuda da bir kural vardı. Onlar yalnızca ihtiyaç duyulduğunda oradaydılar.

Bir zamanlar, çok eskilerde, Fasulyeden Kral denen bir gelenek uygulanıyordu. Senenin belli bir gününde klanın tüm erkeklerine özel bir yemek sunulurdu. Yemeğin içinde tek bir küçük, sertleşene kadar fırınlanmış fasulye bulunurdu ve fasulye kime düşerse o kişi Kral olarak selamlanırdı. (Diş tedavisinden sonra tabii.) Oldukça ucuz bir sistemdi ve iyi işliyordu; muhtemelen, klanı asıl idare eden ve potansiyel adayları izleyen ufak tefek akıllı kel adamlar, doğru çanağa gizlice fasulye atmakta uzman olduklarından.

Ve ekinler olgunlaşırken, kabile refah içinde yaşarken ve toprak bereket saçarken Kral da rahat içinde hayatını sürdürürdü. Ama gel zaman git zaman ekinlere kıran girer, buz geri döner ve hayvanlar açıklanamaz bir biçimde kısır çıkardı; ufak tefek akıllı kel adamlar ise uzun bıçaklarını... Şey, genellikle ökseotu kesmek için kullandıkları bıçakları bilirlerdi. Doğru gece geldiğinde ise içlerinden biri mağarasına gider, tek bir küçük fasulyeyi dikkatle fırınlardı.

Elbette bu, insanlar uygarlaşmadan önceydi. Bugünlerde kimsenin fasulye yemesi gerekmiyordu.

İnsanlar *hâlâ* barikat üzerinde çalışıyordu. İş bir tür genel hobiye, grupça yapılan bir tür tamirat projesine dönüşmüştü. Bazıları su, bazıları kum dolu yangın kovaları çıkmıştı ortaya. Barikatın bazı

yerleri şehrin surları kadar aşılmazdı; özellikle de şehir surlarından sık sık taş aşırıldığından.

Şehirden zaman zaman davul sesleri ve nakledilen askerlerin gürültüleri geliyordu.

"Çavuş?"

Vimes aşağı baktı; sokağa inen merdivenin tepesinde bir yüz belirdi. "Ah, Bayan Battye? Bizimle olduğunu bilmiyordum."

"Sizinle olmak gibi bir niyetim yoktu ama sonra aniden bu koca duvar belirdi..."

Sandra ta tepeye kadar tırmandı. Küçük bir kova taşıyordu.

"Doktor Lawn selam söyledi. Nasıl oldu da hâlâ birilerini dövmedin diye soruyor," dedi kovayı bırakarak. "Üç masayı iyice ovalayıp temizlemiş, iki kova katranı kaynar hâlde bekletiyormuş, altı hanım da sargı bezi sarıyormuş; oysa şimdiye kadar burnu kanayan birinden başka kimseyi tedavi etmemiş. Onu hayal kırıklığına uğrattığını söylüyor."

"Ona *ha ha ha* dediğimi ilet," dedi Vimes.

"Sana kahvaltı getirdim," dedi Sandra; ve Vimes, aşağıda, görünmemeye çalışan ama bu konuda o kadar da büyük çaba göstermeyen delikanlılar olduğunu fark etti. Kıkırdıyorlardı.

"Mantar?" dedi.

"Yok," dedi kız. "Artık yarın olduğundan, dilediğin her şeye sahip olacağını söylemem istendi."

Vimes bir an, dünyanın onu nereye götürdüğünden emin olamayarak gerildi.

"Bir adet haşlanmış yumurta," dedi Sandra. "Ama Sam Vimes, muhtemelen rafadan sevdiğini ve ince ince kesilmiş kızarmış ekmek de isteyeceğini söyledi."

"Tıpkı kendisinin sevdiği gibi," dedi Vimes zayıfça. "İyi tahmin."

Vimes, atıp tutma niyetiyle yumurtayı havaya fırlattı ama bunun yerine, yaklaşan makasları düşündüren bir ses geldi ve havadan cıvık yumurta sarısı ile kabuk parçaları yağdı.

Sonra ok yaylımı başladı.

Sohbetteki ses düzeyi yükselmişti. Madam, Lord Winder'ın etrafındaki gruba yaklaştı. Büyü eseriymiş gibi, on saniye içinde gruptaki herkes, odanın karşısında *gerçekten* konuşmaları gereken birilerini gördü.

İkisi yalnız kaldı.

"Sen kimsin?" dedi Winder, karşısındaki kadının, üzerinde gizli silah taşıdığından korkan bir adamın dikkatiyle onu süzerek.

"Adım Madam Roberta Meserole, lordum."

"Genua'dan gelen mi?" Winder, alayla kıkırdamak istediğinde hep yaptığı gibi hıhladı. "Genua hakkında hikâyeler duydum."

"Ben de size birkaç tane anlatabilirim lordum," dedi Madam. "Ama şu anda, pasta zamanı."

"Evet," dedi Winder. "Bu gece bir suikastçı daha yakaladığımızı biliyor muydun? Uğraşıp duruyorlar hâlâ. On bir sene oldu ve *hâlâ* uğraşıyorlar. Ama ne kadar sinsi davranırlarsa davransınlar ben onları her seferinde yakalıyorum."

"Bravo lordum," dedi Madam. Karşısındakinin iliklerine dek çirkin, nahoş bir adam olmasının da faydası vardı. Bazı açılardan, işleri kolaylaştırıyordu.

Madam döndü ve el çırptı; şaşırtıcı şekilde, bu küçük ses, sohbetleri bıçak gibi kesti.

Salonun ucundaki çift kanatlı kapı açıldı ve iki borazancı belirdi. Kapının iki yanında pozisyon aldılar.

"Durdurun onları!" diye bağırdı Winder ve eğildi. İki koruması salonda koşarak gidip, ürkmüş adamların borazanlarını aldılar ve

patlamalarını veya tuhaf gazlar saçmalarını beklermiş gibi dikkatle tuttular.

"Zehirli oklar," dedi Winder, tatmin dolu bir sesle. "Ne kadar dikkatli olsam az, Madam. Bu işte, her gölgeyi izlemeyi öğrenirsin. Tamam, çalmalarına izin verin. Ama borazan yok. Boruların bana doğrultulmasından nefret ediyorum."

Salonun diğer ucunda şaşkın konuşmalar yükseldi ve sonra borazansız borazancılar geri çekilip becerebildiklerince ıslık çaldılar.

Pasta itilerek içeri getirilirken Lord Winder kahkaha attı. İnsan boyunda, katlı bir pastaydı ve iyice süslenmişti.

"Harika!" dedi lord, kalabalık alkışlarken. "Parti eğlenceleri her zaman hoşuma gitmiştir. Ben kesiyorum, öyle mi?"

Birkaç adım geriledi ve korumalarına başını salladı. "Kesin bakalım çocuklar."

Kılıçlar en üst kata defalarca saplandı. Korumalar Winder'a baktılar ve başlarını iki yana salladılar.

"Cüce diye bir şey de var, biliyorsunuz," dedi Lord Winder.

Korumalar ikinci katı kestiler ve kuru meyve, içyağı, badem ezmesi ve şekerlemeden fazla direnişle karşılaşmadılar.

"Çömelmiş olabilir?" dedi Winder.

Seyirciler, gülümsemeleri donmuş hâlde izlediler. Pastanın sağlam ve suikastçıdan yoksun olduğu anlaşıldıktan sonra çeşnicibaşı çağrıldı. Misafirlerin çoğu adamı tanıyordu; adı Spymould idi. Zamanında o kadar çok zehir yemişti ki artık her şeye karşı bağışıktı, öyle söyleniyordu. Hatta kondisyonunu korumak için her gün bir kurbağa yiyordu. Sırf hohlayarak gümüşü karartabildiği de söyleniyordu.

Spymould bir parça pasta aldı ve tavana bakarak düşünceli düşünceli çiğnedi.

"Hmm," dedi bir süre sonra.

"Ee?" dedi Winder.

"Üzgünüm lordum," dedi Spymould. "Hiçbir şey yok. İçinde bir parça siyanür olduğunu düşündüm ama maalesef yalnızca bademden var."

"Hiç mi zehir yok?" dedi ataerk. "Yenilebilir olduğunu mu söylüyorsun?"

"Eh, evet. Biraz kurbağa ekleseler daha güzel olurdu ama o yalnızca benim fikrim."

"Belki de hizmetkârlar artık servis yapabilir lordum?" dedi Madam.

"Hizmetkârların yemek servisi yapmasına güvenmem," dedi Winder. "Sinsi tiplerdir. İçine gizlice bir şeyler katabilirler."

"O zaman *benim* yapmama izin verir misiniz lordum?"

"Evet, tamam," dedi Lord Winder, pastayı dikkatle izleyerek. "Keseceğin dokuzuncu parçayı istiyorum." Ama sonra, enkazdan kıymetli bir şey kurtarırmış gibi, zaferle beşinci parçayı kaptı.

Pasta dağıtıldı. Lord Winder'ın, hizmetkârların yiyecek dağıtmasına dair itirazı pasta başkalarına dağıtılırken unutuldu ve böylece misafirler, kadim soruyu –yani ellerinde bir tabak ve bir kadeh tutarken aynı zamanda nasıl yemek yiyecekleri sorusunu– düşünürken kalabalık biraz dağıldı. Tabağın kenarına takılan ve kullananı dört yaşında bir çocukmuş gibi gösteren şu küçük bardak tutuculardan da yoktu. Bu şekilde yemek yemek büyük konsantrasyon gerektiriyordu ve herkesin neden ilginç ölçüde kendi içine kapanmış göründüğünü, bu açıklıyor olabilirdi.

Kapı açıldı. Salona biri girdi. Winder başını kaldırıp tabağının üzerinden baktı.

Siyahlara bürünmüş, başlıklı, maskeli, ince biriydi.

Winder bakakaldı. Etrafında konuşmalar yükseldi. Yukarıdan izleyen biri olsa yine, kalabalığın dalga gibi aralandığını ve kapıdan

ta Winder'a kadar geniş, boş bir yol bıraktığını fark ederdi. Winder, bacakları kıpırdamak istemiyormuşçasına yerinde kalmıştı.

Adam ona doğru yürürken ellerini arkasına uzattı ve iki eliyle iki küçük el arbaleti çekti. İki küçük *tik!* sesi duyuldu ve korumalar sessizce yere yığıldı. Sonra adam el arbaletlerini arkasına fırlattı ve yaklaşmaya devam etti. Ayakları ses çıkarmıyordu.

"Brv?" dedi Winder, gözlerini ondan ayıramadan. Pasta dolu ağzı açık kalmıştı. İnsanlar gevezeliğe devam etti. Bir yerlerde biri bir espri yaptı. Kahkahalar duyuldu ama belki normalde olacağından biraz daha tiz. Gürültü seviyesi daha da yükseldi.

Winder gözlerini kırpıştırdı. Suikastçılar böyle yapmazdı. Onlar gizlice dolaşırlardı. Gölgeleri kullanırlardı. Gerçek hayatta böyle bir şey olmazdı. Bu, düşlerde olan bir şeydi.

Adam şimdi tam önündeydi. Winder kaşığını düşürdü ve kaşık tangırdayarak yere çarpınca aniden sessizlik çöktü.

Bir kural daha vardı: Eğer mümkünse, defnedilecek kişiye suikastçının kim olduğu ve onu kimin gönderdiği söylenirdi. Lonca böylesinin adil olduğuna inanıyordu. Winder bunu bilmiyordu tabii ve reklamı yapılan bir kural da değildi ama yine de hissettiği dehşetin ortasında, gözleri iri iri açılmışken, doğru soruları sordu:

"Seni kim yolladı?"

"Şehirden geliyorum," dedi adam, ince, gümüşsü bir kılıç çekerek.

"Sen kimsin?"

"Beni... senin geleceğin olarak düşün."

Adam saplamak üzere kılıcı geri çekti ama çok geç kalmıştı. Dehşetin kendi hassas bıçağı, işini görmüştü. Winder'ın yüzü kızardı, gözleri daldı ve boğazından, pasta parçaları arasından, gıcırtı ile iç çekiş arası bir ses geldi.

Karanlık adam kılıcını indirdi, yankılı sessizlikte bir an izledi

ve sonra, "Böö," dedi. Ardından da eldivenli elini uzatarak ataerki itti.

Winder geriye devrildi, tabağı elinden düştü ve yer seramiklerine çarparak parçalandı.

Suikastçı, kansız kılıcını bir kol boyu uzakta tuttu ve yere, cesedin yanına bıraktı. Sonra döndü ve mermer zeminde yavaşça geri yürüdü. Çift kanatlı kapıyı arkasından kapattı, yankılar söndü.

Madam, ona kadar yavaşça saydı ve sonra çığlık attı. Bu kadar beklemek yeterli gelmişti.

Lord Winder ayağa kalktı. Başını kaldırıp siyahlara bürünmüş şekle baktı.

"Bir tane daha mı? *Sen* hangi delikten çıktın?"

BEN DELİKLERE SAKLANMAM.

Winder'ın zihni son birkaç senedir hissettiğinden daha bulanıksa da en azından *pastadan* emindi. Az önce pasta yiyordu ve şimdi pasta yoktu. Sislerin arasında gördü de pastayı; yakında duruyordu ama uzanmaya çalıştığında çok uzaklardaydı.

Sonra, belli bir gerçeği fark etti.

"Ha," dedi.

EVET, dedi Ölüm.

"Pastamı bitirecek zamanım bile yok mu?"

HAYIR. ARTIK *ZAMAN* YOK. PASTA İÇİN BİLE. SENİN İÇİN PASTA SONA ERDİ. PASTANIN SONUNA GELDİN.

Vimes'ın yanındaki duvara bir kanca çarptı gümleyerek. Barikat boyunca bağrışlar yükseldi. Sonra daha da fazla kanca yılan gibi kıvrılarak yükseldi ve tahtalara saplandı.

Evlerin çatılarında bir başka ok yağmuru takırdadı. Saldırganlar kendi taraflarını vurmak istemiyorlardı ama oklar aşağıdaki

sokakta sekiyor, kırılıyordu. Vimes bağrışlar ve zırha çarpan okların tangırtısını işitti.

Sonra bir ses duyarak döndü. Miğferli bir kafa onunkiyle aynı hizaya yükseldi ve altındaki yüz Vimes'ı görünce soldu.

"O *benim* yumurtamdı, seni piç!" diye haykırdı Vimes, adamın burnunu yumruklayarak. "Kızarmış ekmek de vardı!"

Adam geriye devrildi ve çıkan sese bakılırsa, barikata tırmanan diğerlerinin üzerine düştü. Kenarlık boyunca adamlar bağırıyordu.

Vimes copunu çıkardı. "Saldırın çocuklar!" diye bağırdı. "Coplarla! Sade ve basit! Parmaklarına vurun ve bırakın işi yerçekimi görsün! *Düşecekler!*"

Eğildi, tahtalara yaslandı ve barikatın ardını görebileceği bir delik aradı.

"Büyük mancınıklar kullanıyorlar," dedi, biraz ötede bir aralık bulmuş olan Sandra. "Bir de..."

Vimes onu geri çekti. "Sen neden hâlâ buradasın?" diye kükredi.

"Sokaktan daha güvenli çünkü burası!" diye bağırdı Sandra, onunla burun buruna gelerek.

"O kancalardan biri sana çarparsa, değil!" Vimes bıçağını kavradı. "Bunu al ve halat görürsen kes!"

Sallanan kenarlığın koruması altında seyirtti ama barikatı savunanlar iyi iş çıkarıyordu. Zaten o kadar da zor sayılmazdı. Zemin hizasındakiler, bulabildikleri büyük boşluklardan ateş ediyorlardı. Nişan almak kolay değildi ama olması da gerekmiyordu. İnsanları tedirgin edip dikkatlerini dağıtmak için okların uçuşması gibisi yoktur.

Tırmanmaya çalışanlar birbirlerine sokulmuştu aynı zamanda. Mecburdular buna. Geniş bir cephe hâlinde saldırmaya çalışırlarsa her birini selamlayan üç savunucu ile karşılaşırlardı. Bu yüzden

birbirlerinin yoluna çıkıyorlardı ve düşen her adam, yanında iki kişiyi daha götürüyordu. Barikat küçük aralıklar ve deliklerle doluydu ve mızraklı bir savunucu dışarıdan tırmanmaya çalışanları şiddetle dürtükleyebiliyordu.

Çok aptalca, diye düşündü Vimes. *Barikatı aşmak için bin adam gerekir ve onu da ancak, sona kalan elli kişi, kendilerinden öncekilerin cesetlerinin oluşturduğu yamaca tırmanarak başarabilir. Dışarıda birileri, bilindik "en güçlü noktalarına saldır ki ciddi olduğumuzu anlasınlar" fikriyle hareket ediyor. Aman tanrılar, savaşlarımızı böyle mi kazanıyorduk?*

O zaman, ben olsam böyle bir durumla nasıl başa çıkardım? Eh, "Kayağantaş, barikatı yık!" derdim ve savunucuların beni duyduğundan emin olurdum. Ben öyle yapardım işte. Oldu bitti.

Kenarlığın ilerisinden bir çığlık yükseldi. Bir kanca, bekçilerden birine denk gelmiş, adamı ahşaba sertçe çekmişti. Vimes onun yanına ulaştığında kancanın adamın plaka ve zincir zırhını deldiğini ve bir saldırganın, ipe tırmanmakta olduğunu gördü...

Bir eliyle saldırganın kılıç kolunu tuttu ve diğeriyle yumruk atarak adamın aşağıdaki kargaşaya düşmesine izin verdi.

Yaralanan bekçi, Nancyball'du. Yüzü mor-beyaza kesmişti, ağzı sessizce açılıp kapanıyordu ve kanı ayaklarının dibinde birikiyor, tahtalardan damlıyordu.

"O lanet şeyi çıkartalım," dedi Wiglet, kancayı yakalayarak.

Başlarının üzerinde oklar uğuldarken Vimes onu itti. "Hayır! Bu daha fazla hasara yol açabilir. Birkaç kişi çağır, onu *büyük dikkatle* aşağı indirsinler ve Lawn'a götürsünler." Vimes, Nancyball'un copunu kaptı ve barikata tırmanan bir başkasının miğferine indirdi.

"Hâlâ nefes alıyor çavuş!" dedi Wiglet.

"Evet, evet," dedi Vimes. İnsanların, arkadaşlarının cesedinde can görmeye ne kadar hevesli oldukları şaşırtıcıydı. "Bu yüzden

bir işe yara da onu doktora götür." Ve zamanında yeterince ölü görmüş biri olarak, içinden ekledi: *Eğer Lawn bu adamı iyileştirebilirse, kendi dinini kursa da olur.*

O sırada, barikatın tepesine tırmanmayı başarmış ve sonra yapayalnız olduğunu görmüş şanslı bir saldırgan, kılıcını çaresizce Vimes'a doğru salladı. Vimes yine işe koyuldu.

Ankh-Morpork bu işte iyiydi. Üstelik herkes, bu işte iyi olmayı, oturup konuyu falan tartışmadan öğrenmişti. Olaylar olmaz, *akardı*; yani "henüz olmadı" ile "çoktan icabına bakıldı bizim oğlan!" arasındaki değişim noktasını bulmak için bazen çok dikkatle bakmanız gerekirdi. Böyle yapılırdı işte. İcabına bakılırdı.

Bay Snapcase'in gelişinden yirmi dakika önceydi; usulünce yemin edip ataerk olarak atanmasından, büyü eseriymiş gibi *Lord* Snapcase olmasından ve Uzun Ofis'e yerleşmesinden ise yirmi beş dakika önce. Bu süreye, merhum Lord Winder için düzenlenen bir dakikalık saygı duruşu bile dâhildi. Lord Winder'ın cesedinin de icabına bakılmıştı.

Bazı hizmetkârlara, büyük tatsızlık yaratmadan kapı gösterilmişti ve Spymould'un kurbağa çiftliğini rahat rahat taşımasına dahi izin verilmişti. Fakat şömineleri dolduranlar, mobilyaların tozunu alanlar ve yerleri süpürenlerin kalmasına izin verilmişti, tıpkı daha önce de olduğu gibi; çünkü onlar lordlarının kim olduğuna dikkat etmezdi, muhtemelen bilmiyorlardı bile ve ne olursa olsun *faydalı* insanlardı ve süpürgelerin nerede saklandığını *biliyorlardı*. Lordlar gelir ve giderdi ama toz yine de birikirdi.

Ve şimdi yeni bir günün sabahıydı. Aşağıdan bakıldığında, eskilerinden farksız bir gündü.

Bir süre sonra biri *savaşa* dikkat çekti. Açık ki onun da icabına bakılması gerekiyordu.

Çatışmalar şimdi barikat boyunca sürüyordu fakat genel olarak hep aynı şekilde gidiyordu. Kuşatma merdivenleri getirilmişti, kenarlık boyunca pek çok yerde saldırganlar merdivenlere tırmanmayı başarmıştı ama asla bir yere yeterince adam ulaştıramıyorlardı. Savunucuların sayısı saldırganlarınkinden çok daha fazlaydı ve hepsi silahlı kuvvetlerden de değildi. Vimes'ın hızla öğrenmekte olduğu bir şey, yaşlı hanımların doğal hıncıydı: Askerlerle savaşırken en ufak centilmenlikten yoksundular. Bir ninenin eline mızrak verin, bir de mızrağı sokabileceği delik gösterin; diğer yandaki genç adamların başı büyük belada demekti.

Sonra bir ara Reg Shoe'ya ilham gelmişti: Pişmiş bifteği silah olarak kullanmayı akıl etmişti. Saldırganlar, sofrası biftek görmeyen evlerden geliyorlardı ve o aileler için et ana yemek değil, baharattı. Ve orada burada, karanlıkta, aşağı düşmüş yoldaşlarının inlemeleri ve bağırtıları eşliğinde merdivenlerin tepesine tırmanmayı başarmış adamların silahları, besili eski meslektaşlarınca ellerinden alınıyordu ve bu eski meslektaşlar kötü insanlar olmadıklarından, onları merdivenlerden aşağı yönlendiriyordu; işte orada, eski saldırganlara biftek, yumurta, kızarmış tavuk içeren yemekler ikram ediliyordu ve devrimden sonra her gün böyle yemek yiyecekleri vadediliyordu.

Gerçi Vimes bu haberin yayılmasını istemiyordu, çünkü yayılırsa şehir halkı tümden barikatın içine hücum edebilirdi...

Ama nineler, ah nineler... Cumhuriyet mahalleleri, asker alayları için doğal kaynaktı ve büyük aileler, sözü kanun olan *anaerkler*le doluydu. Çatışmalara verdikleri aralarda nineleri barikatların tepesine çıkartıp ellerine birer megafon tutuşturmak, neredeyse hile yapmak sayılırdı: "Orada olduğunu biliyorum Ron! Benim, ninen! Buraya bir daha tırmanırsan elimin tersiyle bir tane patlatırım,

görürsün! Bizim Rita selam söyledi bu arada, bir an önce eve dönmeni istiyor. Deden de yeni merhemi kullanmaya başladı, çok daha iyi şimdi! Artık haylazlığı bırak da gel!"

Pis bir numaraydı ve Vimes bu numarayla gurur duyuyordu. Bu tür mesajlar, karşı tarafın savaşkan ruhunu tüketme konusunda oklardan çok daha başarılıydı.

Bir süre sonra Vimes, iplerde ve merdivenlerde kimse kalmadığını fark etti. Aşağıdan bağrışlar ve inlemeler geliyordu ama ayakta kalmayı başarmış olanlar güvenli bir mesafeye çekiliyordu.

Ben olsam, diye düşündü, *sokağın yakınındaki evlerin mahzenlerine inerdim. Ankh-Morpork pürmahzendir. Ben olsam çürük duvarları deler geçerdim ve böylece, barikatların bu tarafındaki mahzenlerin yarısı* benim *adamlarımla dolmuş olurdu.*

Gerçi dün gece adamlarıma, bulabildikleri bütün mahzen kapılarını çivilemelerini ve sürgülemelerini emrettim. Fakat kendimle savaşmıyorum ne de olsa, değil mi?

Tahtaların arasındaki aralıklardan baktı ve bir adamın, enkazın ve inleyen adamların arasında dikkatle yaklaşmakta olduğunu görünce şaşırdı. Adamın elinde beyaz bayrak vardı. Zaman zaman durup bayrağı sallıyor ama *Yaşa!* diye bağırmıyordu.

Adam barikata yaklaşabildiğince yaklaştığı zaman, "Ee... pardon?" diye seslendi.

Tahtaların arkasında Vimes gözlerini yumdu. *Aman tanrılar*, diye düşündü.

"Evet? Sana nasıl yardımcı olabiliriz?" diye seslendi aşağıya.

"Sen kimsin?"

"Gece Bekçilerinden Çavuş Keel. Sen?"

"Asteğmen Harrap. Ee... kısa bir ateşkes talep ediyoruz."

"Neden?"

"Yaralılarımızı alıp götürebilelim diye."

Savaş kuralları ha, diye düşündü Vimes. *Şeref meydanı... Aman tanrılar...*

"Sonra?" dedi.

"Pardon?"

"Ondan sonra ne olacak? Yine savaşmaya mı başlayacağız?"

"Ee... size kimse söylemedi mi?" dedi asteğmen.

"Neyi söylemedi mi?"

"Biz de yeni duyduk aslında. Lord Winder öldü. Lord Snapcase yeni ataerk oldu."

Yakındaki savunucular arasında bir tezahürat yükseldi ve aşağıdakilerce yankılandı. Ama olayı kurcalamasa, Vimes Vimes olmazdı.

Seslendi: "Yer değiştirmek ister misiniz o zaman?"

"Ee... ne?"

"Yani siz barikatı savunurken bizim saldırmamızı ister misiniz?"

Vimes, savunucuların kahkahalarını işitti.

Bir duraksama oldu. Sonra genç adam, "Ee... neden?" dedi.

"Çünkü, yanılıyorsam düzelt ama, biz şimdi resmî hükümetin sadık destekçileriyiz ve siz de meşruluğunu yitirmiş bir idarenin asi kalıntılarısınız. Haksız mıyım?"

"Şey... sanırım biz, ee... Geçerli emirler almıştık ve..."

"Yüzbaşı Swing diye bir adam duydun mu?"

"Ee... evet..."

"O da geçerli emirler aldığını düşünüyordu," dedi Vimes.

"Şey... öyle mi?"

"Ama sonra ne de şaşırdı! Neyse, tamam. Ateşkes. Kabul ediyoruz. Benim delikanlıların size yardım etmesini ister misiniz? Burada bir doktorumuz da var. Çok iyi bir doktordur. Henüz hiç çığlık duymadım."

"Şey... teşekkür ederim efendim." Genç adam selam çaktı.

Vimes onun selamına karşılık verdi, sonra gevşedi ve savunucular a döndü. "Tamam çocuklar! Silahları indirin. Silahınız yoksa da *çalın*."

Merdivenden indi. Eh, demek hepsi buydu. Bitmişti. *Çanları çalın, sokaklarda coşup oynayın...*

"Çavuş? Yaralıları taşımalarına yardım etmek konusunda ciddi miydin?" dedi merdivenin dibinde duran Sam.

"Olan biten diğer her şey kadar mantıklı bu da," dedi Vimes. "Onlar da bizim gibi şehir çocuğu, onlara yanlış emir verilmesi onların suçu değil." *Hem, akıllarını da karıştırır bu*, diye düşündü, *bütün bunların neden yaşandığını merak etmelerine yol açar...*

"Yalnız... Nancyball öldü çavuş."

Vimes derin bir nefes aldı. Yukarıda, dingildek barikatın üzerindeyken de biliyordu bunu zaten ama yine de sesli olarak söylenmesi şok ediciydi.

"Onlarda da sabahı görmeyecek adamlar vardır herhâlde," dedi.

"Evet ama onlar *düşmandı*, çavuş."

"Gerçek düşmanın kim olduğunu düşünmek, her zaman değerli bir uğraştır," dedi Vimes, barikatı çekiştirerek.

"Bana kılıç saplamaya çalışan bir adam mı?" dedi Sam.

"Bu iyi bir başlangıç," dedi Vimes. "Ama biraz daha az odaklanmanın faydalı olduğu zamanlar da vardır."

Uzun Ofis'te Snapcase ellerini bir araya getirdi ve işaretparmaklarını ön dişlerine dokundurdu. Önüne bir sürü evrak serilmişti.

"Ne yapmalı, ne yapmalı..." dedi düşünceli düşünceli.

"Her zamanki gibi, genel af ilan etmek lazım lordum," dedi Bay Slant. Avukatlar Loncası'nın başkanı olarak Bay Slant şehrin pek çok liderine danışmanlık etmişti. Aynı zamanda bir zombiydi ama

bu, kariyerine zarar vermek bir kenara, faydalı bile olmuştu. Emsal teşkil eden davalar bizzat onun davalarıydı. İşlerin nasıl yürümesi gerektiğini biliyordu.

"Evet evet, elbette," dedi Snapcase. "Temiz bir başlangıç. Elbette. Geleneksel bir ifade tarzı vardır kuşkusuz?"

"Aslında, lordum... metin tam burada."

"Evet evet. Ama bana... şu barikattan bahseder misin biraz? Hâlâ ayakta olandan?" Ofisinde toplanmış kalabalığa baktı.

"Ondan haberiniz var mı efendim?" dedi Follett.

"Benim de kendi muhbirlerim var, biliyorsun," dedi Snapcase. "Epey heyecan yarattı, değil mi? Adamın teki, oldukça akıllıca bir savunma gücü topladı, şehrin yaşamsal organlarıyla ilişkimizi kesti, Yüzbaşı Swing'in örgütünü dağıttı ve her tür hücuma direndi. Üstelik adamın basit bir çavuş olduğunu işittim."

"Terfi ettirilmesini önerebilir miyim?" dedi Madam.

"Ben de *tam olarak* aynı şeyi düşünüyordum," dedi Snapcase, küçük gözleri parlayarak. "Sonra bir de adamları meselesi var. Sadık mıdırlar?"

"Görünüşe göre öyle efendim," dedi Madam. Dr. Follett ile şaşkın şaşkın bakıştılar.

Snapcase içini çekti. "Tamam. Zaten, üstüne sadık olduğu için bir asker cezalandırılamaz, değil mi? Özellikle de bu zor zamanlarda. Onlara karşı resmî olarak harekete geçmek için sebep yok yani."

Gözler yine buluştu. Dünyanın kaydığı duygusunu hepsi hissetmişti.

"Ama Keel olmaz," dedi Snapcase, ayağa kalkıp yelek cebinden enfiye kutusunu çıkararak. "Bir *düşünün* rica ederim. Hangi hükümdar böyle bir adamın varlığına tahammül eder? Bütün bunları birkaç gün içinde başardı, öyle mi? Yarın ne yapmaya karar

verebileceğini düşünmekten korkuyorum. Bunlar hassas zamanlar. Basit bir çavuşun her kaprisine tutsak mı olacağız? Keel gibi birinin *kendi* bildiğini okumasına izin veremeyiz. Dahası, biliyorsunuz ki Özel Kuvvetler işimize yarayabilirdi. Uygun bir biçimde yeniden eğitildikten sonra, açık ki."

"Onu terfi ettirmek istediğinizi söylediniz sanıyordum?" dedi Dr. Follett açık sözlülükle.

Lord Snapcase bir çimdik enfiye çekti ve gözlerini bir iki kez kırpıştırdı. "Evet," dedi. "Terfi ettirip, tabiri caizse... ona ebediyet kazandıracağız."

Odadaki kalabalık sessiz kaldı. Birkaçı dehşete kapılmıştı, bazıları ise etkilenmişti. Hayata karşı belli bir pragmatik yaklaşım geliştirmeden Ankh-Morpork'un zirvesinde kalamazdınız ve Snapcase o yaklaşımı övgüye değer bir hızla geliştirmişti.

"Barikat hâlâ sökülmekte mi?" dedi ataerk, enfiye kutusunu *tık!* diye kapatarak.

"Evet lordum," dedi Dr. Follett. "Genel af yüzünden," diye ekledi, sırf sözcük tekrar edilmiş olsun diye. Suikastçılar Loncası, mevcut kurallara ek olarak bir de *şeref* kanununa sahipti; tuhaf bir kanundu, loncanın ihtiyaçlarına uyacak şekilde dikkatle oluşturulmuştu ama yine de bir kanundu. Korumasız olanları veya hizmetkârları öldürmezdiniz, öldürdüğünüz kişileri yakın mesafeden öldürürdünüz ve sözünüzü tutardınız. Bu ise kabul edilemez bir şeydi.

"Harika," dedi Snapcase. "İdeal zamanlama. Sokaklar dolu. Kargaşa var. Yeniden yapılanmamış unsurlar, yaşamsal mesaj iletilmemiş, sol el sağ elin yaptığından habersiz, durumun yarattığı güçlükler, üzücü bir durum... Hayır sevgili doktor, sizin loncanızdan herhangi bir şey talep etmeyeceğim. Neyse ki, şehre sadakatleri biraz daha... *az* koşullu olan kişiler tanıyorum. Evet. Ve şimdi,

lütfen... yapacak çok iş var. Daha sonra sizinle tekrar bir araya gelmeyi dört gözle bekliyorum."

Kalabalık nazikçe ama kararlılıkla odadan çıkarıldı ve kapılar arkalarından kapatıldı.

"Eski tas eski hamam, bir tek hamamcı farklı," diye mırıldandı Dr. Follett, koridordan geçerlerken.

"*Ave! Duci novo, similis duci seneci*," diye mırıldandı Bay Slant, ancak bir zombinin başarabileceği kadar ifadesiz bir sesle. "Ya da okulda bizim dediğimiz gibi: *Ave! Bossa nova, similis bossa seneca!*" Küçük bir okul müdürü kahkahasıyla güldü. Ölü diller onun memleketiydi. "Elbette, gramer açısından tamamen doğ..."

"Anlamı nedir peki?" dedi Madam.

"*İşte yeni patron, eski patronla aynı*," diye mırıldandı Dr. Follett.

"Ben *sabır* öneririm," dedi Slant. "Adam işinde yeni. Alışabilir. Şehir, sorunlara rağmen çalışmakta iyidir. Adama zaman verin."

"Biz de kararlı birini istiyoruz," dedi, seyirten kalabalıktan biri.

"Ama biz *doğru* şeylere karar veren birini istemiştik," dedi Madam. Kalabalığı itip kakarak öne çıktı ve ana merdivenden telaşla inip bir bekleme odasına daldı.

O içeri girince Bayan Palm ayağa kalktı. "Onlar..." diye başladı.

"Havelock nerede?" diye sordu Madam.

"Buradayım," dedi Vetinari, perdelerin yanındaki gölgelerden sıyrılarak.

"Arabamı al. Keel'ı bul ve uyar. Snapcase onun öldürülmesini istiyor!"

"Ama, nerede..."

Madam, titrek parmağını tehditkârca uzattı. "Dediğimi yap, yoksa teyzen sana lanet okuyacak!"

Kapılar kapandığında Lord Snapcase kapı kanatlarına bir süre baktı ve sonra zilin düğmesine basarak başkâtibi çağırdı. Adam özel bir kapıdan içeri süzüldü.

"Herkes yerleşti mi?" dedi Snapcase.

"Evet lordum. İlginizi bekleyen bazı konular var."

"Olduğuna inanan kişiler bulunduğuna eminim," dedi Snapcase, sandalyesinde arkasına yaslanarak. Ağırlığını bir o yana bir bu yana kaydırdı. "Bu şey dönüyor mu?"

"Sanmıyorum efendim. Ama bir saat içinde yetenekli bir döndürücü getirtirim."

"Güzel. Şimdi, diğer şey neydi... Ah evet. Söyle bana, Suikastçılar Loncası'nda umut vadeden adamlar var mı?"

"Eminim vardır lordum. Bunlardan, diyelim ki... üçü hakkında dosyalar hazırlamamı ister misiniz?"

"Olur."

"Peki lordum. Lordum, muhtelif kişiler acilen sizinle..."

"Beklesinler. Artık ataerk olduğumuza göre, keyfini çıkarmakta kararlıyız." Snapcase kapıya bakmaya devam ederek parmaklarını masanın kenarında bir an tıkırdattı. "Görevi kabul konuşmam hazır mı? Winder'ın beklenmedik ölümü karşısında çok üzgünüz, aşırı çalışıyordu, yepyeni bir yöne dönüyoruz vesaire. Eski düzenin en iyi taraflarını korurken yeniliklerin en iyilerine kucak açacağız, tehlikeli unsurlara dikkat, fedakârlıklarda bulunmak gerek falan filan. Ve tabii, şehrin çıkarına birlik olacağız. Tamam?"

"Kesinlikle efendim."

"Çavuş Keel'ın trajik ölümüne özellikle üzüldüğümü de ekle; şanına layık bir anıtın, farklı görüşler besleyen bütün vatandaşları birleştireceğini umuyoruz, vesaire vesaire."

Kâtip birkaç not aldı. "Pekâlâ efendim," dedi.

Snapcase ona gülümsedi. "Selefim için çalıştığın hâlde seni neden yanıma aldığımı merak ediyorsundur herhâlde ha?" dedi.

"Hayır efendim," dedi kâtip, başını kaldırmadan. Merak etmiyordu; çünkü bir, nedenini çok iyi biliyordu ve iki, merak etmemenin en güvenlisi olduğuna inandığı belli konular vardı.

"Çünkü yetenek gördüğümde tanırım," dedi Snapcase.

"Çok naziksiniz efendim," dedi kâtip rahatça.

"Pek çok ham cevher, cilalanarak mücevhere dönüştürülebilir."

"Kesinlikle lordum," dedi kâtip ve içinden de, *Kesinlikle lordum,* diye geçiriyordu, çünkü *düşünmemenin* de en güvenlisi olduğuna inandığı şeyler vardı ve *Göt herife bak,* bunlardan biriydi.

"Yeni muhafız yüzbaşım nerede?"

"Yüzbaşı Carcer arka avluda sanırım lordum. Adamlarına açık bir dille tembihlerde bulunuyor."

"Ona söyle, *hemen* buraya gelsin," dedi Snapcase.

"Elbette efendim."

Barikatı sökmek zaman alıyordu. Sandalye bacakları, keresteler, yatak çerçeveleri, kapılar ve kütükler iç içe geçip dolaşık bir yığın oluşturmuştu. Ve her parça başka birine ait olduğundan ve Ankh-Morpork ahalisi bu tür şeylere önem verdiğinden, barikat kolektif münazaralar eşliğinde sökülüyordu. Tabii bunun bir sebebi de, ortak davaya üç bacaklı bir tabure bağışlamış insanların bile yığından eksiksiz bir yemek sandalyesi takımı almaya çalışmasıydı.

Sonra bir de trafik vardı. Şehrin dışında durdurulmuş arabalar, yumurtalardan civciv çıkmadan ve sütler dönüşüm geçirip yolun geri kalanını yürüyerek tamamlamadan önce hedeflerine ulaşmaya çalışıyordu. Ankh-Morpork'un bir trafik sistemi olsa, çoktan tıkandığı söylenebilirdi ama olmadığından, Çavuş Colon'un deyimiyle, "Kimse yerinden kıpırdayamıyor, çünkü herkes herkesin yolunu

tıkıyor," şeklinde açıklanabilirdi. (Bu cümle doğruydu tabii fakat pek de havalı bir açıklama değildi.)

Barikatın söküm işine bazı bekçiler de katılmıştı ama onlar daha ziyade, sinirli mal sahipleri arasında çıkan kavgaları ayırmakla meşguldü. Fakat bir grup bekçi, Kahramanlar Sokağı'nın ucunda, Burun'un bir yemek masasının üstüne bir kakao semaveri yerleştirdiği yerde toplanmıştı. Aslında, yapacak o kadar da çok iş yoktu. Birkaç saat önce savaşıyorlardı, şimdiyse sokaklar o kadar kalabalıktı ki devriye gezmek bile imkânsızdı. Her iyi bekçi bilirdi ki, kafası çalışan adamın kimsenin yoluna çıkmadığı zamanlar vardır. Sohbetler de, bir zaferi takip eden türden sorular etrafında dönüyordu, örneğin 1) ikramiye verecekler mi? ve 2) madalya verecekler mi? ve alternatif olarak, ki bekçilerin aklından hiç çıkmayan bir soruydu bu 3) bu yüzden başımız belaya girecek mi?

"Genel af ilanı demek, başımız belaya girmeyecek demek," dedi Dickins. "Herkes hiçbir şey olmamış gibi davranacak demek."

"Tamam o zaman," dedi Wiglet. "Madalya alacak mıyız? Yani biz..." Odaklandı "...*özgürlüğün* yiğit savunucuları idiysek, bence madalya almamız gerek."

"Tüm şehre barikat kurmalıydık bence," dedi Colon.

"Evet Fred," dedi Burun, "ama o zaman bu, kötü insanların da, hnah, burada bizimle olduğu anlamına gelirdi."

"Evet ama idare *bizde* olurdu," dedi Colon.

Çavuş Dickins piposunu çekiştirdi ve, "Çocuklar, boş boş konuşuyorsunuz," dedi. "Savaştık ve işte buradasınız, hepinizin kolu bacağı yerinde, tanrıların güzelim gün ışığında yürüyorsunuz. *Kazanmak* demek bu. Kazandınız, anlıyor musunuz? Geri kalan her şey, pastanın üzerindeki krema yalnızca."

Bir süre kimse konuşmadı. Sonra genç Sam, "Ama Nancyball kazanamadı," dedi.

"Toplam beş adam kaybettik," dedi Dickins. "İkisine ok isabet etti, biri barikattan düştü, biri kazayla kendi gırtlağını kesti. Olur öyle şeyler."

Ona baktılar.

"Ah, olmayacağını mı sanıyordunuz?" dedi Dickins. "Bir sürü endişeli insan, keskin silahlar ve bol bol koşuşturma bir araya geldiğinde, olur. Düşmandan seksen kilometre uzaktayken bile ne zayiatlar verilebiliyor, duysanız şaşarsınız. İnsanlar *ölür.*"

"Nancyball'un annesi var mıydı?" dedi Sam.

"Onu ninesi büyütmüştü ama o da öldü," dedi Wiglet.

"Başka akrabası?"

"Bilmem... Onlardan hiç bahsetmezdi. Aslında... hiçbir şeyden bahsetmezdi," dedi Wiglet.

"Yapacağınız şey şu: Para toplayacaksınız," dedi Dickins kararlılıkla. "Cenaze çelengi, tabut falan için. Başkalarının yapmasına izin vermeyeceksiniz. Bir şey daha var..."

Vimes adamlardan biraz uzakta oturmuş, sokağı izliyordu. Her yerde savunucu, asker ve bekçi grupları vardı. Dibbler'dan börek alan bir adamı izledi, başını iki yana salladı ve sırıttı. Bedava biftek verseniz almadıkları bir günde Dibbler'dan börek alanlar hâlâ vardı. Bu bir satıcılık zaferiydi ve şehrin, körelmişliğiyle ünlü tat alma duyusunun işaretiydi.

Şarkı başladı. Bir ağıt mıydı yoksa bir zafer marşı mı, bilmiyordu. Fakat Dickins başlatmıştı ve geri kalanlar da katılmıştı; her adam, yalnızmış ve geri kalanların farkında değilmiş gibi söylüyordu.

"*...bak küçük melekler, yükseliyor göklere...*"

Diğerleri de ezgiyi taklit ediyordu.

Reg Shoe bayrağa sarılmış, şimdilik tartışmalı olmayan bir barikat parçasının üzerinde tek başına oturuyordu. O kadar perişan görünüyordu ki Vimes gidip onunla konuşma dürtüsü hissetti.

"...*yükseliyor göklere! Nasıl yükseliyorlar göklere, göklere?*"

"Gerçekten güzel olurdu çavuş," dedi Reg, başını kaldırarak. "Gerçekten. İnsanların özgürce nefes alabileceği bir şehir..."

"...*göklere! KIÇ yukarı yükseliyorlar göklere! Bak küçük melekler, yükseliyor...*"

"Özgürce *hırıldayabileceği*, Reg," dedi Vimes, yanına oturarak. "Burası Ankh-Morpork." *O dizeyi hep bir ağızdan söylediler*, diye düşündü, şarkıya kulak vermekte olan bir parçası. *Böyle yapmaları tuhaf. Ya da belki değildir.*

"Evet, tabii, şakaya vur. Herkes komik olduğunu düşünüyor," dedi Reg ayaklarına bakarak.

"Bunun bir faydası olur mu bilmem Reg ama ben de rafadan yumurtamı yiyemedim," dedi Vimes.

"Peki şimdi ne olacak?" dedi Reg. Acılarına o kadar boğulmuştu ki Vimes'ın durumuna acıyamıyordu. Aslında onu duymamıştı bile.

"*Bak küçük melekler, yükseliyor göklere...*"

"Gerçekten bilmiyorum. Bir süreliğine işler düzelir sanırım. Ama bilemiyorum..."

Vimes durdu. Sokağın uzak ucunda, ufak tefek, buruşuk bir yaşlı adam, trafikten bihaber, bir kapı eşiğini süpürüyordu.

Vimes ayağa kalktı ve baktı. Ufak tefek adam onu gördü ve el salladı. O anda, eski barikattan parçalar yüklenmiş bir başka araba gürleyerek yoldan geçti.

Vimes dümdüz yere yattı ve bacaklar ve tekerlekler arasından baktı. Evet, hafifçe çarpık bacaklar, aşınmış sandaletler hâlâ oradaydı. Araba geçip gittikten ve Vimes koşarak sokağı geçtikten sonra da oradaydı; arkadan gelen ve hiç fark etmediği araba onu devireyazdığında da orada olabilirdi ama Vimes oraya vardığında kesinlikle gitmişti.

Vimes o güneşli sabahta, o kalabalık sokakta, yaşlı adamın az önce durduğu yerde durdu ve gecenin, üzerine çöktüğünü hissetti. Ensesindeki tüyler diken diken olmuştu. Etrafındaki konuşmalar yükseldi ve kulaklarında bir şamataya dönüştü. Işık fazla parlaktı. Gölgeler yoktu ve şimdi Vimes gölgeleri arıyordu.

Arabalardan kaçınarak karşıdan karşıya geçti ve şarkı söyleyen adamların yanına varıp onları susturdu.

"Hazırlanın," diye hırladı. "Bir şey olacak."

"Ne, çavuş?" dedi Sam.

"Kötü bir şey sanırım. Bir saldırı belki." Vimes sokağı tarayarak... Ne arıyordu? Süpürgesi olan ufak tefek adamlar mı? Sahne, çatışma öncesinden bile daha huzurluydu, çünkü olacak olanlar olmuştu. İnsanlar sorun çıkmasını bekleyerek sokakta oyalanmıyordu artık. Yalnızca genel hareketlilik vardı.

"Alınma ama çavuş," dedi Dickins, "bana her şey yeterince huzurlu görünüyor. *Genel af* ilan edildi çavuş. Artık kimse savaşmıyor."

"Çavuş! *Çavuş!*"

Hepsi döndüler. Nobby Nobbs koşa koşa, sıçrayıp kayarak yaklaşıyordu. Çocuğun dudaklarının bir mesajı şekillendirdiğini gördüler ama bir araba dolusu domuzun ciyaklaması, sesini boğdu.

Bekçi Yardımcısı Sam Vimes çavuşunun yüzüne baktı. "*Yanlış* bir şey var gerçekten," dedi. "Çavuşa bakın!"

"Eh, ne var?" dedi Fred Colon. "Gökyüzünden dev bir kuş falan mı çullanacak?"

Bir gümleme duyuldu. Wiglet nefesini içine çekti. Bir ok göğsüne saplanmış, diğer yandan çıkmıştı.

Bir başka ok Vimes'ın başının hemen üzerinde duvara saplanarak tozlar yağdırdı.

"İçeri girin!" diye bağırdı Vimes. Arkalarındaki dükkânın kapısı açıktı ve Vimes içeri daldı. İnsanlar peşinden içeri doluştu. Dışarıda okların gürültüsü duyuldu. Bir iki çığlık yükseldi.

"Genel af ha?" dedi Vimes. Dışarıda, gürleyerek geçen arabalar durmuştu ve dükkânın buzlu camlı vitrininin ışığını keserek dükkâna geçici olarak kalkan olmuştu.

"O zaman... bazı ahmaklar olmalı," dedi Dickins. "Asiler belki?"

"Neden? Asla o kadar çok asi olmadı, bunu *biliyoruz!* Hem, onlar kazandı!" Şimdi dışarıdan, arabaların ötesinden bağrışlar geliyordu. Yolu tıkamak için bir yük arabası gibisi yoktu...

"Karşı devrimciler o zaman?" diye tahmin yürüttü Dickins.

"Ne yani, Winder'ı yeniden başa getirmek isteyen insanlar mı?" dedi Vimes. "Eh, seni bilmem ama *ben* olsam onlara katılırdım." Dükkânda etrafına bakındı. Her yer tıka basa malla doluydu. "Bütün bu insanlar kim?"

"'İçeri' dedin ya çavuş?" dedi bir asker.

"Evet ve söylemene bile gerek yoktu, çünkü üzerimize ok yağıyordu," dedi bir başka asker.

"Ben gelmeyecektim ama akıntıya karşı yüzemedim," dedi Dibbler.

"Ben dayanışma göstermek istedim," dedi Reg.

"Çavuş, çavuş! Benim çavuş!" dedi Nobby ellerini sallayarak.

Sert ve otoriter bir sesin, diye düşündü Vimes, *insanın başını nasıl belaya sokabildiği hayret verici...* Dükkâna doluşmuş otuz kadar insan vardı ve yarısını tanımıyordu.

"Siz beylere yardımcı olabilir miyim?" dedi tiz, titrek, küçük bir ses, arkasından. Vimes döndü ve tezgâhın arkasına büzülmüş, siyahlar içinde, çok ufak tefek, oyuncak bebeği andıran yaşlı bir hanım gördü.

Çılgınca, kadının arkasındaki raflara baktı.

Yün yumaklarıyla doluydu.

"Ee... sanmıyorum," dedi Vimes.

"O zaman Bayan Soupson'la ilgilenmeye devam edebilir miyim? Yüz gramlık üç katlı gri yündü, değil mi Bayan Soupson?"

"Evet, lütfen Ethel!" dedi minicik, korkmuş bir ses titreyerek, silahlı adam kalabalığının ortasından bir yerden.

"Buradan çıksak iyi olacak," diye mırıldandı Vimes. Adamlara döndü ve yaşlı hanımları mümkün olduğunca ürkütmemeleri gerektiğini anlatmak için ellerini çılgınca salladı. "Buranın arka kapısı var mı acaba?"

Dükkân sahibinin masum, yaşlı gözleri ona döndü. "Birileri bir şey satın alsa yardımı *dokunurdu* çavuş," dedi anlamlı anlamlı.

"Ee, biz... şey..." Vimes çaresizlikle etrafına bakındı ve aradığı ilhamı buldu. "Hah, tamam, evet... Bir mantar rica ediyorum," dedi. "Hani şu tahta nesnelerden, hani..."

"Evet çavuş, biliyorum. Altı peni ediyor, teşekkür ederim çavuş. Kendi çorabını yamamaya hazır bir beyefendi görmek her zaman hoşuma gider, itiraf etmeliyim. Acaba bir de..."

"Çok acelem var, lütfen!" dedi Vimes. "Bütün çoraplarımı yamamam lazım." Adamlarına başını salladı ve onlar da kahramanca yanıt verdi:

"Benim de..."

"Deliklerle dolu, çok iğrenç!"

"Hemen yamamak lazım!"

"Benim çavuş, Nobby çavuş!"

"Benimkileri balık ağı olarak kullanabilirsin!"

Hanımefendi büyük bir anahtar halkasını kancasından aldı. "Sanırım bu. Yok, değil. Sanırım... Hayır... Bir dakika... Ah evet, doğru anahtar bu..."

"Hey, çavuş! Sokakta bir grup arbaletli adam var," dedi Fred Colon pencerenin yanından. "Elli kadar!"

"...yok, bu da değilmiş, hay tanrılar... Bu, eski kilit için... Bu sana, doğru anahtarmış gibi görünüyor mu? Şunu deneyelim..."

Büyük dikkatle ve çok yavaşça kapının kilidini açtı ve sürgüsünü çekti.

Vimes başını dışarı uzattı. Çöpler ve eski kutularla dolu, dünyanın her yerindeki ara geçitler gibi pis pis kokan bir ara geçitteydiler. Etrafta kimse yok gibiydi.

"Tamam, herkes dışarı!" dedi. "Biraz yere ihtiyacımız var. Arbaleti olan?"

"Yalnızca bende var çavuş," dedi Dickins. "Sorun çıkmasını beklemiyorduk ki!"

"Elli adama karşı bir arbalet ha... Durumumuz hiç de parlak değil," dedi Vimes. "Neyse, çıkalım buradan!"

"Bizim mi peşimizdeler çavuş?"

"Wiglet'i vurdular, değil mi? Gidelim!"

Ara geçitte koştular. Daha geniş bir ara geçide geçerlerken uzaktan dükkân kapısının tekmelenerek açıldığını ve neşeli bir bağrış yükseldiğini duydular.

"İşte yakaladım seni, Dük Hazretleri!"

Carcer...

Bir ok duvardan sekti ve ara geçitte takır tukur uçtu.

Vimes daha önce de kaçmıştı. Her bekçi kaçmayı bilirdi. Buna "Engelli Arka Avlu Yarışı" derlerdi. Vimes bu rotadan defalarca geçmişti; ara geçitlere dalar, dehşetin kanatlarıyla bir köpekli avludan diğerine uçar, tavuk kümeslerine düşer, hela çatılarından kayardınız ve güvenlik ya da dostlarınızdan birini arardınız ve bulamazsanız, sırtınızı duvara dayayıp durabileceğiniz bir yerle idare ederdiniz. Bazen kaçardınız.

Ve tıpkı bir *sürü* gibi, içgüdü eseri, birbirinizden kopmazdınız. Yaklaşık otuz kişilik bir kalabalıkta, okların size denk gelmesi olasılığı daha düşüktü.

Neyse ki Dickins başı çekiyordu. Eski bekçiler hayatları boyunca defalarca kaçtıklarından, kaçmakta başarılıydılar. Tıpkı bir savaş meydanında olduğu gibi yalnızca hızlılar ve kurnazlar hayatta kalırdı.

Bu yüzden geçidin ucunda bir at arabası belirince durmaya zahmet etmedi. Bir yımırtacı arabasıydı bu; muhtemelen ana caddelerdeki "herkes herkesin yoluna çıktığından kimse kıpırdayamıyor" kargaşasından kaçmak için kestirmeye sapmaya çalışıyordu. Üç metre yüksekliğinde kutular yığılmış arabası duvarlara sürtünen adam, korku içinde, kendisine doğru koşan izdihama baktı. Kimsede fren yoktu ve kesinlikle hiç kimse geriye dönmeyecekti.

En arkadan giden Vimes, arabanın altından ve üzerinden akan, kutuları kıran, yumurtaları patlatan kalabalığı izledi. Sonunda arabanın yanına vardı ve bir arbalet oku daha tahtaya saplanırken sürücü koltuğuna tırmandı.

Sürücüye çaresizlikle sırıttı.

"Atla," diye önerdi ve kılıcının düz yanıyla atın sağrısına vurdu. At şahlanıp perişan yükün geri kalanının yere kaymasına sebep olurken iki adam geriye fırladı.

Döküntüler düşmeyi bırakır bırakmaz Vimes sürücüyü yerden kaldırdı. Adam yumurtayla kaplanmıştı.

"Bunun için üzgünüm. Bekçi Teşkilatı meselesi. Çavuş Keel'ı sor. Acele etmem lazım!"

Arkalarında, araba takırdayarak ara geçide daldı ve tekerlekler duvarlara sürtünerek kıvılcımlar çıkardı. Kaçılabilecek kapılar ve yan geçitler vardı ama Carcer'ın adamları kesinlikle yavaşlamak zorunda kalacaktı.

Vimes'ın adamlarının geri kalanı gürültüyü duyunca durmuştu fakat Vimes onlara tosladı ve ana yola varana kadar koşmaya devam etmeye zorladı. Bu yol da arabalarla tıkanmıştı ve insanlarla doluydu.

"Askerlerin yumurta içinde kaldı çavuş," dedi Sam, endişeli bir sırıtışla. "Bütün bunlar da neydi?"

"İsmi Lazım Değillerden birkaç kişi," dedi Vimes. "Muhtemelen hesaplaşmak istiyorlar." Yani, gerçeğe yeterince yakındı.

"Ama yanlarında bekçiler ve askerler gördüm?" dedi Fred Colon.

"Çavuş, benim çavuş! *Lütfen* çavuş!" Nobby adamları dirsekleyerek geçti.

"Bu iyi bir zaman mı Nobby?" dedi Vimes.

"Peşinde birileri var çavuş!"

"Aferin Nobby!"

"Carcer, çavuş! Snapcase onu işe aldı! Saray Muhafızlarının yüzbaşısı oldu çavuş! Ve seni *yakalayacaklar!* Snapcase yakalamalarını söyledi çavuş! Arkadaşım Kazı-Kokla, Saray'da ayakkabı boyacısı yamağı. Avludaymış, onları konuşurken duymuş çavuş!"

Bilmem gerekirdi, diye düşündü Vimes. *Snapcase sinsi şeytanın tekidir. Ve Carcer, bir başka şerefsiz evladının sofrasına oturdu. Muhafız yüzbaşısı ha...*

"Son zamanlarda pek dost edinemiyorum belli ki," dedi Vimes. "Pekâlâ beyler. Ben kaçacağım. Siz de kalabalığa karışırsanız paçayı kurtarırsınız sanırım."

"Sen hiç korkma çavuş!" dedi Sam ve genel onay mırıltıları yükseldi.

"*Genel af* ilan edilmişti," dedi Dickins. "Bunu yapamazlar!"

"Hem, *herkese* ok atıyorlardı," dedi askerlerden biri. "Piç herifler! Sağlam bir dayağı hak ediyorlar!"

"Arbaletleri var," dedi Vimes.

"O zaman biz de onlara pusu kuralım çavuş?" dedi Dickins. "Savaş meydanını sen seçersen ve yakın mesafeden savaşırsan, arbalet yalnızca bir tahta parçasıdır."

"Beni duymadınız mı?" dedi Vimes. "*Benim* peşimdeler, sizin değil. Carcer'a bulaşmak istemezsiniz. Sen, Burun, bu yaşta bu işlerle uğraşmaman lazım!"

Yaşlı gardiyan yaşarmış gözlerle dik dik baktı. "Bu söylediğin, hnah, hiç hoş değildi çavuş."

"Bizim de peşimize düşmeyeceğini nereden bileceğiz ki zaten?" dedi Dickins. "Af aftır, değil mi? Bunu yapamazlar!"

"Evet, doğru," minvalinde onaylar yükseldi.

İşte oluyor, diye düşündü Vimes. *Kendi ağızlarıyla tuzağa düşüyorlar. Ama ben ne yapabilirim? Onlarla yüzleşmemiz gerek. Benim onlarla yüzleşmem gerek. Carcer'la yüzleşmeliyim. Onu, bildiği her şeyle burada bırakmayı düşünmek bile...*

"Palamar Sokak'a gitmeye ne dersiniz?" dedi Dickins. "Orada bir sürü küçük ara geçit var. Karakol'a kaçtığımızı düşünerek dalarlar ve hepsini yakalarız! Buna göz yummayacağız çavuş."

Vimes içini çekti.

"Pekâlâ," dedi. "Teşekkürler. Ama hepiniz aynı fikirde misiniz?"

Bir tezahürat koptu.

"O zaman, konuşma yapmayacağım," dedi Vimes. "Zaman yok. Fakat şunu söyleyeyim: Bu savaşı kazanamazsak ve onları buradan defedemezsek... Eh, defetmemiz lazım. Diyeceğim bu. Yoksa... bu şehir için kötü olacak. Çok kötü olacak."

"Haklısın çavuş," diye araya girdi Dickins ısrarla. "Ama *genel af* ilan edilmişti."

"Ama bakın," dedi askerlerden biri. "Buradaki adamların yarısını tanımıyorum. Onlara saldıracaksak, kimin bizim tarafımızda olduğunu bilmek isterim."

"Haklı, hnah," dedi Burun. "Bizi kovalayanlardan bazıları *bekçiydi!*"

Vimes bakışlarını kaldırdı. Önlerindeki, Hırsızlar olarak bilinen ara sokak, ta Palamar Sokak'a kadar uzanıyordu. İki yanına bahçeler dizilmişti ve çalılarda mor çiçekler açmıştı.

Sabah havası leylak kokuyordu.

"Eski bir savaş hatırlıyorum," dedi Dickins, bir ağaca bakarak. "Tarihî bir savaş yani. Bir birlik varmış, farklı mangalardan toplanmış derleme bir birlikmiş ve zaten hepsi çamurla kaplıymış. Bir havuç tarlasına saklanmak zorunda kalmışlar. Sonra, havuçları söküp miğferlerine takmışlar rozet gibi, ki kimlerin dost olduğunu bilsinler. Tabii besleyici bir sebze de yemişler böylece. Savaş meydanında hafife alınacak şey değildir."

"Ee, ne olmuş yani?" dedi Dibbler.

"Demem o ki... leylak çiçeği olmaz mı?" dedi Dickins, uzanıp bir salkım çiçek koparark. "Yenmez ama şık bir tüy yerine geçer."

İşte böyle, diye düşündü Vimes, *sona geliyoruz.*

"Bence onlar çok kötü adamlar!" dedi tiz, yaşlı ama yine de kararlı bir ses, kalabalığın içinden.

Vimes bir anlığına, örgü şişi tutan sıska bir el gördü.

"Ah," dedi. "Önce, Bayan Soupson'u evine götürecek bir gönüllü lazım."

Carcer, Hırsızlar Sokak'ı boylu boyunca taradı.

"Yumurta izini takip etsek yeter," dedi. "Keel sarı sarı pislemiş."

Bu, beklediği kahkahayla karşılanmadı. Toparlayabildiği adamların çoğunluğu daha *fiziki* bir mizah anlayışına sahipti. Carcer kendi tarzında, Vimes'ın niteliklerinin bazılarına sahipti ama tersi yönde. Belli karakterde insanlar, yeterince cesur birine bakarak *gerçekten* kötü olmayı öğrenirler.

"Başımız belaya girecek mi yüzbaşı?"

Ve elbette, sırf macera için gelmiş olanlar vardı. Çavuş Knock'a ve onun arkasından gelen Onbaşı Quirke'e döndü Carcer. Vimes'ın bu iki adam hakkındaki görüşünü tamamen paylaşıyordu ama yine, tabiri caizse, diğer yönden. İkisine de güvenemezdiniz. Fakat adamlar, ancak sıradan insanların besleyebileceği o iç kemiren, sinir aşındıran nefretle nefret ediyordu Keel'dan ve bu, faydalı bir özellikti.

"Sence başımız *nasıl* belaya girebilir çavuş?" dedi. "Biz *hükümet* için çalışıyoruz."

"Adam sinsi şeytanın teki efendim!" dedi Knock, bu bir bekçide karakter kusuruymuş gibi.

"Şimdi hepiniz beni dinleyin!" dedi Carcer. "Bu sefer işi elinize yüzünüze bulaştırmak yok! Keel'ı canlı istiyorum, anladınız mı? Vimes denen o çocuğu da. Diğerleri ise... Eh, canınız ne çekerse onu yapabilirsiniz."

"Neden canlı istiyorsun ki onları?" dedi, Carcer'ın arkasından gelen pesten ses. "Snapcase adamı ölü istiyor sanıyordum? Hem, *çocuk* ne yanlış yaptı?"

Carcer döndü ama arkasındaki bekçinin irkilmediğini görünce biraz şaşırdı.

"Senin adın nedir bayım?" dedi.

"Coates."

"Size bahsettiğim kişi efendim. Ned Coates," dedi Knock telaşla, Carcer'ın omzunun üzerinden eğilerek. "Keel onu sepetledi efendim, şeyden sonra..."

"Kes sesini!" dedi Carcer, gözlerini Coates'tan ayırmadan. Adamda en ufak korku izi yoktu, yürekli görünme çabası bile yoktu. Coates öylece bakıyordu.

"Sırf heyecan olsun diye mi geldin Coates?" dedi.

"Hayır yüzbaşı. Keel'dan hoşlanmıyorum. Ama Vimesy yalnızca olayların akışına kapılmış bir çocuk. Ona ne yapacaksın?"

Carcer öne eğildi; Coates arkaya eğilmedi.

"Sen asilerdendin, değil mi?" dedi. "Sana emredileni yapmaktan hoşlanmıyorsun ha?"

"Koca bir şişe zencefilli gazoz alacaklar!" dedi, kötücül bir zevkle sarhoş olmuş bir ses.

Carcer döndü ve siyahlara bürünmüş, sıska Sansar'a baktı. Adam biraz hırpalanmıştı; kısmen bekçiler onu hücresinden çıkarmaya çalıştığında direndiğinden ama daha ziyade Todzy ile Muffer o sırada dışarıda onu beklediğinden. Yine de yaşamasına izin verilmişti ama: Sansar gibi birini ölümüne dövmek, döven kişiler için utanç verici ve küçük düşürücü bir güç israfıydı.

Sansar, Carcer'ın bakışları altında irkildi. Adamın tüm bedeni bir irkilmeydi.

"Sana konuşmanı söyledim mi, seni küçük köpek bamyası?" diye sordu Carcer.

"Hayır efendim!"

"Tamam. Bunu unutma. Bir gün hayatını kurtarabilir." Carcer dikkatini tekrar Ned'e çevirdi. "Pekâlâ tatlı çocuk... İstediğin yepyeni, parlak şafak bu işte. İstedin, oldu. Dünden kalmış süprüntüleri süpürmemiz gerek artık. Dostun Lord Snapcase'in emriyle. Ve 'kim', 'neden' diye sormak sana düşmez. Ama genç Vimesy? Hah! Kötü arkadaşlar edinmesi engellenirse, şehrin medarıftiharı olacak uyumlu bir çocuk bence. Şimdi... Knock senin düşünmek konusunda başarılı olduğunu söylüyor. O zaman söyle bana, sence Keel ne yapacak?"

Ned gözlerini dikti ve Carcer'ı huzursuz edecek kadar uzun süre baktı.

"O savunucu," dedi sonunda, "eminim Karakol'a dönecektir.

Birkaç tuzak hazırlayacak, adamlarını donatacak ve seni bekleyecektir."

"Öyle mi?" dedi Carcer.

"Adamlarının incindiğini görmekten hoşlanmıyor," dedi Ned.

"Demek ki bugün, onu mutlu edecek bir gün olmayacak," dedi Carcer.

Palamar Sokak'ın ortasında bir barikat vardı. Büyük bir barikat değildi. Birkaç kapı, bir iki masa... Şu anda uysal yemek odası mobilyalarına dönüştürülmekte olan büyük barikatla karşılaştırıldığında, yok hükmündeydi.

Carcer'ın gayriresmî ekibi binalara ve ara sokakların ağızlarına bakarak, ağır ağır yürüyordu. Onlar yaklaşırken sokaktaki insanlar kaçıyordu. Bazıları, kötü haber olduklarını sırf yürüyüşleriyle bile belli ederler.

Vimes doğaçlama duvarın arkasına çömeldi ve bir aralıktan seyretti. Buraya gelirken, amaçsızca dolanan askerlerden birkaç arbalet kapmışlardı ama görünüşe bakılırsa Carcer'ın adamlarının en az on beş arbaleti vardı. Ve leylaklı adamlar karşısında bire iki üstün durumdaydılar.

Bıçak kemiğe dayanırsa Carcer'ı burada indirecekti. Ama böyle olmamasını umuyordu. İnsanların, bu adamın asıldığını görmesini istiyordu; onu *şehrin* idam etmesini istiyordu. Eli boş dönmek, tarih ipliğinin kopmasına sebep olurdu.

Barikatın ilerisinden hıçkırıklar geldi. Genç Sam değildi, biliyordu. Nobby Nobbs ise bir bedenin dökebileceği tüm gözyaşlarını uzun süre önce döküp bitirmişti muhtemelen.

Reg'di ağlayan. Sırtını uyduruk savunma duvarına vererek oturmuş, lime lime bayrağı dizlerine sermişti. Çenesinden gözyaşları damlıyordu.

"Reg, gitmen lazım," diye fısıldadı Vimes. "Silahın bile yok."

"Ne faydası var ki!" dedi Reg. "Sen çok haklıydın çavuş! Gerçekten de dönüp dolaşıp aynı yere geliyoruz! Sen lanet İsmi Lazım Değillerden kurtuldun ama işte yine geliyorlar! Ne anlamı var ha? Bu şehir harika bir yer olabilirdi, ama... Hayır, ah hayır! O piçler her seferinde zeytinyağı gibi üste çıkıyorlar! Kahrolası hiçbir şey değişmiyor! Onlar parayı alıyorlar ve bizimle uğraşıyorlar!"

Carcer barikattan yirmi adım uzakta durmuştu. Vimes dikkatle onu izliyordu. "Dünya hâli Reg," diye mırıldandı sonra, düşmanlarını alçak sesle sayarak.

Büyük, üstü örtülü bir araba, yükü altında sallanarak köşeyi döndü. Carcer'ın ekibinden biraz uzakta durdu; kısmen yol kesilmiş olduğundan ama daha ziyade, *belki*, adamlardan biri sürücünün yanına gidip arbaletini kafasına doğrulttuğundan.

"Ve şimdi kahrolası piçler kazandı," diye sızlandı Reg.

"Her zaman olduğu gibi Reg," dedi Vimes dalgın dalgın, aynı anda çok fazla insanın hareketlerini takip etmeye çalışarak.

Diğer adamlar yayılıyordu. Ne de olsa ateş gücü onlardaydı.

Arabanın sürücüsü Bay Dibbler'dı ve onu durduran adam arabaya fazla dikkat etmiyordu. Vimes, *Keşke arabaya ben binseydim*, diye düşündü. *Ah, pekâlâ... gümbürtüyü birinin başlatması gere...*

"Yok ya? Bir şey mi vurmak istiyorsunuz? Şerefsiz herifler!"

Hepsi bakakaldılar; Carcer bile.

Reg ayağa kalkmış, bayrağı sağa sola sallayarak barikata tırmanıyordu.

Sonra bayrağı meydan okurcasına kaldırdı. "Canımızı alabilirsiniz ama özgürlüğümüzü asla!" diye haykırdı.

Evren tarihindeki en kötü savaş narası karşısında Carcer'ın adamları şaşkın şaşkın bakıştı. Vimes, dudaklarını kıpırdatarak cümlenin anlamını çözmeye çalıştıklarını görebiliyordu.

Carcer arbaletini kaldırdı, adamlarına işaret etti ve, "Yanlış!" dedi.

Reg aynı anda beş büyük okla vuruldu ve bu yüzden, dizleri üzerine çökmeden önce küçük bir dans yaptı. Her şey birkaç saniye içinde olup bitmişti.

Vimes hücum emri vermek için ağzını açtı ama Reg'in kafasını kaldırdığını görünce kapattı.

Reg sessizlik içinde, bayrak direğine yaslanarak ayağa kalktı.

Üç ok daha saplandı bedenine. Reg, ok tüyleriyle kaplanmış sıska göğsüne baktı ve bir adım attı. Sonra bir adım daha.

Arbaletçilerden biri kılıcını çekti ve çeliği yaralı adama sapladı; fakat sonra Reg'in balyoz gibi yumruğuyla havaya uçtu. Ve arbaletçilerin saflarında çatışma vardı. Bekçi üniformalı biri kendi kılıcını çekip iki arbaletçiyi biçmişti. Arabadaki adam, aksiyona geri koşuyordu...

"Yakalayın onları!" diye bağırdı Vimes ve barikattan atladı.

Artık plan yoktu. Dickins ve adamları arabadan aşağı atladılar. Dışarıda hâlâ kurulmuş arbaletler vardı ama her iki yönden öfkeli kılıçlar yaklaşırken, elinizde tutmak isteyeceğiniz silah arbalet değildir.

Çağırdığında gelsin...

Bütün planlar, bütün gelecekler, bütün siyaset... Artık başka yerdeydi. Vimes yere düşmüş bir kılıcı aldı ve iki elinde iki silahla, sözsüz bir meydan okuma narası koparark en yakındaki düşmanın üzerine atıldı.

Adamın kafasız gövdesi yere yığıldı.

Burun'un arbedede yere yıkıldığını gördü ve üzerinden atlayıp, onu yere yıkan adamı bir kılıç fırtınasına tuttu. Sonra dönerek Knock'la yüzleşti, adam kılıcını bırakıp kaçtı. Ve Vimes koşmaya devam etti. Savaşmıyor, biçiyordu; hamlelerden görmeden

kaçınıyor, saldırıları başını çevirmeden bloke ediyor; işi ilkel duyularının görmesine izin veriyordu. Biri, karşısına çıkanları biçe biçe Sam'e doğru ilerliyordu; Vimes hakiki bir *kendini koruma* içgüdüsüyle kılıçlardan birini adamın koluna indirdi. Gittikçe genişleyen bir halkanın ortasında ilerlemeye devam etti. Vimes artık düşman değildi, Vimes intikamdı.

Sonra, içindeki hayvan, geldiği gibi aniden gitti. Geride, iki elinde iki kılıç tutan öfkeli bir adam kaldı.

Carcer adamlarıyla birlikte sokağın kenarına çekilmişti. Şimdi sayıları çok daha azdı.

Colon dizlerinin üzerine çökmüş, kusmaktaydı. Dickins düşmüştü ve Vimes onun öldüğünü biliyordu. Nobby de düşmüştü ama bunun sebebi birinin onu sertçe tekmelemesiydi ve çocuk muhtemelen, yerde kalmanın en iyisi olduğuna karar vermişti. Carcer'ın adamlarından da düşmüş pek çok kişi vardı, hatta yarısından fazlası. Bazıları bu iki-kılıçlı manyaktan kaçmıştı. Hatta bazıları Reg Shoe'dan kaçmıştı. Reg şimdi barikatın üzerinde oturmuş, göğsündeki ok ormanına bakıyordu. Tam o anda, bakarken, beyni de sanki kanıtlara bakılırsa ölmüş olması gerektiğine karar verdi ve Reg aniden geriye devrildi.

Ama birkaç saat sonra, o beyni bir sürpriz bekliyordu...

Bazı insanların neden doğaları gereği zombi olduğunu, kör yaşam gücünün yerini neden salt inatçı irade ile doldurduklarını kimse bilmez. Fakat tavır, bir rol oynar.

Reg Shoe için *ölüm sadece bir başlangıçtı...**

Genç Sam ise ayaktaydı. Kusmuş gibi görünüyordu ama ilk gerçek arbedesinden sağ çıkmayı başarmıştı.

Vimes'a zayıfça gülümsedi.

---

* Ve *Tırpanlı Adam*'dan da hatırladığımız gibi, yıllar sonra bu laf, Reg Shoe'nun ünlü Taze Başlangıçlar Kulübü'nün sloganı olacaktı. [E.N.]

"Şimdi ne olacak çavuş?" demeyi başardı, miğferini çıkarıp alnını silerek.

Vimes kılıcını kınına soktu ve Bayan Goodbody'nin küçük dostlarından birini sessizce cebinden çıkardı.

"*Şurada* ne olacağına bağlı," dedi, sokağın diğer ucuna doğru başını sallayarak. Genç Sam uysal uysal dönüp baktı ve...

...ânında uykuya daldı.

Vimes copu cebine attı. Coates'un baktığını gördü.

"Kimin tarafındasın Ned?" dedi.

"Çocuğa neden vurdun?" dedi Ned.

"İşe karışmasın diye. Söyleyecek bir şeyin mi var?"

"Pek yok çavuş." Ned sırıttı. "Bugün hepimiz çok şey öğreniyoruz, değil mi?"

"Orası doğru," dedi Vimes.

"Her şeyden önce, senden bile büyük piç kurularının olduğunu öğrendik."

Bu sefer Vimes sırıttı. "Ama ben daha fazla çaba gösteriyorum Ned."

"Carcer'ı tanıyor musun?"

"Katildir. Ve aklına ne gelirse. Kalpsiz bir canidir. *Beyni* olan bir cani," dedi Vimes.

"Bu işin sonunu görebilecek miyiz?"

"Evet. Mecburuz. Buna bir son vermeliyiz Ned. Tek şansımız bu. Ya burada biter ya da hiç bitmez. Snapcase ile dost olduktan sonra bu adamın şehirde başıboş kaldığını hayal edebiliyor musun?"

"Evet, edebiliyorum," dedi Ned. "Bu akşama başka plan yapmamam iyi olmuş ha? Ama bana bir şeyi söyleyebilirsin çavuş: Bütün bunları nereden biliyorsun?"

Vimes duraksadı. Fakat... böyle bir zamanda artık ne fark ederdi ki...

"Ben bu şehirdenim," dedi Vimes. "Ama, ah... zamanda delik gibi bir şey vardı. Bilmek istiyor musun? Zamanda yolculuk yaparak buraya geldim Ned. Doğrusu bu."

Ned Coates onu tepeden tırnağa süzdü. Vimes'ın zırhı, elleri, yüzünün yarısı kanla kaplanmıştı ve elinde de kanlı bir kılıç tutuyordu.

"Ne kadar uzaktan geldin?" dedi.

Zaman durdu. Coates dondu, renkleri soldu, gri tonlardan oluşmuş bir dünyaya karıştı.

"Az kaldı Dük Hazretleri," dedi Çöpçü, Vimes'ın arkasından.

"Aman tanrılar!" diye bağırdı Vimes, kılıcını yere fırlatarak. "Dost edinmekte hiç iyi değilsin, biliyor musun?"

Kılıç yere *çarpmadı* bu arada. Elinden az ötede asılı kaldı ve rengi griye döndü.

"Sana söylemem gereken birkaç şey var," dedi Çöpçü, havada duran kılıç önemsiz bir şeymiş gibi.

"Lanet kılıca ne oldu?" dedi, havada duran bir kılıcı önemseyen Vimes.

"Senden başka herkes için zaman durdu," dedi Çöpçü sabırla. "Aslında bu cümlenin her öğesi yanlış ama işe yarayan bir yalan. Her şeyi düzenlemek birkaç dakikamızı alacak..."

Vimes'ın etrafa bakmak için bir tür zamanı vardı şimdi. Tüm sokak, çatışma şafaktan önceki yarım ışıkta olmuş bitmiş gibi, daha karanlıktı. Bir el arabasını ara geçitten çıkaran Çöpçü ile Qu'nun cübbeleri ve yüzleri dışında renk yoktu. El arabasında iki küçük taş sütun ve John Keel'ın kefene sarılmış cesedi vardı.

"Sana iyi haberlerimiz var," dedi Çöpçü.

"Öyle mi?" dedi Vimes zayıfça. Cesede yaklaştı.

"Evet," dedi Qu, taş silindirleri indirerek. "Bütün zırhlarını çı-

karman için seni ikna etmemiz gerekeceğini düşünmüştük ama bunu yapmana gerek kalmayacak sanırım."

"Çünkü burada kalacaklar," dedi Lu-Tze. "Onlar buraya ait, anlarsın?"

"Hayır," dedi Vimes. "Neden bahsettiğinizi anlamıyorum." Cesede dokundu. "Ne kadar soğuk," dedi. "Benim hatırladığım buydu. Bedeni çok soğuktu."

"Morg yapar insana öyle," dedi Çöpçü, kayıtsız bir sesle.

"Şimdi, lütfen dikkatle dinle kumandan," dedi Qu. "Biz silindirleri çalıştırdığımızda..."

Vimes başını kaldırıp baktığında gözlerinde şiddet vardı.

Çöpçü, elini Qu'nun koluna koydu.

"Bir iki dakikalığına, yapacak işlerimiz var Qu," dedi.

"Evet ama bu yaşamsal öneme sahip bir bilgi ve..."

"*Bir iki dakikalığına yapacak işlerimiz var* dedim," diye tekrarladı Çöpçü, kaş göz ederek.

"Ha? Ne? Ah, evet. Ee... işimiz. Var. İşimiz var... ee... işimiz."

Uzaklaştılar. Vimes göz ucuyla, ölçü alırlarmış gibi sokakta ileri geri yürüdüklerini gördü.

John Keel'a döndü. Ama ne diyebilirdiniz? "Öldüğün için üzgünüm" mü? Keel gerçekte bir sokak kavgasında değil, barikatlarda ölmüştü.

Fakat yine de ölmüştü.

Vimes din konusunda kararsızdı. Bekçi Teşkilatı'nın cenaze törenlerine ve kumandan unvanının gerektirdiği dinî etkinliklere katılıyordu, ama... Eh, öyle şeyler görüyordunuz ki yalnızca tanrılara değil, sıradan insanlığa ve kendi gözlerinize bile inanmak imkânsız hâle geliyordu. Hatırlayabildiği kadarıyla Keel da onun gibiydi. İşinize bakardınız. Ve tanrı diye bir şey varsa onların da işlerine bakmasını beklerdiniz ve çalışırken onları meşgul etmezdiniz.

Ölmüş bir bekçiye ne diyebilirdiniz? *O*, ne söylenmesini isterdi?

Ah...

Eğildi, "Carcer bunun cezasını asılarak ödeyecek," dedi ve yine doğruldu.

Arkasında, Çöpçü dramatik bir tavırla öksürdü. "Hazır mısın Dük Hazretleri?"

"Yeterince hazırım," dedi Vimes.

"Sana zırhtan bahsetmiştik," dedi Çöpçü. "Zırh..."

"Mesele şu ki kumandan," diye sözünü kesti Qu, "sen, Carcer denen bu adam ve yanınızda getirdiğiniz tüm giysi ve eşyalar, uzatılmış bir zaman-ötesi anomali yaratıyor. Ve o da şu anda büyük bir gerilim altında."

Vimes dönüp Çöpçü'ye baktı.

"Bir şeyleri ait oldukları zamandan bir başka zamana naklet-mek çok ama çok zordur. Fakat ait oldukları zamana göndermek çok daha az çaba gerektirir," diye tercüme etti Çöpçü.

Vimes bakmaya devam etti.

"Her şey, gerçekten ama gerçekten, ait olduğu yerde kalmak ister," diye denedi Çöpçü.

"O konuda haklısın," dedi Vimes.

"Bizim tek yapmamız gereken... yolu yağlamak," dedi Çöpçü. "Biraz ittireceğiz ve her şey yerli yerine oturacak. Gidivereceksin. Bu sabah bir şey yedin mi?"

"Hayır."

"O zaman çok pis olmayacak," dedi Çöpçü. Vimes şaşırmış görününce devam etti. "Sindirilmemiş yemek. Burada kalacak, anlarsın."

"Yani midemi yırtarak..."

"Yo, yo, yo," dedi Qu çabucak. "Sen fark etmezsin. Ama geri döndüğünde besleyici bir yemek yemek iyi fikir olacaktır."

"Ve zırh burada kalacak, öyle mi?"

Qu gülümsedi. "Evet Dük Hazretleri. *Her şey*. Göz bağı, çoraplar... her şey."

"Botlar da mı?"

"Evet. Her şey."

"Ya donum?"

"Evet, o da. Her şey."

"Yani kendi zamanıma *çırılçıplak* mı varacağım?"

"Modası hiç geçmeyen tek kostüm," dedi Çöpçü sırıtarak.

"O zaman neden buraya gelirken tüm zırhım da benimle geldi?" dedi Vimes. "Ve kahrolası Carcer'ın bıçakları da kesinlikle yanındaydı!"

Qu ağzını açtı ama Çöpçü ondan önce davrandı. "Bir dağın tepesine ulaşmak için bin adım gerekir ama tek bir küçük sıçrayış seni ta en dibe kadar götürür," dedi. "Tamam mı?"

"Eh, bu mantıklı sanı..." diye başladı Vimes.

"Öyle çalışmıyor Lu-Tze!" diye feryat etti Qu.

"Hayır," dedi Çöpçü, "ama bu da güzel bir yalan. Bak kumandan, yakınımızda kocaman, kahrolası bir gök gürültülü fırtına yok ve zaman stokumuz da yetersiz. Bu bir saha operasyonu. Elimizden ancak bu kadarı geliyor. Seni ve tutsağını geri götüreceğiz ama kuantum yüzünden aynı yere varmayacağınız hemen hemen kesin. Yerden altmış metre yüksekte bir yere varmamanızı sağlamak yeterince zor, inan bana. Yani bir de buraya ait giysilerinizi yollamak... çok fazla güç gerektirir. Şimdi, hazır mısın? Biraz önce durduğun yere dönmen lazım. Bir an önce Carcer'a ulaş. Onu *yakalamalısın*, yoksa o burada kalır."

"Tamam ama pek çok şeyi de değiştirdim!" dedi Vimes.

"Onu bize bırak," dedi Çöpçü.

"Keel ne olacak?" dedi Vimes, gönülsüzlükle uzaklaşarak.

"*Endişelenme*. Tapınakta söyledik sana. Ona senin zırhını giydireceğiz. Buradaki savaşta ölmüş olacak."

"Genç Sam'in başına hiçbir şeyin gelmeyeceğinden emin olun!" dedi Vimes, Qu onu doğru pozisyona dikkatle itelerken. Küçük taş sütunlar dönmeye başladı.

"Tamam!"

"Reg Shoe için de düzgün bir cenaze töreni düzenlensin!"

"Olur!"

"Mezarı fazla derin olmasın ama. Birkaç saat sonra çıkmak isteyecek!"

Qu son bir kez itti onu. "*Güle güle* kumandan!"

Zaman geri geldi.

Ned ona bakıyordu. "Demin ne oldu çavuş? *Bulanıklaştın.*"

"Yalnızca tek soru hakkın vardı Ned," dedi Vimes, bir anlık mide bulantısı ile baş etmeye çalışarak. "Şimdi, Snapcase'e çizgiyi nereye çizdiğimizi gösterelim, tamam mı? İşi bitirelim..."

Hücum ettiler ve adamları da peşlerinden geldi.

Vimes yavaş çekim hatırlıyordu. Carcer'ın adamlarından bazıları onları görünce kaçtı; bazıları telaşla, kaptıkları silahlarını kaldırdı. Carcer oracıkta durup sırıttı. Vimes eğilip kaçınarak, savaşanların arasından geçti ve doğrudan Carcer'ın üzerine yürüdü.

Vimes yaklaşırken adamın yüzündeki ifade değişti. Vimes, insanları omuzlayıp iterken, giderek hızlanıyordu da. Carcer kılıcını kaldırıp pozisyon aldı ama böyle bir arbedede zarafete yer yoktu ve Vimes, boğa gibi toslayarak, kılıcı yukarı fırlatıp Carcer'ı boğazından yakaladı.

"*Yakaladım* seni eski dostum," dedi.

Sonra her şey karardı.

Sonraları, bundan fazlası olması gerektiğini hissetti. Hızla geçip giden mavi tüneller, ışık çakmaları olmalıydı ya da en azından güneş gökyüzünde fırıl fırıl dönmeliydi. Bir takvimden yırtılıp uçuşarak giden yapraklar bile olabilirdi.

Fakat yalnızca, en derin uykunun karanlığı vardı. Ardından, yere çarptığında hissettiği acı geldi.

Vimes, birtakım kolların uzandığını ve onu ayağa kaldırdıklarını hissetti. Dik durmayı başarır başarmaz o elleri silkeledi ve bulanık sislerin arasında, Yüzbaşı Havuç'un yüzüne odaklandı.

"Sizi görmek güzel efend... Eyvah eyvah..."

"Ben iyiyim!" diye gakladı Vimes, kumla dolmuş gibi gelen bir gırtlaktan. "Carcer nerede?"

"Feci bir kesik..."

"Gerçekten mi? Hayret!" diye hırladı Vimes. "Carcer *ne cehennemde?*"

"Bilmiyoruz efendim. Havada belirdiniz ve yere düştünüz. Bir sürü mavi ışık arasında efendim!"

"Ah," diye mırıldandı Vimes. "Eh, bir yere dönmüştür. *Yakınlarda* bir yere muhtemelen."

"Evet efendim. Adamlara söyleyeyim de..."

"Hayır, söyleme," dedi Vimes. "Bekleyebilir. Nereye gidecek ki zaten..." Bacaklarından emin değildi. Tamamen dengesiz birine aitmişler gibi geliyordu. "Ben kaç zamandır... yoktum?"

Ponder Stibbons öne adım attı.

"Yarım saat kadar, Dük Hazretleri. Şey, ee... zamansal bir düzensizlik olduğunu düşündük. Yıldırım düşmesiyle Kütüphane'nin kendi dalgasındaki rezonans birleşince, bir tür uzay-zaman yırtılması gerçekleştiği hipotezini geliştirdik ve..."

"Evet, öyle bir his verdi bana da," dedi Vimes telaşla. "Yarım saat mi dedin?"

"Daha uzun mu geldi?" dedi Ponder, bir defter çıkararak.

"Biraz," diye itiraf etti Vimes. "Neyse, yanında don olan var mı? Ben..."

Hey, buradan, senin evini görebiliyorum!..

Carcer buydu işte. İçin için kaynamanızı, hayal gücünüzü kullanmanızı isterdi.

Ve Vimes, *Nereye gidecek ki?* demişti.

"Yüzbaşı! Bulabildiğin bütün bekçilerle birlikte, ki *her* kahrolası bekçiyi kastediyorum, hemen şu anda evime gitmeni istiyorum, anladım mı?" dedi. "Hemen dediğimi yapın. *Şu* anda!" Ridcully'ye döndü. "Rektör Bey, beni oraya daha hızlı ulaştırabilir misin?"

"Bekçi Teşkilatı *büyü* yardımı mı istiyor?" dedi Rektör şaşalayarak.

"Lütfen!" dedi Vimes.

"Elbette. Ama üzerinde tek bir parça giysi olmadığının farkındasındır ve..."

Vimes pes etti. İnsanlar her zaman *açıklama* istiyordu. Pelteye dönmüş bacaklarını kontrol altına alarak koşmaya başladı; sekizgen meydandan çıktı, çimenliklerden geçti, Üniversite'nin Oylum Köprüsü'ne ulaştı, orada dikilen Nobby ile Colon'un önünden geçti ve o ikisi de Vimes'ın peşinden koşan bekçilerin dümen suyuna kapıldı.

Köprünün diğer yanında, Sihirbazların Keyif Bahçesi olarak bilinen bahçe vardı. Vimes, dallar çıplak bacaklarına çarpa çarpa bahçeyi yarıp geçti ve oradan çıkıp nehir boyundaki patikaya daldı; kan içinde kalmış bacaklarına çamurlar sıçrıyordu. Sonra sağa ve sola döndü, şaşkın şaşkın bakanların yanından geçti ve Scoone Caddesi'nin kedi kafası şeklindeki parke taşları ayaklarının altındayken daha da hızlanacak nefesi buldu. Evinin çakıl döşeli araba

yoluna gelene kadar yavaşlamadı ve sokak kapısında yıkılmamaya çalışarak zilin ipini çekti.

Koşuşturan ayakların sesi duyuldu ve kapı hızla çekilip açıldı.

"Eğer Willikins değilsen," diye hırladı Vimes odaklanarak, "başın belada!"

"Dük Hazretleri! Size ne oldu?" dedi uşak, onu hole çekerek.

"Hiçbir şey!" dedi Vimes. "Hiç ses çıkarmadan temiz bir üniforma getir bana ve Sybil'in hiçbir şeyden haberi olmasın!" Fakat uşağın yüzündeki değişimden her şeyi okudu. "*Sybil'e ne oldu?*"

Willikins geriledi. Vimes'ın karşısındaki şey bir *ayı* olsa bile gerilerdi.

"Sakın oraya çıkmayın efendim! Bayan Content diyor ki, doğum... oldukça zormuş efendim. Şey... olması gerektiği gibi gitmiyormuş..."

"Çocuk doğdu mu?"

"Hayır efendim, a-anlaşılan doğmamış efendim. Oldukça... Bayan Content diyor ki elinden gelen her şeyi yapıyormuş ama belki biz... doktor çağırmalıymışız efendim."

"Doğum için mi?"

Willikins başını eğdi. Uşak olarak yirmi sarsılmaz sene geçirmişti ama şimdi titriyordu. Kimse böyle bir zamanda Sam Vimes'la yüzleşmeyi hak etmezdi.

"Üzgünüm efendim..."

"Hayır!" diye terslendi Vimes. "Doktor çağırma. Ben bir doktor tanıyorum! Ve o... bu tür konularda bilinecek her şeyi bilir! Bilse iyi olur!"

Koşarak dışarı çıktığında, bizzat Rektör'ün kullandığı bir çalı süpürgesinin çimenliğe indiğini gördü.

"Ben yine de geleyim dedim," dedi Ridcully. "Yapabileceğim herhangi bir..."

Sihirbaz inemeden Vimes çalı süpürgesine atladı.

"Beni Işıltı Sokak'a götür. Bunu yapabilir misin?" dedi. "Çok önemli!"

"Tutun Dük Hazretleri!" dedi Ridcully ve süpürge dikey olarak yükselirken Vimes'ın midesi bacaklarına düştü. O an, Buggy Swires'ı terfi ettirmeyi ve hep istediği akbabayı satın almayı aklına yazdı; şehrin iyiliği için bunu her gün yapmaya razı olan birine ne kadar para verseler azdı.

"Sol cebimi dene!" dedi Ridcully, süpürge iyice yükseldikten sonra. "Sanırım senin olan bir şey var."

Vimes tedirginlikle (ve bir sihirbazın cebinden çıkabilecek şeylerin farkında) Ridcully'nin cebinden bir demet kâğıt çiçek, tüm ulusların bir ipe bağlanmış bayrakları ve...

...gümüş bir puro kutusu çekti.

"Veznedar'ın kafasına düşmüş!" dedi Rektör, bir martının etrafından dolanarak. "Umarım zarar görmemiştir!"

"Sağlam!" dedi Vimes. "Teşekkür ederim! Ee... şimdilik geri koyacağım, tamam mı? Şu anda üzerimde hiç cep yok da!"

Kutu da döndü, diye düşündü Vimes. *Artık evimizdeyiz.*

"Yüksek Enerjili Büyü Binası'na da süslü bir zırh takımı düştü!" diye devam etti Ridcully, "ve mutlulukla belirtmek isterim, o..."

"İyice yamuk yumuk mu olmuş?" dedi Vimes.

Ridcully duraksadı. Vimes'ın süs püs hakkındaki görüşlerinin farkındaydı.

"Hem de nasıl, Dük Hazretleri! Kuantum zamazingosu yüzünden fena hâlde yamuk yumuk olmuş!" dedi.

Vimes ürperdi. Hâlâ çıplaktı. Burada, yüksekte, o nefretlik tören üniforması bile kabul görürdü. Fakat şu anda fark etmezdi aslında; yaldız, tüyler, rozetler, üşümek... Daha önemli şeyler vardı ve her zaman olacaktı.

Süpürge daha durmadan aşağı atladı, sendeleyerek halka çizdi, Dr. Lawn'un kapısına çarptı ve yumruklamaya başladı.

Bir süre sonra kapı aralandı ve geçen senelerin pek az değiştirdiği tanıdık ses, "Evet?" dedi.

Vimes kapıyı itip açtı. "Bana bak Doktor Lawn!" dedi.

Lawn bakakaldı.

"Keel?" dedi. Bir elinde, dünyanın en büyük şırıngasını tutuyordu.

"Hayır. John Keel'ı gömdüler. Gömdüklerini *biliyorsun*," dedi Vimes. Adamın elindeki dev şırıngayı gördü. "O şeyle ne haltlar çeviriyorsun?"

"Hindi yağlıyordum aslına bakarsan. Ama o zaman sen kimsin? Çünkü tıpatıp..."

"Bütün ebelik malzemelerini al ve hemen benimle gel," dedi Vimes. "Çok işe yaradığını söylediğin bütün o tuhaf aletleri de. Hepsini getir. Hemen, şu anda. Seni, yaşamış yaşayacak en zengin doktor yaparım," diye ekledi, üzerinde kan ve çamurdan başka hiçbir şey bulunmadığı hâlde.

Lawn zayıfça mutfağa doğru el etti. "Hindiyi fırından..."

"Sokarım hindisine!"

"Ben onu yaptım zaten de..."

"Gel o zaman!"

Çalı süpürgesi üç biniciyle o kadar iyi uçamıyordu ama yine de yürümekten hızlıydı ve bu noktada Vimes, elinden daha fazlasının gelmeyeceğini biliyordu. Eve ilk gittiğinde gücü ve nefesi tükenmişti zaten. Şu anda, sırf ayakta durmak bile çok zor geliyordu. Ya çalı süpürgesiyle uçacaktı ya da sürüne sürüne sürüklenecekti.

Süpürge nihayet gökyüzünden alçaldı ve sarsılarak çimenliğe kondu.

"Hanımefendi yukarı katta, soldaki büyük yatak odasında," dedi Vimes, doktoru iteleyerek. "Ebe yanında ama ne yapacağını bilmiyor. İstediğin kadar para veririm. Koş!"

Lawn telaşla uzaklaştı. Vimes, Ridcully'nin yardımıyla tutuk tutuk takip etti fakat kapıya vardıklarında doktor, çok yavaşça, geri geri kapıdan çıktı. Bunun sebebi, Kayağantaş'ın kocaman arbaletinin burnuna doğrultmuş olmasıydı.

Vimes, konuştuğunda, sesi biraz boğuk çıktı, çünkü yerde dümdüz yatıyordu.

"Arbaletini *indir* çavuş!" demeyi başardı.

"Öölece içeri daldı Bay Vimes!" diye gürledi Kayağantaş.

"Bunun sebebi, onun bir *doktor* olması çavuş. Yukarı çıkmasına izin ver! Bu bir emirdir, çok teşekkür ederim!"

"Peki Bay Vimes," dedi Kayağantaş, gönülsüzlükle kenara çekilip arbaleti omzuna dayayarak.

Bu noktada arbalet boşandı.

Gürleme solduğunda Vimes ayağa kalktı ve etrafa bakındı. Eh... o süs çalılarını hiç sevmiyordu zaten. Böylesi daha iyiydi. Geriye birkaç ağaç gövdesinden başka bir şey kalmamıştı ve onların da bir taraflarındaki kabuklar tamamen soyulmuştu. Birkaç da küçük yangın çıkmıştı.

"Şey... özür dilerim Bay Vimes," dedi trol.

"Sana Bay Güvenlik Mandalı hakkında ne demiştim?" dedi Vimes zayıfça.

"*Bay Güvenlik Mandalı Kapalı Diilse, Bay Arbalet Dostun Diildir* demiştin," diye ezberden tekrarladı Kayağantaş, selam durarak. "Özür dilerim efendim ama şu an hepimiz biraz gerginiz."

"Ben *kesinlikle* öyleyim," dedi Ridcully, çimenlerin üzerinden kalkıp sakalından dal parçaları temizleyerek. "Günün geri kalanı boyunca doğru düzgün yürüyemeyebilirim. Neyse, doktoru kaldı-

rıp tulumbanın altında ayıltmayı ve sonra üst kata götürmeyi öneriyorum çavuş..."

Sonrasında olanlar Vimes için gündüz düşü gibiydi. Bekçilerle dolu evinde hayalet gibi hareket ediyordu. Kimse başka yerde olmak istememişti.

Her ustura darbesine dikkat ederek, çok yavaşça tıraş oldu. Kafasının içindeki pembe bulutların arasından gelen uzak seslerin farkındaydı:

"...o pis, korkunç aletlerin hepsinin kaynatılmasını istediğini söylüyor! Ne demeye ki? Yumuşasınlar diye mi?"

"...troller ve cüceler bu gece nöbette, bütün kapılar ve pencereler korunuyor, cidden korunuyor..."

"...tepeme dikildi ve dedi ki, yirmi dakika boyunca iyice kaynat! Sanki lahana pişiriyoruz!.."

"...şimdi de küçük bir kadeh brendi istedi..."

"...Bayan Content kapıyı çarpıp çıktı ve doktor onu bir daha içeri almamamızı söyledi..."

"...Igor geldi ve yardım etmeyi önerdi, Lawn ona bir bakış fırlattı ve dedi ki, adam ancak yirmi dakika kaynatılırsa yardım etmesine izin verirmiş..."

"...frengi doktoru nihayetinde..."

"...ama her şey yoluna girerse, bizim Taşsurat onu altına boğacak..."

"...evet ama ya girmezse?.."

Vimes çok yavaşça hareket ederek, kollarını ve bacaklarını irade gücüyle oynatarak sokak üniformasını giydi. Saçlarını taradı. Koridora çıktı. Rahatsız bir sandalyeye oturup miğferini dizlerine koydu. Hem canlı hem de ölü hayaletler, etrafında koşturuyordu.

Genelde –aslında her zaman– Vimes'ın, tüm diğer parçalarını izleyen bir parçası olurdu; çünkü bekçilik onun *hamurunda* vardı. Fakat bu sefer o parça yoktu. Geri kalan parçalarıyla birlikte Vimes, boşluğa bakarak bekliyordu.

"...*biri biraz daha havlu götürsün!..*"

"...*şimdi de* büyük *bir kadeh brendi istedi!*"

"...*Bay Vimes'ı görmek istiyormuş!*"

Vimes'ın beyni, en temel düzeyde nasıl bir pilot ışığıyla işliyorsa oradan ateşlenerek aydınlandı; miğferini kolunun altına sıkıştırdı ve ifade alacak bekçi tavrıyla merdivene tırmandı.

Kapıyı çaldı.

Kapıyı Lawn açtı. Diğer elinde bir brendi kadehi tutuyordu. Gülümseyerek kenara çekildi.

Sybil yatakta oturuyordu. Vimes, bitkinlik pusunun içinden, karısının, kucağında şala sarılı bir şey tuttuğunu gördü.

"Adını Sam koydum Sam," dedi Sybil. "İtiraz istemiyorum."

Güneş çıktı.

"Ona yürümeyi öğreteceğim!" diye gülümsedi Vimes. "Nasıl yürüneceğini iyi bilirim!"

Halıya düşmeden önce uyuyakalmıştı bile.

Akşam havasında, hoş bir yürüyüştü. Vimes, Pseudopolis Karakolu'na yürürken peşinde puro dumanları bırakıyordu. Karakol'a vardığında tezahüratlarla karşılandı, tebrikleri kabul etti ve gönderdikleri güzel çiçekler için herkese teşekkürlerini iletti.

Bir sonraki durağı Dr. Lawn'un eviydi. Orada oturdu ve onunla anılar, hafızanın ne kadar aldatıcı olabildiği, unutkanlık ve unutkanlığın ne kadar *kârlı* olabileceği gibi konularda sohbet etti. Sonra doktorla birlikte bankaya gitti. Bu kurum, şaşırtıcı olmayan bir biçimde, aynı anda hem dük, hem şehrin en zengin adamı hem de

Bekçi Teşkilatı'nın kumandanı olan ve gerekirse kapıyı kırıp girmeye hazır bir adam için, mesai saatleri dışında çalışmaya razıydı. Vimes orada, Dr. J. Lawn'a yüz bin dolar ve Kaz Kapısı'nda büyük bir köşe mülkün tapusunu devretti.

Ardından, tek başına Küçük Tanrılar'a gitti. Dölübelli First, kişisel olarak ne düşünüyor olursa olsun kapıları bu gece kapatmamayı akıl etmişti ve lambaların yağını da doldurmuştu.

Vimes yosun tutmuş çakılların üzerinde yürüdü. Leylak çiçekleri alacakaranlıkta parlıyordu sanki. Kokuları havada sis gibi asılıydı.

Çimenlerin arasından geçerek John Keel'ın mezarına vardı, çelenkleri bozmamaya dikkat ederek mezar taşına oturdu. Bir bekçi bazen ayaklarını dinlendirmek isterdi; Çavuş Keel bunu anlardı. Purosunu bitirdi ve günbatımını seyretti.

Bir süre sonra, soldan bir sürtünme sesi geldi. Mezarlardan birinin üzerindeki çimenlerin çökmeye başladığını zar zor seçti Vimes. Topraktan, kürek tutan gri bir el çıktı. Birkaç çimen parçası kenara itildi ve Reg Shoe, zahmetle mezardan kalktı.

Yarı yolda Vimes'ı fark edince neredeyse geriye devrilecekti.

"Ah, korkudan ölüyordum neredeyse Bay Vimes!"

"Üzgünüm Reg," dedi Vimes.

"Elbette, korkudan ölüyordum derken..." diye başladı zombi kasvetle.

"Evet Reg, anladım. Aşağısı sessiz mi?"

"Çok huzurlu efendim, çok huzurlu. Ama sene bitmeden kendime yeni bir tabut yaptırmam gerekecek sanırım. Bugünlerde hiç dayanmıyorlar."

"Tabutlarında dayanıklılık isteyen çok fazla kişi yoktur herhâlde Reg," dedi Vimes.

Reg, çıktığı deliği toprakla doldurmaya başladı. "Herkesin biraz tuhaf bulduğunu biliyorum ama ben, onlara en azından bu kadarını

borçlu olduğumu düşünüyorum," dedi. "Senede yalnızca bir gün, ama... dayanışma gibi bir şey."

"Ezilmiş kitlelerle ha?" dedi Vimes.

"Nasıl, efendim?"

"Bence sorun değil Reg," dedi Vimes mutlulukla. Kusursuz bir andı bu. Toprağı düzeltmekle, çimenleri yerine yerleştirmekle meşgul Reg bile bozamazdı bu ânı.

Her şeyin açıkça anlaşılacağı bir an gelecek, demişti Çöpçü. *Kusursuz bir an.*

Bu mezarlarda yatanlar bir amaç uğruna ölmüştü. Günbatımının parıltısında, yükselen ayda, purosunun tadında, salt bitkinlikten ileri gelen sıcak duygunun içinde Vimes onu gördü.

Tarih bir yol bulur. Olayların niteliği değişmişti ama ölülerin niteliği değişmemişti. Onları bayağı, küçük, utanç verici bir savaş öldürmüştü; tarihte ancak sinek pisliği kadar leke bırakan bir dipnot. Fakat *onlar* bayağı, utanç verici adamlar değillerdi. Onlar kaçmamıştı. Kalmışlardı. Ki kaçsalar bile şerefleri lekelenmezdi. Ve Vimes, izledikleri yolun onlara, şimdi kendisine göründüğü kadar açık mı göründüğünü merak etti. Kahraman olmak istedikleri için kalmamışlardı; kalmayı, işleri olarak görmeyi seçtikleri için, önlerindeki iş o olduğu için kalmışlardı.

"Ben gideyim o zaman efendim," dedi Reg, küreğini omzuna atarak. Ama Vimes çok uzaklarda gibiydi. "Efendim?"

"Evet, tamam. Tamam Reg, teşekkür ederim," diye mırıldandı Vimes ve ânın pembe parıltısında, kararan patikada uzaklaşarak şehirde kaybolan onbaşıyı izledi.

John Keel, Billy Wiglet, Horace Nancyball, Dai Dickins, Cecil "Burun" Clapman, Ned Coates ve elbette teknik olarak, Reg Shoe... Şehirde muhtemelen, hepsinin adını bilen hepi topu yirmi kişi kalmıştı, çünkü adlarına heykel dikilmemişti, anıt yapılma-

mıştı; hiçbir yerde hiçbir şey yazılmamıştı. Bilmek için, orada olmuş olmalıydınız.

Vimes, orada *iki kez* olduğu için kendini ayrıcalıklı hissediyordu.

Güneş batarken gece kabarıyordu; gündüzleyin saklandığı gölgelerden yayılıyor, akıyor, birleşiyordu. Vimes kendi duyularının da onunla aktığını; kocaman, siyah bir kedinin bıyıkları gibi yayıldığını hissetti.

Mezarlık kapılarının ardında şehrin gürültüleri biraz dindi. Fakat Ankh-Morpork *asla* gerçekten uyumazdı. Muhtemelen buna cesaret edemezdi.

Vimes şimdi, bu tuhaf ve sakin ruh hâli içinde, her şeyi, *her şeyi* işitebildiğini hissediyordu; tıpkı Kahramanlar Sokağı'ndaki o korkunç anda, tarih geri dönüp kendine ait olanı geri aldığında hissettiği gibi. Soğuyan taş duvarın çıkardığı minik sesleri, Reg'in terk ettiği mezar çökerken toprağın altından gelen kayma seslerini, mezarların etrafındaki uzun otların hafif hareketlerini işitiyordu... Birbirine karışarak zengin dokulu, yerel sessizliği oluşturan bin ayrı küçük sesi duyuyordu. Karanlığın şarkısıydı bu ve onun içinde, işitme sınırının kıyısında, bir ahenksizlik vardı.

Bakalım... evine nöbetçiler dikmişti ve hepsi çekirdek kadrodandı; yalnızca sıkkın sıkkın ortalıkta dikilmekle yetinmeyecek, bütün gece dikkat kesilecek bekçilerdi. Bunun ne kadar önemli olduğunu açıklaması gerekmemişti. Bu yüzden, evi güvendeydi. Karakollarda da iki kat nöbetçi vardı.

Ama Keel'ın mezarında yanlış bir şeyler vardı. Yumurta her zaman olurdu; her sene, tarihten alınmış küçük bir şaka. Ama şimdi, orada yumurta kabuğu parçalarından başka şey yok gibiydi.

Bakmak için eğildiğinde, kılıç başının üzerinden geçti.

Neyse ki hayvan hazırdı; gard almak, savunma yapmak hakkında düşünmedi. Hayvan hiç düşünmezdi. O sürekli havayı koklar, gölgeleri süzer, gecenin tadına bakardı ve şimdi de, kılıç hışırdayarak geçmeden hemen önce, Vimes'ın, elini ceketinin cebine sokmasına sebep olmuştu.

Vimes çömelerek döndü ve Bayan Goodbody'nin en kaliteli ürünlerinden biriyle Carcer'ın diz kapağını yumrukladı. Bir şeyin kırıldığını duydu, ayağa ve ileri fırladı ve Carcer'ı yere çarptı.

Bu işin bilimi yoktu. Hayvan, zincirinden boşanmıştı bir kere ve şimdi katliam yapacaktı. Vimes, dünyayı daha iyi bir yere dönüştüreceğinden her zaman emin olamasa da şu an emindi. Şu an her şey çok açıktı.

Aynı zamanda çok zordu. Kılıç gitmişti; Carcer düşerken çimenlerin arasına yuvarlanmıştı. Ama adam mücadele ediyordu ve zorluydu. Öldürülmek istemeyen bir adamı ellerinizle öldürmek çok zordur.

Vimes pirinç muştayı silkeleyip attı, çünkü şu an ihtiyacı olan şey boğmaktı. Fakat fırsat bulamadı. Carcer başparmağını Vimes'ın gözüne sokmaya çalışıyordu.

Mezarların arasında yuvarlanarak birbirlerini tutmaya, birbirlerine karşı avantaj elde etmeye çalıştılar. Vimes'ın sol gözü kanla dolmuştu. Öfkesinin yalnızca bir saniyeye ihtiyacı vardı ve o saniye ona gelmiyordu.

Yine yuvarlandı ve elini attı.

Eli bu kez kılıca denk geldi. Vimes tekrar tekrar yuvarlandı ve elinde kılıçla sendeleyerek ayağa kalktı.

Carcer da yuvarlanmıştı ve tek dizi tutmayan bir adama göre olağanüstü bir hızla doğruldu. Vimes onun, leylak ağaçlarından birine tutunmuş olduğunu gördü; karanlıkta çiçekler ve leylak kokuları yağıyordu.

Metal kaydı. Bir bıçağın anlık parıltısı görüldü. Küçük bir gülüş yükseldi: Carcer'ın, *Hey, ne kadar da eğlenceli, değil mi?* diyen küçük kahkahası.

"Ee, beni kim tutuklayacak?" dedi, ikisi de derin derin nefes alırken. "Çavuş Keel mı, yoksa Kumandan Vimes mı?"

"Tutuklanacağını kim söyledi?" dedi Vimes, ciğerlerini doldurmaya çalışarak. "Ben, bana saldıran biriyle dövüşüyorum Carcer."

"Ah, *öyleydi* Bay Vimes," dedi gölge. "Ama şimdi önündeyim." Metal, çakıl patikaya düşerek tıngırdadı. "Ve artık silahsızım, haha. Son silahımı da attım. Silahsız bir adamı öldüremezsin Bay Vimes. Şimdi beni tutuklamak zorundasın. Vetinari'nin önüne sürükle beni. Söyleyeceğimi söylememe izin ver, haha. Ben buracıkta dikilirken beni öldüremezsin."

"Kimse senin söyleyeceklerini duymak istemiyor Carcer."

"O zaman öldürsen daha iyi Bay Vimes. Silahım yok. Kaçamam."

"Senin her zaman yedek bıçağın vardır Carcer," dedi Vimes, hayvanın kükremesinin üzerinden.

"Bu sefer yok, Bay Vimes. *Hadi* ama Bay Vimes! Denediğim için suçlayamazsın beni! İnsan, elinden geleni yapmalı, değil mi? Alınmaca gücenmece yok!"

Carcer böyleydi işte. *Alınmaca gücenmece yok. Elinden geleni yapan bir adam. Denediği için suçlayamazdınız onu.*

Masum sözler onun ağzında kirleniyordu...

Vimes bir adım yaklaştı.

"Gidecek güzel bir evin var Bay Vimes. Yani... benim neyim var ki?"

Adam *ikna ediciydi*. Herkesi kandırıyordu. Cesetleri unutuyordunuz neredeyse.

Vimes başını eğip baktı.

"Tüh, pardon," dedi Carcer. "Mezarına basmışım. Alınmaca gücenmece yok, tamam mı?"

Vimes hiçbir şey söylemedi. Hayvan uluyordu. Carcer'ın çenesini kapatmak istiyordu.

"Beni öldürmeyeceksin Bay Vimes. Sen öldüremezsin. Rozet taşıyan hâlin, öldüremez. Bu senin âdetin değildir Bay Vimes."

Vimes hiç bakmadan elini kaldırdı ve rozetini koparttı.

"Ah pekâlâ, beni korkutmak istediğini biliyorum Bay Vimes. Hakkın olduğunu söyleyen pek çok kişi de çıkacaktır. Bak ne yapacağım... Diğer bıçağımı da atacağım, haha, bir bıçağım daha olduğunu biliyordun değil mi?"

Adamın *sesi* yüzündendi. Sizi, bildiğinizin yanlış olduğuna inandırabiliyordu.

"Tamam tamam, kızdığını görebiliyorum, haha, haklısın da. Her zaman üçüncü bir bıçağım olduğunu *biliyorsun*. Eh, şimdi onu da bırakıyorum. Bak, işte gidiyor..."

Vimes şimdi yalnızca bir iki adım uzaktaydı.

"İşte bu, Bay Vimes. Artık bıçağım kalmadı. Kaçamam. Teslim oluyorum. Bu sefer dalga geçmiyorum. Pes ediyorum, tamam mı? Beni tutuklayıver. Eski zamanların hatırına?"

Vimes'ın içindeki hayvan çığlık çığlığaydı. On dolar ve beleş kahvaltı uğruna cellatlık yaptığı için kimsenin onu suçlamayacağını haykırıyordu. Ve şu anda hızlı bir bıçak darbesinin merhametli bir çözüm olacağını söyleyebilirdiniz, çünkü her cellat bilirdi ki işi kolay da yapabilirdiniz zor da ve ülkede Carcer gibi birini kolay yoldan postalayacak tek bir kişi bulamazdınız. Tanrılar biliyordu ya, adam bunu hak ediyordu...

...ama otuz sene öteden, genç Sam onu izliyordu.

Biz yıkıldığımızda her şey yıkılır. İşler bu şekilde yürür. Kuralları esnetebilirsiniz ve hatta yeterince kızdırırsanız büküp halka

bile yapabilirsiniz. Ama *kıramazsınız.* Kırdığınız zaman her şey kırılır; öyle ki geriye, kırılmamış *hiçbir* şey kalmaz. Ve her şey burada, şu anda başlar.

Kılıcı indirdi.

Carcer sırıtarak başını kaldırdı ve, "Tadı asla güzel olmaz, değil mi, haha, tuzsuz yumurta..." dedi.

Vimes elinin kendiliğinden harekete geçtiğini hissetti...

Ve durdu. Kızıl öfke dondu.

Hayvan oradaydı, çepeçevre etrafındaydı. Olduğu şey buydu işte: bir hayvan. Faydalı, ama yine de bir hayvan. Onu zincire vurabilirdiniz, dans ettirebilirdiniz, top çevirmesini sağlayabilirdiniz. Hayvan düşünmezdi. Hayvan *aptaldı.* Fakat siz, *siz,* hayvan değildiniz.

Onun istediğini yapmak zorunda değildiniz. Yaparsanız, Carcer kazanırdı.

Kılıcı yere bıraktı.

Carcer ona bakakaldı; Vimes'ın yüzünde aniden beliren gülümseme, öfkeyle çıkardığı dişlerinden daha endişe vericiydi. Sonra elinde bir metal parıldadı. Ama Vimes durumun farkındaydı; eli yakalayıp John Keel'ın mezar taşına tekrar tekrar çarparak dördüncü bıçağı kanlı parmaklardan düşürdü. İki elini arkasına bükerek adamı ayağa kaldırdı ve sertçe taşa çarptı.

"Gökyüzünü görüyor musun Carcer?" dedi, ağzını adamın kulağına yaklaştırarak. "Günbatımı bu işte. Bunlar yıldızlar. Ve yarın gece, oğlum Sam üzerinde daha da parlak yanacaklar, çünkü seni aydınlatıyor *olmayacaklar* Carcer. Sebebi de sabahleyin, daha yapraklardaki çiy kurumadan, seni Vetinari'nin önüne sürükleyecek olmam. Ve orada tanıklar olacak, hem de bir sürü; belki bir avukatın bile olur, tabii kahkaha atmadan seni savunacak avukat bulunabilirse. Ve sonra Carcer, seni Kodes'e götüreceğiz.

Darağacına. Hiç bekletmeden. Ve orada, yağlı ipte oynayacaksın. Sonra ben güle eğlene evime gideceğim. Belki bir rafadan yumurta bile yerim."

"Canım acıyor!"

"Biliyorum, o konuda haklısın Carcer." Vimes, adamın iki bileğini çelikten bir pençeyle tutmayı başardı ve aynı sırada kendi gömleğinin yenini yırttı. "Benim de canım acıyor ve *yine de* işimi kitabına göre yapıyorum." Keten kumaşı adamın bileklerine iki kez doladı ve sıkıca düğümledi. "Hücrende su olmasını sağlayacağım Carcer. Sana kahvaltı getirmelerini sağlayacağım. Ne dilersen. Celladın dikkatsizlik edip seni boğarak öldürmediğinden de emin olacağım. Ayaklarının altındaki kapağın yağlanmış olduğundan bile emin olacağım."

Basıncı azalttı. Carcer sendeledi ve Vimes ona çelme taktı.

"Makine bozulmadı Carcer. Makine seni bekliyor," dedi, bu sefer *adamın* gömleğinin kolunu yırtıp ayak bileklerini kabaca bağlayarak. "Seni *şehir* öldürecek. Dönmesi gereken çarklar dönecek. Adil olacak, bundan emin olacağım. Adil bir biçimde yargılanmadığını söyleyemeyeceksin. Aslında... hiçbir şey söyleyemeyeceksin, haha. Bundan da emin olacağım..."

Geriledi.

"İyi akşamlar Dük Hazretleri," dedi Lord Vetinari. Vimes hızla döndü. Karanlığın dokusunda bir değişim oldu. *İnsan* biçiminde bir değişime benziyordu.

Vimes kılıcını kapıp gecenin içine baktı.

Adam öne çıktı ve tanınır bir hâle büründü.

"*Sen* ne kadar zamandır oradaydın?" diye sordu Vimes.

"Ah... bir süredir," dedi Ataerk. "Senin gibi, ben de tek başıma gelip... düşünmeyi tercih ederim."

"Çok sessizdin!" dedi Vimes suçlarcasına.

"Bu bir suç mu, Dük Hazretleri?"

"Ve her şeyi duyd..."

"Çok nizami bir tutuklamaydı," dedi Vetinari. "Tebrikler Dük Hazretleri."

Vimes elindeki kansız kılıca baktı.

"Sanırım öyle," dedi, bir anlığına şaşalayarak.

"Oğlunun doğumunu kastetmiştim aslında."

"Ah... evet. Ah. Elbette, evet. Şey... teşekkür ederim."

"Sağlıklı bir oğlan çocuğu olduğunu anlıyorum?"

"Kız da olsa mutlu olurduk," dedi Vimes çabucak.

"Kesinlikle. Modern zamanlarda yaşıyoruz ne de olsa. Ah, görüyorum ki rozetini düşürmüşsün..."

Vimes uzun otlara baktı. "Sabah gelip bulurum," dedi. "Ama *bu*..." İnleyen Carcer'ı kaldırdı ve homurdanarak omzunun üzerine attı. "...hemen, şu anda Pseudopolis Karakolu'na gidiyor."

Çakıl taşlı patikada ağır ağır yürüdüler ve leylak kokularını geride bıraktılar. İleride, dünyanın kötü, gündelik kokuları vardı.

"Biliyor musun," dedi Lord Vetinari birkaç dakika sonra, "o adamların doğru düzgün bir anıtı hak ettiklerini düşünüyorum sık sık."

"Ah, öyle mi?" dedi Vimes, ifadesiz bir sesle. Kalbi güm güm atıyordu. "Ana meydanlardan birinde belki?"

"Evet, iyi fikir."

"Belki bronzdan bir tablo hâlinde?" dedi Vimes alayla. "Yedisi birden bir bayrağı kaldırırken belki?"

"Bronz, evet," dedi Vetinari.

"Gerçekten mi? Bir tür ilham verici sloganla?" dedi Vimes.

"Evet, kesinlikle. Belki, 'Yapmaları Gereken İşi Yaptılar' gibi bir şey?"

"Hayır," dedi Vimes, bir türbenin girişindeki lambanın altına gelerek. "*Ne* cüretle? Nasıl cüret edersin! Hem de bu zamanda! Bu mekânda! Onlar, yapmaları *gerekmeyen* bir işi yaptılar ve o işi yaparken öldüler ve sen onlara hiçbir şey veremezsin. Anlıyor musun? Onlar, sahipsizler için savaştılar, birbirleri için savaştılar ve ihanete uğradılar. Onlar gibi adamlar, hep uğrarlar. Heykelin falan ne faydası var? Yalnızca yeni aptallara ilham verip, onları kahraman olacaklarına inandırır. Böyle bir şeyi istemezlerdi. Onları rahat bırak. *Sonsuza dek*."

Ağır bir sessizlik içinde yürüdüler ve sonra Vetinari, aralarında hiçbir tatsızlık olmamış gibi, "Neyse ki," dedi, "buradaki tapınağın yeni diyakozu çağrıyı aniden duymuş."

"Ne çağrısı?" dedi Vimes, nabzı hızlanarak.

"Dinî meseleler konusunda asla iyi olmamışımdır ama anlaşılan, müjdeyi cahil kâfirlere yaymak için yakıcı bir arzu duymaya başlamış," dedi Vetinari.

"Nerede?"

"Ben, Ting Ling'i önerdim."

"Orası dünyanın diğer ucunda!"

"Eh, müjde ne kadar uzaklara yayılsa azdır çavuş."

"En azından böylece..."

Giriş kapısında durdu Vimes; yukarıda, bir başka lamba titreşti.

Carcer'ı yere bıraktı.

"Biliyor muydun? Kahrolası biliyordun, değil mi?"

"Bir, ee... saniye öncesine kadar bilmiyordum," dedi Vetinari. "Aramızda kalsın kumandan ama sormak zorundayım: Benim neden leylak taktığımı hiç merak etmedin mi?"

"Evet, ettim," dedi Vimes.

"Ama hiç sormadın?"

"Hayır, hiç sormadım," dedi Vimes kısaca. "Çiçek işte. Herkes çiçek takabilir."

"Bu zamanda? Bu mekânda?"

"Sen söyle o zaman."

"Acil bir görev için gönderildiğim günü hatırlıyorum," dedi Vetinari. "Bir adamın hayatını kurtarmam gerekiyordu. Bir suikastçı için olağan bir görev değildi ama aslında onu daha önce de bir kez kurtarmıştım." Vimes'a sorgularcasına baktı.

"Arbalet doğrultmuş bir adamı mı vurdun?" dedi Vimes.

"Şanslı bir tahmin kumandan! Evet. Benim... benzersiz şeyleri saptamakta yeteneğim vardır. Ama o an, zamanla yarışıyordum. Sokaklar tıkanmıştı. Her yer kargaşaya teslim olmuştu ve adamı nerede bulabileceğimi bile bilmiyordum. Sonunda çatılara çıktım. Ardından Palamar Sokak'a geldim ve orada *farklı* türden bir kargaşa vardı."

"Ne gördüğünü anlat bana," dedi Vimes.

"Carcer adlı bir adamın... yok olduğunu gördüm. Ve John Keel adlı bir adamın öldüğünü gördüm. En azından, ölüsünü gördüm."

"Gerçekten mi?" dedi Vimes.

"Çatışmaya katıldım. Düşmüş bir adamdan leylak çiçeği kaptım ve, söylemek zorundayım, dişlerimin arasına sıkıştırdım. Bir fark yarattığımı düşünmekten hoşlanıyorum. Dört adam öldürdüğüm kesin, ama bununla büyük gurur duymuyorum. Onlar serseriydiler, kabadayıydılar. Gerçek yeteneği olmayan adamlardı. Dahası, liderleri kaçmış gibiydi ve kalan moralleri de onunla birlikte gitmişti. Leylaklı adamların aslanlar gibi savaştığını da belirtmek zorundayım. Beceriyle değil, itiraf ederim, fakat *liderlerinin* düştüğünü gördükten sonra karşı tarafı paramparça ettiler. Hayret verici... Daha sonra John Keel'a baktım. *Gerçekten* John Keel'dı. Bu konuda şüpheye nasıl yer olabilirdi? Kanlara bulanmıştı elbette, her yerde

kan vardı. Yaralarının biraz eski göründüğünü düşündüm gerçi, ama bildiğimiz gibi, ölüm, insanları değiştirir. Yine de, merak ettiğimi hatırlıyorum: *Bu kadar mı değiştirir?* Bu yüzden bunu yarım bir gizem olarak düşündüm ve bugün... *çavuş*, gizemin diğer yarısını buldum. İnsanlar birbirlerine ne kadar da benzeyebiliyor, değil mi? Gerçekten harika... Senin Çavuş Colon'un bile hiçbir şeyi fark ettiğini sanmıyorum. Ne de olsa Keel'ın öldüğünü gördü ve seni büyürken izledi."

"Nereye varmaya çalışıyorsun?" diye sordu Vimes.

"Hiçbir yere, kumandan. Neyi kanıtlayabilirim ki? Ve ne amaçla kanıtlarım?"

"O zaman *hiçbir şey* söylemiyorum."

"Ne söyleyebileceğini hayal bile edemiyorum zaten," dedi Vetinari. "Hayır. Katılıyorum sana. Ölüleri rahat bırakalım. Fakat senin için, kumandan, oğlunun doğumunu kutlamak için küçük bir armağan..."

"İstediğim hiçbir şey yok," dedi Vimes çabucak. "Beni daha fazla terfi ettiremezsin. Bana verebileceğin hiçbir rüşvet kalmadı. Hak ettiğimden fazlasına sahibim zaten. Ayrıca Bekçi Teşkilatı gayet iyi çalışıyor ve kahrolası yeni bir dart tahtasına da ihtiyacımız yok!"

"Merhum John Keel anısına..." diye başladı Vetinari.

"Seni *uyardım*..."

"...Pekmez Madeni Yolu'nu sana geri verebilirim."

Ardından çöken sessizliği bozan tek şey, kavakların arasında avlanan yarasaların tiz ciyaklamalarıydı.

Sonra Vimes mırıldandı. "Bir ejderha orayı seneler önce yaktı. Şimdi mahzeninde cüceler yaşıyor."

"Evet kumandan. Ama cüceler... Eh, cücelerin para konusundaki yaklaşımları öyle ferahlatıcı ki... Şehir ne kadar çok para teklif

ederse, orada daha az cüce kalır. Ahır hâlâ orada bu arada. Eski maden kulesi de. Çepeçevre sağlam taş duvarlar zaten var. Her şey yeniden inşa edilebilir kumandan. Birkaç kısa gün içinde pek çok kişinin hayatını değiştiren ve belki çılgın bir dünyada bir parça aklıselimi koruyan John Keel'ın anısına. Birkaç ay içinde kapının üzerindeki feneri yeniden yakabilirsiniz."

Bir kez daha, yarasa çığlıklarından başka bir şey duyulmaz oldu.

Belki *kokuyu* bile geri getirebileceklerini düşündü Vimes. Belki tuvaletin üzerinde, doğru şekilde yumruklarsanız açılacak bir pencere de olurdu. Hatta belki yeni bekçilere eski numaralar öğretirlerdi...

"Yeni bir yer işimize yarardı, doğru," diye kabullendi bir çabayla.

"Fikrin hoşuna gittiğini görebiliyorum," dedi Vetinari. "Yarın ofisime gelebilirsen, işi hallede..."

"Yarın mahkeme var," dedi Vimes sertçe.

"Ah evet, elbette. Ki adil bir mahkeme olacak," dedi Ataerk.

"Öyle olsa iyi olur," dedi Vimes. "Bu piçin *asılmasını* istiyorum ne de olsa."

"Eh, o zaman," dedi Vetinari, "daha sonrasında..."

"Sonrasında eve gideceğim ve bir süre ailemle zaman geçireceğim," dedi Vimes.

"Güzel! İyi bir fikir," dedi Vetinari hiç duraksamadan. "Etkileyici hitabet gibi bir yeteneğin olduğunu fark ettim." Ve o eklerken, Vimes nazik uyarıyı işitti: "Bu zamanda, kumandan, ve bu mekânda."

"Çavuş değil, *başçavuş* diyeceksin bu arada, teşekkür ederim," dedi Vimes. "*Şimdilik.*"

Carcer'ı gömleğinin yakasından yakaladı ve adalete sürükledi.

Vimes, gecenin karanlığında Scoone Caddesi'ne dönerken, Kil Yolu'nun arkasındaki ara geçitte yürüdü ve sonra, rehinci dükkânı ile eskici dükkânının arasındaki mesafenin ortasına; dolayısıyla o malum tapınağın arkasına geldiğini hesapladığında, durdu.

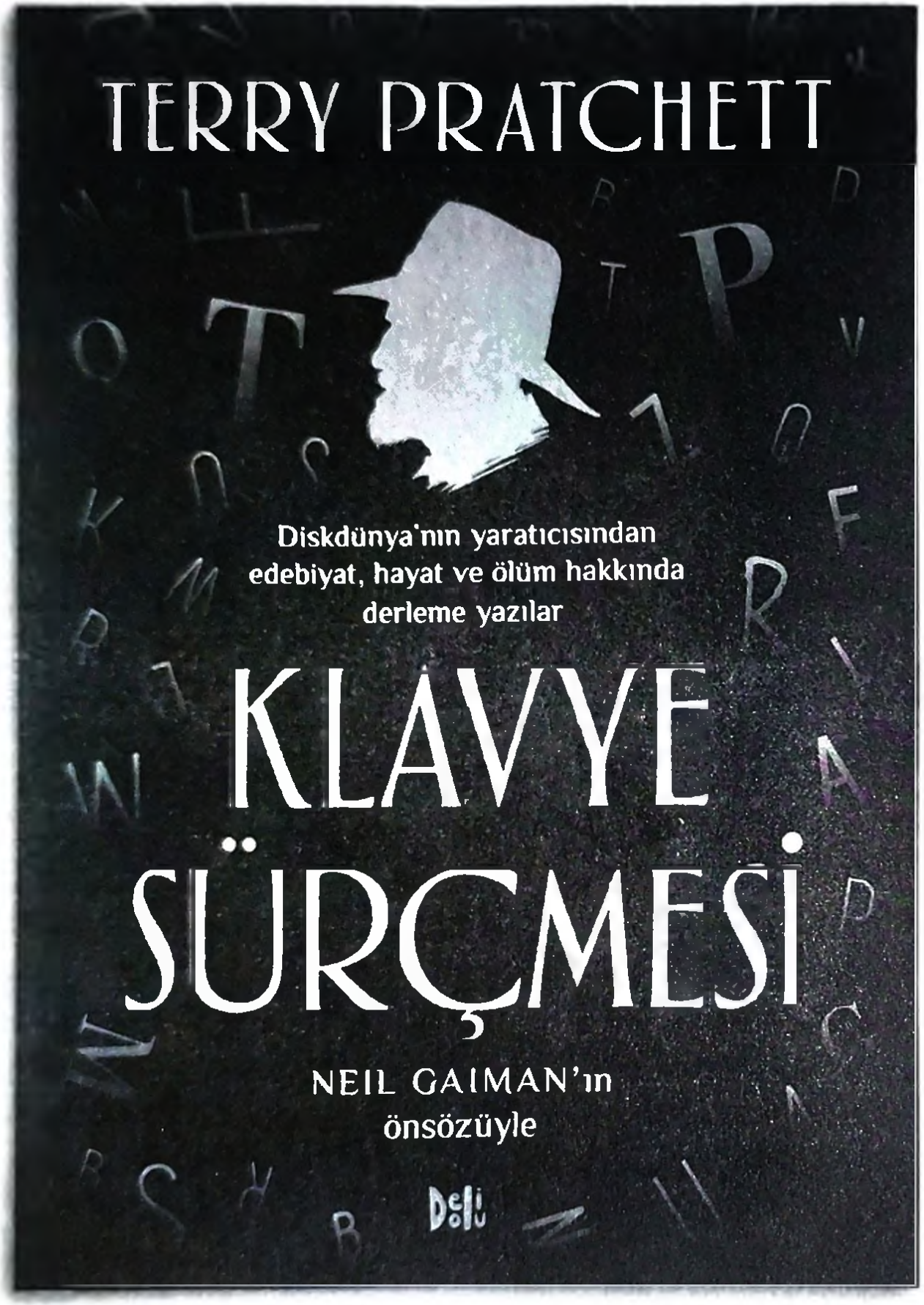
Purosunun izmaritini çitin ötesine fırlattı; izmaritin çakıl taşlarının üstüne düştüğünü ve taşların *biraz* oynadığını işitti.

Sonra eve gitti.

Ve dünya, sabaha doğru döndü.

SON

Pratchett'tan, hayatın özüne dokunan yazılar...

Fantastik evrende yarattığı edebi tınıyla Terry Pratchett, daha ziyade alametifarikası Diskdünya serisiyle tanınsa da, onu "fantastik kitaplar yazan komik bir yazar"dan çok daha öteye taşıyan bambaşka gerçekler var: söyledikleri, yazdıkları ve yaptıkları. Kadın-erkek eşitliği, hayvanların yaşamı ve elbette son döneminde, Alzheimer hastalığı ve insan hakları konusundaki cüretkâr fikirleri... Fakat *Klavye Sürçmesi*'nde bunlardan da fazlası var: Diskdünya kitaplarının kamera arkaları, fantastik edebiyatın kökenleri, başarılı bir yazar olmanın incelikleri, çocukluğa açılan duyguların kapıları...

Klavye Sürçmesi, edebiyatın en özel zihinlerinden birine "içeriden" bakmanın en iyi yolu.

"Fantezi, aşina olana yeni bir ışık tutmalıdır; benim Diskdünya'da yapmaya çalıştığım gibi. Fantezi o zamana ve oraya değil, bugüne ve buraya bakmanın bir yoludur. Fantezi öncü-edebiyattır, her şey ondan doğar. Fantezi en iyi hâliyle gerçekten de kaçış edebiyatıdır. Ama kaçış edebiyatının özelliği şudur: Bir şeyden kaçarken, aynı zamanda bir şeye doğru koşmanız da gerekir. Gitmeye değer bir yere gitmelisinizdir ve bu deneyim sizi daha iyi birine dönüştürmelidir..."

DiskDünya Alt Dizileri

(Parantez içindeki numaralar, kitabın yayın sırasını belirtiyor.)

Sihirbaz ve Kahraman (Rincewind) Romanları
Büyünün Rengi (1) ▪ Fantastik Işık (2) ▪ Hasbüyü (5)
Eric (9) ▪ İlginç Zamanlar (17) ▪ Son Kıta (22)
Son Kahraman (27) ▪ Görünmez Akademisyenler (37)

Cadı Romanları
Eşit Haklar (3) ▪ Ucube Kocakarılar (6)
Cadılar Dışarıda (12) ▪ Hanımlar ve Beyler (14)
Maskeli Balo (18) ▪ Carpe Jugulum (23)

Tiffany Sızı Romanları
Küçük Özgür Adamlar (30) ▪ Gökyüzü Dolu Şapka (32)
Kış Ustası (35) ▪ Geceye Bürüneceğim (38) ▪ Çobanın Tacı (41)

Kadim Uygarlıklar Romanları
Piramitler (7) ▪ Küçük Tanrılar (13)

ÖLÜM Romanları
Mort (4) ▪ Tırpanlı Adam (11) ▪ Ruh Müziği (16)
Domuz Baba (20) ▪ Zaman Hırsızı (26)

Bekçi Romanları
Muhafızlar! Muhafızlar! (8) ▪ Asayiş Berkemal (15)
Kilden Ayaklar (19) ▪ Savaş Naraları (21) ▪ Beşinci Fil (24)
Gece Bekçileri (29) ▪ Güm! (34) ▪ Burunotu (39)

Sanayi Devrimi Romanları
Hareketli Resimler (10) ▪ Gerçek (25)
Canavar Alayı (31) ▪ Postane (33)
Para Basmak (36) ▪ Buhar Kaldırmak (40)

Genç Yetişkin Romanı
Muhteşem Maurice ve Değişmiş Fareleri (28)

Defi

Terry Pratchett

GECE BEKÇİLERİ

"Sana bir tavsiye vereyim evlat," dedi Vimes.
"Devrimlere güvenme. Her zaman devridaim yaparlar
ve geri dönerler. Bu yüzden devrim deniyor onlara.
İnsanlar ölür ve hiçbir şey değişmez..."

Değişmeyen tek değil, pek çok şey vardır aslında. Örneğin, tarih. Fakat bir ırmaksa tarih ve onda asla *geri geri* yüzülemezse, yaşlı Vimes ile genç Sam'in maceraları hangi yöne ilerleyecektir?

"Hayır. John Keel bir amaca hizmet edecek," dedi Madam.
"Herkesin kıvrıla kıvrıla yol aldığı bir dünyada o adam
düz bir çizgide ilerliyor. Ki kıvrımlı bir dünyada,
ancak düz gidersen yol alırsın..."

Ve yolda yürümek ile yolu bilmek,
bazen aynı kapıya çıkmaktadır...

Diskdünya'nın yirmi dokuzuncu kitabı *Gece Bekçileri*,
Ankh-Morpork'un geçmişini, şimdisini ama hepsinden ötesi
geleceğini [redacted] maşık
işleyişi [redacted] an.

ISBN 978 605 7349 84
9 786052 349847

delidolu.com.tr
delidolukitap
Delidolu Yayınları